

การศึกษาวเคราะห์แนวคิดเชิงจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในหนังสือกฎหมายตราสามดวง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจริยศาสตร์ศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ.2547

ISBN 974-04-5569-7

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเชิงจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในหนังสือกฎหมายตราสามดวง

.....
.....

นายธีรรา ชวภัควิทยา

ผู้วิจัย

.....
.....

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วริญา ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม

ศศ.บ. (เกียรตินิยมดี), อ.ม. (ศาสนาเปรียบเทียบ)

ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

.....
.....

รองศาสตราจารย์วริยา จินวรรโณ

อ.บ.(เกียรตินิยมดี), M.A., Ph.D.

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

.....
.....

ศาสตราจารย์เกียรติคุณศรีสุรางค์ พูลทรัพย์ (ราชบัณฑิต)

B.A., M.A.

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

.....
.....

รองศาสตราจารย์รัศมีดารา หุ่นสวัสดิ์, Ph.D.

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย

.....
.....

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศิริพร แย้มนิล, Ph.D.

ประธานคณะกรรมการประจำหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจริยศาสตร์ศึกษา

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

Copyright by Mahidol University

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเชิงจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในหนังสือกฎหมายตราสามดวง

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจริยศาสตร์ศึกษา

วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2547

นายธีรรา ชวักคิทยา

ผู้วิจัย

ศาสตราจารย์เกียรติคุณศรีสุรางค์ พูลทรัพย์ (ราชบัณฑิต)

B.A., M.A.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วาริญา ภาณุตานนท์

ณ มหาสารคาม

ศศ.บ. (เกียรตินิยมดี), อ.ม. (ศาสนาเปรียบเทียบ)

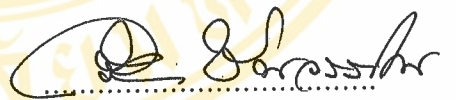
ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

อาจารย์จันทน์นันทน์ (สิงห์ตัด) เนตรนิมิตร

Ph.D.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์วริยา จินวรรโณ

อ.บ. (เกียรตินิยมดี), M.A., Ph.D.

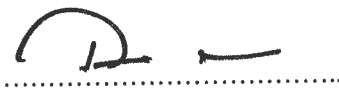
กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์รัศมีดารา นุ่นสวัสดิ์, Ph.D.

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์สุรีย์ กาญจนวงศ์, Ph.D.

คณบดี

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความเมตตา และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของรองศาสตราจารย์ ดร. วริยา ชินวรรณ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ศรีสุรางค์ พูลทรัพย์ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ กระผมรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่งที่ได้ให้ความรู้ คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ตลอดจนการชี้แนะแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่เนื้อหาของวิทยานิพนธ์เล่มนี้

กระผมขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์วารีญา ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เป็นอย่างสูง ในความกรุณาและความเอาใจใส่ที่ท่านมีให้แก่ศิษย์มาโดยตลอด กว่าวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะสำเร็จลงได้ใช้เวลาศึกษากว่า 5 ปี ตอนแรกคิดว่าคงจะถึงไม่ทำแล้วเพราะเบื่อ แต่ด้วยแรงบันดาลใจตลอดจนความอดทน และคำแนะนำที่ท่านอาจารย์วารีญา ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม มีให้แก่ศิษย์จึงเป็นแรงใจให้ศิษย์อดสู้ทำให้สำเร็จให้ได้ขึ้นมาอีกครั้ง ดังนั้นท่านจึงเป็นทั้งครูและแม่คนที่สองที่เหมือนแสงประทีปที่ให้แสงสว่างชีวิตแก่ศิษย์ตลอดมา เพราะท่านเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ในที่สุด

และอีกคนที่ทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี นั่นคือ คุณอาของกระผมที่เสียสละทั้งกายและใจ ตลอดจนกำลังทรัพย์ในการมีส่วนให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ ท่านเป็นเสมือนอรหันต์ในบ้านที่เป็นทั้งแรงบันดาลใจ และแรงผลักดัน ตลอดจนความอดทนอดกลั้น แม้ว่าข้าพเจ้าจะเดินทางไปบ้างก็ตาม ท่านก็ตามกลับมาจนทำวิทยานิพนธ์ได้สำเร็จ

คุณความดีของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ขอมอบเป็นสักการะบูชาแก่ คุณอาของกระผมทุกคน และครูอาจารย์ทุกท่านผู้เป็นประทีปแห่งสติปัญญา

ธีรรา ชวภัควิทยา

การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเชิงจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในหนังสือกฎหมายตราสามดวง (AN ANALYTICAL STUDY OF THE ETHICAL CONCEPTS IN THE BOOKS OF THE TRASAMDUANG LAW)

ธีวรา ชวักคิทยา 4236589 SHES/M

ศศ.ม. (จริยศาสตร์ศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: วารัญญา ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม M.A., วริยา ชินวรรณ, Ph.D., ศรีสุรางค์ พูลทรัพย์, M.A. (ราชบัณฑิต)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเชิงจริยธรรมที่ปรากฏในหนังสือกฎหมายตราสามดวง โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยเอกสารทางประวัติศาสตร์ ใช้แนวการเขียนแบบพรรณนาวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์

ผลการศึกษาพบว่า กฎหมายตราสามดวง เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นในสมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่1) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์พระปฐมบรมราชวงศ์จักรี ส่วนแนวคิดที่ได้จากการศึกษากฎหมายตราสามดวงทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านสังคม วัฒนธรรม และศาสนา และด้านเศรษฐกิจ มีหลักแนวคิดเดียวกัน คือ เพื่อสั่งสอนให้ทุกคนเป็นคนดี และลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อไม่ให้คนอื่นนำมาเป็นพฤติกรรมแบบอย่างในสังคม ส่วนบทตอบแทนทางสังคม เน้นที่การปฏิบัติเท่าเทียมกันต่อทุกคนให้สังคมอยู่ในความเป็นระเบียบเรียบร้อย

สรุปสาระจากการวิจัยเรื่องนี้พบว่า จากการศึกษาทำให้เราได้เข้าใจบทบาทของกฎหมายตราสามดวงสมัยต้นรัตนโกสินทร์ที่ใช้องไทยผู้กระทำความผิดข่มขืนอยู่กับอิทธิพลทางสังคมที่เปลี่ยนแปลง และแตกต่างกันอยู่ตลอดเวลา ความเปลี่ยนแปลงและความแตกต่างของอิทธิพลดังกล่าว ต้องโอนอ่อนตามคุณค่าทางจริยธรรม ค่านิยม และสภาพของสังคมในเวลานั้น เพื่อให้ได้ผลในการควบคุม ถึงกระนั้นก็ปรากฏว่าเป็นการยากยิ่งที่จะเสาะแสวงหาวิธีการที่เหมาะสมมาใช้ปฏิบัติลงโทษผู้กระทำความผิดให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ จึงก่อให้เกิดแนวความคิดขึ้นว่าการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดกฎหมาย ควรเลือกวิธีการที่เห็นว่ามีประสิทธิภาพที่สุด โดยพิจารณาเป็นรายๆ ไป โดยคำนึงถึงขนบธรรมเนียมประเพณี ความรู้สึกรักของประชาชนโดยรวม ถึงแม้ว่าการลงโทษตามประเพณีดั้งเดิมที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงจะล้าสมัยไปแล้ว แต่กฎหมายตราสามดวงก็ยังคงมีอิทธิพลบางส่วนที่ยังหลงเหลืออยู่ในจิตสำนึกเชิงจริยธรรมของคนไทยมาตราบจนทุกวันนี้

คำสำคัญ: กฎหมายตราสามดวง/แนวคิดเชิงจริยธรรม

138 หน้า ISBN 974-04-5569-7

AN ANALYTICAL STUDY OF THE ETHICAL CONCEPTS IN THE BOOKS OF THE TRASAMDUANG LAW**TEEWARA CHAWAPAKVITAYA 4236589 SHES/M****M.A. (ETHICAL STUDIES)****THESIS ADVISORS: WAREEYA BHAVABHUTANONDA NA MAHASARAKHAM M.A., WARIYA CHINWANNO, Ph.D., SRISURANG POOLTHUPYA, FELLOW OF THE ROYAL INSTITUTE, M.A.****ABSTRACT**

This research aims to study analytically the ethical concepts in the books of the Trasamduang Law. It was conducted by means of qualitative research and by using historical documentary research as well as analytical descriptive of the ethics.

The study found that the Trasamduang Law was legitimized in the reign of King Rama I, of the Chakri Dynasty in the early Rattanakosin period. The ethical concepts obtained from the studying of the Trasamduang Law are categorized in three sides, that is, political side, social, cultural and religious side and economic side. Those aspects shared the same core principle that is to teach moral ability to the public and to punish the wrong doers not to be bad example to others in the communities. Socially in turn, the legitimating concentrated on treating every member in the society equally in order to keep peace and social order.

The conclusion of this research is that it helps us understand the role of the Trasamduang Law in the early Rattanakosin period which had been used to punish the wrong doers that depends on the changing social influence. Differences and changes of such influence had been in accordance with the ethical values, social value, and social environment in that period to obtain controlling result. Nevertheless, it was very hard to identify appropriate judgement and method used to punish wrong doers in order to achieve the determined goal, hence the concept and notion of finding the right methods. These are used and served most effectively by individual consideration according to the tradition and public concern solely. As the matter of fact, conventional punishment in the Trasamduang Law is now out of date, but some influences remain in the Thais' ethical consciousness up to the present day.

KEY WORDS: TRASAMDUANG LAW/ETHICAL CONCEPTS

138 PAGE ISBN 974-04-5569-7

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ.....ค	
บทคัดย่อภาษาไทย.....ง	
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....จ	
อักษรย่อ.....ช	
ตารางเทียบตัวอักษร.....ญ	
บทที่ 1 บทนำ.....1	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....1	
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....4	
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....4	
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย.....4	
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....5	
1.6 นิยามศัพท์.....5	
บทที่ 2 วรรณกรรม.....7	
2.1 ที่มาของกฎหมายไทย.....7	
2.2 วิธีตั้งกฎหมาย.....9	
2.3 ประวัติความเป็นมาของกฎหมายตราสามดวง.....10	
2.4 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....14	
บทที่ 3 วิเคราะห์กฎหมายตราสามดวง.....18	
3.1 ด้านการเมืองการปกครอง.....18	
3.2 ด้านสังคม วัฒนธรรม และศาสนา.....25	
3.3 ด้านเศรษฐกิจ.....70	
บทที่ 4 แนวคิดทางจริยธรรมที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง.....86	
4.1 แนวคิดทางจริยธรรมด้านการเมืองการปกครองที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง.....86	
4.2 แนวคิดทางจริยธรรมด้านสังคมวัฒนธรรมและศาสนาที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง.....91	
4.3 แนวคิดทางจริยธรรมด้านเศรษฐกิจที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง.....110	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	115
5.1. แนวคิดด้านที่ 1 ด้านการเมืองการปกครองไทยที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง.....	115
5.2 แนวคิดด้านที่ 2 ด้านสังคม วัฒนธรรมและศาสนาของไทยในกฎหมายตราสามดวง.....	117
5.3 แนวคิดด้านที่ 3 ด้านเศรษฐกิจของไทยในกฎหมายตราสามดวง.....	124
บรรณานุกรม.....	127
ภาคผนวก.....	132
ประวัติผู้วิจัย.....	135
Executive Summary.....	136

อักษรย่อ

ก.	: กฎหมายตราสามดวง (ฉบับที่พิมพ์โดยองค์การค้ำของครุสภา ชุด 5 เล่ม จบ พ.ศ. 2506)
ช. ขา.	: ชุททกนิกาย ชาตก
ช.มหา.	: ชุททกนิกาย มหานิเทศ
ช. วิมาน.	: ชุททกนิกาย วิมานวัตถุ
ที.ปา.	: ทีฆนิกาย ปาฐกถาคค
ที.ส.	: ทีฆนิกาย สีสขณธวคค
ม.ม.	: มชฌิมนิกาย มชฌิมปณณาสก
ม.มู.	: มชฌิมนิกาย มูลปณณาสก
วิ.จุล.	: วินยปิฎก จุลลวคค
วิ.ภิกขุณี	: วินยปิฎก ภิกขุณีวิภังค
วิ.มหา.	: วินยปิฎก มหาวิภังค
วิ.มหาวคค	: วินยปิฎก มหาวคค
อง.จตุกก.	: องคุตตรนิกาย จตุกกนิปาต
อง.ปญจก.	: องคุตตรนิกาย ปญจกนิปาต
อง.สตตก.	: องคุตตรนิกาย สตตกนิปาต
Apas.	: Apastambasmṛti
Mbh.	: Mahabharata
Mn.	: Manusmṛti
Narads.	: Naradasmṛti
Rv.	: Rgveda
S.B.E.	: Sacred Books of the East
Vasistha.	: Vasisthasmṛti
Vis.	: Visnusmṛti
W.	: William Dwight Whitney' Sanskrit Grammar, paragraph number

การใช้เครื่องหมายและตัวเลข

เครื่องหมาย / และตัวเลข

- หนังสือกฎหมายตราสามดวง บอกเล่มที่และหน้า ตัวอย่าง
ก.2/321 หมายถึง กฎหมายตราสามดวง เล่มที่ 2 หน้า 321
- คัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี บอกเล่มที่ ข้อ และหน้า
ตัวอย่าง ขุ.ชา. 28/945/330 หมายถึงคัมภีร์พระไตรปิฎก
ฉบับภาษาบาลี เล่มที่ 28 ข้อ 945 หน้า 330
- คัมภีร์อุทเทส บอกมณฑล สุกตะ และมนตระ ตัวอย่าง
Rv. 8/56/3 หมายถึงคัมภีร์อุทเทสมณฑลที่ 8 สุกตะที่ 56
มนตระที่ 3
- คัมภีร์มหาภารตะ บอกบรรพ บท และโคลก ตัวอย่าง
Mbh.5/128/170 หมายถึงคัมภีร์มหาภารตะ บรรพที่ 5
บทที่ 128 โคลกที่ 170.
- คัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ บอกบท และโคลก ตัวอย่าง
Mn. 11/60 หมายถึงคัมภีร์มนุสมฤติ บทที่ 11 โคลกที่ 60
ในคัมภีร์สมฤติอื่น ๆ ใช้เครื่องหมายและตัวเลขเหมือนกัน
กับมนุสมฤติ โดยใช้อักษรย่อของคัมภีร์นั้น ๆ วางไว้ข้าง
หน้า

ตารางเทียบตัวอักษร

สระ

อะ a,	อา a,	อิ i,	อี i,	อุ u,	อู u,
ฤ r,	ຣາ r,	เอ e,	โอ o,	ไอ ai,	เอา au

พยัญชนะ

ก ka,	ข kha,	ค ga,	ฌ gha,	ง na
จ ca,	ฉ cha,	ช ja,	ฌ jha,	ญ na
ฎ ta,	ฐ tha,	ฑ da,	ฒ dha,	ณ na
ด ta,	ถ tha,	ท da,	ธ dha,	น na
ป pa,	ฝ pha,	พ ba,	ภ bha,	ม ma
ย ya,	ร ra,	ล la,	ว va,	ศ sa,
ษ sa,	ส sa,	ห ha,	ฬ la,	ม

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในขณะนี้ นักคิดของไทยจำนวนมากเห็นพ้องต้องกันว่าการเข้าใจพื้นฐานความคิดและรากเหง้าของสังคมไทยนั้นเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศและสังคมโดยรวม เพราะการเข้าใจพื้นฐานราก พันเพ และภูมิปัญญาของตนเอง จะทำให้เราภูมิใจและเรียนรู้ถึงดีงามและสติปัญญาต่าง ๆ ที่บรรพบุรุษของเราได้ใช้ในการแก้ปัญหาตลอดจนรักษาชาติบ้านเมือง และวัฒนธรรมอันดีงามของเราไว้ อันจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งและมั่นใจในการที่จะตอบรับกระแสวัฒนธรรมใหม่ ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดยั้งอย่างรู้เท่าทัน และสามารถปรับเปลี่ยนมาใช้กับวิถีชีวิตของคนไทยได้อย่างเหมาะสม

เมื่อศึกษาย้อนไปในประวัติศาสตร์จะพบว่า กฎหมายตราสามดวง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชำระกฎหมายเก่าที่มีมาแต่ครั้งโบราณ แล้วรวบรวมเป็นประมวลกฎหมายเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานในการปกครองประเทศนั้นเป็นเอกสารที่มีคุณค่ายิ่งในไทยคดีศึกษา เพราะนอกจากจะสะท้อนระเบียบแบบแผนการปกครองของประเทศไทย ซึ่งตั้งอยู่ในลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่างแล้ว ยังสะท้อนประเพณีการปกครองและวัฒนธรรมส่วนอื่น ๆ ของชุมชนไทยแต่โบราณได้เป็นอย่างดี แต่การใช้กฎหมายตราสามดวงเป็นเครื่องมือในการศึกษาเกี่ยวกับสังคมไทยยังไม่สู้จะแพร่หลายมากนัก ไม่ว่าจะเป็นด้านประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยา รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ภาษาและวรรณคดี และสาขาอื่น ๆ เช่น สาขาจริยศาสตร์ศึกษา เป็นต้น

ผู้วิจัยพิจารณาถึงความสำคัญในเรื่องนี้ จึงมีความเห็นว่า หากเราต้องการหาความหมายและคุณค่าของกฎหมายตราสามดวงต่อสังคมไทย จะทำให้เราเข้าใจอดีตอันสืบเนื่องมาถึงปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงมีความคิดว่า พวกเราในปัจจุบันมีวิถีชีวิตที่เร่งรีบ เราไม่มีเวลาที่จะศึกษาความจริงอันถ่องแท้เกี่ยวกับบ้านเมืองและวิถีชีวิตของเราเองมากนัก ดังนั้น การเข้าใจสังคมไทยในอดีตจากกฎหมายตราสามดวงจะเป็นกุญแจให้เราสามารถเชื่อมโยงถึงปัญหาและภาวะการณ์ปัจจุบัน เพราะถ้าเราถือหลักประวัติศาสตร์ตรงกันว่า ถ้าเรารู้อดีตของเราได้ชัดเจนมากเพียงใด ก็จะทำให้เราเข้าใจ ปัจจุบันของตัวเรามากยิ่งขึ้น และสามารถปรับตัวกับความเปลี่ยนแปลงที่จะมา

ในวันข้างหน้าได้เป็นอย่างดี ย่อมจะเป็นประโยชน์และเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาสังคมไทยให้เกิดดุลยภาพและมีความมั่นคงต่อไป

ประวัติความเป็นมาของกฎหมายตราสามดวง

กฎหมายตราสามดวงเป็นกฎหมายซึ่งได้ชำระสะสางในรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์องค์พระปฐมบรมราชวงศ์จักรี เป็นกฎหมายที่สำคัญมากโดยเฉพาะสามารถใช้เป็นหลักฐานค้นคว้าบทกฎหมายสมัยอยุธยา ตามประวัติศาสตร์กฎหมายไทยได้กล่าวถึง การชำระสะสางและรวบรวมบทกฎหมายทำนองเดียวกันกับกฎหมายตราสามดวงนี้ คือ ในสมัยพระรามาธิบดีที่ 1 “ทรงตั้งกรมวิชาการขึ้นตรวจกฎหมายไทยทั้งปัจจุบันและโบราณเท่าที่จำกันมาได้ รวมทั้งขนบธรรมเนียมจนปรากฏว่าแม้ของเก่า ตั้งแต่สมัยที่นานเข้าก็มี เมื่อรวบรวมได้เสร็จแล้วก็มีการตรวจกฎหมายที่ดีและเป็นประโยชน์ก็เก็บไว้ ที่พื้นสมัยไม่เป็นประโยชน์ก็เลิกทิ้งเสีย” (หลวงสุทธินาถนฤพุด, 2512 : 95) กฎหมายตราสามดวงแห่งกรุงรัตนโกสินทร์นี้ได้มีผู้จัดพิมพ์ขึ้นหลายคราวเมื่อปลายรัชกาลที่ 3 และภายหลังต่อมา เช่น กฎหมายหมอบรัดเลย์ (หมอบรัดเลย์ผู้พิมพ์) กฎหมายเก่า 2 เล่มของเสด็จในกรมหลวงราชบุรี ส่วนที่ใช้เป็นตำราในการศึกษาประวัติศาสตร์กฎหมาย จัดพิมพ์ขึ้นโดยมองซิเออ เดร์ แลง กาด์ ออกเตอร์ นักกฎหมายชาวฝรั่งเศสและเป็นอาจารย์ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์กฎหมายไทยด้วย

การชำระรวบรวมและจัดทำกฎหมายตราสามดวงในรัชกาลที่ 1 แห่งรัตนโกสินทร์เป็นการเขียนขึ้นโดยอาลักษณ์ เขียนลงในสมุด 3 ชุด เก็บในห้องเครื่องชุดหนึ่ง หอหลวงชุดหนึ่ง และศาลหลวงชุดหนึ่ง ชุดหนึ่ง ๆ มี 41 เล่ม ต้องประทับตรา 3 ดวง คือ ตราพระราชสีห์ พระคชสีห์ และบัวแก้วเป็นสำคัญทุกเล่ม สมุดรวม 123 เล่ม ปัจจุบันเหลืออยู่ที่กระทรวงยุติธรรม 37 เล่ม หอสมุดแห่งชาติ 42 เล่ม นอกนั้นชำรุดสูญหายไป ทั้งหมดนี้เรียกว่ากฎหมายตราสามดวงฉบับหลวง และยังมีฉบับรองทรงไม่มีตรา 3 ดวงประทับ การสอบทานก็ต่างกันฉบับหลวงสอบทาน 3 คน ฉบับรองทรงสอบทาน 2 คน และเขียนขึ้นภายหลังฉบับหลัง 2 ปี จากกฎหมายตราสามดวง เราจะเห็นได้ว่าอักษรวิธีตัวสะกดการันต์ในสมัยโบราณและบทบัญญัติในกฎหมายที่เลิกใช้แล้วเป็นอย่างไร นำมาศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายที่ใช้ควบคุมทางสังคมในปัจจุบันได้

ได้กล่าวแล้วว่า ตอนต้นแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ไทยใช้กฎหมายตราสามดวงเป็นบรรทัดฐานประเภทหนึ่งในการควบคุมทางสังคม สาเหตุที่มีกฎหมายตราสามดวงขึ้นใช้ ก็เนื่องมาจากในสมัยรัชกาลที่ 1 เมื่อ พ.ศ. 2347 ภายหลังสร้างกรุงเทพฯ ได้ 19 ปี ได้เกิดคดีฟ้องร้องหนึ่งเกิดขึ้นโดยพระยาศรีธรรมราช (รัฐมนตรีว่าการคลังสมัยนั้น) ได้นำคำร้องทุกข์ของนายบุญศรี ช่างเหล็กหลวง (ช่างทำการหล่อเหล็กดีเหล็กเกี่ยวกับทำอาวุธและเครื่องรบ เป็นข้าราชการคนหนึ่งในกระทรวงการคลัง) ได้กล่าวโทษพระเกษม นายราชาอรอด ข้าราชการในสำนักพระราชวัง ขึ้นกราบ

บังคมทูลรัชกาลที่ 1 เรื่องอำแดงน้อย (สมัยนั้นเรียกผู้หญิงว่า อำแดง เท่ากับคำว่านางหรือนางสาว สมัยนี้) ภรรยานายบุญศรี ฟ้องหย่า ใจความว่า อำแดงป้อมนอกใจเป็นชู้กับนายอรอดแล้วมาฟ้องหย่านายบุญศรี นายบุญศรีไม่ยอมหย่า ส่วนพระเกษมไม่พิจารณาตามคำให้การของนายบุญศรี พร้อมทั้งพุดจาเกี่ยวอำแดงน้อยอีกด้วย ลูกขุน ณ ศาลหลวงปรึกษากันว่า “หญิงหย่าชายได้” จึงให้อำแดงป้อมกับนายบุญศรี ขาดจากผิวเมียกันตามกฎหมาย พระมหากษัตริย์ทรงเห็นด้วย แต่เพื่อให้แม่พระทัยรับสั่งให้เชิญตัวบอออกมาดู ทรงเห็นว่าพระราชกำหนดด้วยการพ้นเพือนผิดซ้ำต่างกัน ไป บ้านเมืองต้องใช้กฎหมายเป็นบรรทัดฐาน ถ้ากฎหมายพ้นเพือนเสียความยุติธรรมไป ก็ต้องชำระคดีแปลงใหม่ จึงโปรดเกล้าให้ตั้งอาลักษณ์ 4 ลูกขุน 3 ราชบัณฑิต 4 ให้ชำระกฎหมายสอบทานกับคัมภีร์พระธรรมศาสตร์อันเป็นแม่บท จากคดีของอำแดงป้อม นายบุญศรีก็มีความสำคัญอยู่ไม่น้อย เพราะได้ทำให้มีการชำระกฎหมายอันเป็นประโยชน์มากมายในกาลต่อมา

ในการวิจัยนี้ จะเป็นการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเชิงจริยธรรมที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง ทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

1.1.1 ด้านการเมืองการปกครอง จะศึกษาแนวคิดทางจริยธรรม ค่านิยม ทักษะหน้าที่แฝงอยู่จากข้อกำหนดที่บัญญัติไว้ในโทษทัณฑ์ลงกรรมกรรม ตลอดจนแนวคิดทางจริยธรรมของสมาชิกในสังคมในสังคมในสมัยรัตนโกสินทร์ที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง

1.1.2 ด้านสังคม วัฒนธรรม และศาสนา จะศึกษาแนวคิดทางจริยธรรมที่เป็นบทบัญญัติบางลักษณะที่เป็นที่มาของกฎหมายไทยยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะบทบัญญัติความคิดที่เกี่ยวกับทรัพย์และความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย ส่วนทางด้านศาสนานั้นจะวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมในทางศาสนาของคนไทย ไม่ว่าจะเป็นในด้านเสรีภาพในทางศาสนา ทรรศนะของประชาชนต่อการนับถือศาสนา และการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา ที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง

1.1.3 ด้านเศรษฐกิจ จะศึกษาแนวคิดทางจริยธรรมเรื่องทาสในกฎหมายลักษณะทาส และกฎหมายลักษณะอื่น ๆ ในกฎหมายตราสามดวง โดยจะกล่าวถึงการรักชีวิตความเป็นอยู่แบบพอเพียงของคนไทย การจัดแจงในด้านทรัพย์สิน การเก็บดอกเบี้ย และการจัดการเกี่ยวกับหนี้สินของคนไทย ที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงไว้ด้วย

โดยจะเป็นการศึกษาพื้นฐานของสังคมไทยในด้านต่าง ๆ ทั้ง 3 ด้าน ที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายตราสามดวงมาทำการวิเคราะห์แนวคิดที่ได้จากด้านต่าง ๆ เหล่านี้ทั้ง 3 ด้าน ออกมาในรูปแบบของแนวคิดทางจริยธรรมที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง ทำให้เกิดความเข้าใจในสังคมไทยของเราดีขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าของผู้สนใจโดยทั่วไป อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาสังคมให้เกิดคุณภาพ และมีความมั่นคงในการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกที่ควรทางศีลธรรมของคนในสังคมไทยต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

ด้วยเหตุผลข้างต้น โครงการวิจัยนี้มีจุดประสงค์โดยสรุป 3 ประการ คือ

1.2.1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเชิงจริยธรรม ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือกฎหมายตราสามดวงทั้ง 3 ด้าน คือ

1.2.1.1 ด้านการเมืองการปกครอง

1.2.1.2 ด้านสังคม วัฒนธรรม และศาสนา

1.2.1.3 ด้านเศรษฐกิจ

1.2.2 เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจสังคมไทยจากกฎหมายตราสามดวง อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาสังคมให้เกิดคุณภาพ และมีความมั่นคงในการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกที่ควรทางศีลธรรม

1.2.3 เพื่อเผยแพร่และใช้ในการศึกษาอ้างอิงต่อไป

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ครอบคลุมตั้งแต่ศึกษาและทำความเข้าใจสังคมไทยจากกฎหมายตราสามดวง จากนั้นจึงนำหลักแนวคิดทางจริยศาสตร์ที่เกี่ยวข้องระหว่างศีลธรรม จริยธรรม และกฎหมาย อาทิ เช่น หลักว่าด้วยการควบคุมศีลธรรมโดยกฎหมาย หลักว่าด้วยจริยธรรมแนวเทวราชา [Devaraja] หลักว่าด้วยหน้าที่ของกษัตริย์ และหลักว่าด้วยนิติธรรมนิยม เป็นต้น นำมาใช้ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทางจริยธรรมที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง โดยจำแนกออกเป็น 3 มิติชีวิตของคนไทย ได้แก่ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านสังคม วัฒนธรรมและศาสนา และด้านเศรษฐกิจ

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ [qualitative research] โดยอาศัยเอกสารทางประวัติศาสตร์ [historical documentary research] ใช้แนวการเขียนแบบพรรณนาวิเคราะห์เชิงจริยศาสตร์ [analytical descriptive of the ethics] เอกสารทางประวัติศาสตร์จะเป็นเอกสารชั้นต้น [primary source] และเอกสารชั้นรอง [secondary source] จากแหล่งเก็บเอกสารและห้องสมุดต่าง ๆ ภายในประเทศไทย ดังมีรายชื่อที่สำคัญ ดังนี้

1.4.1 หอสมุดแห่งชาติ

1.4.2 หอสมุดกรมพระยาดำรงราชานุภาพ

1.4.3 ห้องสมุดสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1.4.4 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1.4.5 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร ท่าพระจันทร์

- 1.4.6 หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 1.4.7 ศูนย์สารนิเทศทางมนุษยศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 1.4.8 ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 1.4.9 ศูนย์เอกสารแห่งประเทศไทย คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 1.4.10 ห้องสมุดเนติบัณฑิตยสภา

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.5.1 ทำให้ทราบหลักแนวคิดทางจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในหนังสือกฎหมายตราสามดวง ทั้ง 3 ด้าน คือ
 - 1.5.1.1 ด้านการเมืองการปกครอง
 - 1.5.1.2 ด้านสังคม วัฒนธรรม และศาสนา
 - 1.5.1.3 ด้านเศรษฐกิจ
- 1.5.2 ทำให้ทราบโครงสร้างของสังคมไทยจากกฎหมายตราสามดวง อันเป็นภูมิปัญญาของไทย ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาสังคมไทยให้เกิดดุลยภาพและมีความมั่นคงต่อไป
- 1.5.3 เพื่อประโยชน์สำหรับผู้สนใจในการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดทางจริยธรรม ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือกฎหมายตราสามดวง ตลอดจนใช้ในการศึกษาอ้างอิงต่อไป

1.6 นิยามศัพท์

แนวคิดเชิงจริยธรรม หมายถึง สาระสำคัญอันเป็นแนวทางธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

กฎหมายตราสามดวง หมายถึง ประมวลกฎหมายในรัชกาลที่ 1 เป็นกฎหมายที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชำระกฎหมายเก่าที่มีมาแต่โบราณแล้วรวบรวมเป็นประมวลกฎหมายขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2347 ซึ่งพระองค์ทรงตรากฎหมายขึ้น โดยในตราสามดวงที่ประทับบนกฎหมาย ได้แก่

ตราราชสีห์ เป็นตราสำหรับตำแหน่งสมุหนายก

ตราขสีห์ เป็นตราสำหรับตำแหน่งสมุหกลาโหม

ตราบัวแก้ว เป็นตราสำหรับ ตำแหน่งขุนคลัง

ปัจจัย หมายถึง เหตุอันเป็นทางให้เกิดผลหรือหนทาง เช่น การศึกษาเป็นปัจจัยให้เกิดความรู้ความสามารถ เป็นต้น

ปัจจัยทางการเมืองการปกครอง หมายถึง สิ่งที่มีอิทธิพลต่อคนจำนวนหนึ่ง (ในที่นี้ คือ คนหรือประชากรในสังคมไทย) ที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันตามระเบียบกฎเกณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน (ในที่นี้ คือ การดำรงชีวิตหรือการดำเนินชีวิตที่ยึดถือปฏิบัติร่วมกันของคนในสังคม) และสิ่งที่มีอิทธิพลต่องานที่เกี่ยวกับรัฐหรือแผ่นดิน อาทิเช่น การจัดส่วนแห่งรัฐ และการดำเนินการแห่งรัฐ เป็นต้น การบริหารประเทศเฉพาะที่เกี่ยวกับนโยบายในการบริหารประเทศ และกิจการอำนาจหรือการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน เช่น ตำแหน่งทางการเมือง เป็นต้น

ปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม และศาสนา หมายถึง สิ่งที่มีอิทธิพลต่อลัทธิความเชื่อถือของมนุษย์อันมีหลัก คือ แสดงหลักธรรมเกี่ยวกับบุญบาป อันเป็นไปในฝ่ายศีลธรรม พร้อมทั้งลัทธิที่พิธีกระทำตามความเห็น หรือตามคำสั่งสอนในความเชื่อนั้น ๆ

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ หมายถึง สิ่งที่มีอิทธิพลต่องานอันเกี่ยวกับการผลิตการจำหน่าย แจก และการบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ของชุมชน (ในที่นี้ คือ ในสังคมไทย)

บทที่ 2

กฎหมายตราสามดวง

กฎหมายในชั้นแรกของไทย ได้แก่ จารัตประเพณี อันเป็นข้อบังคับที่เกิดขึ้นโดยอาศัยความเคยชินของบรรดาสมาชิกในชุมชนในทางปฏิบัติ ซึ่งมีได้เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร จารัตประเพณีนี้นับเป็นที่มาอันสำคัญของกฎหมายตลอดมาจนถึงปัจจุบันนี้ ในสมัยต่อมาได้มีการบัญญัติกฎหมายขึ้นใช้ เนื่องจากสถานการณ์ทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป จารัตประเพณีเหล่านี้ไม่มีความศักดิ์สิทธิ์ ใช้บังคับได้เพียงพอ

2.1 ที่มาของกฎหมายไทย

กฎหมายของไทยที่บัญญัติขึ้นมีรากฐานมาจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ ซึ่งได้มาจากคัมภีร์ “ธรรมสัทธัม” ของมอญ เค้ามูลเดิมมาจากคัมภีร์มนุธรรมศาสตร์ หรือ มานวธรรมศาสตร์ ตำนานกฎหมายของอินเดีย (พระวราภักดีพิบูลย์, 2512 : 28) ซึ่งถือกันว่าเป็นวาตะของพระมนู แต่มนุธรรมศาสตร์นี้เป็นคัมภีร์พราหมณ์ จึงมีลักษณะของเรื่องต่างกับคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของไทยและมอญ เช่น คัมภีร์มนุธรรมศาสตร์ เป็นเรื่องราวของ ทศนคติ ค่านิยม ของผู้ที่นับถือศาสนาพราหมณ์ จะต้องศึกษาต่อเนื่องกันไปกับการศึกษาพระเวท แต่ในคัมภีร์ธรรมสัทธัม ฝ่ายพระพุทธศาสนาได้ทำการเปลี่ยนแปลงแก้ไขขุดตัดทอนความในคัมภีร์กฎหมายของอินเดีย ซึ่งมีลักษณะในลัทธิพราหมณ์ ออกเสีย เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับความต้องการของสังคมไทย อย่างไรก็ตามนักนิติศาสตร์มอญได้พยายามเลือกเฟ้นหลักต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นกฎหมายแท้ ๆ มาปรับให้เข้ากับพระพุทธศาสนา และไทยเรารับเอาคัมภีร์ พระธรรมศาสตร์ อันเป็นหลักในการบัญญัติกฎหมายมาจากมอญโดยตรง ซึ่งมอญรับอิทธิพลมาจากคัมภีร์ มนุธรรมศาสตร์ ของอินเดียมาอีกทอดหนึ่ง และคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของอินเดียโบราณมีหลายฉบับ แต่ฉบับที่ถือว่าสำคัญนั้นมี 4 ฉบับ ได้แก่ ฉบับของมนู วิทยายุทธวาลกะ และนารท ในจำนวนนี้ ฉบับของ มนุ มีอิทธิพลในสังคมฮินดูมากที่สุด ในฐานะที่เป็นหลักปฏิบัติของชาวฮินดูมาแต่โบราณ (Mahajan, 1997 : 157) เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มนุสมฤติ หรือ มานวธรรมศาสตร์ ซึ่งถือเป็นพื้นฐานของกฎหมายของสังคมฮินดู การที่คัมภีร์ มนุสมฤติ หรือ มานวธรรมศาสตร์ ได้รับความเชื่อถือศรัทธาและนำไปปฏิบัติเป็นแบบแผน ทั้ง ๆ ที่เป็นคัมภีร์ที่มนุษย์เรียบเรียงขึ้น ไม่ใช่โองการพระเจ้าก็ตาม สืบเนื่องมาจากเนื้อหาในคัมภีร์มนุสมฤตินี้

จากเนื้อหาที่ปรากฏในคัมภีร์ พระเวท โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของ ยชุรเวท ในคัมภีร์พระเวทนี้ ชาวอินเดียดูถือกันว่าเป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ที่มนุษย์ไม่ได้แต่งขึ้น แต่เป็นโอองการของพระเจ้าที่ฤๅษีผู้มี ญาณวิเศษเป็นผู้นำมาถ่ายทอด เมื่อคัมภีร์ มนุสมฤติ นำเอาเนื้อหาในคัมภีร์ พระเวท มากล่าวถึง จึง ได้รับความเชื่อถือศรัทธา และนำไปเป็นหลักหรือแบบแผนความประพฤติปฏิบัติ

คัมภีร์พระธรรมศาสตร์นี้ แบ่งออกเป็น 2 ภาค คือ

2.1.1 คำมูลแห่งบทพระธรรมศาสตร์ มีใจความว่า เดิมมิได้มีคนในโลกนี้ อาศัยดินหอมขึ้น ไปถึงพรหมโลก พวกพรหมก็เหาะลงมากินซึ่งพสุธารส คือ สิ่งที่เกิดขึ้นจากดิน (เช่น ผลไม้) เมื่อได้ เสพซึ่งรสของโลกนี้ก็กลายเป็นมนุษย์ มีเพศบุรุษ สตรีสืบพันธุ์กันต่อมา ครั้นมีมนุษย์มากขึ้น ความ แตกต่างแห่งความคิดย่อมทวีจนเห็นกันทั่วไปว่าจำจะต้องหาผู้ใดสมมติขึ้นเป็นหัวหน้าว่ากล่าวกัน จึงได้เลือกเอามหาบุรุษผู้หนึ่งซึ่งเห็นกันว่าสมควรขึ้นเป็นหัวหน้า เรียกกันว่า สมมตราช คือ ผู้ครอง เมืองที่ได้เลือกสรรกันขึ้น พญาสมมตราชมีอำนาจผู้ใหญ่ ซึ่งมีบุตรชื่อ ภัทธ และ มนุสสาร เกลียว ฉลาดทั้งสองคน คนผู้น้องนั้นเกิดน้อยใจ ด้วยราษฎรติเตียนในการวินิจฉัยคดีจึงหลบไปยังขอบ จักรวาลในฐานฤๅษี ไปเห็นบทพระธรรมศาสตร์ที่นั่น จึงจำไว้ได้แล้วกลับมาทูลสอนพญา มหา สมมตราช แต่นั้นมาการปกครองบ้านเมืองก็ยิ่งดีขึ้น เพราะมีบทพระธรรมศาสตร์คุ้มครองเป็นหลัก อยู่ (กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ พจนานุกรม พระบรมวงศ์เธอ, 2500: 38-39)

2.1.2 ตัวบทพระธรรมศาสตร์ เป็นภาษาบาลี นับเป็นแม่บทของเรื่องและเป็นของศักดิ์สิทธิ์ เป็นความรู้ที่พระมนุสสารจารย์ไปได้มาแต่ขอบจักรวาล พระราชกำหนด กฎหมายใด ๆ ที่พระมหา กษัตริย์สมัยกรุงศรีอยุธยาทรงบัญญัติขึ้น ท้าวความจากแม่บทนี้ บทใดบทหนึ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรอบ ของแม่บทพระธรรมศาสตร์ ตัวบทพระธรรมศาสตร์นี้ ได้อธิบายถึงลักษณะผู้ที่จะเป็นตุลาการว่า ควรจะเป็นผู้ปราศจากอคติ คือ ลำเอียงด้วยความโกรธ ลำเอียงด้วยความรัก ลำเอียงด้วยความหลง ลำเอียงด้วยความเขลา ควรชำระความทั้งสองข้างด้วยความยุติธรรม ในตัวบทพระธรรมศาสตร์ได้ กล่าวถึงหัวข้อที่ตุลาการพึงระลึกปฏิบัติในการพิจารณาพิพากษาคดี มี 24 ประการ คือ

มูลคดี 3	ให้หมั่นในความ 3
ฐานคดี 3	เป็นอิสระในความ 3
เจรจาความ 3	กล่าวความโดยธรรม 3
มิได้เกียจคร้านในความ 3	อุบายแห่งคดี 3

พระมนุสสาร ได้อธิบายว่ามูลคดีมี 2 ประการ คือ มูลคดีแห่งผู้พิพากษาระลาการมี 10 และมูลคดีแห่งบุคคลอันเกิดวิวาทกันมี 29 มูลคดีที่กล่าวนี้ หมายถึง กฎหมายที่กล่าวถึงวินัยของผู้ พิพากษาอำนาจศาลและระเบียบวิธีพิจารณาความ ส่วนสาระของคดีมีมากด้วยกัน ได้แก่ พระราช

กำหนดบทพระอัยการ และพระราชบัญญัติจัดเป็นพระราชศาสตร์ทั้งปวง ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงบัญญัติขึ้นเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของพระราชอาณาจักร (พระวรภักดีพินุลย์, 2512 : 32-38)

จึงเห็นได้ว่าคัมภีร์พระธรรมศาสตร์เป็นคัมภีร์ซึ่งผู้มีบุญอำนาจสูงกว่าธรรมดาเป็นผู้แต่ง โดยมีความเชื่อว่าผู้มีอำนาจนั้นเป็นสื่อกลางได้รับความคลั่งคลุ้มให้รู้ถึงกฎซึ่งจะพึงใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม ด้วยเหตุนี้ข้อบังคับที่อยู่ในคัมภีร์พระธรรมศาสตร์จึงใช้บังคับทั้งกษัตริย์ผู้มีหน้าที่ที่จะต้องรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมและสมาชิกในสังคม ในสมัยการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจอย่างเต็มที่ในการออกกฎหมาย เพื่อให้สอดคล้องกับประเพณี ค่านิยม และความเจริญของบ้านเมือง พระราชโองการและพระราชวินิจฉัยชี้ขาดของพระมหากษัตริย์ เรียกว่า **พระราชศาสตร์** (พระวรภักดีพินุลย์, 2512 : 39)

การร่างพระราชศาสตร์นั้นมีที่มาจากพระมหากษัตริย์ทรงเห็นว่า มีเรื่องใดเรื่องหนึ่งเกิดขึ้นในกรณีพิเศษ และได้รับการพิจารณาด้วยบทบัญญัติที่เห็นว่าไม่ยุติธรรม หรือเป็นเรื่องที่ไม่เคยได้ทรงบัญญัติไว้ก่อน ก็โปรดให้ผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมาย คือ **พราหมณ์บุโรหิต** ร่างกฎหมายใหม่ใช้สืบไป แต่เพื่อให้พระราชศาสตร์ศักดิ์สิทธิ์ขึ้น กฎหมายใหม่มักจะอ้างอิงถึงบทบัญญัติในพระธรรมศาสตร์ พระราชศาสตร์นี้อาจเปลี่ยนแปลงไปตามสมัย เพราะเป็นคำวินิจฉัยของพระมหากษัตริย์องค์หนึ่ง ๆ เท่านั้น แต่พระธรรมศาสตร์มีอายุตลอดไป อย่างไรก็ตาม พระธรรมศาสตร์แม้จะมีคุณภาพสูงกว่าพระราชศาสตร์ เป็นมูลรากให้ราชศาสตร์ใช้อ้างอิงได้ แต่หากพระมหากษัตริย์มิได้ทรงใช้บทบัญญัตินั้น ๆ ให้เป็นที่เคารพปฏิบัติตามพระธรรมศาสตร์นั้นก็อาจเป็นเพียงตัวหนังสือที่บัญญัติไว้เท่านั้นเอง ไม่มีผลในการบังคับใช้ควบคุมทางสังคมเลย

2.2 วิธีตั้งกฎหมาย

กฎหมายครั้งกรุงศรีอยุธยาและต้นรัตนโกสินทร์ที่เราสามารถจะรู้ได้ในเวลานี้อยู่ในกฎหมายพิมพ์ 2 เล่ม ซึ่งต้นฉบับพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โปรดให้ชำระระเบียบเรียงไว้เมื่อ พ.ศ. 2347 และหมอบลัดเลย์ ได้พิมพ์จำหน่ายเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2416 ลักษณะการออกกฎหมายแต่โบราณมาคงจะเป็นชั้น ๆ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2495 : 3) ดังนี้

ขั้นที่ 1 เมื่อแรกตั้งกฎหมายตั้งด้วยประกาศพระราชกฤษฎีกาบอกวัน คืน เหตุผล และพระราชนิยม เช่น พระราชกำหนดเก่า พระราชกำหนดใหม่ และกฎหมายพระสงฆ์ เป็นต้น

ขั้นที่ 2 เมื่อพระราชกฤษฎีกามีมาก ๆ เข้าจะสอบค้นยาก จึงตัดทอนพระราชกฤษฎีกา คงไว้แต่ใจความเป็นย่ออย่างกลาง ดังจะเห็นได้ในกฎหมาย 36 ข้อ และกฎหมายหมวดพระราชบัญญัติ

ขั้นที่ 3 เพื่อจะจัดระเบียบกฎหมายเก่าให้สะดวกแก่สภาตุลาการให้ค้นได้โดยง่าย นาน ๆ จึงจะมีการชำระกฎหมายครั้งหนึ่ง คือรวบรวมกฎหมายเก่า จัดเป็นหมวด ๆ ตามลักษณะความ ตัดเหตุผลวันคืนที่ตั้งกฎหมายออกเสีย คงไว้แต่ใจความซึ่งเป็นพระราชนิยมเรียงเข้าลำดับเป็นมาตรา ๆ ในลักษณะนั้น

วิธีชำระกฎหมายดังกล่าวมานี้ ทำแต่กฎหมายเก่าที่ตั้งมานาน ๆ แล้ว แต่กฎหมายที่ออกใหม่ก็คงออกอย่างพระราชกฤษฎีกาตามเดิมทำมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา ในครั้งหลังสุดทำการชำระในแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เนื่องจากเวลานั้นหนังสือกฎหมายครั้งกรุงเก่าคงจะสูญหายไปเมื่อครั้งเสียกรุงมาก รัชกาลที่ 1 จึงโปรดให้รวบรวมเท่าที่หามาได้เรียบเรียงคัดทอนเป็นกฎหมายฉบับหลวงขึ้นใหม่ มีกฎหมายชั้นกรุงรัตนโกสินทร์อยู่ด้วย 4 ลักษณะ(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2495 : 4) คือ

1. พระราชบัญญัติ
2. กฎหมายพระสงฆ์
3. พระราชกำหนดใหม่

ทั้ง 3 ลักษณะนี้ตั้งในรัชกาลที่ 1

และ 4. ลักษณะโจร 5 เส้น ตั้งในรัชกาลที่ 3

กฎหมายที่ตั้งในสมัยรัตนโกสินทร์จึงน่าเชื่อถือได้ว่าคงรูปตามกฎหมายครั้งกรุงเก่า และเป็นบทกฎหมายที่ใช้อยู่ในครั้งกรุงเก่าเป็นอันมาก กฎหมายเหล่านี้บางข้อแสดงสถานการณ์ของบ้านเมืองให้เราเห็นว่าเป็นอย่างไร เช่น พระราชกำหนดฉบับหนึ่งในปีมะเส็ง (พระบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลาภพิทยากร, 2500 : 51) เมื่อเกิดศึกกับพม่า เป็นเรื่องราวของการป้องกันการหลบหนีการพระราชสงครามซึ่งกำลังจะมีมากขึ้น และสังเกตได้ว่าปีที่พระมหากษัตริย์ทรงจัดงานพระราชสงคราม ปีนั้นก็มีกฎหมายออกน้อย เราอาจศึกษาประวัติศาสตร์ในแง่สังคมศาสตร์ได้โดยนัยนี้เป็นอันมาก

นอกจากการชำระกฎหมายครั้งใหญ่ในรัชกาลที่ 1 แล้ว บางครั้งบางครั้งเราก็ได้มีการขอให้คนเก่าเล่าเรื่องเก่า ๆ เช่น “คำให้การขุนโกลน” ซึ่งเราจะศึกษาเรื่องราวของขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนเล็ก ๆ ได้จากคำให้การเหล่านี้

2.3 ประวัติความเป็นมาของกฎหมายตราสามดวง

กฎหมายตราสามดวงเป็นกฎหมายซึ่งได้ชำระสะสางในรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์องค์พระปฐมบรมราชวงศ์จักรี เป็นกฎหมายที่สำคัญมากโดยเฉพาะสามารถใช้เป็นหลัก

ฐานค้นคว้าบทกฎหมายสมัยอยุธยา ตามประวัติศาสตร์กฎหมายไทยได้กล่าวถึง การชำระสะสาง และรวบรวมบทกฎหมายทำนองเดียวกันกับกฎหมายตราสามดวงนี้ คือในสมัยพระรามาธิบดีที่ 1 “ทรงตั้งกรมการขึ้นตรวจกฎหมายไทยทั้งปัจจุบันและโบราณเท่าที่จำกันมาได้ รวมทั้งขนบธรรมเนียมจนปรากฏว่าแม้ของเก่าตั้งแต่สมัยไทยที่นานเข้าก็มี เมื่อรวบรวมได้เสร็จแล้วก็มีการตรวจกฎหมายที่ดีและเป็นประโยชน์ก็เก็บไว้ ที่พื้นสมัยไม่เป็นประโยชน์ก็เลิกทิ้งเสีย” (หลวงสุทธินาถนฤพุดิ, 2512 : 95) กฎหมายตราสามดวงแห่งกรุงรัตนโกสินทร์นี้ ได้มีผู้จัดพิมพ์ขึ้นหลายคราว เมื่อปลายรัชกาลที่ 3 และภายหลังต่อมา เช่น กฎหมายหมอบรัดเลย์ (หมอบรัดเลย์ผู้พิมพ์) กฎหมายเก่า 2 เล่มของเสด็จในกรมหลวงราชบุรี ส่วนที่ใช้เป็นตำราในการศึกษาประวัติศาสตร์กฎหมาย จัดพิมพ์ขึ้นโดยมองซิเออ เดร์ แลง การ์ด ออกเตอร์ นักกฎหมายชาวฝรั่งเศสและเป็นอาจารย์ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์กฎหมายไทยด้วย

การชำระรวบรวมและจัดทำกฎหมายตราสามดวงในรัชกาลที่ 1 แห่งรัตนโกสินทร์ เป็นการเขียนขึ้นโดยอาลักษณ์ เขียนลงในสมุด 3 ชุด เก็บในหีบเครื่องชุดหนึ่ง หอหลวงชุดหนึ่ง และศาลหลวงชุดหนึ่ง ชุดหนึ่ง ๆ มี 41 เล่ม ต้องประทับตรา 3 ดวง คือ ตราพระราชสีห์ พระคชสีห์ และ บัวแก้วเป็นสำคัญทุกเล่ม สมุดรวม 123 เล่ม ปัจจุบันเหลืออยู่ที่กระทรวงยุติธรรม 37 เล่ม หอสมุดแห่งชาติ 42 เล่ม นอกนั้นชำรุดสูญหายไป ทั้งหมดนี้เรียกว่ากฎหมายตราสามดวงฉบับหลวง และยังมีฉบับรองทรงไม่มีตรา 3 ดวงประทับ การสอบทานก็ต่างกันฉบับหลวงสอบทาน 3 คน ฉบับรองทรงสอบทาน 2 คน และเขียนขึ้นภายหลังฉบับหลัก 2 ปี จากกฎหมายตราสามดวง เราจะเห็นได้ว่า อักษรวิธีตัวสะกดการันต์ในสมัยโบราณและบทบัญญัติในกฎหมายที่เลิกใช้แล้วเป็นอย่างไร นำมาศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายที่ใช้ควบคุมทางสังคมในปัจจุบันได้

2.3.1 ที่มาแห่งกฎหมายตราสามดวง

ได้กล่าวแล้วว่า ตอนต้นแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ไทยใช้กฎหมายตราสามดวงเป็นบรรทัดฐานประเภทหนึ่งในการควบคุมทางสังคม สาเหตุที่มีกฎหมายตราสามดวงขึ้นใช้ ก็เนื่องมาจากในสมัยรัชกาลที่ 1 เมื่อ พ.ศ. 2347 ภายหลังสร้างกรุงเทพฯ ได้ 19 ปี ได้เกิดคดีฟ้องหย่าเรื่องหนึ่งเกิดขึ้น โดยพระยาศรีธรรมราช (รัฐมนตรีว่าการคลังสมัยนั้น) ได้นำคำร้องทุกข์ของนายบุญศรี ช่างเหล็กหลวง (ช่างทำการหล่อเหล็กตีเหล็กเกี่ยวกับทำอาวุธและเครื่องรบ เป็นข้าราชการคนหนึ่งในกระทรวงการคลัง) ได้กล่าวโทษพระเกษม นายราชอรรธ ข้าราชการในสำนักพระราชวัง ขึ้นกราบบังคมทูลรัชกาลที่ 1 เรื่องอำแดงน้อย (สมัยนั้นเรียกผู้หญิงว่า อำแดง เท่ากับคำว่านางหรือนางสาวสมัยนี้) ภรรยาบุญศรีฟ้องหย่าใจความว่า อำแดงป้อมนอกใจเป็นชู้กับนายอรรธแล้วมาฟ้องหย่า บุญศรี นายบุญศรีไม่ยอมหย่า ส่วนพระเกษมไม่พิจารณาตามคำให้การของนายบุญศรี พร้อมทั้ง

พุดจาเกี้ยวอำแดงน้อยอีกด้วย ลูกขุน ณ ศาลหลวงปรึกษากันว่า “หญิงหย่าชายได้” จึงให้อำแดงป้อมกับนายบุญศรี ขาดจากผิวเมียกันตามกฎหมาย พระมหากษัตริย์ทรงเห็นด้วย แต่เพื่อให้แน่พระทัยรับสั่งให้เชิญตัวบอออกมาดู ทรงเห็นว่าพระราชกำหนดด้วยการพ้นเพื่อนผิดซ้ำต่างกันไป บ้านเมืองต้องใช้กฎหมายเป็นบรรทัดฐาน ถ้ากฎหมายพ้นเพื่อนเสียความยุติธรรมไป ก็ต้องชำระตัดสินใหม่ จึงโปรดเกล้าให้ตั้งอาลักษณ์ 4 ลูกขุน 3 ราชบัณฑิต 4 ให้ชำระกฎหมายสอบทานกับคัมภีร์พระธรรมศาสตร์อันเป็นแม่บท จากคดีของอำแดงป้อม นายบุญศรีก็มีความสำคัญอยู่ไม่น้อย เพราะได้ทำให้มีการชำระกฎหมายอันเป็นประโยชน์มากมายในเวลาต่อมา

2.3.2 หมวดกฎหมายในลักษณะต่าง ๆ

กฎหมายที่ใช้บังคับควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมในสมัยรัตนโกสินทร์นั้น คงรูปตามกฎหมายครั้งกรุงเก่า และเป็นบทกฎหมายในครั้งกรุงเก่าเสียเป็นส่วนใหญ่ จึงขอรวบรวมเอากฎหมายที่ออกใช้ตั้งแต่รัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (อู่ทอง) มาจนถึงรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เท่าที่ค้นได้มีดังนี้

1. ลักษณะพยาน พ.ศ. 1894
2. ลักษณะอาญาหลวง พ.ศ. 1895
3. ลักษณะรับฟ้อง พ.ศ. 1899
4. ลักษณะลักพา พ.ศ. 1899
5. ลักษณะอาญาราชฎูร์ พ.ศ. 1901
6. ลักษณะโจร พ.ศ. 1903 และ 1910
7. ลักษณะเบ็ดเสร็จว่าด้วยที่ดิน พ.ศ. 1903
8. ลักษณะผิวเมีย พ.ศ. 1904 และ 1905
9. ทำเนียบศักดินาข้าราชการฝ่ายทหารและพลเรือน พ.ศ. 1998
10. ทำเนียบศักดินาข้าราชการหัวเมือง พ.ศ. 1998
11. ลักษณะขบถศึก พ.ศ. 2000
12. กฎมณเฑียรบาล พ.ศ. 2001

ลักษณะจัดหมวดประมวลกฎหมายครั้งกรุงเก่า เป็นไปตามหมวดพระธรรมศาสตร์ มีคาถาปรากฏในกฎหมายไทย ยังสรุปไม่ได้ว่ามีคาถาตามพระธรรมศาสตร์เข้ามาในกฎหมายไทยในสมัยใด แต่พอจะสันนิษฐานได้ว่าเพียงจะมีการจัดหมวดหมู่เข้าหมวดพระธรรมศาสตร์ในสมัยสมเด็จพระเอกาทศรถ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2495:21)

มาถึงสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ไม่ว่าในฉบับหลวงก็ดี ฉบับรองทรงก็ดี ไม่ได้เขียนลำดับไว้ว่า เล่มใดเป็นเล่มที่เท่าใด ฉะนั้นการจัดลำดับพระไอยการก่อนหลังของกฎหมายตราสามดวง จึงควรเป็นไปตามศักราชของกฎหมายเดิมดังนี้ (พระวรภักดีพินุลย์, 2512: 23-24)

1. พระธรรมศาสตร์
2. ลักษณะอินทภาษ
3. ลักษณะพยาน
4. ลักษณะอาญาหลวง
5. ลักษณะอาญาราชภูร
6. ลักษณะรับฟ้อง
7. ลักษณะลักพา
8. ลักษณะโจร
9. ลักษณะเบียดเสร็จ
10. ลักษณะฟัวเมีย
11. ลักษณะขบถศึก
12. ลักษณะศักดินาพลเรือน
13. ลักษณะศักดินาทหารหัวเมือง
14. ลักษณะกฎหมายมนเฑียรบาล
15. ลักษณะพิสูจน์ค่าน้ำลุยเพลิง
16. ลักษณะกรมศักดิ์
17. ลักษณะพระธรรมนูญ
18. ลักษณะมรดก
19. ลักษณะอุทธรณ์
20. ลักษณะทาส
21. พระราชกำหนดเก่า
22. ลักษณะกู๋หนี่
23. ลักษณะวิวาท
24. ลักษณะตระลาการ
25. มูลคดีวิวาทหรือลักษณะบานแผนกปันหมู
26. กฎสามสิบหกข้อ
27. พระราชบัญญัติ
28. กฎหมายพระสงฆ์

29. พระราชกำหนดใหม่

ในกฎหมายตราสามดวงที่หมอบรัดเลย์พิมพ์ขึ้นในปี 2506-7 ได้เพิ่มลักษณะโจรห้าเส้น อันเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นในรัชกาลที่ 3 ลงไปด้วย ทำให้มีผู้เข้าใจผิดว่ากฎหมายตราสามดวงมี 39 ลักษณะ ลักษณะที่จริงมีเพียง 29 ลักษณะเท่านั้น

2.4 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการวิจัย ไว้ดังนี้

จริยศาสตร์ [Ethics] เป็นสาขาหนึ่งในการศึกษาวิชาปรัชญา โดยศึกษาทั้งในด้านความประพฤติ การกระทำของมนุษย์เพื่อวิเคราะห์ถึงเหตุผลที่เป็นพื้นฐานของความดีงามและความเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ อีกทั้งยังรวมถึงการศึกษาเกี่ยวกับคุณค่า [Value] แสวงหาหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความประพฤติของมนุษย์ว่าอย่างไรถูก ไม่ถูก ดี ไม่ดี รวมถึงการแสวงหาคำตอบในเรื่องความดีสูงสุดในชีวิตมนุษย์ การศึกษาเรื่องดังกล่าวในเชิงปรัชญาจึงเป็นสิ่งสำคัญซึ่งจะต้องใช้เหตุผลเป็นพื้นฐานโดยการโต้แย้งกันทางความคิดเพื่อความเข้าใจและกำหนดแนวทางที่เหมาะสม

ส่วนคำว่า “จริยธรรม” ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปี พ.ศ. 2525 ให้ความหมายว่า “ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรมและกฎศีลธรรม” หรืออีกนัยหนึ่งหมายความว่า ความดีงาม ความถูกต้อง ความเที่ยงตรง ที่สังคมกำหนดให้สมาชิกปฏิบัติตาม อย่างไรก็ตาม ไรท์ดี ลิวลิส คิริโล [อ้างในวริยา ชินวรรณ, 2541 : 166] นักวิชาการด้านจริยศาสตร์ท่านหนึ่งได้ชี้ให้เห็นประเด็นที่ยังมีความเข้าใจที่สับสนด้านภาษาของความหมาย คำว่า “จริยธรรม” ในภาษาอังกฤษน่าจะใช้ว่า “ethical rule” แทนที่จะใช้คำว่า “ethics” ซึ่งเป็นคำที่นักวิชาการส่วนใหญ่ใช้กันแพร่หลายเพราะคำว่าจริยธรรมนั้น เป็นศัพท์บัญญัติโดยราชบัณฑิตยสถานและคำนี้มีได้มีรากศัพท์มาจากภาษาอังกฤษ

จริยธรรมมีความหมายกว้างขวางมาก เพราะเป็นธรรมที่ระบุไว้ให้บุคคลปฏิบัติรากฐานสำคัญที่ควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในสังคมให้ประพฤติปฏิบัติต่อกันอย่างถูกต้อง โดยความหมายของจริยธรรมแล้วจะต้องเป็นข้อกำหนดให้บุคคลประพฤติในทางที่ถูกต้องดีงาม เช่น ไม่ทำลายชีวิตคนอื่น ไม่ลักขโมยทรัพย์สินของบุคคลอื่น เป็นต้น ส่วนข้อกำหนดใดที่เป็นไปในทางที่ไม่ดีและไม่ถูกต้องก็ไม่ใช่อจริยธรรม

2.4.1 รุสุสภา [2506] กฎหมายตราสามดวง. เป็นประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1 จุลศักราช 1166 พิมพ์ตามฉบับหลวงตราสามดวง มีทั้งหมด 5 เล่ม โดยจะศึกษาถึงตัวบทกฎหมายของสังคมในขณะนั้น เพื่อใช้ในการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเชิงจริยธรรมที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง

2.4.2 นิติศาสตร์ ไพศาล, พระยา. [2510] **ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย**. โดยจะทำการศึกษาถึงลักษณะประวัติโครงสร้างของกฎหมายตราสามดวง มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายลักษณะเนื้อหาของกฎหมายตราสามดวง และการอ้างอิงตัวอย่างของการใช้กฎหมายที่ปรากฏในสังคมไทยขณะนั้น ในการนำมาอธิบายแนวคิดทางจริยธรรมที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง

2.4.3 เสนีย์ ปราโมช, มรว. [2510] **กฎหมายสมัยอยุธยา**. โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายลักษณะเนื้อหาของกฎหมายตราสามดวง และการอ้างอิงตัวอย่างของการใช้กฎหมายที่ปรากฏในสังคมไทยขณะนั้น ในการนำมาอธิบายแนวคิดเชิงจริยธรรมที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง

2.4.4 วริยา ศิวะศรียานนท์ และทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์ [2523] **บุคลิกภาพและลักษณะนิสัยของคนไทยในทศวรรษของชาวตะวันตก สมัยอยุธยา – พ.ศ. 2475**. หนังสือเล่มนี้ใช้เพื่อศึกษาและนำมาเป็นแนวทางในการแบ่งพฤติกรรมทางจริยธรรมในมิติชีวิตด้านต่าง ๆ ของคนไทย

2.4.5 ศิริชัย ชินะดังกู [2530] **ทฤษฎีภาวะผู้นำ**. หนังสือเล่มนี้ใช้เพื่อทำการศึกษานำคิด และทฤษฎีความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมของคนไทยในแต่ละมิติต่าง ๆ ของชีวิตที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง

2.4.6 ปรีดี เกษมทรัพย์ [2531] **นิติปรัชญา**. วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดทางจริยศาสตร์ที่เกี่ยวข้องระหว่างศีลธรรม จริยธรรม และกฎหมาย อาทิเช่น หลักว่าด้วยเหตุผลนิยมสมัยใหม่ หลักว่าด้วยอรรถประโยชน์นิยม หลักว่าด้วยหน้าที่ของค่าน้ำ หลักว่าด้วยนิติธรรมนิยม เป็นต้น แล้วนำมาใช้ในการวิเคราะห์แนวคิดเชิงจริยธรรมที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง

2.4.7 จรัญ โฆษณานันท์ [2533] **นิติปรัชญา**. วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดทางจริยศาสตร์ที่เกี่ยวข้องระหว่างศีลธรรม จริยธรรม และกฎหมาย อาทิเช่น หลักว่าด้วยการควบคุมศีลธรรมโดยกฎหมาย หลักว่าด้วยจริยธรรมแนวทวารวดี หลักว่าด้วยกฎหมายจารีตประเพณี เป็นต้น แล้วนำมาวิเคราะห์แนวคิดเชิงจริยธรรมที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง

2.4.8 พิธินัย ไชยแสงสุขกุล [2533] **นิติปรัชญา : ทฤษฎีกฎหมายธรรม ทฤษฎีกฎหมายบ้านเมือง และนิติปรัชญาไทย**. วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดทางจริยศาสตร์ที่เกี่ยวข้องระหว่างศีลธรรม จริยธรรม และกฎหมาย นำมาใช้ในการวิเคราะห์แนวคิดเชิงจริยธรรมที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง

2.4.9 ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์ [2537] **ผู้นำการเมือง : แนวทางวิเคราะห์ และกรณีศึกษา**. เป็นการศึกษาแนวคิด และทฤษฎีความสัมพันธ์ของปัจจัยทางสังคม และการเมืองเน้นทฤษฎีบทบาทที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมของคนไทย ในมิติด้านอยู่ร่วมกันในสังคม และวิถีชีวิตทางด้านการเมืองการปกครองที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง

2.4.10 บวรศักดิ์ อุวรรณโณ [2537] บทวิเคราะห์ในกฎหมายปกครองและการควบคุมการใช้อำนาจรัฐ : กฎหมายกับทางเลือกของสังคมไทย. เพื่อใช้ศึกษาแล้วนำมาเป็นแนวคิดทฤษฎีปัจจัยทางสังคมและการเมืองในการบริหารชีวิตมิติด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม และวิถีชีวิตทางด้านการเมืองการปกครอง

2.4.11 สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ [2537] กฎหมายตราสามดวงกับสังคมไทย. โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจสังคมไทยจากกฎหมายตราสามดวง ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของไทย และเพื่อรวบรวมข้อคิดเห็นต่าง ๆ จากนักวิชาการที่สนใจศึกษากฎหมายตราสามดวงในด้านต่าง ๆ คือ กฎหมายตราสามดวงกับโครงสร้างสังคมไทย กฎหมายตราสามดวงกับรัฐบาลไทย กฎหมายตราสามดวงกับความเชื่อของไทย กฎหมายตราสามดวงกับสังคมไทยปัจจุบัน และการละเล่นโบราณที่กล่าวถึงในกฎหมายตราสามดวง เพื่อใช้ในการนำมาวิเคราะห์หลักคำสอนเชิงจริยธรรมที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง

2.4.12 กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย [2541] โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ : แผนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง พ.ศ. 2542 – 2544. เป็นการศึกษาและนำแนวคิดทฤษฎีมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยทางเศรษฐกิจเน้นทฤษฎีใหม่ คือ ทฤษฎีแบบพอเพียงของรัชกาลที่ 9 ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมของคนไทยในมิติด้านเศรษฐกิจของคนไทยแนวเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาสังคมไทยให้ยั่งยืนต่อไป

2.4.13 ชานูชัย แสงศักดิ์ [2541] กฎหมายกับการพัฒนาประเทศ : วิสัยทัศน์ด้านการพัฒนากฎหมายและการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อการพัฒนาประเทศ. วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและนำมาเป็นแนวคิดทฤษฎีในการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเชิงจริยธรรมในปัจจัยทางสังคม การเมือง เน้นทฤษฎีบทบาทนิยมที่สัมพันธ์กับมิติด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม และวิถีชีวิตทางด้านการเมืองการปกครอง

2.4.14 ชัยพร วิชาวุธ และธีระพร อุวรรณโณ [2542] แนวคิดและพัฒนาการใหม่ในการปลูกฝังจริยธรรม : ความรู้คู่คุณธรรมรวมบทความเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมและการศึกษา. เพื่อศึกษาและนำมาสร้างกรอบแนวคิดเชิงจริยธรรมใช้ในการวิเคราะห์แนวคิดเชิงจริยธรรมที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง

2.4.15 วาริญา ภาณุตานนท์ ณ มหาสารคาม [2542] ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมของมนุษย์. เป็นเอกสารประกอบการสอนชั้นปริญญาโท ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อนำมาศึกษาแนวคิดและสร้างทฤษฎีความ

สัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมของมนุษย์ในแต่ละมิติต่าง ๆ ของชีวิตที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง

2.4.16 ประภาศรี สีหอำไพ [2543] **พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม.** ใช้ในการศึกษาแนวทางในปัจจัยทางสังคม ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม เน้นความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายกับจริยธรรมในฐานะแหล่งค่านิยมปทัสถานของวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับมิติด้านศรัทธา ความเชื่อ ปทัสถานของขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง

2.4.17 แสง บุญเฉลิมวิภาส [2543] **ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย.** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำการศึกษาถึงลักษณะ ประวัติ โครงสร้างของกฎหมายตราสามดวง

จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยได้นำมากล่าวไว้นั้น ผู้วิจัยจะทำการศึกษาถึงลักษณะประวัติ โครงสร้าง ความสำคัญของกฎหมายตราสามดวง ในฐานะที่เป็นที่มาของแหล่งค่าทางจริยธรรมของไทย จากนั้นจึงวิเคราะห์แนวคิดเชิงจริยธรรมที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงออกมา โดยแยกออกเป็นแนวคิดเชิงจริยธรรมที่สำคัญ ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านสังคมวัฒนธรรม และศาสนา และด้านเศรษฐกิจ แล้วจึงนำหลักแนวคิดทางจริยศาสตร์ที่ศึกษา อาทิเช่น หลักว่าด้วยการควบคุมศีลธรรมโดยกฎหมาย หลักว่าด้วยจริยธรรมแนวเทวราชา หลักว่าด้วยกฎธรรมชาติเชิงเหตุผล หลักว่าด้วยเหตุผลนิยมสมัยใหม่ หลักว่าด้วยอรรถประโยชน์นิยม หลักว่าด้วยหน้าที่ของค่าน้ำหนัก หลักว่าด้วยนิติธรรมนิยม เป็นต้น นำมาใช้ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทางจริยธรรมในกฎหมายตราสามดวง ในการวิเคราะห์แนวคิดทางจริยธรรมที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงนี้ จะจำแนกออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านสังคม วัฒนธรรม และศาสนา และด้านเศรษฐกิจ

บทที่ 3

วิเคราะห์กฎหมายตราสามดวง

3.1 ด้านการเมืองการปกครอง

กฎหมายเป็นส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ในสังคมที่ซับซ้อน เราไม่อาจจะหลีกเลี่ยงจากอิทธิพลอำนาจหรือผลกระทบของกฎหมายได้ กฎหมายและระบบสังคมเสมือนลูกโซ่ต่อกัน เนื่องจากกฎหมายย่อมโอนอ่อนผ่อนตามลักษณะสังคมแต่ละแบบแต่ละสมัย รวมถึงแนวความคิด ค่านิยม การดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม สภาพของสังคมจะเป็นอย่างไรเราอาจจะศึกษาได้จากแนวนโยบาย วิถีทางการเมือง การปกครองและการบริหารประเทศในสมัยนั้น ๆ ได้ และในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นก็เช่นกัน เราสามารถทราบถึงทัศนคติ ค่านิยม ซึ่งสะท้อนให้เห็นสภาพของสังคมในเวลานั้นได้ โดยการศึกษาจากตัวบทกฎหมายที่ใช้เป็นบรรทัดฐานของสังคม กฎหมายที่นำมาเป็นหลักฐานช่วยในการวิเคราะห์ในที่นี้ก็คือ **กฎหมายตราสามดวง** แต่เนื่องจากมีเวลาในการศึกษาค้นคว้าจำกัดประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งไม่อาจจะหาหลักฐานมาสนับสนุนได้เพียงพอ จึงมิได้กล่าวถึงประสิทธิภาพของการใช้กฎหมายตราสามดวงว่า ได้ผลมากน้อยเพียงไรในการควบคุมทางสังคมในสมัยนั้น ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์แต่เพียงโทษทัณฑ์ซึ่งบัญญัติไว้ในพระไอยการกระบดศึก จากข้อกำหนดควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกภายในสังคมและบทตอบแทนที่จะได้รับในกรณีฝ่าฝืนกฎ ผู้วิจัยจะหยิบยกออกมาวิเคราะห์ให้เห็นถึงค่านิยมของสังคมที่แฝงอยู่ซึ่งเป็นผลสะท้อนให้เห็นสภาพของสังคมในสมัยรัตนโกสินทร์ได้เช่นกัน

วิธีการประหารชีวิตเท่าที่ค้นคว้ามาได้จากกฎหมายตราสามดวง ปรากฏอยู่ในพระไอยการกระบดศึก (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2495:8-9) (ลักษณะขบถศึก) ตราขึ้นในสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราช ที่ 2 แห่งกรุงศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. 1928 (จุลศักราช 796) ได้มีการตราเพิ่มเติมขึ้นอีกในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. 1998 จุลศักราช 819) และสมัยสมเด็จพระเอกาทศรถ (พ.ศ. 2133 จุลศักราช 955) บังคับใช้สืบมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ การประหารชีวิตก็ยังคงบัญญัติไปตามพระไอยการกระบดศึก ซึ่งตราขึ้นในสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 ซึ่งปรากฏข้อความว่า

“....แต่นี้สืบไปเมื่อนำ ถ้าผู้ใดใจทงองอาจ มักใหญ่ใฝ่สูงศักดิ์ คิดขบถประทุษร้ายต่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะปลงพระองค์ลงจากเสวตรฉัตรก็ดี

แลคุมโจรพรรคพวกถือสรรพศาสตราวุธเข้าปล้นตีเมืองเผาจนก็ดี

ปล้นตีอวาตเผาพระอุโบสถแลสังฆารามจับพระสงฆ์สามเณร แลคฤหัสถ์ชาวบ้านมัดผูกพันแทงจนด้วยคบเพลิงปั้งย่าง เอาแหลนหลาวเสียบร้อย กระทำกรรมสาหัส เร่งรัดเอาทรัพย์สิ่งของโดยทารุณฐาน ทำหยาบฆ่าสมาณสามเณรแลเจ้าทรัพย์ด้วยประการใดก็ดี

ผู้ใดใจจกรรจ์ฆ่าบิดามารดาคนาญาติ ครูอุปัชฌาจารย์ตายก็ดี
แลคนร้ายใจเป็นมฤคาทิจิเอาจค์พระพุทธรูปพระธรรมมาทุบตีเหยียบย่ำทำทุราจาการลามกประการใดก็ดี

แลโจรลักทารกไปมิได้กลัวแก่บาปหยาบฆ่าสาหัส ตัดมือ ตัดเท้า ตัดคอทารก ถอดเอากำไลแลเครื่องประดับก็ดี ท่านว่ามัจฉาพวกนี้เป็นผู้ร้ายยิ่งโจร” (องค์การคำครุสภา, 2505 : 117-118)

กฎเกณฑ์ที่กล่าวมาแล้วนั้น มีบทกำหนดให้ลงโทษสถานใดสถานหนึ่ง ดังนี้
“สถานหนึ่ง คือ ให้ต่อยกระบานตีสะเลิกออกเสีย แล้วเอาคีมคีบก้อนเหล็กแดงใหญ่ใส่ลงให้มันสมองตีสะพลุ่งพุ่งขึ้นดังบ่อเคียน้ำสั้มพอม

สถานหนึ่ง คือ ให้ตัดแต่หนังจ่าระเบื่องหน้าถึงไพรปากเบื่องบนทั้งสองข้างเป็นกำหนดถึงหนวกหูทั้งสองข้างเป็นกำหนด ถึงเกลียวคอชายผมเบื่องหลังเป็นกำหนด แล้วให้มันกระหมวดผมเข้าทั้งสิ้น เอาท่อนไม้สอดเข้าข้างละคนโยกถอนกลอนสั้นเพิกหนังทั้งผมนั้นออกเสียแล้ว เอากรวดทรายหยาบขัดกระบานตีสะชำระให้ขาวเหมือนพรรณศรีสังข์

สถานหนึ่ง คือ ให้เอาขอเกี่ยวให้ปากอ้าไว้ แล้วให้ตามประทีปไว้ในปากในหนึ่งเอาปากสิ่งอันคมนั้นแสะแหะผ่าปากจนหนวกหูทั้งสองข้าง แล้วเอาขอเกี่ยวให้ปากอ้าไว้ให้โลหิตไหลออกเต็มปาก

สถานหนึ่ง คือ เอาผ้าชุบน้ำมันพันให้ทั่วกายแล้วเอาเพลิงจุด

สถานหนึ่ง คือ ให้เอาผ้าชุบน้ำมันพันนิ้วมือสั้นทั้ง 10 นิ้ว แล้วเอาเพลิงจุด

สถานหนึ่ง คือ เชือดเนื้อให้เป็นแรงเป็นรื้ออย่าให้ขาด ให้เนื่องด้วยหนังตั้งแต่ใต้คอลงไปถึงข้อเท้า แล้วเอาเชือกผูกจ่าให้เดินเหยียบย่ำรื้อเนื้อรื้อหนังแห่งตนให้หลุดคร่าตีจ่าให้เดินไปกว่าจะตาย

สถานหนึ่ง คือ เชือดเนื้อให้เนื่องด้วยหนังเป็นแรงเป็นรื้อ แต่ให้คอลงมาถึงเอว แล้วเชือดเอาแต่เอวให้เป็นแรงเป็นรื้อลงมาถึงข้อเท้า กระทำเนื้อเบื่องบนให้เป็นรื้อตกปกลุมลงมาเหมือนนุ่งผ้าคารอง

สถานหนึ่ง คือ ให้เอาห้วงเหล็กสวมข้อศอกทั้งสองข้าง ข้อเข่าทั้งสองข้างให้มัน แล้วเอาหลักเหล็กสอดเข้าในวงเหล็กแย่งจิ้งตึงลงไว้กับแผ่นดินอย่าให้ไหวตัวได้ แล้วเอาเพลิงรณให้รอบตัวกว่าจะตาย

ฐานหนึ่ง คือ เอาเบ็ดใหญ่มีคมสองข้างเกี่ยวทั่วกาย เพิกหนังเนื้อและเอ็นน้อยใหญ่ให้หลุดขาดออกมากกว่าจะตาย

ฐานหนึ่ง คือ ให้เอามีดที่คมเชือดเนื้อให้ตกออกมาจากกายแต่ที่ละตำลึงกว่าจะสิ้นมังสา

ฐานหนึ่ง คือ ให้แล่ฟันทั่วกาย แล้วเอาแปลงหัวขุมน้ำแสบกกริดครูด ขูดเสาะหนังแลเนื้อแลเอ็นน้อยเอ็นใหญ่ให้ลอกออกให้สิ้นให้อยู่แต่ร่างกระดูก

ฐานหนึ่ง คือ ให้นอนลงโดยข้าง ๆ หนึ่ง แล้วให้เอาหาลวเหล็กตอกลงไปโดยช่องหูให้แน่นกับแผ่นดิน แล้วจับเท้าทั้งสองหันเวียนไปดั่งบุคคลทำการเกวียน

ฐานหนึ่ง คือ ทำให้มิให้เนื้อพังหนังขาด แล้วเอาลูกธนูทาบกระดูกให้แหลกย่อย แล้วรวบผมเข้าทั้งสิ้น ยกขึ้นหย่อนลงกระทำให้นเนื้อเป็นกองเป็นลอม แล้วพับห่อเนื้อหนึ่งกับทั้งกระดูกนั้นทอดวางไว้ ทำดังตัวอันทำด้วยฟางซึ่งวางไว้เช็ดเท้า

ฐานหนึ่ง คือ ให้เกี่ยวน้ำมันให้เดือดพลุ่งพล่าน แล้วรดสาดลงมาแต่ศีรษะกว่าจะตาย

ฐานหนึ่ง คือ ให้กักขังสุนัขร้ายทั้งหลายไว้ให้อุดอาหารหลายวันให้เต็มอยากแล้วปล่อยออกให้กัดทั้งเนื้อหนังกินให้เหลือแต่ร่างกระดูกเปล่า

ฐานหนึ่ง คือ ให้เอาขวานผ่าอกทั้งเป็นแหม่ออกดังโครงเนื้อ

ฐานหนึ่ง คือ ให้แทงด้วยหอกที่สั้นน้อย ๆ กว่าตาย

ฐานหนึ่ง คือ ให้ขุดหลุมฝังเพียงเอว แล้วเอาฟางปกคลุมด้วยเพลิง พอหนังไหม้แล้วไล่ด้วยไฟเหล็กให้เป็นท่อนน้อยท่อนใหญ่เป็นริ้วใหญ่ริ้วน้อย

ฐานหนึ่ง คือ ให้เชือดเนื้อล่าออกทอดด้วยน้ำมันเหมือนทอดขนมให้กินเนื้อตนเอง

ฐานหนึ่ง คือ ให้ตีด้วยตะขอสันตะของยาว เป็นต้น

ฐานหนึ่ง คือ ให้ทวนด้วยไม้หวายทั้งหนาม

และโทษทั้งนี้ควรฐานใดให้เอาแต่ฐานหนึ่ง” (องค์การคำครุสภา, 2505:118-120)

อนึ่ง ถ้าผู้ใดล่วงพระราชอาญา พระราชบัญญัติ และพระราชกำหนดบทพระอัยการกฎหมายประการใดก็ดี แลเป็นโจรปล้นบ้านสะกดสะกดมีย่องเบาศิขิงล้วงลัก สรรพโจร ลักฉกทรัพย์สิ่งของประการใด ๆ ก็ดี ท่านให้ลงโทษกรรมกรณ์ 11 ฐาน (องค์การคำครุสภา, 2505:121)

- ฐานหนึ่ง คือ ให้ทวนด้วยหวาย
- ฐานหนึ่ง คือ ให้ตัดนิ้ว
- ฐานหนึ่ง คือ ให้ตัดเท้าทั้งสองข้าง
- ฐานหนึ่ง คือ ให้ตัดมือทั้งสองข้าง ตัดเท้าสองข้าง
- ฐานหนึ่ง คือ ให้ตัดหูทั้งสองข้าง
- ฐานหนึ่ง คือ ให้ตัดจมูกเสีย

- สถานหนึ่ง คือ ให้ตัดหูทั้งสองข้าง ตัดจมูกเสีย
- สถานหนึ่ง คือ ให้ตัดปากแหวะปากเสีย
- สถานหนึ่ง คือ ให้เสียบลาไว้
- สถานหนึ่ง คือ ให้ตัดศีรษะ
- สถานหนึ่ง คือ ให้จำ 5 ประการใส่ลูกไว้

รวมเป็นโทษทั้งหมด 32 ประการ เรียกชื่อตามสมัยโบราณว่า “โทษทเวดิงยกรรมกรรม” ซึ่งนับว่าเป็นวิธีการประหารชีวิตอย่างทารุณโหดร้ายน่าขนลุกขนพองพอดูทีเดียว ทั้งนี้เป็นเพราะในสมัยก่อนเชื่อกันว่า การลงโทษอย่างโหดร้ายทารุณจะยับยั้งหรือป้องกันมิให้อาชญากรรมเกิดขึ้นได้ เป็นความมุ่งหมายของกฎหมายที่แตกต่างไปจากสมัยปัจจุบันนี้

เมื่อพิจารณาถึงวิธีการลงโทษตาม “ทเวดิงยกรรมกรรม” นับว่าเป็นโทษที่รุนแรง เป็นบทตอบแทนสำหรับผู้ฝ่าฝืนด้วยการทรมานร่างกาย (Physical torture) และเป็นการตัดหรือกำจัดออกไปจากสังคมอย่างถาวร (Removal from the the group) แทบทั้งสิ้น เช่น ทวนด้วยหาวย ตัดมือ ตัดเท้า ตัดหู ตัดปาก ประหารชีวิต และในขณะเดียวกันก็เป็นบทตอบแทนด้วยการทำให้เสื่อมเสียเกียรติหรือฐานะทางสังคมด้วย (Social degradation) เช่น การจำ 5 ประการ สำหรับคนโทษร้าย ต้องคดีอุกฉกรรจ์ถึงขั้นประหารชีวิต เป็นเครื่องพินนาศการที่นิยมใช้กันในสมัยก่อนในหลายประเทศและมีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ มีโซ่พวงคอ เหล็กครองสะเอว ข้อมือ และตรวนข้อเท้า (Peter N.Walker, 1972 :82) แต่ของไทยเรานิยมใช้ไม่เน้นเพิ่มความทารุณและหวาดกลัวยิ่งขึ้น ส่วนโทษประหารชีวิตด้วยการเผาถือว่าเป็นวิธีการลงโทษที่ใช้กันในหลายประเทศมักจะเป็นการลงโทษกับผู้ฝ่าฝืนหรือภัยต่อศาสนา โดยเฉพาะพวกแม่มด ผู้ที่ต้องถูกลงโทษประหารชีวิต คือ ผู้ที่เป็นขบถฆ่าคนตาย โจรปล้น ลอบวางเพลิง ลักทรัพย์ การกำหนดโทษเหล่านี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับของไทยเรา แต่ไม่ปรากฏว่าจะมีอิทธิพลแนวความคิดมาจากแหล่งเดียวกันหรือไม่ แต่ที่ทราบแน่ ๆ ก็คือกฎหมายไทยเรานั้นต้นเค้ามาจากพระธรรมศาสตร์ของพระมนัสหรือพระมนู (Code of Manu) ดูจากบทลงโทษตามทเวดิงยกรรมกรรมที่โหดร้ายน่าสยดสยอง ล้วนแต่เป็นการลงโทษเพื่อจูงใจหมายใหญ่ 2 ประการ คือ การทดแทน แก้แค้น และเป็นการข่มขู่ แต่ไม่ใช่เป็นการปรับปรุงแก้ไข

ความมุ่งหมายของการลงโทษ เป็นไปในลักษณะตาต่อตา ฟันต่อฟัน ชีวิตต่อชีวิต หรือที่เรียกว่า “Lex talionis” (John Beattie, 1964:175) ตามความมุ่งหมายเพื่อการแก้แค้นนี้มีผลต่อชุมชนทั้งหมด และมีผลต่อเฉพาะปัจเจกชนหรือเฉพาะกลุ่มด้วย ผู้ที่มีรู้เห็นเป็นใจในการกระทำผิด เช่น ลูกเมียพ่อแม่พี่น้องของผู้กระทำผิดจะต้องถูกจับมาจำขังจนกว่าจะได้ตัวผู้กระทำผิดเอง และในกฎหมายก็มีบทกำหนด “ประหารชีวิตเจ็ดชั่วโคตร” ให้เห็นว่าเป็นการลงโทษเพื่อการแก้แค้นจริง ๆ ตามที่กล่าวไว้แล้ว สำหรับโทษประหารชีวิตเจ็ดชั่วโคตรโทษที่กล่าวมาส่วนใหญ่เป็นการฆ่าคนตาย เช่น ประทุษร้ายพระมหากษัตริย์ ฆ่าบิดามารดา ภิกษุสามเณร ทารก ก็ต้องได้รับการลงโทษใน

ลักษณะเดียวกัน จุดมุ่งหมายแบบนี้เป็นการลงโทษเพื่อความยุติธรรม ตามที่ ค้านท์ (Emanuel Kant) ได้เสนอเอาไว้แต่การลงโทษทวาดังษกรณณ์นี้มีได้แสดงออกถึงความยุติธรรมที่สมาชิกในสังคมจะได้รับเลย จะเห็นได้ว่าเป็นการระงับอารมณ์ของผู้เสียหายให้สาสมกับความรู้สึกเกิดขึ้นของผู้เสียหาย และผู้ที่เป็นฝ่ายเดียวกับผู้เสียหายมากกว่าเป็นความยุติธรรมต่อผู้ถูกลงโทษเองหรือต่อประชาชนส่วนรวม ในทางทฤษฎีแล้วมนุษย์เรายังไม่สามารถจะวัดขนาดความผิดแต่ละเรื่องและจัดวางโทษให้พอเหมาะกับความผิดนั้น ๆ ได้อย่างแท้จริง เช่น ให้ลงโทษครอบครัวยุติคดีพี่น้องซึ่งเป็นผู้บริสุทธิ์ การลงโทษตามความมุ่งหมายนี้ มีก่อให้เกิดความยุติธรรมขึ้นเลย และเป็นเรื่องที่ปราศจากเหตุผล ถือเอาความผิดทางศีลธรรมเป็นสำคัญ คือ เมื่อผู้ใดจงใจกระทำการใดก็ต้องรับโทษเป็นการตอบแทน เมื่อพิจารณาแล้วเมืองไทยเราเป็นเมืองพระพุทธศาสนา คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าฝังใจอยู่ว่าให้ประพฤติตามศีลห้า ธรรมห้า การประหารชีวิตในลักษณะแก้แค้นตอบแทนเป็นการไม่รู้จักให้อภัยกันซึ่งนับว่าขัดกับหลักศาสนาอยู่ และขัดกับความรู้สึกจิตใจของคนไทยผู้มีนิสัยชอบให้อภัย และลืมสิ่งต่าง ๆ ได้ง่าย (Sir John Bowring, 1969:103) การประหารชีวิตด้วยวิธีเหล่านี้เป็นการกระทำความผิดตามคณาตตพราณิต่อเพื่อนมนุษย์ เป็นการกระทำความผิดโดยนัย ปลุกฝังความรู้สึกและนิสัยในทางที่ผิดโดยเฉพาะผู้ประหารแม้เขาจะกระทำไปตามหน้าที่ก็ตาม

การลงโทษเหล่านี้มิได้คำนึงถึงความรู้สึกในด้านความยุติธรรมดังที่ ค้านท์ กล่าวไว้เลย เพราะเราไม่สามารถวัดความผิดของผู้ที่จะถูกลงโทษได้มากนักน้อยเพียงใด และโทษที่ได้รับนั้นได้สัดส่วนกับความผิดนั้น ๆ หรือไม่ นอกจากกำหนดแต่เพียงว่า “การประหารชีวิตผู้ที่ฆ่าคนตายเท่านั้น จะได้สมดุลย์กันระหว่างการกระทำผิดและการทดแทน” (อุทิศ แสนโกติก, 2510:766) การลงโทษโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกในด้านความยุติธรรมของประชาชน อาจทำให้เกิดผลร้ายได้ ถ้ามีการลงโทษรุนแรงเกินไปจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นปรีภัยต่อบ้านเมือง และเกิดความสงสารผู้กระทำผิด ยิ่งในสมัยก่อนแล้ววิธีการพิชิตผู้กระทำผิดมิได้กระทำลงไปตามความยุติธรรมเลย เช่น ให้ดำนํ้า ลุยไฟ เป็นเรื่องของอิทธิพลความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติเข้ามาเกี่ยวข้อง กฎหมายในสมัยนั้นให้อำนาจตระลาการมากเกินไป เช่น ชักโซ่ลูกความ ถ้านิ่งเฉยไม่ยอมตอบก็ใช้ไม้แป้นตบปาก ถักล้าแผดเสียงเถียงก็ให้จำใส่โซ่คาน และถ้าโจทก์หรือจำเลยจะลุกเข้าคุกออกนอกศาลก็ต้องขออนุญาตตระลาการก่อน ถ้าไม่ทำตามก็ให้ขังคุก (ชัย เรื่องศิลป์, 2517:217) การที่จะลงโทษผู้กระทำผิดด้วยวิธีใดขึ้นอยู่กับความพอใจของเทศบาลทำหน้าที่ดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย แต่ถ้าหากว่าเทศบาลเอาความรู้สึกส่วนตัวเข้ามาเกี่ยวข้องกฎหมายนั้นก็ย่อมไม่เกิดความยุติธรรมขึ้นได้ในสังคม การลงโทษทวาดังษกรณณ์จึงอาจจะกล่าวได้ว่า เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวมในทางปฏิบัติ ไม่ใช่เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม กล่าวคือ การที่กำหนดโทษในทวาดังษกรณณ์ไว้อย่างร้ายแรง ไม่สาสมกับความผิดที่กระทำลงไป ย่อมไม่เกิดความยุติ

ธรรมต่อผู้กระทำผิด แต่เพื่อรักษาความรู้สึกส่วนรวมของประชาชนแล้ว เห็นว่าเป็นการลงโทษที่สาสมกับความผิดแล้วสามารถดับอารมณ์เคียดแค้นของพวกเขาได้ เช่น การลงโทษประหารชีวิตผู้ที่ทำลายสถาบันพระมหากษัตริย์หรือศาสนา ซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจอันสำคัญของคนทั้งชาติ และเป็นการรักษาสังคมสภาพสังคมให้อยู่ในความเป็นระเบียบเรียบร้อยมีความเคารพกฎเกณฑ์ที่สังคมวางไว้ ฉะนั้นในการปฏิบัติคือ ลงโทษผู้กระทำผิดตามกฎหมายในสมัยนั้น โดยมีได้พึงเล็งที่ความยุติธรรมของตัวบทกฎหมาย ก็เป็นผลประโยชน์ในการควบคุมสังคมอย่างหนึ่งได้เช่นกัน

ในขณะเดียวกันการกำหนดโทษทรมานจึงมีกรรมกรณก็มีความมุ่งหมาย เพื่อเป็นการข่มขู่ (Deterrence) ด้วยเช่นกัน เช่น วิธีการตัดมือ ตัดเท้า ตัดหู จำคุก เพื่อให้ผู้กระทำผิดมีความเข็ดหลาบ ไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก วิธีการประหารชีวิต เพื่อเป็นเยี่ยงอย่างแก่คนทั่วไปในสมัยก่อนการข่มขู่ของโทษอาผลของการลงโทษเป็นสำคัญในระยะแรก ๆ การประหารชีวิตกระทำในที่สาธารณะเปิดเผยให้คนดู ปรากฏว่ามีผู้คนมาดูการประหารชีวิตเป็นจำนวนมาก ภายหลังจึงได้ทำกันอย่างลับ ๆ เนื่องจากเห็นว่าเป็นการโจ่งแจ้งเกินไป ทำให้เกิดความชินชาต่อโทษและเป็นการปลุกฝังความรู้สึกโหดเหี้ยมมากกว่าที่จะเกิดความหวาดกลัว ความมุ่งหมายของการลงโทษเพื่อข่มขู่นี้จึงมีผลต่อตัวผู้กระทำผิดเอง คือทำให้ผู้กระทำผิดซึ่งถูกลงโทษมีความเข็ดหลาบไม่กล้ากระทำความผิดขึ้นอีก และมีผลต่อชุมชน คือเป็นตัวอย่างให้คนทั่วไปที่ได้ทราบเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิดขึ้นอีกและมีผลต่อชุมชน คือเป็นตัวอย่างให้คนทั่วไปที่ได้ทราบเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิดขึ้นบ้าง ทำให้เกิดความรู้สึกว่าสิ่งที่กฎหมายห้ามเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ การลงโทษประหารชีวิตย่อมได้ประโยชน์ตามความมุ่งหมายเหล่านี้ คือ สำหรับตัวผู้กระทำผิดที่ถูกลงโทษ เมื่อถูกประหารชีวิตไปแล้วก็ไม่มีทางกลับมากระทำความผิดอีก และสำหรับผู้รู้เห็นว่าผู้กระทำผิดถูกประหารชีวิตไปแล้วก็คงเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิดขึ้นบ้าง

ตามที่ **เบนธัม (Jeremy Bentham)** ได้ลงความเห็นว่าการทำให้ผู้กระทำผิดเกิดความเข็ดหลาบเสื่อมเสียเกียรติหรือฐานะทางสังคม นับว่าเป็นวิธีที่ได้ผลดีที่สุดในการป้องกันมิให้ฝ่าฝืนกฎนั้นอาจจะไม่ได้ผลเสมอไป หากโทษที่กฎหมายกำหนดไว้รุนแรงเกินกว่าการกระทำความผิดมาก เช่น กฎหมายกำหนดว่าผู้ใดละเมิดพระราชอาญาที่ดี ถักทอสิ่งของประการใด ๆ ก็ดี มีโทษตัดศีรษะสถานหนึ่งด้วย จะยิ่งทำให้ความแน่นอนของการลงโทษลดน้อยลง เพราะการที่จะลงโทษผู้กระทำผิดต้องอาศัยบุคคลหลายฝ่าย คือเจ้าทุกข์นำความแจ้งต่อพนักงาน พนักงานต้องสืบสวนจับกุมผู้กระทำผิด พนักงานนำคดีขึ้นฟ้องตระลาการ ตระลาการต้องพิจารณาคดี ถ้าบุคคลเหล่านี้เกิดความรู้สึกว่าอัตราโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ รุนแรงเกินไปมาก อาจเกิดความรู้สึกไม่พอใจในกฎหมาย และไม่ยอมรับร่วมมือในการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายได้ อย่างไรก็ตามก็อาจกล่าวได้ว่าโทษทรมานจึงมีกรรมกรณนี้ก็มีผลต่อการควบคุมทางสังคมป้องกันการฝ่าฝืนกฎ แบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ

ประการแรกเป็นการป้องกันเฉพาะตัว (individual prevention) คือป้องกันผู้ที่กระทำผิดแล้วไม่ให้กระทำผิดซ้ำอีก **ประการที่สอง** เป็นการป้องกันทั่วไป (general prevention) คือ ป้องกันคนทั่วไปไม่ให้กระทำผิด (John Beattie, 1964:178)

การลงโทษทัณฑ์และการประหารชีวิตเหล่านี้ เท่าที่ปรากฏมีการยกเลิกไปแล้ว เช่น สวิสเซอร์แลนด์ ออสเตรเลีย แต่ก็ยังมีอีกหลายประเทศส่วนใหญ่ยังใช้อยู่โดยเฉพาะการประหารชีวิต แต่วิธีการได้วิวัฒนาการมาใช้ในการยิงเป้า นั่งเก้าอี้ไฟฟ้า จำคุกตลอดชีวิตแทน ถึงกระนั้นก็ยังมียังประเทศที่ยังใช้วิธีการลงโทษตามแบบสมัยก่อนอยู่ดังปรากฏเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ ความว่า

“ข่าวเอพีจากยิคคะหว่า ผู้ชายสามคนถูกขว้างด้วยก้อนหินจนถึงแก่ความตาย ส่วนอีกคนหนึ่งถูกตัดคอเมื่อสัปดาห์ที่แล้ว ในความผิดฐานร่วมกันฉ้อโกง และข่มขืนกระทำชำเราผู้หญิงคนหนึ่งระหว่างเดือนถือศีลอดของศาสนาอิสลาม” (สยามรัฐ, 30 มีนาคม 2520 : 2)

จะเห็นว่าในปัจจุบันนี้ก็ยังมีการลงโทษประหารชีวิตที่โหดร้ายทารุณ เช่น สมัยก่อน ผู้วิจัยจึงขอเสนอความคิดเห็นว่าควรรักษาโทษประหารชีวิตไว้ โดยให้เหตุผลว่า

1. โทษประหารชีวิตเป็นโทษที่สามารถยับยั้งการกระทำผิด ทำให้ประชาชนทั่วไปเกิดความหวาดกลัวในโทษและไม่กล้ากระทำผิด
2. ถ้ายกเลิกเสียแล้วจะทำให้คดีอุกฉกรรจ์สูงขึ้น
3. พิจารณาจากผลของการกระทำผิดที่โหดร้ายทารุณ ถ้าไม่ลงโทษประหารชีวิตก็จะไม่เหมาะสม เช่น ความผิดฆ่าคนตายโดยเจตนา

เกี่ยวกับเหตุผลที่ว่า ควรมีโทษประหารชีวิตไว้เป็นบทกำหนดในกฎหมาย ปรากฏว่ามีผู้คัดค้านเป็นจำนวนมาก ซึ่งจะกล่าวในบทต่อไปในการวิเคราะห์แนวคิดทางจริยธรรมที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง โดยให้เหตุผลว่า

1. การประหารชีวิตเป็นการกระทำที่ผิดมนุษยธรรม คุณค่าของความเป็นคนย่อมสูงกว่าสิ่งใด ๆ
2. การลงโทษประหารชีวิตไม่มีผลเป็นการข่มขู่คนอื่น ไม่อาจยับยั้งความผิดอุกฉกรรจ์ได้ เพราะโทษประหารชีวิตมีมานานแล้ว แต่ความผิดอุกฉกรรจ์ก็ยังคงเกิดขึ้นอยู่เสมอทุกยุคทุกสมัย
3. กรณีการตัดสินผิดพลาดก็จะไม่มีทางแก้ไขได้ เพราะผู้ตายแล้วย่อมไม่มีทางฟื้นคืนชีพได้

ในสังคมที่เจริญแล้วพยายามที่จะตัดทอนหรือเลิกล้มเสีย พร้อมทั้งค้นหาวิธีอื่นเปลี่ยนความมุ่งหมายในการลงโทษมาเป็นการฟื้นฟูปรับปรุงแทน จากเหตุผลเหล่านี้ แม้ว่าเหตุผลของการให้ลงโทษประหารชีวิตได้ จะดีกว่าเหตุผลให้ยกเลิกก็ตาม แต่ทางปฏิบัติแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าสังคมไทยในปัจจุบันนี้ยังไม่ควรที่จะยกเลิกโทษประหารชีวิต เนื่องจากว่าได้มีคดีอุกฉกรรจ์เกิดขึ้นอยู่

สม่ำเสมอ ดังปรากฏเป็นข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์เวลานี้ แม้ว่าทางรัฐจะได้นำเอากฎหมายมาตราที่ 21 คือโทษประหารชีวิตออกมาใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดเหล่านี้ก็ตาม ถ้าหากยกเลิกไปแล้วก็ไม่ทราบว่าเป็นการดีอกุศลกรรมเหล่านี้จะทวีความรุนแรงและเพิ่มขึ้นอีกเท่าไร อีกประการหนึ่งบุคคลเหล่านี้มิได้มีประโยชน์ต่อสังคมเลย กลับเป็นภัยต่อสังคม สมาชิกในสังคมจึงสมควรที่จะตัดบุคคลเหล่านี้ออกไปจากสังคมไม่ให้กลับมาทำอันตรายต่อสังคมได้อีก อย่างไรก็ตามการใช้วิธีการลงโทษประหารชีวิตควรจะจำกัดเฉพาะความผิดบางประเภท วิธีการที่ใช้ลงโทษไม่ควรทารุณโหดร้าย และต้องไม่ใช้อย่างพร่ำเพรื่อ มิฉะนั้นแล้วผลแห่งการข่มขู่และยับยั้งจะไม่ศักดิ์สิทธิ์เท่าที่ควร

3.2 ด้านสังคม วัฒนธรรม และศาสนา

3.2.1 ด้านสังคมและวัฒนธรรมของไทยในกฎหมายตราสามดวง

เนื้อหาของกฎหมายตราสามดวงที่หยิบยกขึ้นมาศึกษาจะเป็นบทบาทบุญดีบางลักษณะที่เป็นที่มาของกฎหมายไทยยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะบทบาทบุญดีความผิดที่เกี่ยวกับทรัพย์ และความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ดังจะกล่าวต่อไปตามลำดับ

3.2.1 (ก) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ในกฎหมายลักษณะโจร

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการบัญญัติความผิด

กฎหมายลักษณะโจรเป็นกฎหมายเก่าที่มาจากสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยปรากฏหลักฐานว่าได้ประกาศใช้ใน พ.ศ. 1903 ในรัชสมัยของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 แห่งกรุงศรีอยุธยา (กรมศิลปากร, 2534 : 1:343) แล้วตกทอดมาถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตรวจชำระและคัดลอกรวบรวมไว้ในกฎหมายตราสามดวง เช่นเดียวกับกฎหมายอื่น ๆ อีกหลายลักษณะ

กฎหมายต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายตราสามดวงนั้น เป็นกฎหมายที่รับเอาแนวความคิดมาจากคัมภีร์ธรรมศาสตร์ของมอญ ซึ่งรับรากฐานแนวความคิดมาจากคัมภีร์ธรรมศาสตร์ของฮินดูอีกทอดหนึ่ง จากการศึกษาพบว่าในราวพุทธศตวรรษที่ 11 ถึง 13 สำนักนิติศาสตร์พุทธศาสนิกของประเทศอินเดียได้เรียบเรียงคัมภีร์จำพวกธรรมศาสตร์ขึ้นเป็นภาษามคธตามแบบอย่างคัมภีร์ธรรมศาสตร์ของฮินดู (ร.แสงกาต์ อ้างถึงในชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ วิกัลย์ พงศ์พินิตานนท์, 2526 : หน้า 1 :38) และได้ทำการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนที่เชื่อถือในพุทธศาสนา (ร.แสงกาต์ อ้างถึงใน ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และวิกัลย์ พงศ์พินิตานนท์, 2526 : หน้า 1 : 38) คัมภีร์ธรรมศาสตร์ดังกล่าวนี้ได้ตกทอดมาสู่มอญโดยการติดต่อค้าขายกับ

ชาวอินเดีย ซึ่งได้นำเอาอารยธรรมของตนไปเผยแพร่ในดินแดนที่ไปทำการติดต่อค้าขายด้วย (วิระดา สมสวัสดิ์, 2526:37)

หลังจากนั้น คัมภีร์ธรรมสัทธัมจึงตกทอดมาสู่ไทยโดยผลจากการที่ไทยเข้ายึดครองเมือง ทวารวดีของมอญ ไทยจึงได้รับเอาคัมภีร์ธรรมสัทธัมมาจากมอญอีกทอดหนึ่ง (กรมศิลปากร, 2534 : หน้า 1 : 37)

แต่เนื่องจากปัจจุบันในประเทศไทยคัมภีร์ธรรมสัทธัมของมอญไม่ปรากฏอยู่ให้ศึกษาค้นคว้าได้ ดังนั้นในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยจึงได้ใช้คัมภีร์ธรรมสัทธัมฉบับภาษาอังกฤษซึ่ง D. Richardson ผู้ช่วยข้าหลวงมณฑลตะนาวศรี (วิระดา สมสวัสดิ์, 2526:45) แปลจากฉบับภาษาพม่า เมื่อปี พ.ศ. 1847 มาใช้ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายตราสามดวง โดยฉบับที่เป็นภาษาพม่านั้นมีความที่แปลมาจากคัมภีร์ธรรมสัทธัมของมอญเช่นเดียวกัน (วิระดา สมสวัสดิ์, 2526 : 40)

ผลจากการศึกษาพบว่า การกำหนดมูลคดีวิวาทในกฎหมายตราสามดวงใกล้เคียงกับที่ปรากฏในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ของฮินดู และคัมภีร์ธรรมสัทธัมของพม่า (มอญ) (D. Richardson, 1896 : 111) กล่าวคือ ได้กำหนดให้กรณีดังต่อไปนี้เป็นมูลคดีวิวาท

1. ไม่ชำระหนี้
2. ฝากทรัพย์
3. ขายของ ๆ ผู้อื่น
4. หุ่นส่วน
5. เรือกของที่ให้แล้วคืน
6. ไม่ชำระค่าจ้าง
7. เพิกถอนการซื้อขาย
8. ข้อเถียงระหว่างเจ้าของสัตว์และผู้เลี้ยงสัตว์
9. ข้อเถียงเรื่องเขตต์
10. กระทำโดยพลการ
11. ค่ำดี
12. ลักทรัพย์
13. ไม่ปฏิบัติตามสัญญา
14. ฆ่าฟันแทง
15. ทำชู้
16. หน้าที่และสิทธิระหว่างพ่อแม่
17. แบ่งทรัพย์

18. เล่นการพนัน (ร.แสงกาด์ อ้างถึงใน ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ วิกัลย์ พงศ์พินิตานนท์, 2526 : หน้า 1 : 61)

นอกจากมูลคดีวิวาททั้ง 18 ข้อดังกล่าวแล้ว พบว่าไทยยังมีมูลคดีวิวาทอื่น ๆ อีก 11 ข้อ อันแตกต่างจากจำนวนมูลคดีวิวาทที่สืบทอดมาจากคัมภีร์ธรรมศาสตร์ของฮินดูและของพม่า (มอญ) ซึ่งในเรื่องนี้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงเห็นว่า “...ไทยเรามีกฎหมายที่เป็นแบบแผนและจัดหมวดหมู่อยู่อย่างอื่นแล้ว...(กรมศิลปากร. 2534 : หน้า 1 : 347) จึงได้รวมส่วนที่เป็นแบบแผนเก่าเข้ากับส่วนที่รับมาจากคัมภีร์ธรรมศาสตร์ของมอญ (พม่า) ทำให้มูลคดีวิวาทตามกฎหมายไทยมีจำนวนมากกว่าของฮินดูและมอญ (พม่า)

จากการแบ่งมูลคดีวิวาทดังกล่าว พบว่ามูลคดีวิวาทที่เกี่ยวกับทรัพย์สินได้ปรากฏอยู่ทั้งในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ของฮินดู คัมภีร์ธรรมศาสตร์ของพม่า (มอญ) และกฎหมายตราสามดวงของไทย ดังนั้นในส่วนของการกำหนดมูลคดีวิวาทที่เกี่ยวกับทรัพย์สินจึงน่าจะมีเค้ามูลมาจากคัมภีร์ธรรมศาสตร์ของฮินดู แต่ในส่วนเนื้อหาของสาระของกฎหมายแล้วจากการศึกษาของ ร.แสงกาด์ พบว่ามีความใกล้เคียงกับคัมภีร์ธรรมศาสตร์ของมอญมากกว่า (ร.แสงกาด์ อ้างถึงใน ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ วิกัลย์ พงศ์พินิตานนท์, 2526 : หน้า 1 : 39) และจากการศึกษาของผู้วิจัยได้พบว่าความคล้ายคลึงกันของกฎหมายลักษณะโจรกับคัมภีร์ธรรมศาสตร์ของพม่า (มอญ) ในเรื่องของการแบ่งประเภทโจรกล่าวคือ กฎหมายลักษณะโจรของไทยแบ่งโจรออกเป็น 16 ประเภท (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529 : หน้า 2 : 292-294) ส่วนกฎหมายลักษณะโจรของพม่า (มอญ) แบ่งโจรออกเป็น 25 ประเภท (D. Richardson, 1896 : P.111) และนอกจากนี้ยังมีความคิดบางอย่างที่กำหนดลักษณะไว้คล้ายคลึงกัน เช่น กฎหมายลักษณะโจรของไทย กำหนดว่า “โจรดีจึง คือ โจรคบพวกเพื่อนไปตี หาบคอน โขเถียน...” (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529 : หน้า 2 : 293) กฎหมายลักษณะโจรของพม่า (มอญ) กำหนดว่า การเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปโดยใช้กำลังไม่ว่าจะใช้วิธีการใด ๆ ก็ตามจะเห็นได้ว่าเป็นการกำหนดลักษณะของการชิงทรัพย์นั่นเอง

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า กฎหมายลักษณะโจรของไทยมีรากฐานแนวความคิดมาจากคัมภีร์ธรรมศาสตร์ของมอญ (พม่า) ดังที่ ร.แสงกาด์ ได้กล่าวไว้ว่า “คัมภีร์ธรรมศาสตร์ของไทยเป็นคัมภีร์ธรรมศาสตร์ของมอญโดยแท้ หาใช่คัมภีร์ ฮินดูไม่” (ร.แสงกาด์อ้างถึงใน ชาญวิทย์ เกษตรศิริและ วิกัลย์ พงศ์พินิตานนท์, 2526 : หน้า 1 : 39)

2. การจัดประเภทความผิด

จากการศึกษากฎหมายลักษณะโจรตามกฎหมายตราสามดวง ผู้วิจัยพบว่ากฎหมายลักษณะโจรไม่ได้ระบุชัดเจนไปว่ามีการแบ่งเป็นภาคเป็นลักษณะหรือหมวดใดเรื่องอะไร หากแต่ได้จัดเป็นหมวดหมู่แบบดำเนินเรื่อง โดยได้แยกเป็นประเภทโทษหนักโทษเบาถึงสี่อันดับโทษ คือ

มาตรา 46 ถึงมาตรา 52 เป็นอุกฤษฏโทษ มาตรา 53 ถึง มาตรา 87 เป็นมหันตและคร มาตรา 88 ถึง มาตรา 115 เป็นมัจฉิมโทษ และมาตรา 116 ถึง มาตรา 146 เป็นลหุโทษ นอกจากนี้ยังได้แบ่งโจรออกเป็น 16 ประเภท และประเภทของโจรที่ว่านี้ก็คือฐานความผิด เช่น ปล้น ตีชิง วังราว เป็นต้น

ประเภทของโจรหรืออีกนัยหนึ่งคือฐานความผิดที่ปรากฏในกฎหมาย ลักษณะโจรมี 16 ประเภทด้วยกัน (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529 : หน้า 2 : 292-294) คือ

1. โจรปล้น คือ สมคบเพื่อน 10 , 20 , 30 คน ไปปล้นบ้านเรือนในเวลากลางวันหรือกลางคืน โดยการยิงหรือทำให้เจ้าของตกใจกลัว แล้วเก็บเอาทรัพย์สินสิ่งของไป
2. โจรย่องสดมภ์ คือ โจรที่ใช้ความรู้ทางเวทมนต์สะกดให้เจ้าของหลับ แล้วเก็บเอาทรัพย์สินสิ่งของไป
3. โจรไภย คือ โจรที่กระทำให้เจ้าของกลัวแล้วเก็บเอาทรัพย์สินสิ่งของไป
4. โจรตีชิง คือ สมคบกันไปตีชิงหาบคอนโคเกวียน ทับไร่นาสำเภานาวาในระหว่างการเดินทาง ณ ทางเรือ หรือทางบก
5. โจรฉกฉวย คือโจรที่ไม่มีอาวุธ แต่ไปคอยช่วงชิงเอาทรัพย์สินในทางที่เปลี่ยว
6. โจรชุมซ่อน คือ สมคบกันไปดักรออยู่ที่ทำน้ำ ทับราวป่า หรือสถานที่ใด ๆ โดยไม่ให้เจ้าของเห็น แล้วเอาช้างม้า เรือเกวียน หรือทรัพย์สินสิ่งของใด ๆ ไป
7. โจรล้วงลัก คือ โจรที่ขโมยเอาทรัพย์สินสิ่งของไปจากเรือน เรือ และร้านค้า
8. โจรลักเลียม คือ โจรที่เอาเรือ เกวียน สิ่งของใด ๆ ไปจากบ้านเรือนท่า หรือสถานที่ใด ๆ ที่เจ้าของนำไปเก็บไว้ โดยไม่บอกเจ้าของเจ้าของพบเห็นจึงบอกว่าขโมย
9. โจรสาธารณะ คือ เป็นโจรขณะอยู่เฝ้าเรือ หรือร่วมเดินทางแล้วกลับมา โดยมีได้ทำร้ายเจ้าของ
10. โจรนิลภาร คือ เพียงแค่แสดงอาการพิรุณก็ถือว่าเป็นโจรแล้ว
11. โจรวิสาศหา คือ โจรลักทรัพย์สินสิ่งของ ๆ ญาติพี่น้อง บิดามารดา สามิ เขยสะใภ้
12. โจรสวาระพะ คือ โจรลักสิ่งของมีเลือกเป็นพวกลักเล็กขโมยน้อย
13. โจรบันธุทุสะกะ คือ โจรตีชิงเอาทรัพย์สินสิ่งของไปในทางน้ำ หรือทางบก
14. โจรทามกริกะ คือ โจรที่ประพฤติดนเป็นมิจจาชีพ และมีสมัครพรรคพวก
15. โจรสวาระ คือ โจรที่ลักพระพุทธรูป ลอกทองพระพุทธรูป พระสตุป พระเจดีย์ ซึ่งจัดว่าเป็นมิจจาทีอุกฤษฏโทษ
16. โจรคัสกร คือ สมคบกันปล้นบ้านเรือนในขอบขันธเสมามลทล สมเด็จพระมหา กษัตริราชเจ้า เอาเพลิงเผาบ้านเรือนรุกรลามไปไหม้บ้านเรือนและไหม้พระพุทธรูป พระสตุป พระเจดีย์ พระศรีมหาโพธิ ฤทธิวิหาร การเปรียญ เป็นอันมากโทษหนักเข้าในระวางอุกฤษฏโทษ

นอกจากนี้ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ได้ทรงจัดกลุ่มฐานความผิดออกเป็น 8 ประเภท คือ ประเภทความผิดฐานกันโจกบุกรุกกันโจกเอาทรัพย์ฐานทำร้ายแก่ทรัพย์ ฐานลักลอบ ฐานตีชิงวิ่งราว ฐานปล้น ฐานรับของโจร ฐานวางเพลิง และ ฐานฉ้อ โดยประเภทความผิดทั้ง 16 ประเภท ได้ถูกจัดอยู่ในกลุ่มฐานความผิดที่แบ่งไว้ในสารบาณอาญา ดังนี้คือ

- โจรฉกกร โจรไทย อยู่ในกลุ่มฐานกันโจกบุกรุก กันโจกเอาทรัพย์
- โจรย่องสดมภ์ โจรซุ่มซ่อน โจรล้วงลัก โจรลักเลียม โจรสาธารณะ และโจรวิลาศภาพ อยู่ในกลุ่มฐานลักลอบ
- โจรตีชิง โจรฉกนวย โจรบันชุกุสะกะ อยู่ในกลุ่มฐานตีชิงวิ่งราว
- โจรปล้น โจรฉกกร อยู่ในกลุ่มฐานปล้น
- โจรฉกกร โจรสาธารณะ โจรทามภริกะ และ โจรสาธะ ไม่จัดอยู่ในกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด

โดยเฉพาะ (พระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์, 2488 : หน้า 2:8-15)

การแบ่งกลุ่มประเภทความผิดที่กระทำต่อทรัพย์ ออกเป็น 8 ประเภทดังกล่าว ผู้เขียนพบว่ามีความใกล้เคียงกันกับการแบ่งประเภทความผิดที่กระทำต่อทรัพย์ ในกฎหมายของอังกฤษ ซึ่งกฎหมายของอังกฤษได้แบ่งประเภทความผิดที่กระทำต่อทรัพย์ออกเป็น 7 ประเภท คือ ประเภทโจรกรรม ยักยอก ฉ้อโกง ย่องเบา รับของโจร วางเพลิง และปลอมแปลง (Seymour F. Harris, 1943: 294-377) โดยที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ได้ทรงแบ่งประเภทความผิดที่กระทำต่อทรัพย์ใกล้เคียงกันกับการแบ่งประเภทความผิดที่กระทำต่อทรัพย์ในกฎหมายอังกฤษนั้น เนื่องจากว่าพระองค์ทรงสำเร็จวิชานิติศาสตร์มาจากประเทศอังกฤษ และพระองค์ได้ทรงนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากอังกฤษมาปรับปรุงกฎหมายไทย อาจกล่าวได้ว่าเป็นการยอมรับอิทธิพลความคิดทางกฎหมายจากประเทศตะวันตก

3. ลักษณะความผิด

แม้ว่ากฎหมายลักษณะโจรจะได้แบ่งโจรออกเป็น 16 ประเภท โดยกำหนดลักษณะความผิดของโจรแต่ละประเภทเอาไว้ต่าง ๆ กันแต่โจรประเภทต่าง ๆ เหล่านั้นมีลักษณะพื้นฐานหรือลักษณะร่วมของความผิดเช่นเดียวกัน โดยกฎหมายลักษณะโจรได้กำหนดลักษณะพื้นฐานของโจรประเภทต่าง ๆ ไว้ในตอนต้นของกฎหมายว่า “...อวหารณฺจ นําเอาซึ่งทรัพย์สรรพเหตุทั้งปวงของผู้อื่นด้วยไถยจิตรพร้อมด้วยอะวะหาระเจตนา จัดเป็นโจรกำม...” (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529 : หน้า 289)

คำว่า “อวหารณฺจ” หรือ “อะวะหาระ” แปลว่า การลัก การขโมย

คำว่า “ไถยจิตร” แปลว่า มีจิตใจที่เป็นขโมย

คำว่า “อะวะหาระเจตนา” แปลว่า ตั้งใจหรือจงใจลักขโมย (ดูเพิ่มเติมในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525)

ดังนั้นลักษณะพื้นฐานของโจรทั้ง 16 ประเภทในกฎหมายลักษณะโจรจึงได้แก่ การนำเอาทรัพย์ของผู้อื่นไปโดยเจตนา นอกจากจะมีลักษณะพื้นฐานอันเป็นลักษณะร่วมกันแล้ว โจรประเภทต่าง ๆ ยังมีลักษณะเฉพาะของแต่ละประเภทต่างกัน โดยผู้เขียนจะได้นำมากล่าวเฉพาะความผิดบางความผิดเพื่อจะนำไปเปรียบเทียบกับความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ในกฎหมายลักษณะอาญา ดังนี้

1. ความผิดฐานลักทรัพย์ คือความผิดที่เป็นพื้นฐานของการกระทำอันเป็นโจรประเภทต่าง ๆ ดังนั้นความผิดฐานนี้จึงมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

- มีการเอาทรัพย์ไป
- เป็นทรัพย์ของผู้อื่น
- ด้วยจิตคิดขโมย

ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาที่ 933/ร.ศ. 126 มีว่า “จำเลยเข้าไปในห้องลักเอาสายส้อยทองคำ 3 สาย เงินแลเสื้อผ้าของโจทก์ไปจากหีบแล้วก็วิ่งหนีไปจำเลยมีความผิดฐานทรัพย์ต้องกฎหมายลักษณะโจรบทที่ 61...

จากตัวอย่างคำพิพากษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า “การลัก” จะต้องมีการกระทำที่เรียกว่า “การเอาทรัพย์ไป” ส่วนบทกฎหมายลักษณะโจรที่ว่า “...มิช้า ม้า โค กระบือ สารพัดทั้งปวง แลลุ่มลุดลักเข้าในคองพวงแหมทุ่งนาสัจ ทานมิให้จับกุมเอาเลย เพราะว่าเจ้าของสืบสาวติดตามหาอยู่...” (กฎหมายลักษณะโจร มาตรา 76)

ประโยคที่ว่า “เพราะว่าเจ้าของสืบสาวติดตามอยู่” เป็นการแสดงความเป็นเจ้าของทรัพย์ และหลวงสุทธีวาทนฤพุดิได้ให้คำอธิบายในเรื่องนี้ว่า ถ้าใครขึ้นจับเอาไปจะเป็นการลักทรัพย์ เพราะสิทธิแห่งการยึดถือครอบครองทรัพย์ยังอยู่ที่เจ้าของซึ่งเจ้าของกำลังติดตามอยู่ ผู้ใดเอาทรัพย์ของผู้อื่นไปโดยเจตนาทุจริตเจ้าของไม่อนุญาตเข้าองค์ประกอบความผิดฐานลักทรัพย์ แม้ในตัวเองจะมีได้

* ในพระธรรมนูญว่า อวหารณญ์ นำเอาทรัพย์สรรพเหตุทั้งปวงของผู้อื่นด้วยโดยฉิตรพร้อมด้วยอะวะหาระเจตนา, ดูในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ประมวลกฎหมาย รัชกาลที่ 1 จ.ศ. 1166, หน้า 2 : 289

กล่าวข้อความนี้ แต่กับทห้ามไว้แล้ว “ท่านมิให้จับกุมเอาเลย” (หลวงสุทธิวาทนฤพุดิ, 2529 : 482-483) และการลักหาเป็นเหตุให้ได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นไม่ เหตุนี้เจ้าทรัพย์จึงยังไม่หมดกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ที่ถูกลัก (ร.แสงกาด์ อ้างถึงใน ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ วิมลย์ พงศ์พนิตานนท์, 2526 : หน้า 1 : 128-129) ดังนั้นคำว่า “ทรัพย์ของผู้อื่น” จึงหมายความว่าทรัพย์ที่มีใช้ประโยชน์ของตนเอง เหตุเพราะตนไม่มีกรรมสิทธิ์ยึดถือครอบครองทรัพย์สินนั้น ในกฎหมายเก่าใช้คำว่า “อะวะหาระเจตนา”^{*} ซึ่งหมายถึง ตั้งใจหรือจงใจลักขโมย รวมความแล้วการลักทรัพย์ในกฎหมายเก่ายังประกอบด้วยเจตนาจงใจที่จะเอาทรัพย์ของผู้อื่น กล่าวโดยสรุปความผิดฐานลักทรัพย์ตามกฎหมายลักษณะโจร จะต้องมียอดทรัพย์ที่ลัก 3 ประการ คือ มีการเอาไปทรัพย์สินของผู้อื่น และมีเจตนาลัก หากขาดองค์ประกอบข้อใดข้อหนึ่งก็จะไม่ผิดฐานลักทรัพย์

2. ความผิดฐานตีชิง** แยกองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

- ต้องมีพรรคพวก
- กระทำการตีชิง
- หาบคอน โคเคียว ทับไร่นา ลำภานาวา
- ณ หนทางบกทางเรือ

ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาที่ 56/ร.ศ. 111 ได้กล่าวว่า จำเลยกับพวก เคน มีอาวุธครบมือพากันไปเที่ยวตีชิงโคของคนจีนไป...มีความผิดตามกฎหมายลักษณะโจรบทที่ 108*** เป็นต้น

หลวงสุทธิวาทนฤพุดิยังได้ให้ความหมายคำว่า “ณ หนทางบก ทางเรือ” ว่าต้องเป็นเหตุที่เกิดระหว่างทาง (หลวงสุทธิวาทนฤพุดิ, 2529 : 418) ผู้วิจัยเข้าใจว่า “เหตุที่เกิดระหว่างทาง” น่าจะหมายถึงอยู่ในช่วงของการเดินทาง ซึ่งอาจมีการพักค้างแรมระหว่างเดินทาง

^{*} “อะวะหาระ” เป็นคำภาษาบาลี สันสกฤต แปลว่า การลัก การขโมย “เจตนา” แปลว่า ตั้งใจ จงใจ มุ่งหมาย ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2525).

^{**} “โจรตีชิง” คือ โจรคบพวกเพื่อนไปตี หาบคอน โคเคียว ทับไร่นา ลำภานาวา ณ หนทางบกทางเรือ ดูใน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1 ว.ศ. 1166, หน้า 2 : 292.

^{***} คำพิพากษาที่ 56/ร.ศ. 111 พิจารณาความผิดหลายฐานความผิด เช่น ปล้น ตีชิง ลอบลัก นำไปขาย เป็นต้น

เพราะมิฉะนั้นแล้วจะไม่คลุมถึงเรื่อง “ทับไธนา” เพราะคำว่า “ทับไธนา” นี้ หมายถึง เรือนที่อยู่ที่มีขนาดย่อม ๆ เป็นกระท่อมตามไธนา (หลวงสุทธีวาทนฤพุดิ, 2529 : 466) ส่วนการกระทำตึ๊งนั้นแปลได้ว่าเป็นการทำร้าย หรือใช้กำลังทำร้าย (หลวงสุทธีวาทนฤพุดิ, 2529 : 493)

3. ความผิดฐานฉกฉวย* แยกองค์ประกอบความผิดที่สำคัญได้ดังนี้

- ไม่มีอาวุธ
- ดักคอยอยู่ทางเปลี่ยว
- กระทำการช่วงชิงเอา

หลวงสุทธีวาทนฤพุดิ ได้ให้คำอธิบายว่า “ช่วงชิง” หมายถึง กิริยาอาการฉกฉวย (หลวงสุทธีวาทนฤพุดิ, 2529 : 419) เท่านั้น ซึ่งเป็นเพียงการวิ่งราวเอาซึ่งหน้า โดยใช้คำว่า “ฉกชิง” (หลวงสุทธีวาทนฤพุดิ, 2529 : 502) เพราะถ้าใช้คำว่า “ตึ๊ง” จะหมายถึงการใช้กำลังทำร้าย แต่ “ฉกฉวย” หรือ “ฉกชิง” จะไม่มีการทำร้าย

4. ความผิดฐานปล้น** แยกองค์ประกอบความผิดที่สำคัญได้ดังนี้

- มีพวกตั้งแต่ 10 คน ขึ้นไป
- มีการยิงปืนหรือ
- ปล้นบ้านเรือน
- เก็บเอาทรัพย์ไป

ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาที่ 145/146 / ร.ศ. 127 มีใจความว่า มีผู้ร้าย 30 คน ถืออาวุธพากันบังอาจเอากระสุนปืนระดมยิงให้ร้องเข้าปล้นเรือนนายเฒ่าผู้ใหญ่ ตำบลบ้านห้วยโป่ง แล้วพวกผู้ร้ายเก็บเอาทรัพย์ของนายเฒ่าไปมีความผิดต้องด้วยกฎหมายลักษณะโจร มาตรา 54 และมาตรา 154 เป็นต้นจะเห็นได้ว่าได้มีการบรรยายครบองค์ประกอบความผิดที่สำคัญ

* โจรฉกฉวย คือ หาเครื่องศาสตราวุธมิได้ไปคอยอยู่ที่ถนนหนทางเปลี่ยวช่วงชิงเอาทรัพย์สิ่งของเครื่องอัญมณีทั้งปวง ดูใน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1 จ.ศ. 1166, หน้า 2 : 293.

** โจรปล้น คือ โจรคบพวกเพื่อน 10, 20, 30 คน ไปปล้นบ้านเรือนกลางวันกลางคืนยิงปืนหรือร้องเข้าไปให้เจ้าของสะดุ้งตกใจแล้วเก็บเอาทรัพย์ทั้งปวง ดูใน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1 จ.ศ. 1166, หน้า 2 : 292.

(ข) ความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย

จากการศึกษาพบว่า ความผิดอาญา เกี่ยวกับชีวิตร่างกายที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายตราสามดวงนั้น ยังมีได้มีการจัดหมวดหมู่ออกจากความผิดลักษณะอื่น ๆ ไว้อย่างชัดเจน โดยความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายตามที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายตราสามดวงนั้นมีด้วยกันดังต่อไปนี้ คือ

1. พระไอยการพรมศักดิ์ มาตรา 2 , 3 , 4, 6, 7, 9
2. พระไอยการลักษณะเบ็ดเสร็จ มาตรา 117 , 118 , 133 , 134 , 143 , 144 , 145 , 146 , 150
3. พระไอยการลักษณะอาญาหลวง มาตรา 10, 78
4. พระไอยการลักษณะอาญาราช มาตรา 7, 9, 18
5. พระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกัน มาตรา 2, 3, 7, 11, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 27, 28, 29, 30, 32
6. พระไอยการลักษณะรับฟ้อง มาตรา 11, 13, 17
7. พระไอยการลักษณะฟัวเมีย มาตรา 13, 34 53 54 57 58 59
8. พระไอยการลักษณะกัณฑ์ มาตรา 3, 4
9. กฎมณเฑียรบาล บทที่ 139
10. พระธรรมนูญมาตรา 2, 4 , 6
11. พระไอยการลักษณะโจร มาตรา 3, 19, 21, 56, 57, 58, 63, 64, 65, 68, 69, 70, 71, 96, 97, 127, 132, 44

ในส่วนของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายเฉพาะที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายตราสามดวง โดยจะศึกษาความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายที่กระทำต่อเนื้อตัวร่างกายของบุคคลโดยตรงเท่านั้น จะไม่กล่าวถึงการกระทำที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์อื่นด้วย เช่น ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ความผิดต่อเสรีภาพ ชื่อเสียง และความผิดอื่นที่มีลักษณะของการกระทำต่อชีวิตร่างกายรวมอยู่ด้วยซึ่งจะแบ่งการศึกษาออกเป็นดังนี้ คือ แนวความคิดในการบัญญัติกฎหมาย การจัดประเภทของความผิด การกำหนดลักษณะของความผิด

สำหรับความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายตราสามดวงนั้นได้ปรากฏอยู่ในพระไอยการและกฎหมายต่าง ๆ หลายฉบับด้วยกันซึ่งบทบัญญัติเหล่านั้นเป็นบทบัญญัติหนึ่งในกฎหมายตราสามดวง (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529 : 270) ซึ่งเกิดขึ้นโดยมีพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ดำรัสสั่งให้มีการตรวจชำระกฎหมายขึ้นในปี พ.ศ. 2347 (ธงทอง จันทรางศุ, 2529 : 5) ด้วยเหตุผลของความ

ยุติธรรมตามกฎหมายกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง การตรวจชำระกฎหมายในครั้งนี้ส่งผลให้ตัวบทกฎหมายที่กระจัดกระจายอยู่ได้ถูกรวบรวมขึ้นโดยเรียกชื่อกฎหมายที่รวบรวมขึ้นใหม่นี้ว่า **กฎหมายตราสามดวง** สาเหตุที่เรียกชื่อเช่นนี้ก็สืบเนื่องมาจากอาลักษณ์ได้เขียนด้วยหมึกลงบนสมุดย่อย 6 ชุด ชุดละ 41 เล่ม 3 ชุดแรกเป็นต้นฉบับแท้เรียกว่า ฉบับหลวง บนปกแต่ละเล่มประทับตราพระราชสีห์ของมหาดไทย ตราพระคชสีห์ของกลาโหม และตราบัวแก้วของคลัง (วิชา มหาคุณ, 2523 : 4)

กฎหมายตราสามดวงไม่ได้จัดลำดับไว้ว่าเล่มใดเป็นเล่มที่เท่าใด ซึ่งในเรื่องนี้พระวรภักดี พิบุลย์ได้จัดแบ่งลำดับของพระไอยการและกฎหมายอื่นๆ ที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายตราสามดวง โดยเป็นไปตามลำดับปีที่บัญญัติกฎหมาย ดังต่อไปนี้ (พระวรภักดีพิบุลย์, 2504 : 21)

1. พระธรรมนูญ
2. ลักษณะอินทภาษ
3. ลักษณะพยาน
4. ลักษณะอาญาหลวง
5. ลักษณะอาญาราชฎ์
6. ลักษณะรับฟ้อง
7. ลักษณะลักพา
8. ลักษณะโจร
9. ลักษณะเบ็ดเสร็จ
10. ลักษณะฟัวเมีย
11. ลักษณะขบถศึก
12. ลักษณะศึกดินาพลเรือน
13. ลักษณะศึกดินาทหารหัวเมือง
14. ลักษณะกฎหมายเฑียรบาล
15. ลักษณะพิสูจน์ดำเนินาลุยเพลิง
16. ลักษณะกรมศักดิ์
17. ลักษณะพระธรรมนูญ
18. ลักษณะมรดก
19. ลักษณะอุทธรณ์
20. ลักษณะทาส
21. พระราชกำหนดเก่า
22. ลักษณะภู่นี้

23. ลักษณะวิวาท
24. ลักษณะตระลาการ
25. มุคคตวิวาทหรือลักษณะบานแผนกป็นหมู่
26. กฎสามสิบหกข้อ
27. พระราชบัญญัติ
28. กฎหมายพระสงฆ์
29. พระราชกำหนดใหม่

นอกจากนี้ ร. แล่งกาด ได้จัดแบ่งลำดับของพระไอยการและกฎหมายที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายตราสามดวง ดังต่อไปนี้ (MB Hooker, 1986 : 146-147)

1. ประกาศพระราชปรารภ (preamble) และธรรมศาสตร์ (The Thammasat)
2. อินทภาษ (The words of indra)
3. กฎมณเฑียรบาน (Palace Law) ส่วนที่ 1
4. กฎมณเฑียรบาน (Palace Law) ส่วนที่ 2
5. พระธรรมนูญ (constitution of the Law courts)
6. พรหมศักดิ์ (compensation)
7. ตำแหน่งนาพลเรือน (Laws of civil Hierarchy)
8. ตำแหน่งนาทหารหัวเมือง (Law of Military & Provincial Hierarchy)
9. ลักษณะรับฟ้อง (Law of the Reception of complaints)
10. ลักษณะพยาน (Law of Evidence)
11. พิสูจน์ คำนำ ลุยเพลิง (Trials by ordeal)
12. ลักษณะตระลาการ (Judges)
13. ลักษณะอุทธรณ์ (Law of appeals)
14. ลักษณะผัวเมีย (Husband & wife) ส่วนที่ 1
15. ลักษณะผัวเมีย (Husband & wife) ส่วนที่ 2
16. ลักษณะทาส (Slavery)
17. ลักษณะลักพา (Abduction) รวมทั้ง บานแผนก (Law of Division of people)
18. ลักษณะมรดก (Inheritance)
19. ลักษณะภูหนี้ (Dept)
20. ลักษณะเบ็ดเสร็จ (Miscellaneous Laws)

- (1) ที่ไร่ที่นา (Fields & paddy Field)
- (2) ที่บ้านที่เรือน (Housing lands & Gardens)
- (3) ถ้อทรัพย์ จำทรัพย์ (Deceitful claim & pledge)
- (4) ฝากทรัพย์สิ่งของ (Deposit)
- (5) เช่ายืม (Hire & Loan)
- (6) จ้างงาน (Hire of Service)
- (7) ซื้อขาย และอื่นๆ (purchase , sale & other)
- (8) เรือและเกวียน (Boat & Bullock cart)
- (9) ให้ (Gift)
- (10) เล่น (Gambling & Betting)
- (11) สาเหตุ (Causes of quarrelling)
- (12) จะมบ จะกละ กระสือ กระหัง (Black magic)
21. ลักษณะวิวาทตีต่อกัน (Quarrels)
22. ลักษณะโจร (Theft) ส่วนที่ 1
23. ลักษณะโจร (Theft) ส่วนที่ 2
24. อาญาหลวง (Crimes against Government) ส่วนที่ 1
25. อาญาหลวง (Crimes against Government) ส่วนที่ 2
26. กบฏศึก (Treason) ส่วนที่ 1
27. กบฏศึก (Treason) ส่วนที่ 2
28. กฎพระสงฆ์ (The Royal decrees of Rama I Regulating the Buddhist Sangha) ส่วนที่ 1
29. กฎพระสงฆ์ (The Royal decrees of Rama I Regulating the Buddhist Sangha) ส่วนที่ 2
30. กฎสามสิบหก (36) ข้อ (37 [sic] Ayutthayan Royal Decrees)
31. พระราชบัญญัติ (22 Royal Decisions of Rama I)
32. พระราชกำหนดเก่า (The Ayutthayan Royal Decrees) ส่วนที่ 1
33. พระราชกำหนดเก่า (The Ayutthayan Royal Decrees) ส่วนที่ 2
34. พระราชกำหนดเก่า (The Ayutthayan Royal Decrees) ส่วนที่ 3
35. พระราชกำหนดเก่า (The Ayutthayan Royal Decrees) ส่วนที่ 4
36. พระราชกำหนดเก่า (The Ayutthayan Royal Decree & A Royal Decree of the Thonburi period) ส่วนที่ 5

37. พระราชกำหนดใหม่ (Royal Decrees of Rama I) ส่วนที่ 1
38. พระราชกำหนดใหม่ (Royal Decrees of Rama I) ส่วนที่ 2
39. พระราชกำหนดใหม่ (Royal Decrees of Rama I) ส่วนที่ 3
40. พระราชกำหนดใหม่ (Royal Decrees of Rama I) ส่วนที่ 4
41. พระราชกำหนดใหม่ (Royal Decrees of Rama I) ส่วนที่ 5

จากการศึกษาถึงความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงนั้น พบว่าความผิดชนิดนี้ได้ปรากฏอยู่ในพระไอยการและกฎหมายต่าง ๆ กันดังต่อไปนี้

1. พระไอยการพระมศักดิ์ มาตรา 2, 3, 4, 6, 7, 9
2. พระไอยการลักษณะรับฟ้อง มาตรา 11, 13, 17
3. พระไอยการลักษณะเบ็ดเสร็จ มาตรา 117, 118, 133, 134, 143, 144, 145, 146, 150
4. พระไอยการลักษณะตระลาการ มาตรา 71, 81, 118
5. พระไอยการลักษณะอาญาหลวง มาตรา 10, 78
6. พระไอยการลักษณะฟัวเมีย มาตรา 13, 34, 53, 54, 57, 58, 59
7. พระไอยการลักษณะกู่หนี่ มาตรา 3, 4
8. พระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกัน มาตรา 4, 7, 11, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 27, 28, 31, 32
9. กฎมณเฑียรบาล บทที่ 139
10. พระธรรมนูญ มาตรา 2, 4, 11
11. พระไอยการลักษณะโจร มาตรา 3, 19, 21, 44, 54, 56, 57, 58, 63, 64, 65, 68, 69, 70, 71, 88, 90, 96, 97, 127, 132
12. พระไอยการลักษณะอาญาราช มาตรา 7

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการบัญญัติความผิด

ความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายเป็นการกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายของมนุษย์ ซึ่งถือว่าเป็นความผิดพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ย่อมมีสัญชาตญาณในการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดต่อไป เมื่อพิจารณากฎหมายในสมัยสุโขทัยแล้ว แม้ว่าในสมัยสุโขทัยจะไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่กล่าวถึงความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายเอาไว้โดยชัดแจ้งก็ตาม แต่จากการที่มีกฎหมายเกี่ยวกับการร้องทุกข์ ดังที่กล่าวไว้ว่า ทวารพระราชวังมีกระดิ่งแขวนไว้ ถ้าราษฎรมีความทุกข์ร้อน ก็ให้สั่นกระดิ่ง ฟอขุนรามคำแหงจะเสด็จออกพิจารณาความเอง (วิชา มหาคณ, 2523 : 14)

จากบทบัญญัติของกฎหมายร้องทุกข์นี้ น่าจะรวมถึงเหตุในการร้องทุกข์ที่มีมูลเหตุเกี่ยวเนื่องกับ ความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายด้วย

นอกจากนี้ กฎหมายของพระเจ้าเม็งรายหรือมังราย แห่งอาณาจักรล้านนา ซึ่งก่อตั้งในยุคเดียวกับอาณาจักรสุโขทัย ก็มีกฎหมายที่เรียกว่ามังรายศาสตร์ หรือวินิจัยมังราย หรือกฎหมายพระเจ้ามังราย (วิชา มหาคุณ, 2523 : 14) ในเนื้อหาของกฎหมายฉบับนี้ก็มีการกล่าวถึงความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายเอาไว้ด้วย ดังที่ปรากฏอยู่ในส่วนของลักษณะวิวาท (ค่าตีกัน) (ประเสริฐ ณ นคร, 2514 : 33) และสาเหตุวิวาทกัน ซึ่งเป็นมูลคดีวิวาท 16 ประการที่ประชาชนทะเลาะวิวาทกัน โดยพระมหากษัตริย์จะใช้ข้อเหล่านี้กำหนดเป็นพระราชศาสตร์ (กำธร กำประเสริฐ, หน้า 41) เช่น ต่อยกันเหตุระหว่างคนคิดคนเลว

จะเห็นได้ว่า กฎหมายของพระเจ้ามังรายนั้น ในเนื้อหาของกฎหมายได้เค้าเงื่อนหรือแบบอย่างมาจากธรรมศาสตร์ของมอญ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากพระธรรมศาสตร์ของฮินดูอีกทอดหนึ่ง (วิชา มหาคุณ, 2523 : 14) ดังนั้นจึงเป็นที่สันนิษฐานได้ว่า อาณาจักรสุโขทัยซึ่งเป็นอาณาจักรใหญ่และมีอำนาจการปกครองสูงในขณะนั้นน่าจะมีกฎหมายเป็นหลักในการวินิจัยคดี เช่นเดียวกับอาณาจักรล้านนา (วิชา มหาคุณ, 2523 : 14-15)

ดังนั้นจึงน่าจะสรุปได้ว่า ทั้งกฎหมายของพระเจ้ามังรายและกฎหมายของสุโขทัยต่างก็ได้รับแนวความคิดในการบัญญัติกฎหมายมาจากคัมภีร์ ธรรม สัตถัมของมอญ ซึ่งมอญได้รับอิทธิพลมาจากคัมภีร์ พระธรรมศาสตร์ของฮินดูอีกทอดหนึ่ง

ในส่วนของกฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยานั้นก็ได้รับแนวความคิดในการบัญญัติกฎหมายมาจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์เช่นกัน โดยเมื่อภายหลังจากที่ได้เสียกรุงศรีอยุธยาให้แก่พม่าแล้ว ตัวบทกฎหมายก็ถูกทำลายลง ซึ่งประมาณกันว่าเหลืออยู่เพียง 1 ใน 10 ส่วนเท่านั้น ความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายได้ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติของกฎหมายที่กระจัดกระจายอยู่นั้น เช่น ได้ปรากฏอยู่ในพระไอยการลักษณะวิวาทตีค่ากัน ซึ่งในสมัยที่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี กฎหมายฉบับนี้ได้ตราขึ้นในปี พ.ศ. 2293 ในแผ่นดินของสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ รวมทั้งสิ้น 46 มาตรา (กำธร กำประเสริฐ, หน้า 83) ต่อมาภายหลังกฎหมายฉบับนี้ก็ได้ถูกรวบรวมขึ้น ดังปรากฏอยู่ในกฎหมายตราสามดวงในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรีภายหลังที่ได้สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นเป็นราชธานีแล้ว

กฎหมายที่ทรงมีพระบรมราชโองการดำรัสให้มีการตรวจชำระขึ้นใหม่นี้มีชื่อว่ากฎหมายตราสามดวง ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า “...ฝ่ายพุทธจักรนั้น พระไตรปิฎกแปลหมื่นสี่พันพระธรรมขันธ์ อันสมเด็จพระพุทธเจ้าทรงพระมหากรุณาประดิษฐานไว้ต่างพระองค์ ได้เป็นหลักโลกยสั่งสอน บรรพชิตบริษัทนัยและฆราวาสบริษัทได้ปฏิบัติรู้ซึ่งทางสุคติภูมิและทุกคติภูมิ และพระไตรปิฎกธรรมนั้นพันเพื่อน วิปริตผิดเพี้ยนไปเป็นอันมาก หากที่จะเล่าเรียนเป็นอายุศม พระพุทธศาสนา

สืบไป ก็ได้อาราธนาประชุมเชิญพระราชกณะทั้งปวง มีสมเด็จพระสังฆราชและพระธรรมอุดม พระพุทธโฆษาจารย์เป็นประธาน ฝ่ายราชบัณฑิตยนั้น พญาธรรมปริชาเป็นต้น ให้ทำสังคยานา ชำระพระไตรปิฎก สอบไล่ด้วยอรรถกถาฎีกาให้ถูกต้องตามพระพุทธรบัตถุติ พระไตรปิฎกจึง ค่อยถูกถว้นพ้องใส่ขึ้นได้ เป็นที่เล่าเรียนง่ายใจแก่กุลบุตรสืบไปภายหน้าก็เป็นพระพุทธรการกรรม กองการกุศลอันประเสริฐแล้ว แลฝ่ายข้างอาณาจักรนี้ กระษัตริย์ ผู้ดำรงแผ่นดินนั้นอาไศรยซึ่งโบราณ ราชานิติ กฎหมายพระอัยการอันกระษัตริย์แต่ก่อนบัญญัติไว้ได้เป็นบันทัดฐาน จึงพิพากษตราสิน เนื้อความราษฎรทั้งปวงได้ โดยยุติธรรมแลพระราชกำหนดบทพระอัยการนั้นก็พ้นเพื่อนวิปริตผิด ซ้ำต่างกันไปเป็นอันมาก ด้วยคนอันโลก หลง หาคความละอายแก่บาปมิได้ดัดแปลงแต่งตามชอบใจ ไว้พิพากษาภาให้เสียยุติธรรมสำหรับแผ่นดินไปก็มีบ้าง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรด กระหม่อม จัดข้าทูลลอองธุลีพระบาท ที่มีสติปัญญาได้ชำระพระราชกำหนดบทพระอัยการอันมี อยู่ในหอหลวง ตั้งแต่พระธรรมศาสตร์ไป ให้ถูกถว้นบาปและเนื้อความมิให้ผิดเพี้ยน ซ้ำกันได้...” (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529 : 4)

จะเห็นได้ว่าการชำระกฎหมายในครั้งนี้ ทรงดำรัสให้มีการชำระตั้งแต่ พระธรรม ศาสตร์ เป็นต้นไป ซึ่งน่าจะเป็นที่แน่ชัดแล้วว่า คัมภีร์พระธรรมศาสตร์ที่กล่าวถึงนี้ เป็นคัมภีร์พระ ธรรมศาสตร์ฉบับเดียวกันกับที่ปรากฏอยู่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นราชธานี

ดังนั้นโดยที่พระอัยการลักษณะวิวาทคดีค่ากันและกฎหมายต่าง ๆ ในกฎหมายตราสาม ดวงเป็นกฎหมายที่มีปรากฏอยู่แล้วจึงส่งผลให้มีการตรวจชำระด้วยเช่นกัน โดยเริ่มตรวจชำระตั้งแต่ คัมภีร์พระธรรมศาสตร์เป็นต้นไป

นอกจากนี้จากพระราชดำรัสดังกล่าวยังแสดงให้เห็นถึง การให้เหตุผลในการบัญญัติ กฎหมาย โดยกล่าวถึงเหตุผลตามหลักปรัชญากฎหมายธรรมชาติที่ว่า กฎหมายไม่ควรจะถูกสร้าง ขึ้นเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนเท่านั้น หากแต่ควรที่จะบัญญัติขึ้นเพื่อคุณความดีสามัญของพลเมือง ทุกคน (Law should be framed not for any private benefit, but for the common good of all the citizen) (วิชา มหาคณ, 2527 : 24) ซึ่งด้วยบทกฎหมายที่กระจัดกระจายอยู่นั้น ได้มีการแก้ไขดัดแปลง ไม่สอดคล้องกับหลักความยุติธรรม ดังที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรง ดำรัสว่า “...ด้วยคนอันโลกหลงหาคความละอายแก่บาปมิได้ ดัดแปลงแต่งตามชอบใจไว้พิพากษาภา ให้เสียยุติธรรมสำหรับแผ่นดินไปก็มีบ้าง...” (วิชา มหาคณ, 2527 : 24)

กฎหมายตราสามดวงที่ได้รวบรวมขึ้นมานั้นได้รับแนวความคิดในการบัญญัติกฎหมาย มาจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของมอญซึ่งมอญเรียกชื่อคัมภีร์นี้ว่า คัมภีร์พระธรรมสัตถัม โดยมอญ ได้รับมาจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของฮินดูอีกทอดหนึ่ง โดยในพุทธศตวรรษที่ 11 ถึง 13 สำนัก นิติศาสตร์พุทธศาสนิกชนของประเทศอินเดียได้เรียบเรียง คัมภีร์จำพวกธรรมสัตถัมขึ้นเป็นภาษา

มคธตามแบบอย่าง คัมภีร์ธรรมศาสตร์ของฮินดู และได้ทำการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนที่เชื่อถือในพุทธศาสนา โดยคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ดังกล่าวนี้ ได้ตกทอดมาสู่มอญโดยการติดต่อค้าขายกับชาวอินเดีย ซึ่งได้นำอารยธรรมของตนไปเผยแพร่ในดินแดนที่ไปทำการติดต่อค้าขายด้วย

ต่อมาคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ดังกล่าวยังตกทอดมาสู่ไทยโดยผลจากการที่ไทยเข้ายึดครองเมืองทวารวดีของมอญ ไทยจึงได้รับเอาคัมภีร์พระธรรมศาสตร์นี้ มาจากมอญอีกทอดหนึ่ง (กรมศิลปากร, 2529 : 1,37)

โดยในคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของฮินดูได้แบ่งมูลคดีวิวาท ออกเป็นดังนี้ (F.MAX MULLER, 1988 : 253-254)

1. ไม่ชำระหนี้ (Non Payment of debt)
2. ฝากทรัพย์ (Deposit and pledge)
3. ขายของผู้อื่น (Sale without ownership)
4. หุ่นส่วน (Concerns among partners)
5. เรียกของที่ให้แล้วคืน (Resumption of gifts)
6. ไม่ชำระค่าจ้าง (Non-payment of wages)
7. ไม่ปฏิบัติตามสัญญา (Non-performance of agreements)
8. บอกละการซื้อขาย (Recession of sell and purchase)
9. ข้อเถียงระหว่างเจ้าของสัตว์และลูกจ้าง (Disputes between the owner (of cattle) and his servants)
10. กระทำโดยพลการ (Disputes regarding boundaries)
11. การตี (Assault)
12. การด่า (Defamation)
13. การลักทรัพย์ (Theft)
14. ชิงทรัพย์และใช้กำลังทำร้าย (Robbery and violence)
15. ทำชู้ (Adultery)
16. หน้าที่และสิทธิระหว่างผัวเมีย (Duties of man and wife)
17. แบ่งทรัพย์ (Partition of inheritance)
18. เล่นการพนัน (Gambling and betting)

คัมภีร์พระธรรมศาสตร์ (DHARMASASTRA) ของฮินดูนั้น ได้เขียนขึ้นเป็นภาษาสันสกฤต (วิระดา สมสวัสดิ์, 2526 : 37) โดยคำว่า (DHARMA) นั้นเป็นคำสันสกฤตโดยมีการให้ความหมายของคำนี้ในภาษาอังกฤษเอาไว้หลายความหมายด้วยกัน คือ ordinance, usage, duty, right, justice, morality, virtue, religion, goodwork function or characteristic (Pandurang vaman Kane, 1990 : 1) ซึ่งคำว่าธรรมะ (DHARMA) นี้ ท่านโกตามะ (Gautamadharmasutra) กล่าวว่าความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ (Veda) คือที่มาของคำว่าธรรมะ (dharma) และการปฏิบัติตามสิ่งนั้นคือ ความเชื่อ (veda) (Pandurang vaman kane, 1990 : 6) แต่กฎหมายตราสามดวงของไทยในส่วนที่กล่าวถึงคัมภีร์พระธรรมศาสตร์นั้น ได้กล่าวเป็นภาษาบาลีดังที่ปรากฏในพระราชปรารภว่า... “ตั้งแต่พระธรรมศาสตร์ให้ถูกถ้วนตามบาปและเนื้อความมิให้ผิดเพี้ยนซ้ำกันได้” (มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, 2529 : 4) ซึ่งจะเห็นได้ว่าพระธรรมศาสตร์ของฮินดูนั้นเป็นภาษาสันสกฤต แต่ที่ไทยนำมากล่าวอ้างนั้นเป็นภาษาบาลี ทั้งนี้ น่าจะเป็นผลมาจากการที่ไทยรับเอาคัมภีร์พระธรรมศาสตร์นี้มาจากมอญ และจากการที่มอญได้เปลี่ยนไปถือพุทธศาสนาที่ใช้ภาษาบาลี (วิระดา สมสวัสดิ์, 2526 : 39) จึงทำให้อิทธิพลของภาษาบาลีได้ปรากฏอยู่ในกฎหมายตราสามดวงของไทยด้วย แต่ไทยก็ไม่ได้เรียกชื่อคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ว่าคัมภีร์ธรรมศาสตร์ ดังเช่นมอญแต่อย่างใด ตามคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงนั้น ได้กำหนดให้ลักษณะ 29 ประการดังต่อไปนี้ เป็นมูลคดีวิวาทคือ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2503 : 9-10)

1. กู้หนี้
2. ถ้อพระราชทรัพย์
3. มรดก
4. ให้ปัน
5. จ้างวาน
6. เล่นพนัน
7. ชื้อขาย
8. โจรกรรม
9. ที่นา
10. ที่สวน
11. ทาส
12. ดบตีคำว่า
13. ผัวเมีย
14. สงคราม

15. ขบถ
16. ละเมิดพระราชบัญญัติ
17. อากรขนอนตลาด
18. ข่มเหงท่าน
19. ที่กะหนาบคาบเกี่ยว
20. นุกรุก
21. ลักพา
22. สาเหตุ
23. เกษียณอายุ
24. ฝากทรัพย์
25. กระทำกตัญยากรรม
26. เช่า
27. ยืม
28. ปิ่นหมู่ชา
29. อุทธรณ์

ตามกฎหมายตราสามดวงนั้นได้แบ่งกฎหมายออกเป็นสองส่วนใหญ่ๆ ด้วยกันคือ พระธรรมศาสตร์ (มูลคดี) และราชศาสตร์ (สาขาคดี) โดยที่พระธรรมศาสตร์นั้นเป็นสิ่งที่เปรียบเสมือนแม่บทกฎหมายและนับถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผู้ใดจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงมิได้ พระมหากษัตริย์จะตราพระราชศาสตร์ขึ้นขยายความก็ต้องไม่ขัดแย้ง (ธงทอง จันทรางศุ), 2529 : 11) ส่วนพระราชศาสตร์นั้นเป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อให้เหมาะสมกับประเพณีความนิยมและความเจริญของบ้านเมือง และโดยจะกล่าวอ้างถึงบทบัญญัติในพระธรรมศาสตร์เป็นทำนองเกี่ยวเนื่องกัน (ธงทอง จันทรางศุ, 2529 : 15) และโดยที่พระไอยการและกฎหมายต่างๆ ที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงเป็นพระราชศาสตร์ของพระมหากษัตริย์ที่ออกตามพระธรรมศาสตร์ จึงเห็นได้ว่าความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายนั้นเป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นการคุ้มครองป้องกันซึ่งตัวบุคคล (ในเกลวอล์กเกอร์, 2520 : 103) เป็นความผิดที่ปรากฏอยู่ในสังคมทุกสังคม แม้จะมีการนับถือศาสนาที่แตกต่างกันก็ตาม

เมื่อพิจารณาถึงความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายตามที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงแล้วจะพบว่า ความผิดที่มีลักษณะเป็นการกระทำต่อชีวิตร่างกายนั้นมีปรากฏอยู่ทั้งในคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของฮินดู คัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของมอญ และคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของไทย ซึ่งจากการศึกษาของ ร.แฉก กาศ์ พบว่า ความผิดที่มีลักษณะเป็นการกระทำต่อชีวิตร่างกายของไทยนั้นมี

ความใกล้เคียงกับคัมภีร์ธรรมสัทธัมของมอญมากกว่า (ร.แสงภาค, 2526 : 39)

จากการศึกษาความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายตามที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงจะพบว่าความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายนั้นจะปรากฏอยู่ในพระไอยการและกฎหมายต่าง ๆ หลายฉบับด้วยกันโดยในการบัญญัติความผิดเหล่านี้ขึ้นมานั้นต่างก็มีวัตถุประสงค์ที่จะลงโทษผู้ที่กระทำความผิดต่อชีวิตร่างกายเหมือนกันและโดยที่จะพบว่าบทบัญญัติของความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายนั้น จะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันแม้ว่าจะบัญญัติไว้ในกฎหมายต่างฉบับกันก็ตาม เช่น

พระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกัน มาตรา 16 บัญญัติว่า ผู้ร้ายตีฟันแทงคนบ้าตาย...

พระไอยการลักษณะโจร มาตรา 56 บัญญัติว่า โจรตัดช่องย่องเบาฟันแทงเจ้าทรัพย์ เก็บเอาทรัพย์สิ่งของไป...

พระไอยการลักษณะฆัวเมีย มาตรา 26 บัญญัติว่า ชายใดเมียมิได้มีชู้ จับชู้มิได้ ตีเมียฆ่าแตกหักสาหัสสากรรจ์...

พระไอยการลักษณะอาญาหลวง มาตรา 10 บัญญัติว่า ห้ามมิให้ฟันแทงกันตาย แลมิให้ทำร้ายในแผ่นดินท่าน ผีแลผู้ใดทงงศักดิ์สำหาวทำล่วงเกินพระราชบัญญัติ...

พระไอยการลักษณะกู่หนี่ มาตรา 3 บัญญัติว่า กู่หนี่ยืมสินท่าน แลมิได้ใช้แก่ท่าน ๆ เจ้าหนี่มาทวงของท่าน แก่ผู้กู่หนี่ ๆ ก็ลืมนคุณท่าน แลต่อคำต่อดีท่าน มีบาดเจ็บด้วยกันทั้งสองข้าง...

วิธีการในการบัญญัติกฎหมายลักษณะเช่นนี้ จะพบได้โดยทั่วไปในกฎหมายตราสามดวง โดยจะบัญญัติกฎหมายเป็นกรณีเฉพาะ ใช้ได้กับข้อเท็จจริง เป็นกรณีไป ซึ่งทำให้กฎหมายมีเป็นจำนวนมาก โดยบทบัญญัติของกฎหมายจะมีลักษณะที่เป็นข้อเท็จจริง เช่น ตามพระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกัน มาตรา 7 บัญญัติว่า เขาทั้งสองวิวาทตีต่อกัน แล้วจับหอกดาบเครื่องสรรพศาสตราวุธ แลไม้พ่อนก่อนดินอวดกล้าหาญ... การบัญญัติกฎหมายเช่นนี้ จะเป็นการบัญญัติกฎหมายโดยใช้วิธีการคิดจากเหตุไปสู่ผล ทำให้ต้องมีการบัญญัติถึงองค์ประกอบของการกระทำที่เป็นรายละเอียดเป็นเรื่อง ๆ ไป เป็นการบัญญัติกฎหมายโดยคิดจากตัวบุคคลเป็นที่ตั้ง แล้วอธิบายรายละเอียดของการกระทำ ซึ่งทำให้บทบัญญัติของความผิดจะมีลักษณะที่เป็นบทสรุปในกรณีเฉพาะ (conclude individual) ใช้ได้กับข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป เช่น ในพระไอยการลักษณะเบดเสร็จ มาตรา 150 บัญญัติว่า ผู้ใดวิวาทกับหญิงมีครรภ์ ตีฟันแทงหญิงมีครรภ์ ลูกในท้องตาย แม่มิบาดเจ็บ.... วิธีการคิดของการบัญญัติกฎหมายเช่นนี้ จะใช้วิธีการคิดตามตรรกวิทยาแบบอุปนัย โดยมีการคิดหาเหตุผลจากข้อเท็จจริงย่อยไปหาหลักทั่วไป (วิชา มหาคุณ, 2534 : 39)

2. การจัดประเภทของความผิด

ในการจัดประเภทของความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายในกฎหมายตราสามดวงนั้นจะไม่มี การจัดประเภทเอาไว้เป็นหมวดหมู่ แต่จากการศึกษาถึงความผิดชนิดนี้ พบว่าจะปรากฏอยู่ใน

พระไอยการและกฎหมายต่าง ๆ หลายฉบับด้วยกัน โดยจะไม่มีการจัดประเภทของความผิดเอาไว้เป็นฐานความผิดอย่างชัดเจน แต่บทบัญญัติเหล่านั้นจะมีลักษณะที่เกี่ยวข้องกันซึ่งจากการศึกษาพบว่าจะมีการบัญญัติถึงความผิดในลักษณะเดียวกันเอาไว้ในหลายมาตราด้วยกัน โดยบทบัญญัติบางมาตราจะปรากฏรวมอยู่กับความผิดชนิดอื่นด้วยซึ่งยังไม่ได้มีการแยกความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายเอาไว้ต่างหากแต่จะบัญญัติความผิดที่เกี่ยวกับการด่าหรือดูหมิ่นรวมไว้ด้วยกัน เช่น ตามพระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกัน ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะว่าตามลักษณะของการกระทำ เมื่อมีการทะเลาะวิวาทกันแล้วก็จะมีความผิดของการกระทำที่เรียกว่า เป็นการด่า ปรากฏอยู่ในในคราวเดียวกันเสมอ (พระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกัน มาตรา 6) โดยสามารถจัดประเภทของความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงได้ดังต่อไปนี้

1. ความผิดต่อชีวิต
2. ความผิดต่อร่างกาย
3. ความผิดที่กระทำต่อหญิงมีครรภ์และเด็กในครรภ์

ความผิดต่อชีวิตมีดังนี้

1. กระทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย บัญญัติไว้ใน พระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกัน มาตรา 4, 7, 11, 15, 16, 17, 20, 21, 29 พระไอยการลักษณะอาญาหลวง มาตรา 10 พระไอยการลักษณะโจร มาตรา 3, 54, 57, 63, 68, 69, 127, 132 กฎมณเฑียรบาล บทที่ 139
2. กระทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายโดยผู้กระทำผิดต้องรับโทษหนักขึ้น บัญญัติไว้ใน พระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกัน มาตรา 32

ความผิดต่อร่างกายมีดังต่อไปนี้

1. กระทำร้ายต่อร่างกายผู้อื่น บัญญัติไว้ใน พระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกัน มาตรา 7, 11, 22, 27, 28 กฎมณเฑียรบาล บทที่ 139 พระไอยการลักษณะอาญาหลวง มาตรา 10 พระไอยการลักษณะฟัวเมีย มาตรา 54 พระไอยการลักษณะกู่หนี่ มาตรา 3, 4 พระไอยการลักษณะเบดเสรง มาตรา 143, 144, 150 พระไอยการลักษณะโจร มาตรา 56, 88, 96, 97
2. กระทำร้ายร่างกายผู้อื่นให้ได้รับอันตรายสาหัส บัญญัติไว้ใน พระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกัน มาตรา 30 พระไอยการลักษณะฟัวเมีย มาตรา 26 พระไอยการลักษณะโจร มาตรา 69, 97
3. กระทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส ซึ่งผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น บัญญัติไว้ใน พระไอยการ ลักษณะวิวาทตีต่อกัน มาตรา 32 พระไอยการลักษณะฟัวเมีย มาตรา 57

ความผิดที่กระทำต่อหญิงมีครรภ์และลูกในครรภ์

1. กระทำให้ลูกในครรภ์ตาย บัญญัติไว้ในพระไอยการลักษณะวิวาทคดีกัน มาตรา 18 พระไอยการลักษณะเบ็ดเสร็จ มาตรา 145, 150
2. กระทำให้หญิงมีครรภ์ตาย บัญญัติไว้ในพระไอยการลักษณะวิวาทคดีกัน มาตรา 18 พระไอยการลักษณะเบ็ดเสร็จ มาตรา 145, 150

นอกจากนี้ในการจัดประเภทของความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายตามกฎหมายตราสามดวงนั้น แม้ว่าบทบัญญัติของความผิดเหล่านี้จะกระจัดกระจายอยู่ในพระไอยการและกฎหมายต่าง ๆ กันก็ตาม แต่จากการศึกษาถึงบทบัญญัติของความผิดเหล่านั้น แล้วจะพบว่านอกจากจะเป็นบทบัญญัติที่ว่าด้วยการกระทำความผิดแล้ว ยังมีบทบัญญัติของการกระทำที่เป็นบททั่วไปรวมอยู่ด้วย ซึ่งสามารถจัดประเภทของบทบัญญัติทั่วไปออกได้ดังต่อไปนี้

1. การกระทำโดยพลาดบัญญัติไว้ในพระไอยการลักษณะเบ็ดเสร็จ มาตรา 133
2. การพยายามกระทำความผิด บัญญัติไว้ในพระไอยการลักษณะฟัวเมีย มาตรา 57 พระไอยการลักษณะโจร มาตรา 65, 90 พระไอยการลักษณะอาญาภาษ มาตรา 7, 18
3. การกระทำความผิดโดยการจ้างวาน หรือยุยงส่งเสริม หรือโดยวิธีอื่นใด ให้ผู้อื่นกระทำความผิด บัญญัติไว้ในพระไอยการลักษณะฟัวเมีย มาตรา 34 พระไอยการลักษณะเบ็ดเสร็จ มาตรา 167 พระไอยการลักษณะโจร มาตรา 58, พระไอยการลักษณะอาญาภาษ มาตรา 18
4. การกระทำผิดของเด็ก บัญญัติไว้ในพระไอยการลักษณะวิวาทคดีกัน มาตรา 11
5. การกระทำโดยป้องกัน บัญญัติไว้ในพระไอยการลักษณะโจร มาตรา 64
6. เหตุยกเว้นความผิด บัญญัติไว้ในพระไอยการลักษณะเบ็ดเสร็จ มาตรา 117, 118, 134
7. การกระทำความผิดผิดกฎหมายหลายบท บัญญัติไว้ในพระไอยการลักษณะวิวาทคดีกัน มาตรา 1
8. การงดเว้นกระทำการ บัญญัติไว้ในพระไอยการลักษณะวิวาทคดีกัน มาตรา 6
9. เหตุยกเว้นโทษ บัญญัติไว้ในพระไอยการลักษณะวิวาทคดีกัน มาตรา 15

นอกจากนี้ ในการกำหนดโทษก็ได้กำหนดโทษเอาไว้เป็นประเภทต่าง ๆ กัน เช่น พระไอยการลักษณะวิวาทคดีกันยังได้กำหนดโทษไว้เป็นกรณีต่าง ๆ กันโดยได้กำหนดโทษปรับไหมในกรณีที่ทำร้ายผู้มีศักดิ์นาโดยโทษปรับไหมจะเพิ่มขึ้นตามลำดับขั้นของศักดิ์นา เช่น ทำร้ายผู้ที่พิภคศักดิ์นาไว้ 5 ไร่ ไม่ถึงฟกซ้ำ ปรับ 11,000 เบี้ยเป็นเกณฑ์ แต่ถ้าทำเช่นนั้นแก่ผู้มีศักดิ์นามื่นไร ต้องถูกปรับถึง 879,000 เป็นเกณฑ์ (ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, 2510 : 10) ลักษณะของโทษตาม พระ

ไยการลักษณะวิวาทคดีค่านั้นได้กำหนดโทษเอาไว้ดังต่อไปนี้ คือ

1. โทษปรับไหม แบ่งออกเป็น โทษทวิคูณ โทษตรีคูณ โทษจตุรคูณ โทษลาหนึ่ง โทษโดยบันดาศักดิ์, โทษโดยดีตาย โทษโดยศักดิ์มือ ศักดิ์ไม้ ศักดิ์เหล็ก
2. โทษประหารชีวิต
3. โทษเจียร ทเวนบก ทเวนเรือ ตัดนิ้วมือ ลอยแพ ปอกเล็บ เอาชิ้นขาอย่างประจานทวนด้วยลวดหนัง สักกอก

โทษปรับไหม โดยศักดิ์มือ ศักดิ์ไม้ ศักดิ์เหล็กนั้น หมายความว่า เสมือนทำร้ายด้วยมือด้วยไม้ หรือเหล็ก (ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, 2510 : 11-12) โดยกฎหมายได้กำหนดให้การกระทำความผิดต่อไปนี้ ให้โทษโดยศักดิ์มือ เช่น วิวาท ชกตี ทบ ถอง ตบ บิด ช่วน ด้วยมือ เอาถุง เอาผ้าฟาดตีท่าน ผลักไสท่านให้กระทบกระเบื้อง ไม้หนาม อิฐ ศิลาแลง ถ้ำ เอาดินเปียก ข้าวเปียก ชื่นเนื้อสดปลาสด ทราญเปียกทั้งซัดท่าน หรือ สาดซัดท่านด้วยน้ำผึ้ง น้ำอ้อย น้ำมัน และเมล็ดข้าวเปลือก... จะไหมถึงศักดิ์มือ แต่ในกรณีที่ตีกันถึงฟกช้ำแตกสลายโค่นหักบอดตาย หากตีกันด้วยไม้ให้บวกถึงมือ ถ้าฟันแทงด้วยเหล็ก ให้ไหมสองเท่ามือ

การกระทำความผิดต่อไปนี้ให้โทษโดยศักดิ์ไม้ คือ วิวาทตีต่อกันแลมันเอาสิ่งโสโครกทั้งซัดต้องท่าน ถ่มน้ำลายรดท่าน หรือวิวาทตีกัน จับเอาสันมิด สันพร้าว สันหอกสันดาบ ก้อนอิฐ ก้อนดิน กระเบื้อง เมล็ดกรวด หิน ศิลาแลง นองาเขี้ยวกระดูก หอยเอน ข้าวก้อน แห้ง ขนมห้าง ข้าวด้งแห้ง น้ำตาลปึก น้ำอ้อยขบ และสรรพของแลต้นข้าว ต้นหญ้า หยากเยื่อ ก้อนเนื้อแห้ง ปลาแห้ง ตัวปลาสด เปียก ชื่นหนังด้วยเขาดูก กระเทียมจุกหอม ข่าขิง กล้วย ท่อนอ้อย แลขี้มาขี้วัว ขี้ควายขี้ช้าง ลูกไม้ ใบไม้ ทั้งกิ่ง กะลา เชือก เถาวัลย์ หวาย ฟาด ตีทั้งซัดท่านก็ดี จำท่านให้ตายด้วยข้อคา โข่ชวน กัดดี ผลักท่านให้กระทบหอกดาบ มีดพร้าว ขวาน สิว เหลน เหล็กหลาว ฆมวก กัดก มีบาดเจ็บก็ดี ทำท่านให้จมน้ำก็ดี เอากระสุนยิงท่านก็ดี หยิกด้วยเล็บกัดด้วยฟันก็ดี การกระทำความผิดต่อไปนี้ให้โทษโดยศักดิ์เหล็ก คือ วิวาทกันเอาไฟจุด น้ำร้อนรดสาดท่าน กัดดี เอาทองคำเงินทองแดงสำริด ทองเหลือง ทองขาว สังกะสี ดีบุก ขันร้อน หอกดาบ มีดพร้าว ขวานสิ่ว เหลน เหล็กหลาว เหล็กฆมวก อันมิได้คมมิได้แหลม ฟันแทงท่านต้องเนื้อหนังแตกพัง บาดเจ็บก็ดี เอาปืนยิงท่านก็ดี หรือ การเอาหนังสือตีท่าน เป็นที่น่าสังเกตว่าในสมัยก่อนนั้นจะให้ความสำคัญกับหนังสือถึงกับได้บัญญัติไว้เป็นความผิดเฉพาะ ลักษณะของการลงโทษปรับตามพระไอยการลักษณะวิวาทคดีค่านี้นั้นเงินที่ได้จากการปรับไหมผู้กระทำความผิดนั้นส่วนหนึ่งจะได้แก่ พระคลังข้างที่ และส่วนหนึ่งจะได้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหาย

นอกจากที่กล่าวมาแล้วนี้ ก็ยังมีบทบัญญัติเป็นการยกเว้นโทษผู้กระทำความผิด เช่น

1. ยกเว้นโทษการทำร้ายร่างกายมิถึงสาหัสระหว่างเครือญาติ ในพระไอยการลักษณะวิวาทคดีค่านี้นั้น มาตรา 5 โดยให้นายร้อยแขวง นายบ้าน นายอำเภอ เป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

แต่ในกรณีที่ข้าพเจ้าให้ปรับใหม่ จากบทบัญญัติในมาตรานี้ น่าจะเห็นได้ว่า ลักษณะของ สังคมไทยในสมัยก่อนนั้นคนไทยมักจะอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ เช่นประกอบไปด้วย ปู่ย่า ตายาย พี่น้อง ลูกหลาน น้าอา ลูกเขยลูกสะใภ้ ซึ่งเป็นสังคมที่อบอุ่น การทะเลาะวิวาทคำติหาทำร้ายกัน ย่อมเกิดขึ้นเสมอ เพื่อมิให้ครอบครัวต้องแตกแยกความสามัคคี กฎหมายจึงบังคับให้คู่กรณีปรับ ความเข้าใจกัน เพราะถึงอย่างไรเขาก็เสียกันมิได้ การทำร้ายกันนั้นถ้า ถึงแตกสาหัส จึงให้ปรับใหม่ ให้แก่กันฉันผู้อื่น (ถาวร กำประเสริฐ, หน้า 83) ซึ่งน่าจะเทียบได้กับความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ที่สามี ภรรยากระทำต่อกัน ให้ถือว่าเป็นความผิดที่ไม่มีโทษตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 54 และในสมัยก่อนนั้นจะให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวเป็นสำคัญ

2. ยกเว้นโทษสำหรับเด็กที่มีอายุไม่เกิน 7 ขวบ และคนสูงอายุ 70 ปีขึ้นไป ในมาตรา 10

จากบทบัญญัติในมาตรา 10 นี้จะเห็นได้ว่าเป็นการยกเว้นโทษให้กับเด็กอายุไม่เกิน 7 ปี เป็นบทยกเว้นโทษที่มีมานานแล้วในสังคมไทย ซึ่งปัจจุบันก็ยังใช้บังคับอยู่ ทั้งนี้จะเห็นว่าเด็ก อายุไม่เกิน 7 ปีนี้ ยังไม่รู้จักผิดชอบในการกระทำของตน ซึ่งเป็นบทบัญญัติตามหลักสากลของ ประเทศทางตะวันตกตามทฤษฎีการลงโทษ ให้เหมาะสมกับบุคคล ตามทฤษฎี free will ส่วนบุคคล ที่อายุ 70 ปีขึ้นไป กฎหมายไทยในอดีตก็ถือว่าเป็นเหตุยกเว้นโทษเช่นเดียวกัน น่าจะสืบเนื่องมาจาก บุคคลที่อายุ 70 ปีขึ้นไปนั้น สังคมถือว่าเขาขาดความรู้จักผิดชอบในการกระทำเช่นเดียวกัน และ จากการที่สังคมไทยในอดีตได้ให้ความเคารพยำเกรงกับผู้ใหญ่ด้วยผลจึงปรากฏตามที่กฎหมาย บัญญัติไว้ แต่ในกฎหมายปัจจุบันนั้น กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ชัดว่า อายุ 70 ปี ขึ้นไปเป็นเหตุยกเว้น โทษ แต่กระนั้นก็ตาม ถ้าพิสูจน์ได้ตามมาตรา 65 มาตรา 70 ตามประมวลกฎหมายอาญา ฉบับ ปัจจุบันแล้ว ก็อยู่ในดุลยพินิจของศาลที่จะพิจารณา ถึงเหตุยกเว้นโทษหรือเหตุผลโทษแล้วแต่กรณี

3. ยกเว้นโทษคนวิกลจริต ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 15

ความว่า คนบ้าเข้าบ้านท่านดีพิน แทงคนดีตาย จะไหมบ้าใช้ ท่านว่ามีชอบ เพราะว่าบ้าตำแหน่ง แบ่งสัจมิได้... และมันพินแทงบาท เจบถึงตายก็ดี จะเอาโทษแก่มันมิได้เลย...จากมาตรานี้จะเห็นได้ว่าคนบ้าหรือคนวิกลจริตกฎหมาย ให้ถือว่าเป็นคนไม่สามารถรู้ผิดชอบในการกระทำของตนเอง จึงยกเว้นโทษให้ แต่ศาลอาจสั่งให้นำ ตัวไปรักษาในสถานพยาบาลได้ แต่เดิมนั้นถ้าหากคนบ้านั้นไม่มีพ่อแม่พี่น้องดูแลรักษา ก็ให้แจ้ง แก่นครบาล ให้จับเอาตัวไปจำจองไว้จนกว่าจะตาย (ถาวร กำประเสริฐ, หน้า 84)

การยกเว้นโทษแก่คนบ้าหรือวิกลจริตนั้นไม่เป็นเหตุยกเว้น โทษปรับใหม่แก่ พ่อแม่ พี่น้อง เผ่าพันธุ์ของคนบ้า หรือคนวิกลจริตนั้น แต่ในตอนท้ายของบทบัญญัติมาตราเดียวกันนี้ ได้ กำหนดให้โฆษณาแก่นครบาลให้จับเอาตัวมันจำจองไว้จนกว่าจะสิ้นกามซึ่งน่าจะเป็นข้อยกเว้นของ การยกเว้นโทษให้แก่คนบ้าหรือคนวิกลจริตนั้น ทั้งนี้เพราะว่า ถ้าคนบ้าหรือคนวิกลจริตนั้นอาศัยอยู่ ที่เป็นที่ไร่ นา ป่า ดง พงแขม แล้วมีผู้ใดเข้าไปในที่มันอยู่ มันพินแทงมีบาทเจบและตายก็ดี... ซึ่ง กรณีเช่นนี้ เป็นที่เห็นได้ว่า ถ้าคนบ้าหรือคนวิกลจริตนั้นไม่มีพ่อแม่พี่น้องเผ่าพันธุ์ จึงให้โฆษณาแก่

นครบาล ให้จับเอาตัวมันจำจองไว้กว่าจะสิ้นกามม์ ดังพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม หรือ กมฺมฺนา วตฺตตี โลโก (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระวชิรญาณวโรรส, 2538 : 9) จึงเห็นได้ว่าแม้กฎหมายจะถือว่าคนบ้าหรือคนวิกลจริต นั้นไม่ต้องรับโทษก็ตาม แต่กรณีตามวรรคท้ายของมาตรานี้จะเห็นอยู่กลายๆ ว่า เป็นการลงโทษอย่างหนึ่งแม้จะเป็นวิธีการที่จะกระทำเพื่อความปลอดภัยก็ตาม ลักษณะของความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายตามที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง ยังไม่มีการแบ่งความผิดทางอาญาและความผิดทางแพ่งไว้อย่างชัดเจนโดยจะมีการบัญญัติรวมกันไปในมาตราเดียวกัน เช่น มาตรา 20 โดยสามารถดูได้จากโทษปรับไหมที่กำหนดให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ให้แก่ผู้เสียหายซึ่งเป็นค่าสินไหมทดแทนในส่วนแพ่ง และโทษปรับไหมที่ผู้กระทำความผิดต้องชดใช้ให้กับรัฐ ลักษณะของการลงโทษทั้งทางแพ่งและทางอาญาในมาตราเดียวกันนี้มีปรากฏมานานแล้ว ดังจะเห็นได้จากในกฎหมายโรมัน (Istituzioni di diritto romana, p. 328, 336-337)

เมื่อพิจารณาถึงแนวความคิดในการบัญญัติความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย ตามกฎหมายตราสามดวงแล้ว จะเห็นได้ว่าในการบัญญัติความผิดบางฐานความผิดนั้นจะประกอบไปด้วยบทบัญญัติที่เป็นเนื้อหาของความผิด และบทบัญญัติที่เรียกว่าบททั่วไปของความผิดปะปนกันอยู่ในมาตราเดียวกัน เช่น พระไอยการลักษณะโจร มาตรา 64 บัญญัติว่า ผู้ร้ายนั้นไปฆ่าฟันท่าน แลเขาต่อฆ่าฟันแทงผู้ร้ายนั้นตายก็ดี บาสเจบก็ดี ท่านหมี ให้มีโทษแก่ผู้ฆ่าฟันนั้นเลย ถ้าผู้ร้ายฟันแทงเขา ผู้ต่อทำนั้นบาสเจบ ท่านให้ลงโทษแก่ผู้ร้ายนั้นด้วยลดหนึ่งโดยขนาด

จากบทบัญญัติในมาตรานี้จะพบว่า บทบัญญัติที่เป็นความผิด “ผู้ร้ายนั้นไปฆ่าฟันท่าน” และบทบัญญัติที่เป็นบททั่วไปคือ “แลเขาต่อฆ่าฟันแทงผู้ร้ายนั้นตายก็ดี บาสเจบก็ดี”

นอกจากนี้แล้ว บทบัญญัติในลักษณะทำนองเดียวกันนี้ ก็สามารถที่จะพบได้ในมาตราอื่น ๆ ด้วย เช่น บทบัญญัติในเรื่องของการพยายามกระทำความผิด โดยบทบัญญัติเหล่านี้จะมีการวิวัฒนาการมาจากทฤษฎีภาวะนิสัย (objective theory) โดยตามทฤษฎีนี้ขึ้น จะพิจารณาเฉพาะผลของการกระทำเท่านั้น โดยจะไม่ไปพิจารณาถึงตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดด้วย ซึ่งต่อมาทฤษฎีภาวะวิสัย (objective theory) นี้ก็ได้รับการพัฒนาจนมาเป็นทฤษฎีอัตวิสัย (subjective theory) โดยทฤษฎีนี้จะพิจารณาถึงตัวผู้กระทำความผิดด้วย เป็นการพิจารณาไปถึงเจตนาของผู้กระทำความผิดว่ามีจิตใจชั่วร้ายหรือไม่ ดังนั้นการกระทำบางอย่าง แม้ว่าจะไม่มีความผิดสำเร็จ แต่ถ้ามีการลงมือกระทำความผิดไปแล้ว และแสดงให้เห็นถึงเจตนาชั่วร้ายแล้ว ผู้กระทำก็อาจจะต้องรับผิดชอบในการกระทำนั้นได้ แม้ว่าผลของการกระทำความผิดจะยังไม่เกิดขึ้นก็ตาม ซึ่งหลักเช่นว่านี้ สามารถที่จะพบได้ในความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย ตามที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง เช่น ในพระไอยการลักษณะโจร มาตรา 65 บัญญัติว่า ผู้ใดลอบฟันแทงฟ่งชัศ ท่าน แลยังหมีพันทำแก่ท่าน ๆ จับได้ให้เอามันลอบทำแก่ท่านนั้น...

พระไอยการลักษณะโจร มาตรา 90 บัญญัติว่า ถ้าจะทำร้ายแก่เจ้าบ้านเจ้าเรือน แลชดหึงให้เจ้าบ้านเจ้าเรือนรู้สึกออกมา แลมีทันทำร้ายแก่เจ้าบ้านเจ้าเรือน แลเจ้าบ้านเจ้าเรือนจับได้ท่านว่า....

พระไอยการลักษณะฟัวเมีย มาตรา 57 บัญญัติว่า...ถ้าชายนั้นวิวาทคำติกรรยา แลจับหอกดาบธนูนำไม้สรรพอาวุธทั้งพวงจะฟันแทงกรรยา พ่อตาแม่ยาย ญาติพี่น้อง หญิงห้ามมิฟังก็ดี...

พระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกัน มาตรา 31 บัญญัติว่า...ถ้าเงือกเงื่อจะชกจะตีจะถองจะถีบจฟันจแทงท่านไซ้ ให้ไหม้ทั้งชกตีฟันแทงถูก ถ้าวาแต่วาจา จชกจตีจถองจถีบจฟันแทงท่านให้ไหม...

จากที่กล่าวมาในมาตราต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติเหล่านั้น บัญญัติถึงความรับผิดชอบผู้กระทำ แม้ว่าการกระทำนั้นจะยังไม่บรรลุผลก็ตาม แต่เมื่อมีการลงมือกระทำแล้ว ก็ถือว่ามีความผิด

นอกจากนี้ ในการจัดประเภทของความผิดอาญา เกี่ยวกับชีวิตร่างกายนั้น ความผิดชนิดนี้ได้ถูกนำไปจัดรวมอยู่ในบทบัญญัติของความผิดอื่น ๆ ด้วย เช่น ความผิดที่เป็นการรุก หรือความผิดที่เป็นการค่า ในพระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกัน เช่น ตามมาตรา 38 บัญญัติว่า รุกไปค่าตีท่านก็ดี สองรุกค่าตีกันก็ดี ให้พิจารณาจรรู้ทางบกทางน้ำห้วยบางทางกลุ่มคอนจี่ขอนแก่นไม้...ซึ่งจากคำพิพากษาของศาลนั้น จะพบว่าศาลได้นำบทบัญญัติเหล่านี้มาอ้างอิง (citation) ในการพิจารณาคัดสินคดีด้วย เช่น

คำพิพากษาที่ 48 ร.ศ. 112 ว่า จีนกังฮ้อ ฟินนายจีนฟัวอแดงสาธดาตย ศาลพิพากษานายจีนบุกรุกขึ้นไปบนบ้านของจีนกังฮ้อ ซึ่งเป็นการผิดพระราชกำหนดกฎหมายลักษณะวิวาทตีต่อกัน มาตรา 38 จีนกังฮ้อไม่มีความผิด

3. ลักษณะของความผิด

ความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายตามที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงนั้น ได้บัญญัติเอาไว้ในพระไอยการและกฎหมายต่าง ๆ หลายฉบับด้วยกันโดยบทบัญญัติเหล่านั้นต่างก็มุ่งหมายที่จะลงโทษกับการกระทำผิดที่ได้กระทำต่อชีวิตร่างกายเช่นเดียวกัน จากการศึกษาถึงความผิดชนิดนี้ในกฎหมายตราสามดวงจะพบว่า ความผิดชนิดนี้เป็นมูลคดีวิวาทกันอย่างหนึ่งตามคำกัณฑ์พระธรรมศาสตร์ ซึ่งประเทศไทยได้รับมาจากมอญอีกทอดหนึ่ง โดยนำมาบัญญัติไว้ในพระไอยการและกฎหมายต่าง ๆ ในกฎหมายตราสามดวง จึงทำให้ลักษณะของการวิวาทหรือคำว่าวิวาทนั้นมีได้หลายความหมาย

3.1 ลักษณะของความผิดต่อชีวิตมีดังนี้

1. กระทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย บัญญัติไว้ในพระไอยการลักษณะวิवादคำกัน

มาตรา 4 บัญญัติว่า ทวยราษฎรทั้งหลายวิวาทคำกัน ฝ่ายข้างหนึ่งวิ่งเล่นหนีขึ้นบนเรือน ท่าน ฝ่ายข้างหนึ่งบังอาจขึ้นไปตีบนเรือนท่าน และผู้ต้อนนั้นตายใช้ ให้ฆ่าผู้ต้อนนั้นตายตกไปตามกัน ถ้าทรงฯ บให้ฆ่าดีก็ให้ไหมโดยขนาด ให้ทำสินไหมเป็นสองส่วน ให้ได้แก่เจ้าเรือนนั้นส่วนหนึ่ง ได้แก่ พ่อแม่ พี่น้องผู้ต้อนนั้นส่วนหนึ่ง ให้ไหมปลุกตัวผู้ตายด้วย ถ้าตีกันตายพันชกเอาเจ้าเรือนจกกล่าวเอาสินไหมนั้นมิได้เลย สินไหมนั้นให้ได้แก่ พ่อแม่ พี่น้องผู้ตาย

มาตรา 7 บัญญัติว่า เขาทั้งสองวิวาทคำกันแล้วจับหอกดาบเครื่องสรรพศาสตราวุธและไม่ค้อนก่อนดิน อดกล้ำอาหารไปอยู่ในตรอกแลตลาดถนนแห่งใด ๆ คอยทำร้ายแก่ท่าน ๆ มีบาทเจ็บประการใด ให้ไหมทวีคูณ ถ้าถึงตายให้ฆ่าคนร้ายตกไปตามกัน

มาตรา 11 บัญญัติว่า เด็ก 7 ขวบเหล้นด้วยกันผลัดใส่กันตัก เรือน ศาลา ต้นไม้ ร้าน น้ำตายใช้ ให้ พ่อแม่ แห้งเด็กผู้หลักนั้นปลุกตัวลูกท่าน ถ้ามีถึงตายแต่บาทเจ็บซ้ำหักคั่นบอดใช้ ให้ช่วยเสี้ยค่าน้ำมันโดยควรแก่บาดเจ็บ ท่านมิให้ไหมโดยบันดาศักดิ์ เพราะต่างคนต่างน้อยมิรู้ถ้อยความเสมอใจบ้าง

มาตรา 15 บัญญัติว่า คนบ้าเข้าบ้านท่านตีฟันแทงคนตีตาย จะไหมบ้าใช้ท่านว่ามิชอบ เพราะบ้าหาตำแหน่งแบ่งสัจมิได้ ท่านว่าให้พ่อแม่พี่น้องเผ่าพันธุ์บ้าใช้ถึงเบียดปลุกตัวผู้ตาย ให้เวนบ้านนั้นไปให้แก่พ่อแม่พี่น้องเผ่าพันธุ์บ้านนั้นจึงชอบ ถ้ามันตีมีบาทเจ็บใช้ หาโทษมิได้ ถ้าที่เปนที่ไรนาป่าดงพงแขมเปนที่อยู่แห่งคนผู้สูงอายุสม์แลคนพิกลจริตบ้าใช้ผู้ใดเข้าไปในที่มันอยู่มันฟันแทงมีบาทเจ็บแลตายก็ตี ถ้าพบปะมันกลางถนนหนทางมิได้หลีกแลมันฟันแทงบาทเจ็บถึงตายก็ตี จะเอาโทษแก่มันมิได้เลย ให้โฆษณาแก่นครบาลให้จับเอาตัวมันจำจองไว้กว่าจะสิ้นกาม

มาตรา 16 บัญญัติว่า ผู้ร้ายตีฟันแทงคนบ้าตายใช้ ให้ทอดรางวัลเปนเบียดปลุกตัวผู้ตายโดยขนาด ให้แก่ญาติพี่น้องแห่งบ้า ถ้าบ้าหาญาติพี่น้องมิได้ ให้เอาเบียดรางวัลเป็นค่าหาญาจ้างหลวง

มาตรา 17 บัญญัติว่า ผัวเมียวิวาทกันชายผู้ทุบตีฟันแทงหญิงผู้เมียตาย ให้ลงโทษดังคนผู้อื่น ถ้าหญิงทุบตีฟันแทงชายผู้ชู้ตาย ให้ลงโทษดุษฎีกัน ถ้าบเกลี้ยงตีฟันแทงให้ตายท่านว่าให้ไหมโดยศักดิ์มือ ไม่ เหลก สินไหมให้เอาเข้าพระคลังหลวงจงสิ้น

มาตรา 20 บัญญัติว่า ชกตียังชดฟันแทงกันมีบาทเจ็บบอบซ้ำล่ายากด้วยเขาคี เปนไข้ผมจึงตายใน 15 วัน ท่านให้ทอดพิไยโดยตีตาย ให้ฆ่าผู้ร้ายตกไปตามกัน ถ้าทรงพระกรุณาบให้ฆ่าดีใช้ ถ้าผู้ตายสูงนา 400 ขึ้นไป อย่าให้ปลุกตัวเลย ถ้าต่ำนา 400 ลงมา ให้ปลุกตัวผู้ตายส่งให้บุตรภรรยาญาติพี่น้องทำบุญไป แล้วให้เอาค่าตัวผู้ตายตั้งไหมตามกระเสียนอายุสม์ โดยศักดิ์มือศักดิ์ไม้ศักดิ์เหลกสินไหมให้แก่บิดามารดาพี่น้องผู้ตาย ถ้าฟันกว่า 15 วันถึงเดือนหนึ่งจึงตาย ท่านว่าเปนกาม

แห่งสัตว์ ให้ปรับไหมแต่โดยบาทเจบนั้น เป็นสินไหมกึ่งเป็นพิไนยกึ่ง

มาตรา 21 บัญญัติว่า ทวยราษฎรวิวาทคดีกัน มายังเพ่งให้กฎหมายบาทเจ็บไซ้ ให้นายพะท่ามระงดบาทเจ็บจงถ่องแท้ ถ้าแลเจ็บปวดด้วยมือไม้เหล็กถิด แคลงประการใดก็ดีให้จงถ่องแท้ ถ้ามิเข้าใจไซ้ให้บอกกล่าวรำเรียน ถ้าอวดรู้คิดไซ้ บาทเจ็บเขานั้นตกอยู่แก่นายพะท่ามระงผู้คุมทั้งสองส่วน ตกแก่ภูคาคผู้ตราคำนั้นส่วนหนึ่ง ถ้าตีฟันแทงกันมีตาย ให้นายพะท่ามระงเอาตัวมาตราบาทเจ็บไว้ ถ้าตายไซ้ให้ไปคู่ถึงที่นั้น

มาตรา 29 บัญญัติว่า วิวาทคดีกันถูกที่สำคัญตายนั้นมี 8 แห่ง คือ ตีถูกที่กำดัน 1 ต้นคอ 1 จมูกหัก 1 แสกหน้า 1 เปรียงหู 1 ปลายคาง 1 ชายโครง 1 ขากรรไกร 1 ฟันแทงกันถูกที่สำคัญตายนั้นมี 8 แห่ง คือ คอ 1 คอหอย 1 ไหล่รวบ 1 รักแร้ 1 รานนม 1 ทรวงอก 1 พุง 1 ไข่ตัน 1 ถ้าตีกันด้วยไม้ตบองไม้กลีไม้ด้าจบไม้ด้าขวานไม้สอก แลสรรพไม้อันใหญ่ก็ดี ต้องที่สำคัญที่ตาย ให้เอาเป็นตีตายด้วยเหล็ก ถ้าผิดที่สำคัญที่ตายแลตายนั้น ให้เอาเป็นตีตายด้วยไม้ ตำนาน 400 ลงมาให้ไหมปลุกตัว แล้วให้เอาบันดาศักดิ์ผู้ตายตั้งไหมโดยตีฟันแทงท่านตาย เป็นสินไหมกึ่งเป็นพิไนยกึ่ง

พระไอยการลักษณะอาญาหลวง มาตรา 10 บัญญัติว่า ห้ามมิให้ฟันแทงกันตาย แลมิให้ทำร้ายในแผ่นดินท่าน ผีแลผู้ใดทวงศักดิ์สำหาวทำล่วงเกินพระราชบัญญัติ ผู้นั้นต้องในระวางบังอาญ ท่านให้ลงโทษ 8 สถาน...

พระไอยการลักษณะโจร มาตรา 3 บัญญัติว่า ผู้ร้ายลักฟันแทงเจ้าเรือนตายจับตัวผู้ร้ายได้ เอามากกฎหมาย ให้พิจารณาสืบไป ถ้าหมิได้ตัวแต่กฎหมาย จพิจารณาหมิได้

มาตรา 54 บัญญัติว่า โจรคบพวกเพื่อนไปปล้นบ้านเรือนทับทิมที่ใด ๆ แลสกดสดมดัด ช้องย่องเบาฆ่าเจ้าเรือน เจ้าบ้าน ตายเอาทรัพย์สิ่งของไปให้เร่งเอาทรัพย์ส่งให้แก่เจ้าทรัพย์ตามตราสิน แล้วให้รับราชบาทเอาทรัพย์สิ่งของโจร แลพวกโจรเป็นหลวง.....

มาตรา 57 บัญญัติว่า โจร ตีชิง ฉกฉวย ล้วงลัก แลโจรประการใด ๆ ก็ดี มีพวกเพื่อนไปลักทรัพย์สิ่งของ แลชกตีฟันแทงเจ้าทรัพย์ตายให้ฆ่าคนร้ายให้ตกไปตามกัน พวกซึ่งไปด้วยหมิได้ลงมือ นั้น ให้ทวนโดยขนาดแล้วเอาตัวจำใส่คุกไว้

มาตรา 63 บัญญัติว่า ผู้ร้ายพ่อหลวงท่านไปฆ่าไปตีเสีย ท่านให้ฆ่าผู้ร้ายนั้นเสีย ถ้ามีเพื่อนไปด้วยแลเพื่อนนั้นได้ฟันแทงด้วย ให้ฆ่าเสียด้วย ถ้าแต่บาทเจ็บให้ตั้งนิ้วมือผู้ร้ายนั้นเสีย

มาตรา 68 บัญญัติว่า เคารทางไปกินอยู่ด้วยกัน ฟันแทงกันตาย แลอำพรางว่าเลิชอบตาย งาม ขบตาย นานมารู้ด้วยประการใดท่านว่าคนทรชนแก่เพื่อนกัน ทะนองอาญาฆ่าฟันแทงท่านเสียให้ฆ่าผู้นั้นให้ตายตกไปตามกัน

มาตรา 69 บัญญัติว่า ค่า ตีกันจับหอกดาบศาสตราวุธไปฟันแทงท่านบาทเจ็บขาดแลตาย ท่านว่าจำพวกโจรกันโชกบ้านเมืองท่าน ให้ใส่คาเอาขึ้นหาอย่างผจารแล้วปลงลงทวน 50 ที ทำสังส่งไปยังแพ่ง ถ้าตายให้ฆ่าผู้นั้นเสียให้ตกไปตามกัน ถ้าทรงพระกรุณาบให้ฆ่าตีเสีย ให้ส่งลงหญา

ช้างต้นท่าน

มาตรา 127 บัญญัติว่า บ้านเมืองมิได้เกิดศึกจลาจลแลตนถือหอกดาบแหลนหลาวเปลือยไป เดินกลางถนนหนทางมีผู้มาถูกต้องตาย ให้ไหม้ผู้ถือหอกดาบนั้นปลุกตัวผู้ตายทวิคูณเป็นสินไหม ฟิน กิ่ง ถ้ามีผู้ถือเครื่องใช้สอย คือ มีดพร้าลี้วขวานเดินมา แลมีผู้มาต้องตาย ให้ไหม้ยืนตัวผู้ตายเป็น 3 ส่วน ยกเสียสองส่วนเอาส่วน 1 ให้แก่พี่น้องพ่อแม่ผู้ตายเป็นเบี้ยทำบุญเผาผี

มาตรา 132 บัญญัติว่า ทายฆ่าฟันแทงท่านตาย ให้เอาตัวนายเงินนั้นมา ให้หาตัวทนายจงได้ ถ้ามิได้ให้เอาบนนายเงินนั้นจงดี จะใส่โทษนายเงินนั้นไหม้ได้ เพราะนายเงินมันไม่รู้ ถ้าทายนั้นมีสิ่งสินให้เอามาใช้เป็นสินไหม ถ้านายเงินรู้ตักแก่นายเงิน

กฎหมายตราสามดวงที่ 139 อนึ่งวิวาทตบตีฟันแทงกัน ให้ไล่ให้ตกในพระราชวังก็ดี แลหญิงสาวให้ทาสไทผู้ใดสอดแท้งลูกในพระราชวังก็ดีท่านให้มันพลีวังท่าน...

ความผิดฐานนี้ แม้จะบัญญัติเอาไว้ในพระไอยการและกฎหมายต่าง ๆ หลายมาตราด้วยกันก็ตาม จากการศึกษาลักษณะของความผิดชนิดนี้จะพบว่ามีลักษณะขององค์ประกอบพื้นฐานของความผิดเหมือนกัน ซึ่งสามารถแยกองค์ประกอบพื้นฐานของความผิดได้ดังต่อไปนี้

- ผู้ใด
- กระทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย
- เจตนา

ผู้ใด

คือผู้ที่กระทำความผิดในความผิดฐานนี้นั้น โดยทั่วไปแล้วบทบัญญัติของกฎหมายที่กล่าวมาไม่ได้ใช้คำว่าผู้ใด ซึ่งมีบางบทบัญญัติเท่านั้นที่ใช้คำว่าผู้ใด เช่น พระไอยการลักษณะเบ็ดเสร็จ มาตรา 144, 145, 150 แต่จากการศึกษา พบว่า บทบัญญัติของกฎหมายเหล่านั้นได้เรียกชื่อผู้ที่กระทำความผิดเอาไว้แตกต่างกัน เช่น ชายใด, หญิง, ผัวเมีย, ทวยราษฎร์, เขา, ผู้ร้าย โดย ชื่อต่าง ๆ เหล่านี้น่าจะแทนได้ด้วยคำว่าผู้ใด ซึ่งเป็นถ้อยคำที่มีความหมายครอบคลุมถึงถ้อยคำอื่นๆ เช่น มาตรา 4 บัญญัติว่า “ทวยราษฎร์ทั้งหลายวิวาท ตี ต่อกัน...” การใช้คำว่าผู้ใดมาบัญญัติกฎหมายเช่นนี้ เป็นผลมาจากการบัญญัติกฎหมายแบบนิรนัย หรือบัญญัติเป็นกรณีทั่วไป

กระทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย

ลักษณะของการกระทำตามองค์ประกอบของความผิดในข้อนี้ นั้น บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้บัญญัติลักษณะของการกระทำไว้ หลายกรณีด้วยกัน เช่น วิวาท ตีต่อกัน, ตี, จับหอกดาบเครื่องสรรพศาสตราวุธแลไม้ค้อน ก้อนดิน... ทำร้ายท่าน, ตี ฟัน แทง, ชก ตี ยิง ชัก ฟันแทง, ตี

กันด้วยไม้ตะบอง ไม้ค้ำ ไม้ด้าจอบ ไม้ด้าขวาน ไม้ศอก... ซึ่งผลของการกระทำโดยวิธีการต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้จะทำให้ผู้ถูกกระทำถึงแก่ความตาย เช่น

คำพิพากษาที่ 51 ร.ศ. 121 ตัดสินว่า ให้อายจิ้นตัวชี ฆ่าจิ้นเด็กหยุนตายด้วยประโยชน์ร้ายแรง คือ จับกุมเอาตัวจิ้นเด็กหยุนไปยุตคราดชิงไว้แล้วทุบตีเชือดเฉือนโดยน้ำใจร้ายกาจ แลทนงองอาจ หายำเกรงพระราชอาญาอาณัติจักรไม่ มีความผิดฐานฆ่าคนตายพร้อมด้วยเจตนาต้องด้วยกฎหมายลักษณะอาญาหลวงมาตรา 10 ให้ประหารชีวิตจำเลยตกไปตามกัน

ลักษณะของการบัญญัติกฎหมาย จะบัญญัติในลักษณะที่เป็นรายละเอียดของการกระทำ ความผิดในข้อเท็จจริง และวิธีการในการกระทำผิด เช่น ชก ตี ยิง ชัก ฟันแทง, ตีกันด้วยไม้ตะบอง ไม้ค้ำ ซึ่งลักษณะของการบัญญัติกฎหมายเช่นนี้จะเป็นการบัญญัติกฎหมายในรูปแบบของบทสรุปในข้อเท็จจริงที่มีลักษณะเฉพาะกรณี (Conclude individual) ทำให้เห็นได้ว่า ในสมัยก่อนนั้น มีวิธีการฆ่ากันหลายวิธีด้วยกัน มักจะใช้ของใช้ หรืออวัยวะของร่างกาย ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับกรฆ่ากันในปัจจุบันแล้วจะพบว่า มีเพียงไม่กี่วิธี ซึ่งวิธีที่ใช้กันมาก คือ ใช้อาวุธปืน หรือ วัตถุระเบิด

การกระทำที่จะมีความผิดฐานนี้ได้นั้น ผู้ถูกกระทำต้องถึงแก่ความตายโดยวิธีการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น พระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกัน มาตรา 7 บัญญัติว่า ... จับหอกตามเครื่องสรรพศาสตราวุธ...

เจตนา

เมื่อได้พิจารณาถึงลักษณะของความผิดฐานทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายตามที่บัญญัติไว้ในพระไอยการและกฎหมายต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว จะไม่ปรากฏคำว่า กระทำโดยเจตนา ซึ่งกฎหมายจะไม่ได้บัญญัติว่าผู้กระทำต้องมีเจตนาในการกระทำทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายและการกระทำโดยเจตนา นี้ กฎหมายไม่ได้บัญญัติว่า ผู้กระทำต้องมีความตั้งใจที่จะกระทำ โดยผลของการกระทำเกิดขึ้นตามที่ตนเองประสงค์ หรือเจตนาประสงค์ต่อผล จากการศึกษาถึงลักษณะของการกระทำในพระไอยการและกฎหมายบางฉบับ จะพบว่าลักษณะของการกระทำต่าง ๆ นั้น กฎหมายไม่ได้บัญญัติเรื่องเจตนาเอาไว้ ไม่ว่าเจตนาประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผล ดังเช่นในพระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกัน มาตรา 4 บัญญัติว่า “ทวยราษฎรทั้งหลายวิวาทตีต่อกัน ฝ่ายข้างหนึ่งวิ่งเล่นหนีขึ้นบนเรือนท่าน ฝ่ายข้างหนึ่งบังอาจขึ้นไปตีบนเรือนท่าน แลผู้ต้องตานั้นตายใช้.... หรือพระไอยการลักษณะโจร มาตรา 68 บัญญัติว่า เจริททางไปกินอยู่ด้วยกัน ฟันแทงกันตาย แลอำพรางว่า เสือขบตาย ขูขบตาย นานมารู้ด้วยประการใด...

แต่เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของการกระทำผิดในมาตรานี้แล้ว จะพบว่ากฎหมายจะถือเป็นความผิดก็ต่อเมื่อมีผลเกิดขึ้น ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีภาวะวิสัย (objective theory) ที่คำนึงถึงผลของการกระทำที่เกิดขึ้นเท่านั้นไม่ว่าจะได้กระทำไปโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม โดยไม่ได้บัญญัติคำว่า

เจตนาเอาไว้ และในการใช้ภาษาในบทบัญญัติของกฎหมายโดยทั่วไปนั้น สามารถที่จะสื่อถึงคำว่าเจตนาได้ โดยการพิจารณาถึงลักษณะของการกระทำที่เป็นข้อเท็จจริงในมาตรานั้น เช่น ตามที่กฎหมายบัญญัติว่า ... ฝ่ายข้างหนึ่งบังอาจขึ้นไปตีบนเรือนท่าน ... ซึ่งจะเห็นได้ว่า เป็นการกระทำโดยเจตนาประสงค์ต่อผลและในการกระทำของผู้กระทำผิดนั้น เป็นการแฝงไปด้วยเจตนาที่ประสงค์ต่อผลอยู่ในตัว ซึ่งคำว่าเจตนาหรือเจตนาที่เจตนาพบว่าเป็นการตีความของศาลนั้น ศาลได้นำคำว่าเจตนาหรือเจตนาใจมาใช้ในคำพิพากษาแล้วโดยศาลจะวิเคราะห์ถึงความรับผิดชอบของผู้กระทำในเรื่องเจตนาด้วยคือ

คำพิพากษาที่ 5 รศ.118 ...เงินบาๆ ช่วน จำเลยได้กระทำประทุษร้าย แก่ร่างกายนายจู้จน ถึงแก่ความตาย โดยมีความเจตนาที่จะให้ตาย คือเห็นได้

(1) เงินบาๆ ช่วน ได้คิดตระเตรียมการ

(2) การที่นายด้วน จำเลย แอบไปชักชวนเงินบาๆ ช่วน ให้ฆ่าผู้ตาย โดยที่นายด้วนจำเลยมีความตั้งใจอยู่แล้ว

คำพิพากษาที่ 518 ร.ศ. 118 อ้ายชุ่ม กระทำผิด ล่วงละเมิดพระราชอาชญา เป็นมหันตโทษ ถานฆ่าคนตายโดยจงใจ...

นอกจากนี้ เมื่อได้พิจารณาถึงลักษณะของความผิดในมาตราต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว จะพบว่า ในการกระทำผิดต่อชีวิตนั้น ลักษณะของการกระทำจะปรากฏการดำรงอยู่ด้วย ซึ่งการกระทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายนั้น จะไม่ปรากฏว่า ผู้กระทำได้กระทำความผิดต่อชีวิตเพียงอย่างเดียว แต่จะปรากฏว่าผู้กระทำได้มีการกระทำที่เป็นการดำรงอยู่ด้วย ซึ่งเรียกลักษณะของการกระทำนี้รวมกันว่า การวิวาท ดังนั้นความผิดฐานกระทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายจึงเป็นการวิวาทกันอย่างหนึ่ง จากลักษณะของบทบัญญัติของความผิดในมาตราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับความผิดฐานกระทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายนี้ จะเห็นได้ว่า เมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้น ศาลสามารถที่จะนำบทบัญญัติของความผิดเหล่านั้น ซึ่งมีอยู่หลายมาตรา มาปรับบทลงโทษได้ โดยในการตัดสินคดีของศาลนั้น ศาลจะนำบทหนักที่สุดลงโทษผู้กระทำความผิด เช่น ตามคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ข้าหลวงพิเศษซึ่งยื่นตามศาลมณฑลนครศรีธรรมราช โดยคดีนี้จำเลยไม่ฎีกา คือ

คำพิพากษาที่ 472 ร.ศ. 120 ตัดสินว่า อ้ายไชแก้ว ตั้งใจฆ่านายยอดเพชร โดยหากรณีเหตุไม่ได้ จึงพิพากษาว่าอ้ายไชแก้วล่วงละเมิดพระราชอาชญา มีความผิดเป็นมหันตโทษตามกฎหมาย ลักษณะโจร มาตรา 65, 69, 88 และลักษณะอาญาหลวง มาตรา 10 ประหารชีวิตอ้ายไชแก้ว ให้ตายตกไปตามกัน

คำพิพากษาที่ 291 ร.ศ. 120 อ้ายมา กระทำผิดถานล่วงละเมิดพระราชอาชญาถานฆ่าคนตายและทำร้ายแก่ร่างกายมีบาดเจ็บ ซึ่งได้กระทำลงในพระบรมมหาราชวัง ย่อมมีความผิดตาม พระ

ราชกำหนดกฎหมายเทียรบาล ต้องด้วยกฎหมายเทียรบาลบทที่ 139 แลกฎหมายลักษณะอาญาหลวง มาตรา 10 ลักษณะโจร มาตรา 88 จำคุกตลอดชีวิต

จากคำพิพากษาของศาล จะเห็นได้ว่าการกระทำอันเป็นกรรมเดียวของผู้กระทำผิดนั้น เป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ซึ่งศาลจะนำบทหนักที่สุดมาใช้ในการลงโทษผู้กระทำความผิด

2) ลักษณะของความผิดฐานกระทำให้อื่นถึงแก่ความตาย ซึ่งผู้กระทำผิดต้องรับโทษหนักขึ้น

ความผิดฐานนี้ บัญญัติไว้ในพระไอยการลักษณะวิวาทคำตักัน มาตรา 32 ว่าผู้ใดวิวาท ตีค่าฟันแทงสมณพราหมณพุทธาจารย์ แลบิดามานดาปู่ย่าตายายแห่งตน มีบาปเจ็ดด้วยเหล็กห้าหัด ไซ้ให้เหมีย 3 ยกทเวนบก 3 วันทเวนเรือ 3 วัน ตัดนิ้วมือเสียให้สิ้นนิ้วทั้ง 2 ข้าง ให้ทำพลอยมันเสีย ให้ปรากฏแก่ตาคนทั้งหลาย ถ้าตีเจ็บปวดด้วยไม้ห้าหัด ไซ้ให้เหมีย 3 ยกทเวนบก 3 วันทเวนเรือ 3 วัน ... โดยลักษณะของความผิดฐานนี้ จะมีลักษณะของการกระทำผิดพื้นฐานเหมือนกันกับความผิดฐานกระทำให้อื่นถึงแก่ความตาย เพียงแต่จะกำหนดให้การกระทำต่อบุคคลบางจำพวกถึงแก่ความตายเท่านั้น ที่ผู้กระทำผิดจะต้องรับโทษหนักขึ้น ซึ่งความผิดฐานนี้ มีองค์ประกอบของความผิดดังต่อไปนี้

- ผู้ใด
- กระทำให้ สมณพราหมณ พุทธาจารย์ บิดามานดา ปู่ย่า ตายาย ถึงแก่ความตาย
- เจตนา

ลักษณะของการกระทำโดยเจตนาและความหมายของคำว่าผู้ใดนั้น มีความหมายเช่นเดียวกันกับความผิดฐานกระทำให้อื่นถึงแก่ความตาย

กระทำให้อุคคลบางจำพวกถึงแก่ความตาย

องค์ประกอบของความผิดในข้อนี้ มีลักษณะพื้นฐานเช่นเดียวกับความผิดฐานกระทำให้อื่นถึงแก่ความตาย เพียงแต่ในมาตรานี้ได้กำหนดให้การกระทำต่อบุคคลดังต่อไปนี้ ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น คือ กระทำต่อสมณพราหมณ พุทธาจารย์ บิดามานดา ปู่ย่า ตายาย การที่ได้บัญญัติไว้เช่นนี้ น่าจะสืบเนื่องมาจาก คนไทยนับถือศาสนาพุทธและให้ความเคารพกับผู้ที่มิวัชวุฒิสองกว่า โดยเฉพาะบิดามานดา ปู่ย่า ตายาย ซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิด นอกจากนี้ลักษณะและวิธีการของการกระทำให้อุคคลตามที่ได้อำหนดไว้ถึงแก่ความตายนั้น ได้กำหนดรายละเอียดของวิธีการกระทำไว้ดังนี้คือการวิวาทตี ค่า ฟัน แทง ให้ถึงแก่ความตาย

คำพิพากษาที่ 64/2514 ร.ศ.122 นายทองสุกจำเลยต้องหาว่าอาภุชแทนนายหนูบิดาตาย โดยความเจตนาทางพิจารณาได้ความจริงสมข้อหาโจทก์ ศาลมณฑลนครศรีธรรมราชแลศาลอุทธรณ์

ข้าหลวงพิเศษ จึงพิพากษาให้ประหารชีวิตนายทองสุกจำเลย คำพิพากษานี้เป็นการยืนตามคำพิพากษาของศาลมณฑลนครศรีธรรมราชที่ 79 ปี ร.ศ. 122 ที่ตัดสินว่า จำเลยมีใจเหี้ยมโหดถึงกับสามารถฆ่าบิดาของตนเองได้เช่นนี้ โทษของจำเลยผิดตามกฎหมายลักษณะวิเวท มาตรา 32

3.2 ความผิดต่อร่างกาย

ลักษณะของการกระทำผิดฐานนี้ จะบัญญัติไว้ในหลายมาตราด้วยกัน โดยจะมีลักษณะของการกระทำผิดพื้นฐานบางอย่างเช่นเดียวกับความผิดต่อชีวิตคือ การกระทำโดยเจตนา ลักษณะของการกระทำผิดฐานนี้ จะประกอบไปด้วยความผิด 4 ฐานความผิดด้วยกัน คือ

1. กระทำให้ร้ายร่างกาย

บัญญัติไว้ในพระไอยการลักษณะวิเวทตีค่ากัน มาตรา 7, 11, 22, 27, 28

กฎหมายเทียรบาลบทที่ 139

พระไอยการลักษณะอาญาหลวงมาตรา 10

พระไอยการลักษณะฟัวเมีย มาตรา 3, 4

พระไอยการลักษณะเบดเสร็จ มาตรา 143, 144, 150

พระไอยการลักษณะโจร มาตรา 56, 88, 96, 97

2. กระทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสบัญญัติไว้ใน

พระไอยการลักษณะวิเวทตีค่ากัน มาตรา 30

พระไอยการลักษณะฟัวเมีย มาตรา 26

พระไอยการลักษณะโจร มาตรา 69, 97

3. กระทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส ซึ่งผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น บัญญัติไว้ใน

พระไอยการลักษณะวิเวทตีค่ากัน มาตรา 32

พระไอยการลักษณะฟัวเมีย มาตรา 57

4. วิเวทต่อสู้กัน ระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 ฝ่าย ขึ้นไป บัญญัติไว้ใน

พระไอยการลักษณะวิเวทตีค่ากัน มาตรา 2

1. ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่น

ความผิดฐานนี้ จะบัญญัติเอาไว้ในพระไอยการลักษณะวิเวทตีค่ากัน ดังต่อไปนี้

มาตรา 7 บัญญัติว่า เขาทั้งสองวิวาทตีค่ากันแล้วจับหอกดาบเครื่องสรรพศาสตราวุธ แลไม้ค้อนก้อนดิน อวดกล้ำहारไปอยู่ในตรอกแกลดลาดถนนแห่งใด ๆ คอยทำร้ายแก่ท่าน ๆ มีบาทเจ็บประการใด ให้ไหมทวิคูณ ถ้าถึงตายให้ฆ่าคนร้ายตกไปตามกัน

มาตรา 11 บัญญัติว่า เดก 7 ขวบเหล่นด้วยกันผลักไสกันตกรเือน ศาลา ต้นไม้ รำนน้ำ ดาย
ไซ้ ให้พ่อแม่ แห่งเดกผู้ผลักนั้นปลูกตัวลูกท่าน ถ้ามีถึงตายแต่บาทเจ็บเข้าหักค่นบอดไซ้ ให้ช่วยเสีย
ค่าน้ำมันโดยควรแก่บาทเจ็บ ท่านมิให้ไหมโดยบันดาศักติ เพราะต่างคนต่างน้อยมิรู้ ถ้อยความเสมอ
ใจบ้า

มาตรา 22 บัญญัติว่า สองชกตักกันแลข้างหนึ่งมีบาทเจ็บเอามาให้กระลาการตราบาทเจ็บ
ไว้ ข้างหนึ่งหาบาทเจ็บมิได้สักอันสาระพะทำเอาให้มีบาทเจ็บแล้ว จึงเอามาให้ตราบาทเจ็บไว้ด้วยว่า
มีบาทเจ็บบ้าง เมื่อพิจารณาสมอ้างก็ดี แลมันต่อถึงพิสูดแพ้แก่บนจนแก่พิจารณาก็ดี ท่านให้ไหม
มันเท่าใส่โทษท่าน แลส่วนบาทเจ็บข้างผู้บาทเจ็บจริงนั้น สิ่งใดหนักเอาแต่สิ่งหนึ่งตั้งไหมมันผู้ชก
ให้แก่ผู้เจบนั้นอีกโสดหนึ่งโดยขนาด

มาตรา 27 บัญญัติว่า วิวาทิกันจับเอาสันมีตสันพร้าสันหอกสันดาบ ก้อนอดก้อนดิน
กระเบื้องเมดกรวดหินสินลาแลงนองาเขี้ยวกระดูกหอยเอนก็ดี เข้าก้อนแห้งขนมแห้งเข้าดั่งแห้งน้ำ
ตานปิกน้ำอ้อยงบ แลสรรพฟองแลต้นเข้าต้นหญ้าหยากเยื่อ ก้อนเนื้อแห้งปลาแห้งตัวปลาสดเบี๊ยชัน
หนังด้ายเชดจุกกะเทียม จุกหอมข่าขิงกล้วยท่อนอ้อยแลขี้ม้าขี้วัวขี้ควายขี้ช้าง ลูกไม้ใบไม้ทั้งกิ่งกะลา
เชือกเถาว์หวายฟาดตีทั้งซัดท่านก็ดี แลจำท่านให้ตายด้วยข้อคาไชรตรวนก็ดี ผลักท่านให้กะทบ
หอกดาบมีดพร้าขวานสิ่วแหลนเหล็กหลาวเหล็กจมวกตัดมีบาทเจ็บก็ดี แลทำท่านให้จมน้ำก็ดี เอา
กสุนยิงท่านก็ดี หยิกด้วยเลบักด้วยฟันก็ดีประการเท่านี้ ให้ไหมเสมอศักดิ์ไม

มาตรา 28 บัญญัติว่าวิวาทิกันจับเอาไฟจุดน้ำร้อนรดสาดท่านก็ดี เอาทองคำเงินทองแดง
สำริด ทองเหลืองทองขาวสังกะสีดีบุก ชันร้อนหอกดาบมีดพร้า ขวานสิ่วแหลนเหล็กหลาวเหล็ก
จมวก อันมิได้คมมิได้แหลม ฟันแทงท่านต้องเนื้อหนังแตกพังบาทเจ็บก็ดี เอาปืนยิงท่านก็ดี
ประการเท่านี้ให้ไหมเสมอศักดิ์เหล็ก ถ้าเอาหนังสือตีท่านให้ไหมเท่าเหล็กเหตุทำให้เปนจันไรแก่
ท่าน ถ้าเอาบาตโขดตีท่าน ให้ไหม 2 เท่าเหล็ก อนึ่งเอาเหล็กมีคมมีแหลมแลเครื่องศาสตราวุธ เปนไฟ
ไปต้องไปตีฟันแทงท่าน ให้ไหม 2 เท่าเหล็ก

กฎหมายเตียรบาล บทที่ 139 อนึ่งวิวาทคตพิฟันแทงกัน ให้โลหิตตกในพระราชวังก็ดี และ
หญิงสาวใช้ทาสไทยผู้ใดคลอดแทงลูกในพระราชวังก็ดีท่านให้มันพลีวังท่าน...

พระไอยการลักษณะอาญาหลวงมาตรา 10 บัญญัติว่า ห้ามมิให้ฟันแทงกันตาย แลมิให้ทำ
ร้ายในแผ่นดินท่าน ผู้ใดผู้ใดทงศักดิ์สำหาวทำล่วงเกินพระราชบัญญัติ ผู้นั้นต้องในระวางบังอาจ
ท่านให้ลงโทษ 8 สถาน

พระไอยการลักษณะศัวเมีย มาตรา 54 บัญญัติว่า ศัวเมียตีคำวิวาทกัน แลหญิงเกียดลง
เรือนไปอยู่บ้านเรือนพ่อแม่ลุงตา แลชายตามแข่งขันไปสู่หาพ่อแม่ลุงตาแห่งหญิงนั้น แลพ่อแม่ลุง
ตาหญิงมีเรียกมีหามิเอาหากพละมาสู่กันแลหญิงนั้นมีชู้ตัวไซ้ ท่านให้ไหมชายชู้แลพ่อแม่ ลุงตา
หญิงด้วยโดยพระราชกฤษฎีกา

พระไอยการลักษณะภูหนี่ มาตรา 3 บัญญัติว่า ภูหนี่ยืมสินท่าน แลมิได้ใช้แก่ท่านฯ เจ้าหนี่มาทวงของท่านแก่ผู้ภูหนี่ ๆ ก็ลืมนุทท่านแลต่อคำต่อตีท่านมีบาดเจ็บด้วยกันทั้งสองข้าง ท่านให้ยกบาดเจ็บลูกหนี่เสีย ให้เอาบาดเจ็บเจ้าหนี่มาไหมลูกหนี่ ท่านว่าเจ้าหนี่มันร้ายให้ลูกหนี่อดเอา ถ้าลูกหนี่อดเจ้าหนี่ ๆ คำตีลูกหนี่มีบาดเจ็บ ให้ไหมเจ้าหนี่โดยทวงศักดิ์

มาตรา 4 บัญญัติว่า ผู้ใดภูหนี่ท่าน แลให้ทรัพย์ภูหนี่นั้นแก่ท่านแล้ว แลเจ้าทรัพย์นั้นตีค่าผู้ภูหนี่ ให้ไหมเจ้าหนี่นั้น อนึ่ง ถ้าทรัพย์นั้นยังมิได้เอามาส่งแลเจ้าหนี่นั้นคำตีผู้ภูหนี่ก็ตี ให้ตระลาการพิจารณาทรัพย์อันภูหนี่แลสินไหมซึ่งคำตีนั้น ถ้าเท่ากันให้ลดเสีย อย่าให้ผู้ภูหนี่นั้นให้ทรัพย์อันภูหนี่เลย ถ้าทรัพย์มากกว่าสินไหม ให้เอาสินไหมนั้นมากลบทรัพย์นั้นเสีย ถ้าเหนือเท่าใดจึงให้ผู้ภูหนี่นั้นส่งแต่ทรัพย์เท่านั้น ถ้าทรัพย์นั้นน้อยกว่าสินไหม ให้เอาทรัพย์เติมให้จงถ้วนสินไหมนั้น

พระไอยการลักษณะเบดเสร็จ มาตรา 143 บัญญัติว่า ผู้ใดทำยาเบื่อยามา ให้ท่านกินมา มีรู้ศึกตัวแลเก็บเอาทรัพย์สิ่งสินท่าน ๆ ว่าผู้ร้ายยิ่งโจร ถ้าเปนสัจให้ขึ้นขาหย่างประจารแล้วปลงลงทวนด้วยลวดหน้ 60 ทีแล้วเอาทรัพย์ซึ่งมันเก็บเอาไปนั้นตั้งไหมตรีคูณเปน สินไหม พิไนยถึงแล้ว ให้ไหมปลุกตัวแล้วจำไว้ ณ ลูกกว่าจะตาย ถ้าผู้กินยานั้นตายให้ฆ่าผู้ให้กินยานั้นให้ตายตกไปตามกัน ถ้ามีเพื่อนรู้เห็นด้วยหลายคน ให้ลงโทษด้วยลวดหน้ 30 ที แล้วให้ไหมตั้งโจรเหต่ว่าอย่าให้มีคนร้ายได้เลย

มาตรา 144 บัญญัติว่า ผู้ใดให้ยาแก่ลูกท่านกินเปนบ้าให้มันรักษาลูกท่าน ถ้ามันรักษายาให้ทวนมันนั้น 30 ที ถ้ามันรักษามิหาย ให้ไหมปลุกตัวแล้วทวน 60 ทีเอาขึ้นขาหย่างประจารแล้วจำไว้ ณ ลูก

มาตรา 150 บัญญัติว่า ผู้ใดวิวาทกับหญิงมีครรภ์ตีฟันแทงหญิงมีครรภ์ ลูกในท้องตายแม่มีบาดเจ็บ ให้ไหมผู้ตีฟันแทงโดยขนาด ถ้าตายทั้งแม่ทั้งลูก ให้ฆ่าผู้ตีฟันแทงให้ตกไปตามกัน

พระไอยการลักษณะโจร มาตรา 56 บัญญัติว่า โจรตัดช่องย่องเบาฟันแทงเจ้าทรัพย์บาทเจ็บ เก็บเอาทรัพย์สิ่งของไป ให้เอาทุนทรัพย์ตั้งไหมทวีคูณ แลไหมโดยบาดเจ็บอีกโสดหนึ่ง แล้วให้ทวนโจรแลพวกโจร 60 ที ถ้าตัดช่องย่องเบาเก็บเอาทรัพย์ไป ให้เอาทุนทรัพย์ตั้งไหมทวีคูณ แล้วให้ทวนโจรแลพวกโจร 60 ที ถ้ายังหมิ่นทนต์ทรัพย์ไป ให้ทวน 30 ที เอาตัวจำไว้ ณ ลูก

มาตรา 88 บัญญัติว่า ผู้ร้ายลอบทุบตีฟันแทงคบบองท่านมีบาดเจ็บ ท่านว่าให้ทวนด้วยลวดหน้โดยสะกันมิสกัน แล้วให้ไหมโดยบาดเจบนั้น ถ้าถูกตีฟันแทงคบบองถึงตาย ให้ฆ่าผู้ร้ายนั้นเสีย

มาตรา 96 บัญญัติว่า ให้ยาเบื่อยามาท่านกินมา มีรู้ศึกตัวสลบอยู่ แลเก็บเอาทรัพย์สิ่งสินมันผู้นั้นคือ โจร ให้ลงโทษทวนด้วยลวดหน้ 60 ที แล้วเอาทรัพย์ตั้งไหมทวีคูณ

มาตรา 97 บัญญัติว่า วิวาทถูบถองตีต่อกัน เอาหอกดาบสัตราวุธฟันแทงท่านบาดเจ็บสาหัส ท่านว่าคือจำพวกโจรให้ทวนด้วยลวดหน้โดยสกรรมิสกรร แล้วให้ไหมโดยขนาด

พระไอยการลักษณะอาญา ภาษ มาตรา 9 บัญญัติว่า มัดท่านด้วยเชือก ด้วยไม้ ด้วยหวาย แลตีด้วยหวาย แลลวดหนังก็ดี ท่านว่าผู้นั้นเลมิด

โดยความผิดฐานนี้ สามารถแยกองค์ประกอบของความผิดได้ดังต่อไปนี้

- ผู้ใด
- กระทำร้ายผู้อื่น
- โดยเจตนา

องค์ประกอบของการกระทำโดยเจตนา และ ความหมายของคำว่าผู้นั้น มีความหมายเช่นเดียวกับ องค์ประกอบของการกระทำผิดฐาน กระทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายในความผิดต่อชีวิต โดยเจตนากระทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บนั้น จะไม่พิจารณาถึงลักษณะของการกระทำในตอนแรก แต่จะพิจารณาจากผลของการกระทำที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นตามทฤษฎีภาวะวิสัย (objective theory)

กระทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ

ลักษณะของการกระทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บนั้นจะมีลักษณะของการกระทำที่แตกต่างกัน โดยในแต่ละมาตราจะบัญญัติถึงการกระทำไว้ดังนี้ ตบ ตี ฟัน แทง, กันโดยจับหอก ดาบ เครื่องสรรพศาสตราวุธ ไม้ค้อน..., ชกตีกัน, วิวาทตีกัน จับเอาสันมีด สันพร้า สันหอก สันดาบ..., วิวาทกันเอาไฟจุด น้ำร้อนรดสาด เอาทองคำ เงิน ทองแดง สำริด ทองเหลือง... โดยลักษณะของการกระทำต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้จะเกิดผลเป็นอย่างเดียวกัน คือ ทำร้ายผู้อื่น ซึ่งเป็นการบัญญัติกฎหมายโดยพิจารณาถึงผลของการกระทำมากกว่าองค์ประกอบของการกระทำ เช่น ตาม

คำพิพากษาที่ 26 ร.ศ. 111 ตัดสินว่า อ้ายโปลัง ผู้ร้ายปล้นแขวงเมืองราชบุรี สมุทสงคราม มีความผิดตามกฎหมายลักษณะโจร มาตรา 55 ดังที่บัญญัติว่า โจรปล้นสะกดสะคมฟันแทงเจ้าทรัพย์บาดเจ็บแลเอาทรัพย์สิ่งสินไปให้เร่งเอาทรัพย์จึงถ้วน จำคุก 16 ปี รับประทาน สักอักษรที่หน้าผากเขียน 60 ที่

คำพิพากษาที่ 45 ร.ศ. 121 ตัดสินว่า อ้ายแหยมจำเลย ยิงนายสุตแขกตายละเมิดพระราชอาญาฐานฆ่าคนตายโดยมิจงใจแลทำร้ายร่างกายนายโละมีบาดเจ็บต้องด้วยกฎหมายลักษณะอาญาหลวงมาตรา 10 ลักษณะโจรมาตรา 65 ให้จำคุกอ้ายแหยมไว้จนตลอดชีวิต

คำพิพากษาที่ 291 ร.ศ. 120 อ้ายมากระทำผิดฐานล่วงละเมิดพระราชอาญา ฐานฆ่าคนตายแลทำร้ายร่างกายมีบาดเจ็บโดยกระทำลงในพระบรมหาราชวัง ย่อมมีความผิดต่อพระราชกำหนดกฎหมายโทษทัณฑ์ ซึ่งต้องด้วย กฎหมายโทษทัณฑ์หน้า 107 บทที่ 139 กฎหมายลักษณะอาญาหลวง มาตรา 10 ลักษณะโจร มาตรา 88 จำคุกตลอดชีวิต

2. กระทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส บัญญัติไว้ในพระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกัน มาตรา 30 ว่า

มาตรา 30 บัญญัติว่า วิวาทพิณแทงกันถูกหุขาดทั้งสองข้างก็ดี ตามอดทั้งสองข้างก็ดี ข้อมือหักข้อแขนหักทั้งสองข้างก็ดี แข้งขาหักทั้งสองข้างก็ดี ลื่นคั่วจนมูกคั่วก็ดีได้ชื่อว่าขาด ให้ไหม้จตุรคุณ ถ้าขาดข้างหนึ่งวันข้างหนึ่ง ลื่นแหงก็ดี ได้ชื่อว่าขาด ให้ไหม้ตรีคุณ ถ้าชำรุดทั้งตัว ลำบากปางตายก็ดี หนึ่งตาขาดจนมูกขาดแหงก็ดี ให้ไหม้ทวิคุณ ถ้าที่แจ้งเปนแผลเสียโฉมให้ไหม้ทวิคุณ ถ้าบาทเจ็บแตกที่ลับมิได้เป็นที่แจ้งเสียโฉม ให้ไหม้แต่ลาหนึ่ง

พระไอยการลักษณะหัวเมีย มาตรา 26 บัญญัติว่า ชายใดเมียมิได้มีชู้ว่ามีชู้จับชู้มิได้ ตีเมียชำแตกหักสาหัสสากรรจ์ ท่านให้ไหม้ชายนั่นดั่งตนดั่งท่าน ถ้าชายกับหญิงมิเสียกันไซ้ สิ้นไหม้นั้นให้แก่พ่อแม่ พี่ป้า น้าอา แห่งหญิงนั้น เพราะว่าเขาเลี้ยงหญิงนั้นมายาก

พระไอยการลักษณะโจร มาตรา 69 บัญญัติว่า ค่า ตีกัน จับหอกดาบสตรอาวุธไปฟันแทง ท่านบาศเจ็บสาหัสแลตาย ท่านว่าจำพวกโจรกันโซกบ้านเมืองท่าน ให้ไล่เอาขึ้นหาอย่างผจารแล้วปลงลงทวน 50 ที ทำสังข์ไปยังแพ่ง ถ้าตายให้ฆ่าผู้นั้นเสียให้ตกไปตามกัน ถ้าทรงพระกรุณาบให้ฆ่าตีเสีย ให้ส่งลงหลุมข้างคันท่าน

มาตรา 97 บัญญัติว่า วิวาทถูบถองตีต่อกัน เอาหอกดาบสตรอาวุธฟันแทงท่านบาศเจ็บสาหัส ท่านว่าคือจำพวกโจรให้ทวนด้วยลวดหนึ่งโดยสกรรมิสกรร แล้วให้ไหม้โดยขนาน

ลักษณะของความผิดฐานนี้ จะมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

- ผู้ใด
- กระทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส
- เจตนา

ลักษณะของการกระทำโดยเจตนาและความหมายของคำว่าผู้ใดนั้น มีความหมายเช่นเดียวกับ ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย โดยลักษณะของการกระทำที่จะเป็นเจตนา นั้น จะพิจารณาจากลักษณะของการกระทำเป็นสำคัญ

องค์ประกอบในส่วนของการกระทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น กฎหมายจะบัญญัติเอาไว้ดังนี้ 1. ฆาตทั้งสองข้าง 2. ตามอดทั้งสองข้าง 3. ข้อมือหักข้อแขนหักทั้งสองข้าง 4. แข้งขาหักทั้งสองข้าง 5. ลื่นคั่ว 6. มูกคั่ว 7. ขาดข้างหนึ่งวันข้างหนึ่ง 8. ลื่นแหง โดยโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ได้กำหนดไว้ 2 อย่าง คือ การกระทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส ในข้อ 1 – 6 ผู้กระทำต้องรับโทษไหม้จตุรคุณ กระทำความผิดในข้อ 7 – 8 ผู้กระทำต้องรับโทษไหม้ทวิคุณ

ลักษณะของการกระทำผิดฐานนี้ กฎหมายจะบัญญัติถึงวิธีการของการกระทำโดยการตีฟันแทง ซึ่งถือว่าการวิวาทกันอยู่อย่างหนึ่ง

นอกจากนี้แล้ว ลักษณะของการกระทำผิดในมาตรานี้ จะไม่มีการวิวาทที่เป็นการด่าปรากฏรวมอยู่ด้วย

3. กระทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส ซึ่งผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น บัญญัติไว้ใน พระโยกการลักขณะวิวาทคดีค่ากัน มาตรา 32 ว่า

มาตรา 32 บัญญัติว่า ผู้ใดวิวาทคดีค่ากันแห่งสมณพราหมณพุทธมาจารย์ แลบิดามานดาปู่ย่า ตายายแห่งตน มีบาทเจ็บด้วยเหล็กยาหัดไซ้ ให้เฝียร 3 ยกทเวนบก 3 วันทเวนเรือ 3 วัน ตัดนิ้วมือ เสียให้สิ้นนิ้วทั้ง 2 ข้าง ให้ทำแผลอมันเสียให้ปรากฏแก่ตาคนทั้งหลาย ถ้าตีเจ็บปวดด้วยไม้ยาหัด ไซ้ให้เฝียร 3 ยกทเวนบก 3 วันทเวนเรือ 3 วัน ให้ตัดนิ้วมือขวาเสียจนสิ้นนิ้ว แล้วให้ทำแผลอมันเสีย ถ้าตีเจ็บปวดด้วยมือยาหัดไซ้ ให้ปกเลยมือเสียทั้งสิบนิ้ว จำไว้ 6 เดือนแล้วเอาขึ้นหาหย่างประจาน 3 วัน ให้ทวนด้วยลวดหนั่ง 30 ทีแล้วให้สกกอกไว้ว่าดีพ่อตีแม่ ถ้าตีด้วยไม้เจ็บปวดมิได้ถึงยาหัดให้ ปอกเสมมือเสียทั้ง 10 นิ้ว แล้วให้จำไว้ 6 เดือน เอาขึ้นหาหย่างประจาน 3 วัน แล้วให้ทวนด้วยลวดหนั่ง 30 ที ถ้าตีด้วยมือมิได้ถึงยาหัด ให้ปกเลยมือเสีย 5 นิ้วจำไว้ 3 เดือน แล้วทวนด้วยลวดหนั่ง 25 ที ถ้าตายไซ้ให้ฆ่ามันตกลไปตามกัน

พระโยกการลักขณะผัวเมีย มาตรา 57 บัญญัติว่า ชายใดไปเลี้ยงลูกสาว หลานสาว ท่าน ให้ยำเกรงพ่อแม่ผู้เฒ่าผู้แก่ แลญาติพี่น้องแห่งหญิง เสมอพ่อแม่ผู้เฒ่าผู้แก่ แลญาติพี่น้องแห่งตนอย่า ให้ทำความสบปรมาทอันมิชอบ ถ้าชาวนั้นวิวาทคดีค่ากรรยาแลจับหอกดาบธนูนำไม้สรรพอาวุธทั้ง ปวงจะฟันแทงกรรยา พ่อตาแม่ยายญาติพี่น้องหญิงห้ามมิฟังก็ดี แลชายหยาบฆ่าต่อตีทุบลงฟันแทง พ่อแม่ผู้เฒ่าผู้แก่แห่งหญิงเจ็บปวดไม่ถึงสาหัสก็ดี ท่านชาวนั้นอุกอาจนัก ให้เอาสิ่งเงินแลของ ๆ มัน คั้นให้แก่มันถองส่งขับมันเสีย อย่าให้บาดใหม่ดังฉนั้นผู้อื่น ถ้ามันยังรักเมียมันอยู่มันคอดูเกะโทษว่า ตัวมันผิดแล้ว ให้มันแต่งเข้าดอกดอกไม้รูปเทียน ผ้าหัวหนึ่งเล่าเข้าเปดไก่อให้ พ่อตาแม่ยายสมัก สมาแล้ว จึงให้มันอยู่กันด้วยลูกสาวสืบไป

ถ้ามันชกตีฟันแทงทุบลงพ่อตาแม่ยายผู้เฒ่าผู้แก่แห่งหญิงมีบาดเจ็บถึงสาหัสสาครรจ์ก็ดี และมันเปนโจรผู้ร้ายก็ดีท่านว่าชาวนั้นทุจริตหยาบฆ่าหามารยาตมิได้ดูบังเหตุ ให้พ่อตาแม่ยายรีบ เอาทรัพย์สินของของชาวนั้นไว้ให้แกหญิงจงสิ้น ให้ขับมันเสียอย่าให้มันอยู่ด้วยลูกสาวสืบไป จะได้ ความฉิบหายเสีย ถ้าลูกสาวยังรักผัวมัน จะตามผัวมันไปก็ตามใจมัน ทรัพย์สินของทั้งนั้นอย่าให้มัน เลย ถ้ามันมีลูกไซ้ให้เอาทรัพย์สินนั้นไว้แก่ลูกมัน เพราะมันมีรู้จักคุณท่านแล

ลักษณะของการกระทำผิดในฐานะความผิดนี้ กฎหมายจะบัญญัติถึงผลของการกระทำที่ผู้ กระทำความผิดจะต้องรับโทษหนักขึ้น โดยกำหนดให้การกระทำต่อบุคคลดังต่อไปนี้ ได้รับอันตราย สาหัส คือ สมณพราหมณ พุทธมาจารย์ บิดามานดา ปู่ย่า ตายาย

ลักษณะของการทำความผิดในมาตรา 32 และมาตรา 57 จะมีการนำเอาลักษณะของ ความผิดต่อชีวิต และ ความผิดต่อร่างกายมาบัญญัติรวมกันไว้ในมาตราเดียวกัน โดยการกำหนด โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ได้แบ่งออกเป็น 2 กรณีคือ กรณีที่ผู้ถูกกระทำได้รับบาดเจ็บสาหัส กับ ผู้ถูกกระทำถึงแก่ความตาย วิธีการในการทำความผิดในมาตรานี้ กฎหมายได้กำหนดให้

การกระทำที่เป็นการตี คำ ฟัน แทะกัน เป็นวิธีการในการกระทำผิด ซึ่งถือว่าเป็นการวิวาทกันอย่างหนึ่ง

นอกจากนี้ในการกระทำความผิดนั้น กฎหมายได้กำหนดให้การกระทำด้วยเหล็กสาหัสด้วยไม้ สาหัส ด้วยมือ สาหัส ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักเบาตามลักษณะของการกระทำเป็นเรื่อง ๆ ไป

การกระทำโดยเจตนาในมาตรานี้ กฎหมายไม่ได้กำหนดเอาไว้ชัดว่า การกระทำโดยเจตนา คือการกระทำอย่างไร แต่จากการพิจารณาถึงลักษณะของการกระทำตามที่กฎหมายได้กำหนดแล้ว จะพบว่า การตี คำ ฟัน แทะ นั้น เป็นการกระทำโดยตั้งใจ หรือ ผู้กระทำมีเจตนาตนเอง ดังคำพิพากษาที่ 5 ร.ศ. 118 และคำพิพากษาที่ 518 ร.ศ. 118 ดังกล่าวแล้วในตอนต้น

4. วิวาทต่อสู้กัน ระหว่างบุคคลตั้งแต่สองฝ่าย

ในพระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกัน มาตรา 2 บัญญัติไว้ว่า 10 คนตีคนเดียวบาทเจบกี้ดี คนเดียวตี 10 คนบาทเจบกี้ดีไซ้มันจะตีแต่ที่เดียวหาไม่ ได้ มันยอมตีคนละที...

ลักษณะของการกระทำความผิดในมาตรานี้ จะกำหนดถึงจำนวนของผู้ที่กระทำผิด โดยมีจำนวนของบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยกำหนดให้ 10 คน ตีคนเดียว และคนเดียวตี 10 คน โดยโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น มีเฉพาะโทษปรับไหมเท่านั้น ลักษณะของการกระทำความผิดในมาตรานี้ กฎหมายไม่ได้กำหนดไว้ว่ามีกี่ฝ่าย และจำนวนคนที่เข้ามาทำการวิวาทกันนั้นกฎหมายกำหนดเอาไว้ว่า 10 คนตีคนเดียวบาทเจบกี้ดี คนเดียวตี 10 คนบาทเจบกี้ดี... ซึ่งจากการตีความของศาลในมาตรานี้ แม้ฝ่ายหนึ่งจะมีจำนวนไม่ถึง 10 คน ศาลก็ลงโทษในความผิดฐานนี้ได้ ทั้งนี้ น่าจะเนื่องมาจากถ้อยคำที่ว่า “กี้ดี”

ดังคำพิพากษาที่ 5 ร.ศ. 112 อ้ายเหลียนพินนายอยู่ นายเหลื่อง รัฐ บาดเจ็บ อีจู่อยู่ 9 วัน ตาย ศาลพิพากษาให้รับราชบาตรพยี่สิ่งของ เขี่ยน 3 ยก 90 ที แล้วเอาตัวไปประหารชีวิต ลงโทษตามกฎหมายลักษณะวิวาทมาตรา 2, 20

ตามลักษณะของการกระทำความผิดในมาตรานี้ สามารถแยกองค์ประกอบของความผิดได้ ดังนี้

- 10 คนกี้ดี คนเดียวกี้ดี
- ตีกัน
- บาดเจ็บ

ฝ่ายหนึ่งมี 10 คนกี้ดี หรือ ฝ่ายหนึ่งมีคนเดียวกี้ดี

องค์ประกอบของความผิดในข้อนี้กำหนดจำนวนคนที่กระทำความผิด โดยจะแบ่งจำนวน

คนดังนี้ ฝ่ายหนึ่งมี 10 คนก็ดี อีกฝ่ายหนึ่งมีคนเดียวก็น่าดี จำนวนคนที่กำหนดไว้มีจำนวนที่ไม่แน่นอน โดยดูจากการวินิจฉัยของศาล ซึ่งในกรณีที่ต้องประกอบของข้อเท็จจริงในเรื่องของจำนวนคนเปลี่ยนแปลงไปจากที่กฎหมายกำหนดเป็นหลักไว้ ก็เป็นดุลยพินิจของศาลที่จะนำกฎหมายในมาตรานี้มาบังคับใช้ เพื่อให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป ดังคำพิพากษาที่ 5 ร.ศ. 112 ดังกล่าวแล้ว

ตีกัน

ลักษณะของการกระทำที่จะเป็นการตีกันในมาตรานี้ นั้น ถือเป็นการวิวาทกันอย่างหนึ่ง ซึ่งลักษณะของการตีนั้นไม่จำกัดวิธีในเรื่องของการตี

บาดเจ็บ

เป็นผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำผิดในมาตรานี้ ซึ่งลักษณะของการบาดเจบนั้นกฎหมายไม่ได้กำหนดถึงลักษณะของการบาดเจ็บเอาไว้จึงเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องตีความ

เจตนา

ลักษณะของการกระทำโดยเจตนาในมาตรานี้ นั้น กฎหมายไม่ได้บัญญัติเอาไว้ แต่เมื่อพิจารณาจากตัวบทกฎหมายแล้วจะพบว่ากรณีที่ 10 คนตีคนเดียวก็ดี หรือคนเดียวตี 10 คน ก็ดี นั้นน่าจะเกิดขึ้นจากความตั้งใจ หรือเจตนาของผู้กระทำเป็นสำคัญ จึงทำให้เห็นได้ว่าผู้กระทำความผิดจะต้องมีเจตนาในการกระทำผิดด้วย

3.3 ความผิดที่กระทำต่อหญิงมีครรภ์และลูกในครรภ์

1. ความผิดฐานทำให้เด็กในครรภ์และสัตว์ในครรภ์ตาย บัญญัติไว้ในพระไอยการลักษณะวิวาท ตีต่อกันมาตรา 18 ว่า คนทั้งหลายมีครรภ์ก็ดี สัตว์ของเลี้ยงมีครรภ์ก็ดี มีผู้ตี ฟันแทงให้ตายไซ้ ท่านให้พิณค่าแม่มันเท่าใด ใช้ค่าลูกในท้องถึงค่าแม่มันด้วยและจะบาดไหมนั้นให้ไหมโดยพระราชกฤษฎีกา

พระไอยการลักษณะเบ็ดเสร็จ มาตรา 145 บัญญัติว่า ผู้ใดให้ยาแก่ท่านกินลูกในท้องตายให้เอาค่าตัวแม่มันถึงหนึ่งตั้งไหมทวีคูณเป็นสินไหมพิณยถึงแล้วให้ทวน 60 ทีเอาขึ้นหาอย่างประจักษ์แล้วจำไว้ ณ ลูก ถ้าตายทั้งแม่ทั้งลูก ให้มันตายตกไปตามกัน

มาตรา 150 บัญญัติว่า ผู้ใดวิวาทกับหญิงมีครรภ์ตีฟันแทงหญิงมีครรภ์ ลูกในท้องตายแม่มีบาดเจ็บ ให้ไหมผู้ตีฟันแทงโดยขนาด ถ้าตายทั้งแม่ทั้งลูก ให้ฆ่าผู้ตีฟันแทงให้ตกไปตามกัน

ความผิดฐานนี้มีองค์ประกอบดังนี้

- ผู้ใด

- ตีฟันแทง
- ลูกในครรภ์ตาย
- เจตนา

องค์ประกอบของความผิดในเรื่องของผู้ใดตีฟันแทงและเจตนา นั้นมีลักษณะเช่นเดียวกับองค์ประกอบของความผิดในเรื่องของการกระทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายดังที่บัญญัติไว้ ในความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงมาตราอื่น ๆ

ลูกในครรภ์ตาย

องค์ประกอบของความผิดในข้อนี้เป็นผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำ คือ ความตายของลูกในครรภ์ ซึ่งน่าจะหมายถึงทารกที่คลอดออกมาไม่มีชีวิตนั่นเอง ลักษณะของการกระทำผิดในข้อนี้นอกจากผู้กระทำผิดจะต้องรับผิดชอบทำให้เด็กในครรภ์ของหญิงตายแล้วยังขยายความไปถึงว่า เด็กนั้นจะต้องไม่มีสภาพบุคคลด้วย จึงเห็นได้ว่าเป็นการให้ความสำคัญกับเด็กในครรภ์น้อยกว่าผู้ที่มีสภาพบุคคลแล้ว โดยพิจารณาจากโทษที่กฎหมายกำหนด เป็นที่น่าสังเกตว่าคำว่าลูกในครรภ์นั้นยังมีความหมายรวมไปถึงลูกในครรภ์ของสัตว์เลี้ยงด้วยซึ่งน่าจะแสดงให้เห็นได้ว่าในสมัยก่อนนั้นคนทั่วไปจะประกอบอาชีพเกษตรกรรมไม่ว่าจะเป็นการเพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์ ดังนั้นการทำให้ลูกสัตว์ในครรภ์ของสัตว์เลี้ยงตายจึงเป็นการกระทำที่เสียหายต่อคุณค่าในทางเศรษฐกิจของเจ้าของสัตว์เลี้ยงนั้นด้วย

ตัวอย่างคำพิพากษาที่เกี่ยวกับการทำร้ายหญิงมีครรภ์ และลูกในครรภ์

คำพิพากษาที่ 387 ร.ศ. 120 ของศาลอุทธรณ์ข้าหลวงพิเศษ (จำเลยไม่มีฎีกา) ตัดสินว่าอ้ายแบกปูเต๊ะตั้งใจพยายามฆ่า แม่กะลู่ซง ตายทั้งบุตรในครรภ์ จึ่งตามข้อหาจึงชี้ขาดว่าอ้ายแบกปูเต๊ะล่วงละเมิดพระราชอาญา มีความผิดตามกฎหมายลักษณะ โจร น้า 290, 295 มาตรา 68, 81 แลลักษณะอาญาหลวง มาตรา 10 ครั้นจะลงโทษอ้ายแบกปูเต๊ะ เต็มตามกฎหมายก็ยั้งเห็นว่า แม่กะลู่ซง อยู่ถึงเดือนเศษ จึ่งตายมีเหตุต่อกรรมอยู่บ้าง เพราะฉะนั้นจึงพร้อมกันตัดสินใจให้จำคุกอ้ายแบกปูเต๊ะ ไว้จนตลอดชีวิต

คำพิพากษาที่ 399 ร.ศ.120 ของศาลพิเศษคดีนี้จำเลยไม่มีฎีกา ตัดสินว่า อ้ายเพ็ดตั้งใจฆ่าภรรยาทั้งบุตรในครรภ์ด้วยจึงตัดสินว่าอ้ายเพ็ดล่วงละเมิดพระราชอาญามีความผิดตามกฎหมายลักษณะโจร น้า 290 , 295 มาตรา 69, 88 แลลักษณะอาญาหลวง มาตรา 10 ดังนั้นจะลงโทษอ้ายเพ็ดให้เต็มตามกฎหมายก็เห็นว่าอ้ายเพ็ดสัดจะไม่สู้ปรกติตามธรรมดามนุษย์ สามัญ เพราะฉะนั้นจึงพร้อมกันตัดสินให้เอาตัวอ้ายเพ็ดจำขังคุกไว้จนตลอดชีวิต

3.2.2 ด้านศาสนาของไทยในกฎหมายตราสามดวง

เนื้อหาสาระของพระธรรมศาสตร์ในกฎหมายตราสามดวงได้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่เป็นสากลของคนในสังคมพระพุทธศาสนาแต่โบราณว่ามี 3 อย่างที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันคือ จักรวาล กษัตริย์ และผู้พิพากษาคุลาการ ในเรื่องของจักรวาลนั้นก็คือเรื่องของไตรภูมินั่นเอง แต่ทว่าไม่ได้ให้รายละเอียดในเรื่องที่เกี่ยวกับอรูปภูมิและรูปภูมิที่ลึกซึ้งเท่าใดเพียงแต่จำกัดอยู่ในเรื่องของ กามภูมิ อันมีโลกมนุษย์มีแบ่งออกเป็นทวีปต่าง ๆ มีเขาพระสุเมรุมาศเป็นแกนกลางและมีสวรรค์ชั้นกามาจร เช่น ชั้นดาวดึงส์ไปถึงชั้นพรหม แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสวรรค์กับโลกโดยผ่านบุคคลอันได้แก่เทวดาและมนุษย์ ดังบรรยายให้เห็นในเรื่องพวกพรหมลงมากินดินหอมกลืนดินจนเสื่อมสภาพความเป็นพรหม กลายเป็นมนุษย์ ความเชื่อเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่าการเกิดโลกและมนุษย์โลกขึ้นนั้น ไม่ได้เป็นพัฒนาการมาจากที่ต่ำ เช่นจากสัตว์ที่ไม่มีสติปัญญามาเป็นสัตว์ที่มีปัญญาและมีความเจริญ หากมาจากที่สูงคือสวรรค์อันเนื่องมาจากการหมกนุญบาร์มีเป็นสำคัญ ความไม่แน่นอนในเรื่องของสถานภาพของบุคคลเช่นนี้แตกต่างไปจากความเชื่อในศาสนาฮินดูที่มองพระเป็นเจ้าและเทพเจ้าสำคัญ ๆ เป็นอมตะที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอะไรเกิดขึ้น โดยเหตุนี้กระมังที่ในระบบจักรวาลของทางพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระธรรมศาสตร์และไตรภูมิ จึงไม่กล่าวถึงสถานที่สถิตของพระเป็นเจ้าหรือเทพเจ้าเหล่านั้นให้ชัดเจน อย่างเช่นไม่บอกว่าเกษียรสมุทร อันเป็นที่ประทับของพระวิษณุอยู่ตรงไหน ส่วนของพระพรหมนั้นมี พรหมโลกในรูปภูมิ แต่ก็ไม่ได้เด่นชัดว่าเป็นของพระพรหมผู้เป็นเทพเจ้าสูงสุดในศาสนาฮินดูหรือไม่ เพราะพระพรหมในรูปภูมินี้มีมากมายหลายองค์ อีกทั้งถ้ายังไม่ผ่านเข้าไปในนิพพานแล้ว ก็อาจสิ้นบุญบาร์มีมาเป็นเทวดาธรรมดาหรือมนุษย์ได้ สำหรับพระอิศวรหรือพระศิวะนั้นดิ้นรนน้อย มีกล่าวในโครงการแข่งน้ำว่าอยู่ที่ ผาเผือกหรือ เขาไกรลาส ในที่อื่น ๆ แต่ทว่าตำแหน่งของเขาไกรลาส หรือผาเผือกก็เป็นเพียงเขาลูกหนึ่งที่เป็นเขาเล็ก ๆ หรือเขาบริวารของเขาพระสุเมรุ อันเป็นที่สถิตของพระอินทร์เท่านั้น โดยนัยเช่นนี้สถานภาพของพระอิศวรหรือพระศิวะจึงดูด้อยกว่าของพระอินทร์ นับเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกันกับระบบความเชื่อในศาสนาฮินดูเป็นอย่างมาก

จากความคิดและความเชื่อในเรื่องจักรวาลที่เกี่ยวกับสวรรค์และโลกมนุษย์ดังกล่าวนี้ มีผลมาถึงเรื่องของกษัตริย์คือผู้ที่มาเป็นกษัตริย์องค์แรก ก็มาจากสวรรค์เช่นเดียวกัน ดังพระธรรมศาสตร์ กล่าวว่า สมเด็จพระบรมโพธิสัตว์เจ้าได้มาบังเกิดเป็นพระมหากษัตริย์ในโลกมนุษย์ นั่นก็คือพระโพธิสัตว์ซึ่งอาจจะจะเป็นพระพรหมองค์หนึ่ง ได้จุติลงมาเพื่อดับเจ็ญความทุกข์ร้อนของมนุษย์ แต่ทว่าไม่ได้ลงมาเกิดเป็นกษัตริย์ผู้มีอำนาจอิทธิฤทธิ์เลย หากมาเป็นบุคคลธรรมดาที่บำเพ็ญตบะและคุณความดี จึงได้รับเลือกจากฝูงชนให้เป็นพระมหาสมมติราช กระนั้นก็ดีสวรรค์ก็ไม่ได้ทอดทิ้งให้พระมหาสมมติราชปกครองผู้คนอย่างโดดเดี่ยว เมื่อเกิดผู้คนมากขึ้น เกิดบ้านเมืองและประเทศ

มากมายในทวีปต่าง ๆ ของโลกก็ยากที่จะปกครองโดยยุติธรรมได้ จำต้องมีผู้ช่วยเหลือแบ่งเบาภาระหน้าที่ทางสวรรค์ก็ส่งผู้ช่วยมาให้อีก ผู้ช่วยนี้ก็คือ ผู้ที่มีบุญบารมีเป็นท้าวมหาพรหมองค์หนึ่ง ชื่อ พรหมเทวะ จุติมาเป็นอำมาตย์รับใช้ซึ่งเชื้อสายของมหาอำมาตย์ท่านนี้คือ มะโนสารฤาษี เป็นผู้นำเอาคัมภีร์พระธรรมศาสตร์มาจากกำแพงจักรวาลบนสวรรค์ มาสั่งสอนพระเจ้าสมมุติราชให้อยู่ในทศพิธราชธรรม 10 ประการ ทศพิธราชธรรมดังกล่าวนี้ คือ ธรรมที่ควบคุมความประพฤติของพระมหากษัตริย์โดยตรงผู้ที่จะเป็นพระมหากษัตริย์ให้ผู้คนยอมรับนับถือก็ต้องประพฤติทศพิธราชธรรม จึงจะมีอำนาจความชอบธรรมและบุญบารมีที่จะดำรงสถานภาพได้ กฎหมายมังรายศาสตร์อันเป็นกฎหมายของรัฐล้านนาที่ร่วมสมัยเดียวกันกับกรุงศรีอยุธยาเรียกกษัตริย์ที่ประพฤติทศพิธราชธรรมว่า “ขุนธรรม” ตรงข้ามกับผู้ประพฤติผิดที่เรียกว่า “ขุนมาร” ในขณะที่ศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ 1 กล่าวถึง

“...มีพระขง พิศุทธาในเขอันนั้น เป็นใหญ่กว่าทุกผีในเมืองนี้ ขุนผู้ใดถือเมืองสุโขทัยนี้แล้ว ไหว้ผีพลีถูก เมืองนี้เที่ยง เมืองนี้ดี ผีไหว้ปด ผีปลีถูก ผีในเขอันนั้นบ่คุ้มบ่เกรง เมืองนี้หาย...” (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2533 : 98)

ข้อความในศิลาจารึกดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่า เรื่องของทศพิธราชธรรมเป็นที่ทราบกันดี ทั้งผู้ที่เป็นผู้ปกครองคือ กษัตริย์ เจ้านายและขุนนาง ข้าราชการ กับผู้ที่ถูกปกครองซึ่งหมายถึงพวกไพร่ฟ้าประชาชน รวมไปถึงสิ่งนอกเหนือธรรมชาติ เช่น พระชะงูพิษบนภูเขาด้วย ดังนั้นถ้าหากพระมหากษัตริย์ไม่ทรงประพฤติทศพิธราชธรรม และทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นกับทางสังคมแล้ว พวกที่เป็นไพร่บ้านพลเมือง ก็สามารถต่อต้านและขับไล่ไปได้ ซึ่งก็รวมทั้งสิ่งนอกเหนือธรรมชาติอาจบันดาลความวิบัติให้ได้ทั้งบ้านเมืองทีเดียว เรื่องที่เกี่ยวกับสิ่งนอกเหนือธรรมชาติให้อำนาจลงโทษกษัตริย์ที่ไม่ดำรงอยู่ในความยุติธรรมและรักษาทศพิธราชธรรมมักสะท้อนให้เห็นจากเรื่องราวในตำนาน พงศาวดาร และนิยายปรัมปราตามท้องถิ่น ดังเช่นในตำนานชินกาลมาลีปกรณ์และตำนานมูลศาสนา กล่าวถึงบ้านเมืองสมัยก่อนการสร้างนครหริภุญชัยว่า เกิดน้ำท่วมล้นจมไปเพราะความอยุติธรรมของกษัตริย์เป็นต้น เรื่องราวในตำนานและนิทานเหล่านี้นับเนื่องได้ว่าอยู่ในกระบวนการศึกษาอบรมทางสังคมที่มีการถ่ายทอดให้เกิดความรับรู้และความสำนึกในเรื่องสถานภาพของพระมหากษัตริย์และบทบาทหน้าที่อันมีต่อผู้คนพลเมืองกันมาอย่างสืบเนื่อง ถ้าหากพระมหากษัตริย์ไม่ทรงประพฤติธรรมราชา ก็จะมีเสียงติฉินนินทา สร้างนิทานทางโลกทางธรรมขึ้นมาอุปมาอุปไมยให้ผู้คนรับรู้ รวมทั้งการอ้างประเพณีการทางธรรมชาติเช่น น้ำท่วม โรคระบาดและความวิบัติอื่น ๆ มาเกี่ยวข้องในลักษณะที่เป็นเหตุเป็นผล แต่ทำนองตรงข้ามถ้าหากพระมหากษัตริย์ทางไว้ซึ่งความยุติธรรมและปกครองบ้านเมืองให้ประชาชนมีความร่มเย็นเป็นสุขได้ ผู้คนก็นึกถึงพระมหากรุณาธิคุณ สร้างบุญสร้างกุศลถวายให้เพื่อจะได้ทรงมีพระชนมชีพยาวนาน

ดังปรากฏให้เห็นจากคำอุทิศบ่อย ๆ ในจารึกที่เกี่ยวกับการสร้างวัด สร้างรูปเคารพและอื่น ๆ จารึกลานทองวัดส่องคบ ที่จังหวัดชัยนาท มีถ้อยคำที่สรรเสริญบูชาพระคุณของพระมหากษัตริย์ ว่า

“...นโม พุทธาย ทศนัยคุณเทศ ผกาแก้วเกด สพพร กษัตริย์ ทัดดินต่างปิ่นเกล้าเป็นทองมกุฏ สุดใจดิ้นใจฟ้า ภูษาขอพรรณราย พระยศ พระเกียรติ พระคุณ ตราไว้เป็นได้แต่โลกการ จนจนแต่พระศาสนา บพิตร สถิต แต่พระธรรม อริยสงฆ์...” (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2533 : 99)

เพราะฉะนั้นในการรับรู้ของประชาชนและบุคคลทั่วไปที่นับถือพระพุทธศาสนานั้น พระมหากษัตริย์ก็ไม่ได้เป็นเทพเจ้าอวตารมาเกิดแต่อย่างใด หากเป็นพระธรรมราชาที่ต้องประพฤติธรรมและความยุติธรรมนั่นเอง

นอกจากการแสดงให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์และผู้ที่ป็นอำมาตย์ คือบุคคลที่มีภูมิหลังทางบุญบารมีลงมาเกิดเพื่อผดุงความยุติธรรมแล้ว พระธรรมศาสตร์ยังกล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นผู้พิพากษาและตุลาการโดยเฉพาะอีกด้วย เป็นเรื่องที่อยู่ในคัมภีร์อินทภาษ ได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทของพระอินทร์ในการเป็นผู้อภิบาลโลกอย่างชัดเจน อาจนับได้ว่าเป็นเทพเจ้าที่มีตำแหน่งประจำสูงสุดในพระพุทธศาสนาก็ว่าได้ ในพระคัมภีร์นี้พระอินทร์เป็นผู้โน้มน้าวให้เทพบุตรลงมาเกิดเป็นผู้พิพากษาแล้วกำหนดกฎเกณฑ์และหลักปฏิบัติในการตัดสินคดีความที่เป็นคลองยุติธรรมให้เป็นสากล

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ พอวิเคราะห์ให้เห็นระบบความเชื่อที่ปรากฏในพระธรรมศาสตร์ได้ว่า สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในเรื่องไตรภูมิทางพระพุทธศาสนาอันเป็นเรื่องของจักรวาลคดีเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ที่เป็นพระสมมุติราช ที่ไม่ใช่เทวราชหรือเทวราชาแบบลัทธิการปกครองของกัมพูชาสมัยเมืองพระนครและบทบาทของพระอินทร์ในฐานะเป็นเทพเจ้าสูงสุดที่เป็นผู้อภิบาลโลกทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่ป็นแก่นที่สังคมชาวพุทธในดินแดนประเทศไทยและประเทศใกล้เคียงมีส่วนร่วมกันและถ่ายทอดกันมาช้านานสมัยก่อนกรุงศรีอยุธยาและสืบเนื่องมาจนกระทั่งกรุงรัตนโกสินทร์แต่ทว่าที่แล้ว ๆ มานี้ในการอธิบายคดีเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์และลัทธิการปกครองของกรุงศรีอยุธยา มักจะเน้นกันจนเป็นความเชื่อในทุกวันนี้ว่า การปกครองของกรุงศรีอยุธยาและคดีเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์มีลักษณะเป็นแบบเทวราชา เพราะได้อิทธิพลมาจากขอมเมืองพระนครกัน ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะเนื่องจากไปสนใจเน้นกันอยู่กับสิ่งที่ป็นกระพีหรือเปลือกนอกที่ไม่ใช่เป็นแก่นแต่อย่างใด

อันเรื่องของสิ่งที่ป็นกระพีหรือเปลือกนอกที่แสดงว่าพระมหากษัตริย์เป็นเทพเจ้านี้ ก็ดูเป็นสิ่งที่ป็นสากลทั่ว ๆ ไป ในทุกสังคมมนุษย์ เพราะผู้ที่จะเป็นกษัตริย์ผู้ปกครองผู้คนในสังคมที่ซับซ้อนเป็นรัฐใหญ่โตถึงขั้นเป็นราชอาณาจักรได้นั้นจำเป็นต้องมีความเห็นห่างทางสังคม (Social distance) กับบุคคลทั่ว ๆ ไป เพราะไม่อาจจะมีความสัมพันธ์พบปะได้กับทุกคนไป (face to face

relation) แต่การที่จะสร้างความเห็นทางทางสังคมให้เป็นการยอมรับโดยชอบธรรมนั้น ก็ต้องอาศัย การสร้างความศรัทธาให้แก่พระมหากษัตริย์ ซึ่งมีลักษณะที่เป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์กับ ระบบความเชื่อทางศาสนาและไสยศาสตร์ในสังคมนั้น ๆ โดยตรง สิ่งสำคัญที่สุดในกระบวนการ สร้างความศรัทธาให้แก่พระมหากษัตริย์ก็คือ การประกอบประเพณีพิธีกรรม หรือสิ่งที่เรียกว่า พระราชพิธีเพราะในการประกอบพระราชพิธีนั้นเป็นกิจกรรมทางสังคม (Social action) ที่คนหลาย กลุ่มหลายฝ่ายมาร่วมพบปะสังสรรค์กัน ทำให้มีศักยภาพหรือพลังในการสื่อสารให้เป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไป แต่บรรดาพระราชพิธีกรรมที่เนื่องด้วยการสร้างความศรัทธานั้นก็ไม่ได้หยุดนิ่ง หาก เคลื่อนไหวไปตามสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่และช่วงเวลาในระบอบนั้นเป็น สำคัญ จึงมักมีการเลือกเฟ้นสิ่งต่าง ๆ ที่เห็นว่าสื่อความหมายในความศรัทธาได้ดีมาประกอบกัน ขึ้น สังคมและบ้านเมืองที่นับถือพุทธศาสนาในประเทศไทยนั้นตามความเป็นจริงก็ไม่ได้นับถือ พุทธศาสนาอย่างเดียวล้วน ๆ หากมีความสัมพันธ์กับสังคมที่นับถือศาสนาฮินดูหรือพุทธมหายานที่ อยู่ใกล้เคียงเรื่อยมา ยิ่งกว่านั้นความเป็นมาของพระพุทธศาสนาเองก็เป็นการเคลื่อนไหวที่มีปฏิ สัมพันธ์กับศาสนาฮินดูและศาสนาพราหมณ์มาแต่แรกเริ่ม ครั้งเกิดขึ้นในประเทศอินเดียแล้วจึงแยก กันไม่ออกอย่างเด็ดขาด

แต่สิ่งสำคัญที่สุดก็คือผู้ที่ป็นกษัตริย์ทั้งในบ้านเมืองที่นับถือพุทธศาสนาและศาสนาฮินดู นั้นมักมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องเป็นเครือญาติในการแต่งงานซึ่งกันและกัน เพื่อความมั่นคงและการ มีอำนาจทางการเมือง ความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้มักเป็นสื่อให้มีการเผยแพร่ลัทธิทางศาสนาและขนบ ธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนภาษาและวัฒนธรรมแก่กัน สมัยก่อนกรุงศรีอยุธยา ขอมเมืองพระนคร เป็นราชอาณาจักรที่รุ่งเรือง เป็นศูนย์กลางทางประเพณีพิธีกรรมที่เป็นอารยธรรมที่มีความสัมพันธ์ ใกล้ชิดกับบ้านเมืองในดินแดนประเทศไทยจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ที่ทางบ้านเมืองในดินแดน ประเทศไทยจะไม่มีความสัมพันธ์กับพวกขอม ดังนั้นเมื่อกรุงศรีอยุธยาพัฒนาขึ้นเป็นราชอาณาจักร ที่รุ่งเรืองแทนอาณาจักรเมืองพระนครในภูมิภาคนี้ก็จำเป็นต้องอาศัยสิ่งต่าง ๆ ประเพณี ต่างๆ ที่เคยเป็นความโอ้อำใหญ่โตครั้งเมืองพระนครมาเป็นสื่อให้เกิดการยอมรับกันทั่วไป ดังเช่น ศาสตราจารย์ ดร. นิธิ เอียวศรีวงศ์ เคยให้ความเห็นว่าอยุธยาคือศูนย์กลางอำนาจใหม่ที่ต้องรับอะไร ต่ออะไรของขอมมาเพื่อสืบสิทธิธรรมแทนอาณาจักรเมืองพระนครที่เคยยิ่งใหญ่มาแต่เดิม

แต่ทว่าการรับประเพณีและวัฒนธรรมจากขอมเมืองพระนครนั้น ก็หาได้เอามาแทนที่ของ ที่มีมาแต่เดิมอย่างชนิดโลหะของเก่าไปเอาของใหม่มาทั้งหมดไม่ หากเลือกเฟ้นแต่สิ่งที่เข้ากันได้ กับของเดิมมาปรุงแต่งผสมผสานกันขึ้นเท่านั้นเอง โดยนัยเช่นนี้เช่นการใช้ภาษาราชศัพท์ใหม่ ๆ ที่ เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ พระราชประเพณีในราชสำนัก ตลอดจนการประกอบพระราชพิธีกรรม ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีทางศาสนาและไสยศาสตร์ของพราหมณ์ โดยเฉพาะการมีบทบาทของ พวกพราหมณ์มาเป็นผู้ประกอบพิธีให้ ซึ่งทั้งหมดนี้ก็เป็นเพียงกระบวนการสร้างความศรัทธาและ

ความชอบธรรมให้แก่พระมหากษัตริย์ตามสภาพของสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัยเท่านั้น มักมีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวต่อ ๆ มา ดังเช่น ครั้งรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พระนามของพระมหากษัตริย์ และรัชทายาทเปลี่ยนมาเน้นทางพุทธศาสนา เช่นคำว่า สมเด็จพระพุทธเจ้า ก็ทำให้มีผู้เสนอว่า เป็นลักษณะของพุทธราช หรือ พุทธราชาไป เป็นต้น

ดูเหมือนที่มาของการเข้าใจอะไรผิด ๆ ในเรื่องนี้ก็อย่างหนึ่งสำหรับนักวิชาการและผู้รู้ในปัจจุบันก็คือ การประเมินหลักฐานทางประวัติศาสตร์กันอย่างผิวเผิน มักมองกันแต่เฉพาะอะไรเป็นหลักฐานชั้นที่หนึ่ง หรือชั้นที่สองที่สำคัญ อะไรที่เป็นหลักฐานชั้นที่หนึ่งแล้วก็จะยอมรับกันว่าเป็นข้อเท็จจริง เชื่อถือได้โดยไม่ต้องวิพากษ์วิจารณ์กันเลย กฎหมายตราสามดวงถูกมองโดยนักปราชญ์และนักประวัติศาสตร์รุ่นก่อน ๆ หลายคนว่าเป็นหลักฐานชั้นที่สองอันเนื่องมาจากได้มีการชำระแก้ไขและรวบรวมขึ้นครั้งรัชกาลที่ 1 จึงมีอะไรหลายอย่างหลายประการที่มีการต่อเติม เปลี่ยนแปลงไปดังเช่นเรื่องกฎหมายเก่าบางลักษณะที่แม้ว่าจะมีศักราชกำหนดไว้ให้เห็นว่าเป็นของที่มีมาก่อนสมัยการสร้างพระนครศรีอยุธยาก็ตาม ก็ยังเห็นว่าเป็นของที่มีมาหลังการสร้างพระนครอยุธยาทั้งนั้น หากได้มีการวิเคราะห์และเปรียบเทียบเนื้อหาของข้อมูลอย่างลุ่มลึกไม่ จึงทำให้ละเลยการพิจารณาความเป็นจริงอย่างหนึ่งในเรื่องที่เกี่ยวกับระบบความเชื่อ นั่นก็คืออะไรที่เป็นสิ่งที่คนเชื่อถือและเห็นว่ามีมีความหมายความสำคัญแล้ว สิ่งนั้นมักไม่ใคร่มีการเปลี่ยนแปลงง่าย ๆ แต่กลับมีความสืบเนื่องกัน ต่อมาเป็นเวลานานก่อนที่จะค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปในที่สุด ความเชื่อในเรื่องจักรวาลเช่น ไตรภูมิก็ดี หรือคติเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ก็ดี จึงมักมีการดำรงอยู่อย่างสืบเนื่อง แม้ว่าสิ่งอื่น ๆ โดยรอบที่สัมพันธ์ด้วยนั้นจะเปลี่ยนแปลงไปมากมายแล้วก็ตาม ในเรื่องคติความเชื่อเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์นั้นไม่ต้องดูอื่นไกล เพียงแต่ปัจจุบันก็แลเห็นแล้วในการวางพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชที่ทรงกล่าวว่าพระองค์ต้องทรงปฏิบัติให้สมกับที่คนทั้งหลายยกย่องว่าเป็นพระสมมติเทพ ในที่นี้จึงถือว่าเนื้อความในเรื่องคติเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ทรงมีฐานะเป็นพระสมมุติราชนั่น คือความเชื่อที่ถ่ายทอดกันมาอย่างสืบเนื่องนั่นเองเป็นสิ่งที่มีความสมบูรณ์อยู่แล้วในตัวเอง

นอกจากการแสดงให้เห็นถึงระบบความเชื่อที่เกี่ยวกับจักรวาล เทพเจ้าสำคัญ เช่น พระอินทร์ คติเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ คุณสมบัติของบุคคลที่จะเป็นผู้พิพากษาและตุลาการและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ผู้ที่จะให้ความยุติธรรมเหล่านี้ต้องปฏิบัติแล้ว พระธรรมศาสตร์ยังเป็นคัมภีร์ที่แจกแจงมูลคดีวิวาทให้เป็นลักษณะสากลถึง 29 ประการ โดยกำหนดไว้เป็นภาษาบาลีเป็นสำคัญ เช่น อวหารณฺจ คือ ลักษณะวิวาทด้วยใจ เป็น มูลประการ เขตตานิภานณฺจ คือ ลักษณะวิวาทด้วยที่บ้าน ที่นาเป็นมูลประการ ราชกฺฎโฐจ คือ ลักษณะกบดต่อแผ่นดินเป็นมูลประการ เป็นต้น บรรดา ลักษณะมูลคดีวิวาทเหล่านี้ ก็คือสิ่งที่จะต้องมีการสร้างกฎเกณฑ์และมีรายละเอียดในการตัดสินคดีความซึ่งบรรดา กฎเกณฑ์และรายละเอียดเหล่านั้น ล้วนขึ้นอยู่กับสถานะการณ์ และสภาพความเป็น

จริงของสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัย นับเนื่องเป็นเรื่องของราชศาสตร์โดยตรง

3.3 ด้านเศรษฐกิจของไทยในกฎหมายตราสามดวง

จากการศึกษาค้นคว้าด้านเศรษฐกิจของไทยในกฎหมายตราสามดวง จะพบว่า เรื่องทาสในกฎหมายลักษณะทาสและกฎหมายลักษณะอื่น ๆ ในกฎหมายตราสามดวงนั้น มีส่วนเกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจของไทยในขณะนั้น เพราะจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงสภาพความเป็นอยู่ การจัดแจงในด้านทรัพย์สิน การเก็บดอกเบี้ย และการจัดการเกี่ยวกับหนี้สินของคนไทย โดยผู้วิจัยจะทำการแบ่งลักษณะตาม 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

ก. ประเภทของทาส

กฎหมายลักษณะทาสได้ระบุว่า ทาสมี 7 ประเภทคือ

1. ทางสินไถ่ (ชเนน วิกิเนย วา)
2. ลูกทาสที่เกิดในเรือนเบี้ย (ปุตตทาสา)
3. ทาสที่ได้มาแต่ฝ่ายมารดาบิดา (มาตาบิดา จ ทาสา)
4. ทาสมีผู้ให้มา (ทินนกา)
5. ทาสที่เขาช่วยมาจากการต้องทนต์โทษ (อฎฐทาสา)
6. ทาสที่เขาเลี้ยงไว้ในยามข้าวยากหมากแพง (ภตตกา)
7. ทาสที่เขานำธงไปรบศึกชนะแล้วได้มาเป็นทาส (ธชหตา จ ทาสา) (ก. 2/285.)

นอกจากนี้ได้จำแนกเฉพาะทาสสินไถ่ย่อยลงไปอีก 7 ประเภทคือ

ก) ทาสสินไถ่ไม่ขาดค่า คือการขายฝากโดยมีผู้ประกัน ถ้าทาสประเภทนี้หนีไปให้เรียกค่าเสียหายจากผู้ขาย

ข) ทาสสินไถ่ขาดค่า คือการไถ่หรือซื้อเต็มราคาโดยไม่มีการประกันขายขาดตัวไปเลย ถ้าทาสประเภทนี้หนีไปจะเอาผิดผู้ขายไม่ได้

ค) ทาสสินไถ่ไม่ได้ใช้ คือทาสที่ไถ่หรือซื้อแล้วเขาผูกดอกเบี้ยเอาไป นายเงินไม่ได้ใช้ทาสประเภทนี้ (ก. 2/288.)

ประเภทของทาสทั้ง 7 มีชื่อเป็นภาษาบาลีกำกับอยู่ด้วย ทำให้คิดว่า อาจเป็นไปได้ว่าเราได้หลักฐานมาจากทางภาษาบาลีที่มีอยู่ในกฎหมายมนุธรรมศาสตร์ของรามัญ ตามข้อสันนิษฐานของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (ทองสุข จารุเมธีชน, 2527 : 1) หรืออาจเป็นประเพณีที่ยอมรับกันในทางพระพุทธศาสนาก็ได้

การจัดประเภทของทาสตามที่กล่าวข้างต้น อาจเป็นผลมาจากแนวคิดซึ่งแพร่หลายอยู่ในอารยธรรมโบราณหลายแห่งที่ว่า คนเป็นทรัพย์สินประการหนึ่งที่มีผู้เป็นเจ้าของได้ และผู้เป็น

เจ้าของอาจซื้อขาย หรือให้เปล่า หรือจะทำอะไรแก่บุคคลนั้นก็ได้ตามใจชอบ จากความคิดพื้นฐานนี้ จึงน่าจะทำให้เกิดรายละเอียดข้อปลีกย่อยเกี่ยวกับเรื่องทาสที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง คือ นายถือว่าทาสเป็นทรัพย์สินที่อาจซื้อขายได้ ลูกทาสถือว่าเป็นดอกผลจากทรัพย์สินของนายย่อมตกเป็นทาสของนายต่อไป นายสามารถที่จะปลดปล่อยทาสของตนที่ถือเป็นทรัพย์สินนั้นได้

แนวคิดอีกอย่างหนึ่ง คือ การช่วยเหลือคนยอมก่อให้เกิดการผูกหนี้ เพราะผู้ได้รับการช่วยเหลือชีวิตถือว่าเป็นหนี้ที่สำคัญที่สุด ซึ่งอาจมีผลให้ตกเป็นทาสของผู้ให้ชีวิต กรณีเช่นนี้มีขึ้นได้ เช่น เซลยศึกในสงคราม ซึ่งแทนที่จะถูกฆ่าให้ตาย ก็ยังอาจมีชีวิตอยู่ได้ แต่ต้องเป็นทาสของเขา

การตกเป็นทาสตามกรณีต่าง ๆ ที่เป็นผลให้เกิดมีชื่อประเภทของทาสดังที่กล่าวแล้วนั้น มีรายละเอียดที่อาจพบได้ในกฎหมายตราสามดวง คือ

1. การตกเป็นทาสเพราะการซื้อขาย

การซื้อขายเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนตกเป็นทาส และคงเป็นสาเหตุที่สำคัญและปฏิบัติกันมากในสังคมไทยสมัยนั้น เพราะมีข้อความที่กล่าวถึงการซื้อขายทาสหลายแห่งในกฎหมายตราสามดวง เช่น ข้อความในกฎหมายลักษณะทาส ว่า “ชายลูกเมีย ข้าคน ไว้แก่ท่าน ยังมีได้ทำกรรมกรรมให้คนนั้นหนีไป จะเอาแก่ผู้ขายว่าขายขาด ผู้ได้ว่าขายฝาก ยังมีได้ทำหนังสือบริคณ ถ้าเป็นสัจว่าขายฝากจริงแต่ยังมีได้ทำสารกรรมกรรม แลคนนั้นหนี ท่านว่า เอาเงินต้นจงเต็ม” (ก. 2/296.) และข้อความอีกแห่งหนึ่ง ว่า

ขายตัวฝากไว้แก่ท่านก็ดี ขายเมีย ลูกหลาน ไว้แก่ท่านก็ดี เอาเงินท่านไป มิได้ให้สารกรรมกรรมแก่ท่าน มาให้ท่านใช้อยู่ ครั้นท่านเดือนจะเอาสารกรรมกรรมแก่มัน แต่มันผิดวันเดือน 9-10 วัน – หนึ่งปี ให้สิทธิแก่เจ้าของทาสเหมือนไถ่มาแต่ท้องสำเภา ถ้าเกิดลูกเป็นชาย หญิง ให้เอาเสมอลูกทาส เป็นสิทธิเพราะมันคูปังเกิดแก่ท่าน

จากข้อความข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ได้มีการซื้อขายทาสกันมากพอสมควร ทั้งการขายฝาก และขายขาดตัว การขายฝากเป็นการขายที่ผู้ถูกขายยังมีโอกาสกลับคืนเป็นไทยตามข้อตกลง แต่ถ้าเลยกำหนดเวลาที่ตกลงกันไว้ ผู้ถูกขายต้องตกเป็นทาสของนายเงิน โดยสิ้นเชิง (ก. 2/308-309.) ส่วนการขายขาดนั้น ผู้ถูกขายต้องตกเป็นทาสผู้ซื้อโดยสิ้นเชิงแต่วันที่ซื้อขายกัน แม้ภายหลัง ผู้ขายเกิดความคิดถึงทาสที่ขายไปแล้วก็ไม่สามารถนำกลับคืนมาอยู่กับตนได้ หากขโมยทาสกลับมา ก็จะมีโทษฐานเป็นขโมยคนหนึ่ง (ก. 2/313.)

การขายตัวเองหรือบริวารเป็นทาสนั้น ส่วนมากกระทำไปเพราะความยากจนขาดแคลนทรัพย์สินเงินทองเพื่อดำรงชีวิต บางคนไม่ได้ขายตัวเอง แต่ต้องตกเป็นทาส เพราะไปยืมเงินเขามา และไม่มีเงินใช้คืน ภายหลังจึงยอมตัวไปเป็นทาส (ก. 3/85.)

คนผู้ทำความผิด ถูกดำเนินคดี และศาลตัดสินให้เสียค่าปรับตามสมควรแก่โทษ เมื่อไม่มีเงินเสียค่าปรับ ต้องถูกจำคุก ถ้าจำคุกอยู่นานเกิน 3 เดือน ไม่มีญาติมาเสียค่าปรับให้ ถ้าผู้ใดมาไถ่ไป

ก็ให้เป็นทาสของผู้ที่เหมือนชื่อมาจากท้องเรือ* ทั้งลูกและสามีหรือภรรยาของเขาก็ตกเป็นของผู้ไถ่ (ก. 2/316.)

ในสองกรณีหลังนี้แม้จะมีใช่เป็นการซื้อขายโดยตรง แต่ก็อยู่ในข่ายของการซื้อขาย

2. การตกเป็นทาสเพราะทำความผิด

การทำความผิดเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนตกเป็นทาส ซึ่งมีทั้งความผิดที่ตนทำเอง และความผิดที่คนใกล้ชิดทำ ในกฎหมายเทียบบาลกล่าวไว้ว่า

ผู้เป็นจำเป็นโขนท่านแต่งให้หาขแม่พระสนม ถ้าเข้าเข้าได้เพลิง ให้นายผู้เป็นจำเป็นโขนเร่งตรวจตราขแม่พระสนมจงทุกคนอย่าให้ขาด เหตุการณ์สิ่งใดใช้ ให้ทุลแก่พระเจ้าอยู่หัว ถ้ามีกิจธุระกังวล บิดามารดา ญาติพี่น้องป่วย เจ็บตาย ให้พิศทุลรำเรียน ถ้ามิได้พิศทุลรำเรียน ไปโดยอำเภอใจ ท่านว่าเลมิด ให้ลงโทษ 3 สถาน สถานหนึ่งให้ฟืนคอรืบเรือน สถานหนึ่งให้ถอดเป็นคนใช้ สถานหนึ่งให้ทวนด้วยลวดหนั่ง 50 ทิ (ก. 1/124.)

ข้อความข้างต้นมิได้กล่าวถึงทาสโดยตรง แต่โทษที่ได้รับเพราะการละทิ้งหน้าที่มีถึง 3 สถาน คือ อย่างหนักให้ฟืนคอรืบเรือน อย่างกลางให้ถอดเป็นคนใช้ และอย่างเบาให้ตีด้วยลวดหนั่ง 50 ทิ และข้อความนี้ไม่ได้ให้รายละเอียดว่า คนใช้มีสภาพอย่างไร และจะเป็นคนรับใช้อยู่นานเท่าใด แต่เมื่อพิจารณาความรุนแรงของโทษ คนใช้ประเภทนี้อาจกลายเป็นทาสได้

กฎหมายลักษณะทาสกล่าวว่า ชายไทยลักลอบเป็นชู้กับภรรยาคนอื่น เมื่อถูกจับได้ต้องเสียค่าปรับเป็นเงิน ถ้าไม่มีเงินจ่าย จะต้องตกเป็นทาสสามีของหญิงนั้น (ก. 2/215.)

สองกรณีที่ปรากฏนี้ เป็นการตกเป็นทาสเพราะความผิดของตนเอง ส่วนการตกเป็นทาสเพราะความผิดของคนใกล้ชิดนั้นมีตัวอย่างในพระราชกำหนด ซึ่งเป็นกฎหมาย ฉบับหนึ่งในกฎหมายตราสามดวง ความว่า

บุคคลที่เอาคนไปขายเป็นทาสแก่เจ้าเบี่ยนายเงิน ยังใช้ค่าเงินไม่หมด เอาคนนั้นขายต่อไปที่อื่น หรือลักเอาไปพร้าประชากรที่มีชู้บุตร ภรรยา พี่น้องของตนไป ถ้าสืบได้ความจริง ให้ลงอาญาเจียน 3 ยก ให้ตระเวนน้ำตระเวนบกอย่างละ 3 วัน ตัวเบี่ยนให้ส่งคืนแก่นายเดิม บุตร ภรรยาของเขามีได้เป็นคนหลวง มิได้เป็นทาสให้ส่งแก่นายเงิน ใช้ต่างทาส ใช้ต่างเงิน (ก. 4/350-353.)

เห็นได้ว่า บุตรและภรรยามีได้มีส่วนในการทำความผิดของบิดาหรือสามี แต่ต้องถูกเกณฑ์

* การค้าขายทาสโดยการบรรทุกไปในเรือเหมือนสินค้าทั่วไป คงจะมีในสังคมไทยแล้ว เพราะมีข้อความกล่าวถึงการซื้อทาสมาจากท้องเรือหลายแห่งในกฎหมายตราสามดวง อาจเป็นเพราะประเทศไทยได้ติดต่อกับชาวต่างประเทศในช่วงเวลาดังกล่าวจึงได้แบบอย่างการค้าทาสทางเรือจากชาวตะวันตก หรืออาจมีการนำทาสไปขายให้ชาวตะวันตกในเรือก็ได้

ให้ไปรับใช้ต่างทาส ซึ่งไม่ได้กำหนดว่าจะต้องรับใช้อยู่ในเวลานานเท่าไร อาจจะตกเป็นทาสไปเลยก็ได้ ลักษณะเช่นนี้อาจเป็นเพราะในสังคมไทยหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้มีสิทธิ์เหนือบุคคลอื่น สิ่งใดที่ชายหัวหน้าครอบครัวทำ คนในครอบครัวต้องร่วมรับผิดชอบ หรืออาจเป็นเพราะคนเหล่านั้นเป็นเสมือนทรัพย์สินของนายที่ใช้เป็นค่าปรับสำหรับความผิดที่เขาทำ

3. ลูกทาสเป็นสมบัติของนายทาส

ลูกทาสที่เกิดขึ้นในขณะพ่อแม่เป็นทาสของเงินอยู่จะตกเป็นทาสของนายด้วย ดังข้อความในกฎหมายลักษณะทาสว่า “หญิงทาสท่านหนึ่ง สมรสด้วยชายทาสท่านหนึ่ง เกิดบุตรด้วยกัน มากน้อยเพียงใด ท่านให้ลูกมันเป็นสิทธิ์แก่นายเงินแห่งทาสหญิงจนสิ้น อุประมาดแม่โคอันปล่อย และเกิดลูกเท่าใด ให้เป็นสิทธิ์แก่นายโคตัวเมียนั้น” (ก. 2/340.)

แสดงให้เห็นว่า ลูกทาสที่เกิดจากนางทาสของนายเงินคนใดก็ต้องตกเป็นทาสของนายเงินคนนั้นต่อไป การที่นายเงินมีสิทธิ์เหนือลูกทาสดังกล่าวนี้เอง ทาสผู้เป็นมารดาจะขอลูกของตนให้ แก่ใครตามความพอใจของตนไม่ได้ นอกจากจะได้รับความยินยอมจากนายเงิน ดังกฎหมายลักษณะ เบ็ดเสร็จจะบุไว้โดยสรุปว่า ถ้าทาสให้บุตรแก่คนอื่นเพื่อเป็นบุตรบุญธรรมโดยนายทาสไม่รับรู้ ห้าม ผู้รับรับเด็กนั้นไว้เป็นบุตรบุญธรรม แต่ถ้านายทาสรับรู้ด้วย จึงให้ผู้รับรับเด็กนั้นไปได้ (ก. 3/73-74.)

ในกรณีดังกล่าวนี้ คงหมายรวมถึงลูกทาสทุกประเภทด้วย เมื่อทาสมีบุตรขึ้นมา บุตรนั้น ต้องเป็นสมบัติของนายเงินเสมอไป นอกจากจะได้รับความเมตตาจากนายทาสเป็นกรณีพิเศษ

ข. สถานภาพของทาส

1. สถานภาพของทาสในครอบครัวนายทาส

ก) ทาสมีสภาพเป็นสมบัติของนาย

ทาสที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงนี้ มีสภาพเป็นทรัพย์สินสมบัติอย่างหนึ่งของนาย เพราะ นายอาจยกทาสให้คนอื่นในลักษณะใดก็ได้ เช่น การให้เป็นมรดก หรืออาจขาย หรืออาจให้ไปตาย แทนตัวก็ได้ ดังข้อความในกฎหมายลักษณะฟัวเมียว่า “ชายก็ดี หญิงก็ดี ได้ทาสเป็นทรัพย์สินมรดกแห่ง พ่อแม่พี่น้องมาก็ดี ไถ่มาก็ดี และได้รับพระราชทานไรรักษากร เมื่อเขาฟัวเมียอยู่ด้วยกันใช้ ให้เอา เป็นสมบัติ” (ก. 2/240-241.) และข้อความในกฎหมายลักษณะภูหนี่ ว่า

เจ้านายเงินเอาซื้อทาส ทาสี เข้าในสารกรมธรรม์ ภูหนี่ท่านผู้อื่น ภูหนี่นั้นยังมีได้ส่งเงินต้น และดอกเบี้ยก็ดี ส่งบ้างยังมิครบก็ดี ถ้านายมีชื่อในสารกรมธรรม์นั้นล้มตายหนี ให้เจ้าทาสผู้ภูหนี่ใช้ เงินต้นและดอกเบี้ยแก่ท่านจงถ้วน . . . เจ้าหนี่จะเอาแก่ทาส ทาสี ซึ่งมีชื่ออยู่ในกรมธรรม์นั้นมิได้ เพราะทาสเถียงเจ้าของมิได้ (ก. 3/73-74.)

นอกจากที่กล่าวแล้ว กฎหมายยังยอมรับสิทธิสภาพอื่น ๆ ของนายที่มีเหนือทาสของตน แม้แต่ชีวิตของทาสก็ดูเหมือนจะขึ้นอยู่กับความพอใจของนายว่าจะให้เป็นไปอย่างไร เช่น เมื่อมีคนมาจ้างทาสไปทำงาน และทาสนั้นได้ประสบอุบัติเหตุถึงแก่ชีวิตโดยการใดก็ตาม ผู้จ้างไม่ต้องรับผิดชอบใด ๆ เพราะได้จ้างมาจากนายของทาสแล้ว (ก. 2/143.) อนึ่ง นายเงินมิใช่จะมีสิทธิเหนือทาสของตนทางร่างกายเท่านั้น แต่ยังมีสิทธิเหนือทรัพย์สินที่ทาสมีขณะเป็นทาสด้วย ดังข้อความในกฎหมายลักษณะทาสว่า “ผู้ใดเป็นทาส ทาสีท่าน แลเจ้าสินเมตตากฎณาใช้โดยสุภาพ แลมันมีผ้าพรรณนุ่งห่ม ทรัพย์สิน ครั้นอยู่มาทาสนั้นตาย แลทรัพย์สินสิ่งสิน ผ้าพรรณนุ่งห่มของมันนั้น ให้ได้แก่เจ้าทาส เหตุว่ามันเป็นทาสในเรือนเบี้ย มันมีทรัพย์สินในเรือนท่าน” (ก. 2/335.)

ในกรณีหลังนี้คงหมายความว่า สิ่งของอันใดก็ตามที่ทาสหาได้ หรือได้รับจากนายทาสในขณะที่เป็นทาส จะตกเป็นของนายทาสหมด เพราะทาสเองก็อยู่ในฐานะเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งของนายอยู่แล้ว ดังนั้น สิ่งของที่เกิดเป็นของทาส หรือเกิดจากการกระทำของทาส จึงเป็นเหมือนดอกผลที่เกิดจากทรัพย์สินอันเป็นต้นทุน ผู้เป็นเจ้าของย่อมมีสิทธิในดอกผลที่เกิดขึ้นนั้นอย่างเต็มที่

ข) ทาสกับการรักษาผลประโยชน์ของนายทาส

ทาสต้องมีความซื่อสัตย์ และมีหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของนายทาสไม่ควรทำสิ่งใดอันก่อให้เกิดผลเสียหายต่อนายทาส ทาสที่ขโมยสิ่งของของนาย จะได้รับโทษตามควรแก่กรณี เช่น กฎหมายลักษณะโจรระบุว่า “ทาสขาดคำลักของนายก็ดี แลเอาของสิ่งสินนั้นไปขายแลมีผู้ซื้อไว้ก็ดี แลมีผู้ซ่อนไว้ก็ดี ใช้ให้ลักก็ดี สอนให้ลักก็ดี ท่านให้ไหมผู้สอน ผู้ใช้ ผู้ซ่อนนั้นไว้คังโจร แลทาสอันลักของท่านนั้นให้ทวนมันด้วยลวดหนัง* 50 ที ให้หลาบ อย่าให้เคยทำร้ายแก่นายเงิน” (ก. 3/218.)

จะเห็นว่า ทาสถูกควบคุมโดยกฎหมายเพื่อมิให้ทำความเสียหายแก่นายทาส บุคคลที่มีส่วนสนับสนุนให้ทาสทำความผิดต่อนายทาสก็ต้องได้รับโทษตามกฎหมายเช่นกัน

ในกรณีที่ทาสจะไถ่ถอนตัวเอง หรือผู้ขายจะไถ่ถอนคนของตนจากการเป็นทาสก็สามารถทำได้โดยต้องให้เหมาะสมแก่เวลา และต้องไม่กระทบกระเทือนผลประโยชน์ของนายทาส ถ้านายทาสมีงานที่ต้องทำและจำเป็นต้องใช้แรงงานทาสอยู่ การไถ่ถอนนั้นต้องเลื่อนออกไปตามสมควร เช่นข้อความระบุไว้ในกฎหมายลักษณะทาส ว่า

บุคคลใดมีความลำบากใจ เอานบุตร ภรรยา พี่น้อง ทาสชาย ทาสหญิง ไปขายฝากไว้ประจำเชิงกระยาเบี๋ย** พอถึงฤดูกลทานาไม่ว่าการไถ่หรือการเกี่ยว จะไปไถ่ทาสกลับคืนมา ท่านว่าท่าน้ำ

* ลวดหนัง คือ หนังที่ทำเป็นเส้นกลม

** กระยาเบี๋ย หมายถึงเงินค่าตัวทาส และเงินกู้

จะเอาปลา ทำนาจะเอาข้าว ท่านไม่ให้รับเงินเลย เมื่อพ้นฤดูการทำนาของท่านแล้ว จึงจะไถได้ ถ้าผู้ขายทาสหรือตัวทาสจะไปฟ้องร้องที่ไหน ท่านก็ไม่ให้สุภากระลาการโรงสารกรมใด ๆ รับฟ้อง (ก. 2/296.)

ค) ความสัมพันธ์ระหว่างนายกับทาส

นายกับทาสมีความแตกต่างกันในด้านความเป็นอยู่ และสถานภาพในสังคมทั่วไป แต่มีบางกรณี que แสดงให้เห็นว่า นายกับทาสมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน เช่น ทาสหญิงบางคนอาจตกเป็นภรรยาของนายทาส ดังข้อความในกฎหมายลักษณะทาสระบุว่า “ผู้ใดมีทาสหญิง นายเงินเอาทาสหญิงเป็นเมีย ให้ทำค่าตัวเป็น 2 ส่วน ให้นายเงินเอาแถมส่วนหนึ่ง ๆ ยกให้แถม ถ้าแลมันมิเต็มใจจะอยู่ด้วยนายเงิน ให้เอาค่าตัวมันจึ่งเต็มเพราะเหตุว่าเอาใจออกห่างท่าน” (ก. 2/341.)

การมีบทบัญญัติข้างต้นชี้ให้เห็นว่า การที่นายทาสได้ทาสหญิงเป็นภรรยาเป็นเรื่องที่มีอยู่ทั่วไปในสังคมสมัยนั้น ไม่ว่าจะเป็นด้วยความพอใจของทั้งสองฝ่าย หรือเป็นเพราะนายบังคับ ก็ยังนับว่าเป็นการยกฐานะของทาสหญิงให้สูงขึ้น*** และถ้านายคิดจะทอดทิ้งทาสผู้ได้เป็นภรรยาของตนแล้ว ทาสก็ยังได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายอยู่บ้าง คือมีส่วนในค่าตัวครึ่งหนึ่ง

2. สถานภาพของทาสในสังคมทั่วไป

แม้ว่าทาสส่วนใหญ่จะมีชีวิตประจำวันอยู่รับใช้ภายในครอบครัวนายทาส และมีกิจกรรมเกี่ยวกับบุคคลในครอบครัวตลอดเวลาก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาในมุมที่กว้างกว่าคือในสังคมทั่ว ๆ ไป จะเห็นว่า มีหลายเรื่องที่ควรนำมากล่าวไว้อีกส่วนหนึ่ง

ทาสเป็นสมาชิกของสังคมกลุ่มหนึ่ง ที่กฎหมายลักษณะตำแหน่งนาพลเรือนกำหนดให้มีสิทธิครองที่นาได้ 5 ไร่ในระดับเดียวกับยากและวนิพก (ก. 1/277.) ซึ่งเป็นการกำหนดสิทธิในการครอบครองที่นาที่ต่ำสุดในกฎหมายฉบับนั้น ข้อนี้แสดงให้เห็นว่า สมัยที่ตรากฎหมายนี้ทาสมีฐานะต่ำสุด

กฎหมายลักษณะต่าง ๆ ในกฎหมายตราสามดวงส่วนใหญ่จะพูดถึงทาสในลักษณะที่เป็นสมบัติของนาย และกล่าวถึงการได้และการเสียผลประโยชน์ของผู้ขายและผู้ซื้อทาสเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น เรื่องราวของทาสในกฎหมายเหล่านี้ จึงไม่ปรากฏให้เห็นเป็นเอกเทศ แต่จะแทรกอยู่ในเรื่องที่

*** ลักษณะของภรรยาที่กล่าวไว้ในกฎหมายตราสามดวง มี 3 ประเภท คือ

1. ภรรยากลางเมือง ได้แก่ภรรยาที่บิดามารดาตกแต่งให้ โดยมีคนรับใช้ทั่วไป
2. ภรรยากลางนอก ได้แก่ภรรยาที่ขายขอหญิงมาเป็นภรรยา รองลงมาจากภรรยากลางเมือง
3. ภรรยากลางทาส ได้แก่หญิงที่ขายไถ่มาเป็นภรรยา

กล่าวถึงประโยชน์ของนายทาส ซึ่งอาจกล่าวในประเด็นที่กำหนดไว้เป็นเรื่อง ๆ ดังนี้

ก) สังคมยอมรับว่าทาสเป็นสมบัติของนายทาส

การขโมยทาสมีโทษเหมือนการขโมยทรัพย์สินอย่างอื่น ดังข้อความที่ปรากฏในกฎหมายลักษณะโจรว่า

ผู้ใดลักไพร่ฟ้าข้าคนท่านขายแก่ต่างประเทศอันมาต่างเมือง ขายลงเรือลงสำเภาก็ดี เอาสินจ้างแลส่งคนให้แก่ต่างประเทศต่างเมืองก็ดี พิจารณาเป็นสัง ท่านให้ฆ่าผู้ร้ายนั้นเสีย ส่วนตัวชาวต่างประเทศนั้นให้เกาะจำไว้ ให้ไหมฉันทโจรนั้นแล อนึ่งพ่อแม่พี่น้องพ้องพັນผู้ลักคนนั้นรู้ด้วยก็ดี ได้รู้ได้เห็นมิได้ว่ากล่าวก็ดี ให้จำผู้รู้เห็นไว้ 3 เดือน แล้วทวนด้วยลวดหนังโดยฉก้น ส่วนตัวทาสผู้ที่ถูกลักไปให้ชาวต่างประเทศนั้น ถ้าอายุ 12-16 ขวบ ให้ผูกคอตระเวนรอบตลาด แลทวนด้วยลวดหนัง 30 ที ถ้าอายุ 17-19 ปี ให้ทวนด้วยลวดหนัง 60 ที ถ้ามันมีใจใคร่จะไปกับเขาก็ให้ไต่ตรไว้ 6 เดือนก่อนแล้วจึงตีด้วยลวดหนังแล้วส่งตัวให้เจ้าทาส คิน (ก. 3/290.)

การลักพาทาสของคนอื่นหนีไปก็มีโทษแตกต่างกันออกไป ดังข้อความในกฎหมายลักษณะลักพาว่า

ผู้ขายเป็นทาสของนายคนหนึ่ง ผู้หญิงเป็นทาสของนายอีกคนหนึ่ง ทั้งสองพากันหนีไป ในกรณีนี้ฝ่ายทั้งสองฝ่ายจะต่อว่ากันและกันไม่ได้ เพราะทาสทั้งสองต่างก็อยู่ในสภาพเป็นโจรขโมยทาสของกันและกันไป แต่ถ้าชายเป็นไทยหญิงเป็นทาส ทั้งสองพากันหนีไป ฝ่ายชายจะได้รับโทษในฐานะเป็นโจร ในทำนองเดียวกันถ้าฝ่ายหญิงเป็นไทย ฝ่ายชายเป็นทาสพากันหนีไป ฝ่ายหญิงที่เป็นไทยต้องได้รับโทษเช่นกัน (ก. 3/250.)

จากกรณีข้างต้นจะเห็นว่า การขโมยทาสคนอื่นมีโทษทั้งผู้ขโมย ผู้สมรู้ร่วมคิดและทาสที่ถูกขโมย สำหรับการหนีไปด้วยกัน ให้ถือเอาผู้เป็นไทยเป็นคนขโมย และให้ได้รับโทษเหมือนการขโมยทรัพย์สินอย่างอื่นของนายทาส (ก. 3/14.)

ข) สังคมยอมรับการซื้อขายทาส

สังคมไทยสมัยก่อนคงจะยอมรับว่า การซื้อขายทาสเป็นเรื่องปกติและปฏิบัติกันอยู่ทั่วไป เพราะมีข้อความกล่าวถึงการซื้อขายทาสอยู่หลายแห่งในกฎหมายตราสามดวง เช่น ข้อความที่กล่าวถึงการพิพาทเรื่องการซื้อทาส ว่า

คนจนขายกันไปเป็นทาส อยู่มาไม่นานถึงเดือน คนที่ถูกขายนั้นหนีไป ผู้ขายต้องใช้เงินแต่ถ้าพ้นเดือนหนึ่งไปแล้ว ไม่ต้องใช้ ถ้าผู้ถูกขายเป็นพยาธิใหญ่ เป็นบ้าหมูหรือเจ็บป่วยด้วยประการใด ให้ผู้ซื้อเวนคืนแก่ผู้ขาย ในกรณีนี้ผู้ขายต้องคืนเงินแก่ผู้ซื้อด้วย ถ้าพ้นเดือนหนึ่งไปแล้วผู้ขายจะไม่คืนเงินให้ก็ได้ (ก. 2/312-313.)

ขายคนให้แก่กันไปโดยระบุไว้ในกรรมธรรมว่าขายฝากหรือขายขาดก็ตาม ผู้ขายไม่ได้ส่งทาสแก่ผู้ซื้อ เอาคนที่ขายนั้นไว้ผูกคอกเบี้ย หรือส่งคนไปให้เป็นทาสเขาแล้วจ้างวานไปใช้ไม่ยอมส่งตัวทาสคืนให้เขา เมื่อเจ้าของเงินทวงเอาทาสคอกเบี้ยหรือค่าจ้างก็ไม่ได้ แลทาสที่กักเอาไว้มันหนีหรือตายไป ให้ผู้เอาทาสเขาไว้นั้นจ่ายค่าป่วยการและค่าจ้างทั้งหมดจนครบ (ก. 2/309-310.)

การซื้อขายทาสคงจะเป็นพฤติกรรมของสังคมอย่างหนึ่งที่จะต้องมีการเอารัดเอาเปรียบให้ฝ่ายตนได้รับผลประโยชน์มากและให้ฝ่ายตรงข้ามได้ผลประโยชน์น้อย การที่มีข้อกำหนดต่าง ๆ เกี่ยวกับการซื้อขายทาสนั้นก็คงเพื่อให้คนในสังคมไม่เอาเปรียบกัน

ค) ความผิดเกี่ยวกับการหลบหนีของทาส

การหลบหนีของทาสคงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเสมอในสังคม เพราะปรากฏมีคำกล่าวถึงเรื่องนี้อยู่หลายแห่ง เช่น ในกฎหมายลักษณะทาส ความว่า

ทาสหนีไป มีคนนำมาจากกลางทาง หรือทาสคนอื่นหนีมาอยู่ด้วยโดยเจ้าบ้านไม่รู้เรื่อง ให้เจ้าบ้านถามทาสนั้นให้รู้เรื่อง แลส่งคืนให้พวกชมบ้านเมืองเดียวกัน ถ้าเจ้าทาสไม่เฝ้าเอา ทาสนั้นหนีหรือตาย จะเอาโทษกับผู้ครองทาสไม่ได้ แต่ผู้ครองทาสไม่บอกแก่เจ้านายเดิม ต่อมาทาสเขาหนีหรือตาย ผู้ครองทาสต้องชดใช้ (ก. 2/322.)

ข้อความอีกแห่งหนึ่งในกฎหมายฉบับเดียวกัน กล่าวว่า

ทาสหนีขายเงินไป แลไปพบคนหนึ่งที่ดินทางมา พูดยากันแล้ว บุคคลนั้นไม่ทราบว่าเป็นคนหนึ่งเป็นทาสหนีมา เดินทางไปด้วยกัน ครั้นเจ้าของทาสไปพบเข้า จะเอาโทษคนเดินทางนั้นไม่ได้ แต่ถ้าคนเดินทางรู้ว่าทาสนั้นเป็นทาสมีนาย และเป็นญาติกับทาสนั้นด้วย เขามีโทษในฐานะเป็นขโมย . . . คนเดินทางไกลแลไปหยุดพักที่ศาลาวัด หรือที่พักใดก็ตามที่มีทาสหนีมาเดินทางมาพักอยู่ด้วย เจ้าของทาสมาพบเข้า จะเอาโทษกับผู้ที่มาพักนั้นไม่ได้ (ก. 2/320-321.)

จากข้อความที่ปรากฏ ชี้ให้เห็นว่า ทาสที่หนีมาจะต้องได้รับโทษตามสมควรแก่กรณี บุคคลอื่นที่มีส่วนรู้เห็นและสนับสนุนให้ทาสหนีไปก็มีความผิดในฐานะเป็นโจรขโมยทาสส่วนบุคคลที่อยู่กับทาสในขณะที่นายตามไปพบนั้น ถ้ายังไม่สืบทราบความจริงก่อนจะตีกักเอาว่าเป็นผู้ขโมยทาสยังไม่ได้ อนึ่ง การที่ทาสต้องหลบหนีจากนายทาสนั้นคงเป็นเพราะได้รับการกดขี่ข่มเหงจากนายทาส จนไม่สามารถที่จะอยู่ต่อไปได้

ง) ทาสกับความสัมพันธ์ทางเพศ

เราอาจสังเกตได้จากประวัติศาสตร์ว่า ความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างคนต่างเผ่า หรือคนในระดับสังคมที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด มักมีขอบเขตจำกัดในสังคมไทย เรื่องความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างผู้เป็นไทยกับทาสก็มีข้อจำกัด แต่ก็มีข้อยกเว้นได้ ทั้งในกรณีนายทาสมีความสัมพันธ์กับ

ทาสหญิง กรณีทาสชายกับหญิงที่เป็นไทย และกรณีทาสหญิงกับชายที่เป็นไทยซึ่งไม่ใช่ชายทาส ส่วนความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างทาสด้วยกันนั้นเป็นสิ่งที่เป็นปกติวิสัย

ในกฎหมายตราสามดวง ได้กล่าวถึงเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศของพวกทาสทั้งระหว่างไทยกับทาส และระหว่างทาสกับทาสไว้หลายแห่ง เช่นข้อความว่า “ชายไทยคนใดเจอใจทาสสาวของผู้อื่น ไปแอบเอาเธอเป็นเมียตนโดยมิได้ไต่จากเจ้าทาส เอาทาสไปแล้วไม่ส่งคืน เจ้าทาสจะได้ลูกหรือไม่ก็ตาม เจ้าของทาสเสียเวลาที่จะใช้ทาสชายคนนั้นจะถูกปรับ ถ้ามีลูกด้วยกัน ให้ลูกนั้นตกเป็นของแม่ คือเป็นทาสในเรือนเบี้ยต่อไป” (ก. 2/341.)

จะเห็นว่า ชายไทยได้ทาสหญิงของคนอื่นมาเป็นภรรยา โดยเจ้าของทาสนั้นไม่รับรู้หรือยินยอมด้วย จะต้องได้รับโทษตามกฎหมาย ถ้ามีลูกก็ให้ตกเป็นสมบัติของนายทาส ในทางตรงกันข้าม ถ้าฝ่ายหญิงเป็นไทย ได้สมรสกับทาสชาย ลูกที่เกิดมาให้เป็นสมบัติของฝ่ายหญิง คือเป็นไทยไปตามมารดา ถ้าหญิงเป็นไทย ถูกนายทาสขอไปเป็นภรรยาทาสของเขา ลูกที่เกิดมาจะต้องแบ่งออกเป็น 3 ส่วน นายของทาสชายจะได้รับไปส่วนหนึ่ง (ก. 2/337.) เป็นที่น่าสังเกตว่า ฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายที่ได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากความสัมพันธ์ทางเพศมากกว่าฝ่ายชาย

อีกกรณีหนึ่ง ทาสหญิงไปลักลอบทำชู้กับชายไม่ว่าไทยหรือทาสในขณะเดียวกัน ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป และชายเหล่านั้นเกิดการชิงไหวชิงพริบชิงทาสหญิงนั้นถึงกับมีการฆ่ากันตาย กฎหมายกำหนดให้ฆ่าคนที่เขานั้นตายตามกันไปด้วย แต่ถ้าจะกรุณาลดโทษก็ให้ปรับไหมแทน ส่วนทาสหญิงคนนั้นให้ประจานเหมือนหญิงไม่มีสามีทั่วไปที่ทำความผิดในทำนองนี้ และให้ตีด้วยหวดหนึ่ง 30 ที แล้วจึงปล่อยให้นายเงินใช้ตามปกติต่อไป (ก. 2/343.)

เรื่องของความสัมพันธ์ทางเพศที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่า สังคมไทยมีข้อกำหนดเกี่ยวกับเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศไว้มาก ทั้งระหว่างผู้เป็นไทยกับทาส และทาสกับทาสด้วยกัน แต่ก็มีข้อยกเว้นคือ ต้องได้รับอนุญาตหรือความเห็นชอบจากนายเป็นราย ๆ ไป ยิ่งไปกว่านั้น ถ้านายทาสมีความประสงค์จะเอาทาสหญิงเป็นภรรยาก็เป็นเรื่องที่ทำได้โดยง่าย ซึ่งกรณีนี้ ทาสหญิงนั้นก็พ้นจากความเป็นทาสด้วย

ค. การคุ้มครองที่ทาสได้รับ

กฎหมายตราสามดวงมีบทบัญญัติต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นว่าทาสได้รับการคุ้มครองจากทางบ้านเมืองอยู่หลายแห่ง เช่น กฎหมายพระไอยการพระมศักดิ์ ได้กล่าวไว้ในส่วนนำ มีใจความโดยย่อว่า มีผู้ไปกราบทูลสมเด็จพระเอกาทศรถว่า นายทาสใช้ทาสหญิงชื้ออึกิดให้ไปขูดดิน ลูกของเธออยู่ที่บ้านนายและจมน้ำตาย นายคงไม่รับผิดชอบ เธอจึงขอความเป็นธรรมจากบ้านเมือง พระเอกาทศรถโปรดฯ ให้พระมหาราชครู ปุโรหิตและพดุมจารย์แต่งพระราชกฤษฎีกากำหนดค่าคนเอาไว้ (ก. 1/198-199.) การออกกฎหมายมาโดยปรารถนาความเดือดร้อนของทาสเป็นเหตุเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า บุคคลไม่ว่าจะมีสถานภาพในสังคมอย่างไร ควรได้รับการคุ้มครองจากบ้านเมืองเหมือนกัน

ข้อกำหนดของกฎหมายลักษณะต่าง ๆ ในกฎหมายตราสามดวงที่กล่าวถึงการให้ความคุ้มครองแก่ทาส มีกระจัดกระจายอยู่หลายแห่ง ซึ่งจะประมวลนำมากล่าวเป็นเรื่อง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การลงโทษ

เมื่อทาสทำความผิด นายจะลงโทษทันทีโดยพลการไม่ได้ ดังข้อความในกฎหมายลักษณะอาณารายณ์ว่า “ถ้าทาสหนีเจ้าโดยกัณฑ์ติดพันไปด้วย จะไปอยู่แห่งใดก็ตาม เจ้าหนีตามไปพบ จะจับกุมเอาเองโดยพลการไม่ได้ จะต้องอภัยแก่เจ้าบ้าน นายแขวง กรมการ ถ้าเจ้าน้ำที่คนใดมิดำเนินตามกฎหมาย เกะ* ไปโดยพลการ จะต้องถูกปรับไหมตามยศศักดิ์ (ก. 4/107-108.)

กฎหมายลักษณะทาสได้กล่าวไว้ในทำนองเดียวกันว่า ถ้าทาสหนีนายไป นายตามจับและพบทาสนั้นแล้ว จะนุดคร่าเอาเองโดยพลการไม่ได้ ให้อภัยแก่ผู้รับผิดชอบ เช่น เจ้าบ้านเจ้าเรือน เป็นต้น (ก. 2/318.)

ในกฎหมายลักษณะตระลาการก็ได้กล่าวไว้ว่า

จับทาสลูกหนีมาส่งสมภักนัการ ให้กฎหมายเรียกเบี้ยเรียกเงินก็ดี ให้สมภักนัการถามลูกหนีในทันใด ถ้าลูกหนีรับ ให้เกาะจำ เรียกเบี้ยเรียกเงิน ส่งให้แก่เจ้าเบี้ยตามรับ ถ้าลูกหนีมิรับใช้ ให้เจ้าเบี้ยนายเงินฟ้องประทับคำกฎหมาย ให้เร่งว่ากล่าวให้แก่นั้นจงเป็นธรรม (ก. 2/160.)

จากที่กล่าวข้างต้นเห็นได้ว่า ถ้าทาสทำความผิด นายจะพิจารณาลงโทษตามใจตนเองไม่ได้ ต้องแจ้งให้เจ้าน้ำที่บ้านเมืองผู้มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการสอบสวนและลงโทษตามสมควรแก่ความผิด ในกรณีที่ทาสผู้ทำความผิดปฏิเสธข้อกล่าวหานั้นก็ต้องดำเนินการฟ้องร้องตามกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ กฎหมายยังได้ระบุความเหมาะสมในการลงโทษไว้ว่า นายทาสควรลงโทษทาสได้หนักเบาเพียงใดถ้าทาสทำความผิด ซึ่งมีข้อความในกฎหมายลักษณะทาส ว่า “ผู้ใดซึ่งเกลียดแก่คำคนตนใช้ ท่านให้ตีแต่พอให้หลาบปราบแต่พอให้กลัว ท่านมิให้ล้มตายเลย ถ้ามันคนร้ายนั้นสอนมิได้ ให้ขายมันไปเสีย ถ้าตีมันตาย ให้ไหมโดยศักดิ์ มือ ไม้ แลเหล็กนั้นแล” (ก. 2/291.) และได้ระบุไว้เป็นกรณีเฉพาะสำหรับทาสชายฝาก ความว่า “ทาสไถ่ฝาก ถ้าเจ้าเบี้ยนายเงินจึ่งโกรธ ทุบตีได้ แต่อย่าให้พิการ ถ้าตีถึงฉีกหนังหัก พิการเป็นสาหัส ค่าอันได้นั้นให้แบ่งเป็น 3 ส่วนหักเสียสองส่วน ให้คืนส่วนหนึ่งแก่ ผู้ไถ่ ถ้าตีถึงสิ้นชีวิต ให้ตกไปตามกัน” (ก. 2/317-318)

จากข้อกำหนดนี้สรุปได้ว่า ถ้านายทาสโกรธทาส จะลงโทษทาสให้ถึงแก่ความตายไม่ได้ ให้ทำได้เพียงเพื่อให้เจ็บหลาบ ถ้านายทาสคนใดลงโทษทาสจนถึงแก่ความตาย จะได้รับโทษตามสมควรแก่เหตุ ในกรณีของทาสชายฝาก ถ้านายลงโทษทาสถึงตาย จะถูกลงโทษให้ตายตามกันไป ด้วย การที่กฎหมายได้กำหนดโทษอย่างหนักถึงแก่ชีวิตไว้เช่นนี้ คงเพื่อพิทักษ์รักษาชีวิตของประชา

* เกะ หมายถึง จับ

ราษฎรโดยทั่วไป ไม่ว่ามีสภาพในสังคมอย่างไรให้คงอยู่และได้รับความเป็นธรรม ตลอดจนมีความรู้สึกปลอดภัยในชีวิต

2. การคุ้มครองทางเพศ

กฎหมายตราสามดวงได้มีบทบัญญัติอยู่หลายแห่งที่แสดงให้เห็นว่าได้ให้การคุ้มครองแก่ทาสในทางเพศ เช่น กฎหมายลักษณะทาส ได้กล่าวถึงการข่มขืนทาสไว้ว่า

ผู้ใดบังอาจว่าตนเรียวแรง มีเพื่อนหลายคนก็ดี ผู้เดียวก็ดี ไปกุมเกาะเบาะแกลง หญิงทาสท่านด้วยแรงตน แลหญิงทาสนั้นร้องแรกขัดขวาง มีคนรู้เห็นได้ยิน ข่มขืนหญิงนั้นได้ถึงชำเราก็ดี มิได้ถึงชำเราก็ดี พิจารณาเป็นสัจ ให้ไหมโดยพระราชกฤษฎีกาเดิม ถ้าข่มขืนหญิงทาสมีบาดเจ็บ ให้ไหมโดยบาดเจ็บอีกโสดหนึ่ง พวกซึ่งไปด้วยกันนั้นให้ไหมกึ่ง ถ้าชายหลายคนข่มขืนโถมเอาหญิงนั้น ให้ลงโทษแก่ชายนั้นด้วยลวดหนึ่งคนละ 30 ที และให้ไหมตามบันดาศักดิ์ เพราะเข้าในระวางกันโซกขานเมืองท่าน (ก. 2/342.)

จะเห็นว่าบุคคลที่ข่มขืนทาสหญิงจะมีโทษตามกฎหมาย และถ้าทำให้ได้บาดแผลด้วยก็จะได้รับโทษเพิ่มขึ้นอีกสถานหนึ่ง สาเหตุที่ต้องมีบทบัญญัตินี้คงเป็นเพราะทาสเป็นผู้ที่มีสถานภาพต่ำในสังคม ใครจะคิดทำร้ายคงทำได้โดยง่าย ดังนั้นเพื่อให้สวัสดิภาพแก่ทาสหญิง ไม่ให้ถูกรังแกทางเพศ จึงได้บัญญัติกฎหมายในเรื่องนี้ไว้

นอกจากการข่มขืนทาสจะมีโทษดังกล่าวแล้ว ยังมีความผิดทางเพศที่คนทำกับทาสสถานอื่นอีก คือ การลักลอบเป็นชู้กับทาสของคนอื่น ซึ่งก็มีโทษ ดังบทบัญญัติในกฎหมายฉบับเดียวกันนี้ ความว่า “ชายลอบลักสมรักทำชู้กับลูกสาวท่านก็ดี หญิงทาสท่านก็ดี แลพ่อแม่เจ้าเงินแห่งหญิงมีรู้ชายมีรับ หญิงมีครรภ์ตาย พิจารณาเป็นสัจว่าชายลอบลักทำชู้ด้วยหญิงจริงไ้ ท่านให้ไหมชายจเต็มค่าตัวหญิงสกัน* แลหญิงทาสนั้นแล้วให้ลงทัณฑ์โทษ 30 ที” (ก. 2/254.)

การคุ้มครองทางเพศของทาสอย่างหนึ่ง ที่เห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญและควรกล่าวถึง คือ ความผิดทางเพศที่เกิดจากการกระทำของนายทาส คงจะเป็นการป้องกันความผิดต่าง ๆ ที่นายอาจทำแก่ทาสหญิงของตน จึงได้มีบทบัญญัติในกฎหมายตราสามดวงหลายแห่ง เช่น นายจะบังคับให้ทาสหญิงของตนมีสามีโดยที่นางไม่ยินยอมไม่ได้ ดังบทบัญญัติข้อหนึ่งว่า “บุคคลใดเอาทาสแลบุตรไปขายฝากไว้แก่ท่าน แลนายเงินกุมเกาะประสมให้มีผัว มันมิยินดี มีสักขีพยานรู้เห็น ให้แบ่งค่าตัวเสียกึ่งหนึ่ง ให้แก่นายเงินกึ่งหนึ่ง เพราะทณงศักดิ์สำหาวเอาลูกหลานแลทาสท่านมีผัวมิชอบ”

(ก. 2/294-295.) เรื่องดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า แม้ทาสจะมีฐานะต่ำ แต่กฎหมายก็มีได้ให้นายปฏิบัติ

* สกัน ในกฎหมายตราสามดวงใช้ปะปนคำว่า ลกัน ซึ่งปัจจุบันใช้ ลกรรจ์

กับทาสตามใจได้ทุกอย่าง โดยเฉพาะเรื่องเพศ และการแต่งงาน ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ

นายที่ได้ทาสเป็นภรรยาแล้วจะทอดทิ้งไปเลย ๆ ไม่ได้ กฎหมายได้ระบุเอาไว้ว่า นายได้ทาสหญิงเป็นภรรยา ต่อมาเมื่อไม่พอใจจะอยู่ร่วมกับเธอ ให้ทำคำตัวเป็นสองส่วน ให้นายส่วนหนึ่ง ส่วนหนึ่งเป็นของทาส แต่ถ้าทาสไม่เต็มใจอยากอยู่กับนายและเอาใจออกห่าง จึงให้เอาคำตัวเต็มราคา (ก. 2/341.) เรื่องนี้คงกล่าวไว้เพื่อป้องกันมิให้นายทอดทิ้งทาส หลังจากที่ได้นางทาสนั้นเป็นภรรยาแล้ว แต่ถ้าทาสหญิงนั้นไม่ยอมเป็นภรณานายต่อไป และเอาใจออกห่างเองก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

อีกกรณีหนึ่ง นายเงินไปไล่หญิงที่มีสามีมาเป็นทาสของตน ในตอนที่ไล่่นั้นมิได้ตกลงให้เขาหย่าขาดจากกันก่อน ต่อมานายเงินเอาหญิงทาสนั้นเป็นภรรยาตน ในกรณีนี้ นายเงินมิโทษจะต้องถูกปรับตามกฎหมาย (ก. 2/226.) ยกเว้นว่าหญิงที่ซื้อมาเป็นทาสนั้นสามีเดิมไม่ได้มาติดต่อเป็นเวลานานเกินหนึ่งปีขึ้นไป

การคุ้มครองทาสในทางเพศของกฎหมายตามที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า ทาสหญิงได้รับการคุ้มครองพอสมควร คือ บุคคลที่ข่มขืนทาสหญิงต้องได้รับโทษตามกฎหมาย นายจะบังคับให้ทาสหญิงมีสามีโดยที่เจ้าตัวไม่ยินยอมไม่ได้ นายที่ได้ทาสหญิงเป็นภรรยาแล้วจะทอดทิ้งเธอไปโดยไม่มีเหตุผลมิได้ ทาสชายฝากที่ยังมิได้ตัดขาดจากสามีเดิม นายจะเอาเป็นภรรยาไม่ได้ นอกจากสามีเดิมจะขาดการติดต่อไปไม่ต่ำกว่าหนึ่งปี และบุคคลที่ลักลอบเป็นชู้กับทาสหญิงของคนอื่นต้องได้รับโทษตามกฎหมาย

3. การรับผิดชอบต่อทาสของนายทาส

นายผู้ได้รับประโยชน์จากแรงงานทาสควรให้ความรับผิดชอบต่อทาสของตนตามสมควร เรื่องนี้กฎหมายได้กำหนดเอาไว้หลายอย่างดังสรุปได้ว่า

นายต้องรับผิดชอบดูแลทาสในยามเจ็บป่วยด้วยการให้การรักษาพยาบาล หรือต้องรับแจ้งแก่ผู้ขายทาสเพื่อจะได้นำไปรักษาพยาบาล จะปล่อยทิ้งไว้โดยมิได้สนใจทาสนั้นมิได้ (ก. 2/300-304.) และในระยะเวลาที่ทาสเจ็บป่วยและทำงานให้นายไม่ได้นั้น ไม่ว่าจะเป็นเวลานานเท่าใดก็ตาม นายจะคิดดอกเบี้ยจากทาสนั้นไม่ได้ (ก. 2/328.)

ในเวลาที่เกิดทุพภิกขภัยคือภาวะข้าวยากหมากแพง นายจะทอดทิ้งทาสของตนโดยไม่รับเลี้ยงเหมือนแต่ก่อนไม่ได้ (ก. 2/326.) ถ้านายคนใดปล่อยปละละเลยทาสของตน ให้ช่วยเหลือตนเองในยามข้าวยากหมากแพงเช่นนั้น เมื่อพ้นเขตเหตุการณ์นั้นแล้ว จะไปรับคืนมาเป็นทาสของตนไม่ได้ เป็นการผิดต่อหลักความรับผิดชอบ

นายสั่งงานให้ทาสทำอะไรก็ตาม ถ้าเกิดความผิดพลาดหรือมีความไม่เหมาะสมอะไรเกิดขึ้นกับการกระทำนั้น นายจะโยนความรับผิดชอบให้แก่ทาสรับแต่เพียงผู้เดียวไม่ได้ เช่น นายใช้ให้ทาสของตนไปเป็นสื่อเพื่อชักชวนเมียคนอื่นมาทำชู้กับตน ทาสนั้นไม่มีความผิด เพราะนายเป็นคนสั่ง ทาสขัดนายไม่ได้ เพียงทำตามคำสั่ง (ก. 2/209.) ทาสไปทำธุรกิจอื่นใดที่นายมอบหมายและได้รับอุบัติเหตุถึงตาย นายต้องรับผิดชอบ นอกเสียจากทาสนั้นไปทำเองโดยพลการโดยที่นายมิได้มอบหมายหรือเห็นชอบ (ก. 2/305.)

อนึ่ง นายจะขายทาสของตนต่อไปให้คนอื่น ถ้ามีทรัพย์สินที่จะติดเอากับทาสคนนั้น หรือมีถ้อยความที่จะว่าต่อกัน ก็ให้จัดการเสียให้เรียบร้อยก่อนที่จะขายให้แก่คนอื่น เพราะถ้าขายไปแล้วจะตามเอามาเพื่อเรียกร้องสิ่งที่ค้างกันอยู่ เป็นการไม่สมควร (ก. 2/294.)

4. การคุ้มครองทรัพย์สิน

ตามกฎหมายที่กล่าวมาแล้วข้างมาว่า ทาสเป็นสมบัติของนายทาส และไม่มีทรัพย์สินเป็นของตนเอง เพราะผลผลิตที่เกิดขึ้นจากแรงงานทาสจะตกเป็นของนาย แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีบทบัญญัติในกฎหมายระบุว่า ทรัพย์สินของทาสที่มีมาก่อนการตกเป็นทาสยังคงเป็นของทาส ถ้าทาสนั้นตายไป ทรัพย์สินให้ให้แก่ภรรยา สามี หรือญาติพี่น้องของทาส แต่ถ้าไม่มีญาติพี่น้องจริง ๆ จึงให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของนายทาส (ก. 2/335.)

นอกจากนี้ กฎหมายยังได้กำหนดให้ลูกของทาสภรรยา มีสิทธิในกองมรดกของบิดาเหมือนลูกภรรยาประเภทอื่น ซึ่งจำแนกไว้ 6 ประเภท คือ

- ก) บุตรที่เกิดจากภรรยาที่ได้สู่ขอหรือภรรยาพระราชทาน
- ข) บุตรที่เกิดจากอนุภรรยา
- ค) บุตรที่เกิดจากทาสภรรยา
- ง) บุตรที่มากับภรรยา
- จ) บุตรที่มากับสามี
- ฉ) บุตรบุญธรรมที่ขอมาเลี้ยงแต่น้อย (ก. 3/28.)

5. การไถ่ตัวของทาสสินไถ่

ถ้าทาสสินไถ่มีความประสงค์จะไถ่ตัวเองโดยได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่เคยตกลงไว้กับนายทาสครบถ้วนแล้ว นายทาสไม่มีสิทธิหน่วงเหนี่ยวการไถ่ถอนนั้นได้ นายคนใดหน่วงเหนี่ยวการไถ่ถอนดังกล่าว จะได้รับโทษตามกฎหมาย ดังข้อความใน ในกฎหมายลักษณะทาส ว่า “ทาสสินไถ่มันมีสมบัติอยู่ แลมันตามเงินมาส่งเจ้าเบี้ย นายเงินมิรับท่านว่ามิชอบ ถ้ามันส่ง 3 ครั้งแล้วเจ้าเบี้ยนายเงินมิรับ ท่านว่ามิชอบ ให้คิดเอาสิบหยิบเอาหนึ่งแก่เจ้าเบี้ยนายเงิน เหตุว่าเจ้าเบี้ยนายเงินทำให้ยากแก่

ไพร่พลเมือง ถ้ามันมีส่งเงินแก่เจ้าเงินแลมันมาร้องฟ้องภาเจ้าเงินขึ้นสาร ให้คิดเอาสิบหยิบเอาหนึ่ง แก่ทาสนั้น (ก. 2/181.)

การมีทาสอยู่ดีไว้อย่างนี้คงเป็นเพราะท่านกลัวว่านายทาสจะไม่ยอมให้ทาสไถ่ตัว และกักกันเอาไว้ใช้สอย หรือบางครั้งคนที่นายทาสต้องการความสามารถพิเศษของทาสไว้ทำงานสำคัญให้ตน แต่ถ้าไม่มีข้อบัญญัตินี้ ทาสก็อาจไถ่ตัวเองไม่ได้และต้องตกเป็นทาสต่อไปอีกนาน

อนึ่ง ถ้าทาสมีความไม่พอใจนายเงินของตนโดยประการใดก็ตาม ทาสมีสิทธิที่จะฟ้องนายเงินได้ แต่ต้องส่งเงินค่าตัวให้นายเงินเสียก่อนจึงจะฟ้องได้ นอกจากนายเงินจะมีความผิดมากซึ่งให้ฟ้องได้โดยไม่ต้องส่งค่าตัวก็ได้ (ก. 2/35.) ในกรณีเช่นนี้ทาสคงได้รับการสนับสนุนจากคนอื่นไม่เช่นนั้นคงไม่มีเงินไถ่ตัวเองและไม่มีเงินส่งค่าตัวให้กับนายเงิน

6. สิทธิพิเศษของทาสชายฝาก

ทาสชายฝากน่าจะมีสิทธิพิเศษมากกว่าทาสประเภทอื่น ดังกฎหมายระบุว่าถ้าทาสชายฝากนั้นถูกขายในราคาแสนหนึ่ง หรือสอง หรือสามแสน นายจะใช้ให้ทำงานอย่างหนักเหมือนทาสประเภทอื่นไม่ได้ ต้องค่อยใช้สอยและอย่าทำร้ายให้ถึงอันตราย ถ้าทาสนั้นไม่ใช่อะไรให้เอาคืนคนขายและเรียกเงินคืน นายทาสจะให้ทาสประเภทนี้ไปรับโทษทัณฑ์แทนคนจนต้องถูกจองจำด้วยโซ่ตรวน ขี้oca หรือถูกทวนด้วยลวดหนังกัดคอจนได้รับความทรมานไม่ได้ นายคนใดที่ทำเช่นนั้นจะต้องได้รับโทษตามกฎหมายและลดค่าตัวทาสลง ถ้าทาสนั้นถูกทวนด้วยลวดหนังกัดแล้ว ค่าตัวต้องยกเลิกไป (ก. 2/298.) ถ้าทาสชายฝากมีค่าตัวต่ำกว่าสิบสอง หรือสิบสี่แสน ก็ให้ค่อยใช้สอย นายทาสไม่ควรข่มเหง ไล่โซ่ตรวน หรือขี้ocaให้ทาสนั้นได้รับความลำบากถึงกับขาดอดแต่ประการใด (ก. 2/291-292.)

ง. การหลุดพ้นจากความเป็นทาส

กฎหมายตราสามดวงได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทาสจะได้ความเป็นไทยไว้หลายแห่ง สรุปได้ 5 ประเด็น คือ

1. เมื่อทาสหญิงตกเป็นภรรยาของนายทาส

เมื่อทาสหญิงตกเป็นภรรยาของนายทาส ทาสหญิงนั้นจะได้รับความเป็นไทยใน 2 ลักษณะ คือ

ก) นายได้ทาสหญิงเป็นภรรยาแล้ว ถือว่าทาสหญิงนั้นได้ความเป็นไทยแม้สามีจะตายไป หญิงนั้นก็ยังคงเป็นไทยต่อไป ใครจะนำหญิงนั้นไปแบ่งเป็นมรดกตกทอดต่อไปอีกไม่ได้ (ก. 3/28.)

ข) นายทาสได้ภรรยาของทาสเป็นภรรยาตน ต้องปล่อยทาสชายผู้สามีของทาสหญิงให้เป็นไทย (ก. 2/225-226.)

2. เมื่อทาสไถ่ตัวเอง

การไถ่ตัวเองเป็นวิธีหนึ่งที่ทาสจะได้ความเป็นไทย เช่นข้อความว่า ผู้ที่ได้ตัวทาสเชลยมา หรือขายทาสเชลยไป ถ้าตัวทาสไม่สมัครใจจะอยู่ ก็ให้ไถ่ตัวได้ตามกำหนดค่าตัว ถ้าไม่มีค่าตัวก็ให้กำหนดค่าตัวทาสชายที่เป็นชายสกัน 16 ตำลึง แลค่าตัวทาสหญิงสกัน 14 ตำลึง สำหรับทาสเชลยที่อายุน้อยหรือมากกว่านี้ ให้เทียบตามกฎหมาย (ก. 2/331.)

3. เมื่อทาสไปราชการสงครามแทนนายทาส

ทาสที่นายใช้ให้ไปราชการสงครามแทน และถูกจับเป็นเชลยในสงคราม และรอดชีวิตกลับมาได้ในเวลาต่อมา จะพ้นจากความเป็นทาส (ก. 4/291-292.) แต่ถ้าไปรบโดยพลการนายไม่ได้มอบหมาย ไม่มีผลต่ออิสรภาพในประเด็นนี้

4. เมื่อทาสชนะในกรณีพิพาท

ในกรณีที่เกิดการพิพาทระหว่างนายกับทาส ถ้าทาสเป็นฝ่ายชนะจะได้รับความเป็นไทย แต่ถ้าแพ้ก็ต้องได้รับโทษตามกฎหมาย ดังข้อความในกฎหมายลักษณะทาส ว่า

ทาสต่อเจ้าเงิน ว่าเป็นกระบลประเทศ ร้ายประการใดก็ดี แลพิจารณาเป็นสัจว่า นายเป็นผู้ร้าย ท่านให้อาทาสอันส่อนั้นมาขึ้นหาอย่าง เอาเฉลว* ปะหน้าประจารแล้วให้มันร้องว่า ออย่าดูเยี่ยงอย่างข้าผู้ทรชนอันร้ายส่อนายเงิน แล้วให้ลงโทษ ทวนตัดปาก แล้วขายมันเสีย ถ้านายร้ายแถมมัน ๆ ว่าจริงไซ้ ท่านให้มันเป็นไท พ้นจากทาส (ก. 2/336.)

นอกจากนี้ ยังมีข้อความในกฎหมายลักษณะผู้เมีย ว่า “นายเงินหาความแก่ทาสชายฝากว่า ผิดเมีย ทาส ไท ตนไซ้ ถ้าเป็นสัจให้ไหม ถ้าหาสินไหมจะเสียมิได้ ให้ทวนด้วยลวดหนังแทนเบี้ยไหมนั้น ถ้าแลนายเงินหาเป็นสัจให้ทาสออกเป็นไท (ก. 2/228.)

การได้ความเป็นไทยด้วยกรณีอย่างนี้ ทาสต้องมีความมั่นใจ และความผิดของนายต้องชัดเจน ทาสกล่าวหานายทาสลอย ๆ โดยไม่มีมูลไม่ได้ เพราะผู้มีสถานภาพที่เหนือกว่าอาจมีวิธีการหลายอย่างที่จะกลับเรื่องร้ายให้กลายเป็นดี หรือกลับเรื่องดีให้กลายเป็นร้าย อย่างไรก็ตามการมีบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวจึงอาจกล่าวได้ว่า การชนะในกรณีพิพาทเป็นวิธีหนึ่งที่ทาสจะได้ความเป็นไทย

5. เมื่อบวชในพระพุทธศาสนา

การออกบวชในพระพุทธศาสนา เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทาสจะได้ความเป็นไทย เพราะคนที่บวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาจะมาจากสภาพชีวิตในอดีตอย่างไรก็ตาม ย่อมได้รับความ

* เฉลว (ฉะเหลว) หมายถึง เครื่องทำด้วยดอก หักขัดเป็นมุม ๆ ตั้งแต่ห้ามุมขึ้นไป สำหรับปักหม้อยา ปักเป็นเครื่องหมายสิ่งของซึ่งจะขาย หรือปักขอบเขต

เคารพและศรัทธาจากชาวพุทธไทยโดยทั่วกัน ทั้งนี้รวมถึงพระภิกษุที่เคยเป็นทาสมาก่อนด้วย จึงเกิดความเชื่อและคงเป็นแนวปฏิบัติทั่วไปว่า คนที่ได้บวชในพระพุทธศาสนาแล้ว จะได้ความเป็นไทย แม้จะลาสิกขาบทแล้วก็ยังคงเป็นไทยตลอดไป ดังข้อความในกฎหมายลักษณะทาส ว่า “ผู้ใดศรัทธาต่อพระศาสนา โปรดให้บวชทาสเป็นพระภิกษุ เป็นสามเณร เป็นชีในพระศาสนาแล้ว ถึงจะลาออกจากพระศาสนาแล้วก็ดี เจ้าทาสจะเอาทาสคืนมิได้ ถ้าเจ้านี้ ลูกนี้ ขอมให้บวชแล้ว จะเอานี้คืนมิได้” (ก. 2/318.) และได้กำหนดหลักปฏิบัติที่สอดคล้องกันไว้อีกว่า บุคคลต่อไปนี้จะถูกเรียกว่าทาสไม่ได้ คือ ทาสที่นายทาสโปรดและไม่ใช้แล้ว ทาสที่นายโปรดให้บวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ทาสที่โปรดให้แก่พราหมณ์ ภิกษุด้วยกันจะเรียกกันว่าเป็นทาสไม่ได้ ผู้ทรงศีลมาอาศัยอยู่ด้วย จะคู่ว่าเป็นทาสไม่ได้ (ก. 2/286.)

บทที่ 4

แนวคิดทางจริยธรรมที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง

4.1 แนวคิดทางจริยธรรมด้านการเมืองการปกครองที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง

จากการศึกษากฎหมายตราสามดวงด้านการเมืองการปกครอง ทำให้เราได้ทราบแนวคิดทางจริยธรรมได้ ดังนี้

4.1.1 ยึดมั่นในองค์พระมหากษัตริย์ เป็นแนวคิดทางจริยธรรม ค่านิยมการถ่ายทอดศรัทธาทางศาสนาไว้ในระบบการปกครองอย่างเห็นได้ชัดในความเชื่อที่ว่า พระมหากษัตริย์เป็นผู้ที่มีความศักดิ์สิทธิ์อยู่ในตัว เปรียบเสมือนพระศิวะและพระวิษณุอันเป็นเทพเจ้าในลัทธิฮินดู ไทยรับแนวความคิดของลัทธิเทวราชนี้เข้ามาในสมัยสุโขทัยตอนปลาย ตามค่านิยมนี้จะเห็นได้ว่าการทำพระราชพิธีบรมราชาภิเษกจะมีพราหมณ์ประจำราชสำนัก เป็นผู้ประกอบพิธีตามลัทธิฮินดู โดยอัญเชิญเทพเจ้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ พระศิวะ ลงมาสู่โลกให้สถิตย์ในองค์พระมหากษัตริย์ที่กำลังจะขึ้นครองราชย์ ประชาชนทั่วไปและพระสงฆ์จะนับถือพระมหากษัตริย์เปรียบเสมือนพระโพธิสัตว์ (กวอริส เวลส์, 2519 : 25) และมีความเชื่อว่าพระมหากษัตริย์คือ ผู้ที่ทำกรรมดีไว้ในชาติก่อน จึงได้เกิดมาเป็นผู้มีบุญในชาตินี้ จึงได้กำหนดโทษประหารชีวิตสำหรับผู้ผิดกฎหมาย ประทูลร้ายต่อพระมหากษัตริย์ องค์พระมหากษัตริย์จึงเป็นผู้ที่มีฐานะสูงสุดในสังคม พระราชกำหนดสูงสุดของพระองค์ทำให้มีฐานะแยกตัวออกจากคนกลุ่มอื่น ๆ แม้พระราชนิเวศมเหียรซึ่งเป็นที่อยู่ก็มีความศักดิ์สิทธิ์ใครจะกล้ากรายทำลายมิได้ หากฝ่าฝืนก็มีโทษถึงขั้นประหารชีวิตเช่นกัน พระมหากษัตริย์เป็นเจ้าแผ่นดินครอบครองผืนดินทั่วอาณาจักร มีพระราชอำนาจในการบัญญัติกฎหมาย ตัดสินลงโทษประชาชนตั้งแต่โทษสถานเบาจนถึงขั้นประหารชีวิต พระราชอาญา พระราชบัญญัติ และพระราชกำหนดที่พระองค์ตราขึ้นมีความศักดิ์สิทธิ์ใครจะละเมิดมิได้ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ให้ความคุ้มครองประชาชน และทรงเป็นผู้สงวนรักษากฎหมายอันศักดิ์สิทธิ์นี้ให้คงอยู่ แม้พระมหากษัตริย์จะมีพระราชอำนาจเด็ดขาดในการลงโทษ หรือสั่งให้ประหารชีวิตใครก็ได้ แม้กระนั้นก็ กฎมณเฑียรบาลยังพระราชอำนาจของพระองค์เอง โดยเฉพาะเช่นเมื่อโกรธผู้ใด ทรงวินิจฉัยโดยมิชอบด้วยกฎหมายประเพณีและความยุติธรรม และรับสั่งเรียกหาพระแสงดาบกฎหมายห้ามมิให้เจ้าพนักงานถวาย ถ้าฝ่าฝืนโทษเจ้าพนักงานนั้นถึงตาย หลักเมตตาธรรมทางพุทธศาสนาจะเป็นมาตรการทางศีลธรรมที่ควบคุมพระมหากษัตริย์มิให้ละเลยทศพิธราชธรรม หรือหลัก 10 ประการ อันเป็นแนวทางสำหรับให้พระมหากษัตริย์ทรงปฏิบัติตาม

อย่างไรก็ดี ก็มีวิธีการต่าง ๆ ที่ส่งเสริมอำนาจของพระมหากษัตริย์ไทย ให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น จากความเชื่อที่ว่าพระมหากษัตริย์คือผู้ที่มีบุญวาสนา เป็นการเพิ่มความศักดิ์สิทธิ์ให้กับพระมหากษัตริย์เป็นการตอบคำถามที่ว่า ทำไมบางคนจึงมีสิทธิและมีอำนาจในการปกครองประเทศ ในขณะที่คนส่วนใหญ่ต้องอยู่ใต้อำนาจในกรณีของการโค่นล้มราชวงศ์ใด ก็เพราะเป็นผู้ที่มีความสามารถมีบุญวาสนามากกว่า การสร้างบรรยากาศในพระราชวังให้ดูลึกลับน่าเกรงขาม รวมทั้งสร้างความหรรษาและพระราชพิธีวิจิตรพิสดาร การมีกฎข้อห้ามต่าง ๆ ในการติดต่อกับพระมหากษัตริย์ผู้เป็นเทวราช หลีกเลี่ยงการใช้ภาษาของสามัญชน แต่จะต้องใช้ภาษาราชศัพท์ พระมหากษัตริย์มีฐานะเป็นเจ้าชีวิต มีอำนาจเหนือชีวิตทุกคนในสังคม การปกครองแบบนี้มีลักษณะเป็นการปกครองแบบเจ้ากับข้า หรือนายปกครองข้า ต่อมาการปกครองแบบพ่อกับลูกได้รับการฟื้นฟูอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยรัชกาลที่ 5 จะเห็นว่าค่านิยมยึดมั่นในองค์พระมหากษัตริย์และระบบการปกครองแบบเทวสิทธิ์นี้เรารับมาจากศาสนาพราหมณ์และมีอยู่ในศาสนาพุทธ ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันนี้

4.1.2 ยึดมั่นในสถาบันศาสนา มีกฎหมายกำหนดลงโทษประหารชีวิตต่อผู้ที่เข้าปล้นอาวาสเผาพระอุโบสถ ทำร้ายภิกษุสามเณรถึงตาย และเอาจศพระพุทธรูปมาทุบตีเหยียบย่ำ แสดงให้เห็นถึงค่านิยมและแนวคิดทางจริยธรรมของคนไทยสมัยนั้นว่า เคารพนับถือสถาบันพุทธศาสนานั่นศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่เคารพต่อพระอุโบสถ ภิกษุสามเณร และพระพุทธรูป ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของศาสนา อีกอย่างหนึ่งคนไทยสมัยนั้นถือว่ามาตรฐานจรรยาความประพฤติที่ดีงามย่อมมาแต่วัด เพราะฉะนั้นจึงมีคติถือกันเป็นประเพณีในการบวชเรียนศึกษาอยู่ที่วัดของชายหนุ่มก่อนมีเหย้าเรือน ภิกษุสามเณรเป็นกลุ่มคนในศาสนา จึงมักได้รับความนับถืออย่างสูงจากคนทุกชั้นมาตั้งแต่สมัยที่ศาสนาพุทธลัทธิหินยานเข้ามาเป็นศาสนาประจำชาติของสุโขทัย พระมหากษัตริย์ทรงสร้างวัดต่างๆ เป็นจำนวนมาก พระจะได้รับสิทธิพิเศษ ยกเว้นจากการเกณฑ์ทหารหรือเกณฑ์ไปทำงานอื่น ๆ การกระทำใด ๆ ที่เป็นภัยต่อศาสนาก็เป็นความผิดร้ายแรงมาก แม้ว่าการลงโทษประหารชีวิตจะขัดกับเมตตาธรรมทางศาสนา แต่ก็ถือว่าผู้ที่ก่อกรรมใดไว้ก็จะได้ผลกรรมนั้นสนองเป็นกฎแห่งกรรมของชีวิต อย่างที่กล่าวว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว (ไพฑูรย์ เกรือแก้ว, 2518 : 137) พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อจิตใจของชาวไทยอย่างมาก นับว่าเป็นศาสนาประจำชาติด้วยความเลื่อมใสอย่างแน่วแน่มั่นคง เป็นการอบรมให้คนสมัยนั้นมีนิสัยใจคออ่อนโยน เมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มนุษย์ด้วยกัน มิได้รังเกียจความแตกต่างในทางเชื้อชาติหรือศาสนา

จะเห็นได้ว่าค่านิยมของคนไทยในสมัยก่อนยึดมั่นในสถาบันศาสนาอย่างเคร่งครัดมากกว่าในสมัยปัจจุบันนี้ ถึงกับมีกฎหมายสงฆ์ กฎหมายคุ้มครองสถาบันศาสนา ทั้งวัดวาอาราม พระภิกษุสงฆ์ ตลอดจนพระพุทธรูปอันเป็นสิ่งสักการะบูชาถือว่าพุทธศาสนาเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเป็นสถาบันยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนส่วนรวม และมีกฎหมายลงโทษผู้กระทำความผิดต่อศาสนา ไว้รุนแรง

แรงมากถึงขั้นประหารชีวิต

4.1.3 ยกย่องความกตัญญู (Gratitude) ลักษณะค่านิยมข้อนี้เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า คนที่กตัญญูรู้คุณคนเป็นคนที่ได้รับความรักและเป็นที่ยกย่องกันในสังคมว่าเป็นคนดี คนที่อกตัญญูเป็นคนที่ถูกเหยียดหยามในสังคม มีแต่คนรังเกียจไม่ไว้ใจและถือว่าเป็นคนชั่ว บิดามารดาเป็นผู้ที่มีบุญคุณอันใหญ่หลวงเป็นผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูบุตร การฆ่าและอกตัญญูต่อพ่อแม่และญาติพี่น้อง จึงเป็นลักษณะโทษที่ได้รับอย่างมหันต์จากสังคม ส่วนครูบาอาจารย์เป็นผู้ให้วิชาความรู้อบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี มีความก้าวหน้าในชีวิตประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองและผู้มีพระคุณได้ สังคมไทยมีพิธีไหว้ครูก็เพื่อให้รู้คุณกตัญญูต่อกับครูบาอาจารย์ผู้มีพระคุณ จึงมีการกำหนดโทษไว้รุนแรงมากต่อผู้ที่ทำร้ายฆ่าครูบาอาจารย์ การเกื้อกูลต่อผู้ที่มีพระคุณยามตกยากเลี้ยงดูพ่อแม่ยามแก่เฒ่า จึงเป็นการแสดงออกทางหนึ่งของค่านิยมยกย่องความกตัญญูรู้คุณของคนไทย

4.1.4 รังเกียจการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต จากอิทธิพลของปรัชญาพุทธศาสนาถ่ายทอดคำสอนต่อ ๆ มาสอนให้คนไทยมีปรัชญาชีวิตที่รักสงบ รังเกียจการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต และความโหดร้ายของเวรต่าง ๆ ถือเสียว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว มีจิตใจอ่อนโยนโอบอ้อมอารี รักสัตว์และทารก ผู้ที่ยากจนและอ่อนแอกว่า ได้มีกฎหมายลงโทษโจรที่ลักทารกไปตัดมือตัดเท้า ตัดคอ เอาเครื่องประดับอย่างร้ายแรง เป็นการแสดงให้เห็นถึงค่านิยมที่มีอิทธิพลทางศาสนาไม่ให้ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตและสนับสนุนให้ใช้วิธีสันโดษ เสียสละซึ่งสิ่งที่เป็นกิเลส ในชีวิตถือว่าทารกเป็นสิ่งบริสุทธิ์มีความอ่อนหวาน ไม่ควรที่จะได้รับความโหดร้าย ทำอันตรายหรือทารุณแต่อย่างใด คนที่ฆ่าทารกได้จัดว่ามีใจบาปหยาบช้าควรแก้โทษทัณฑ์ที่รุนแรง คนสมัยก่อนนิยมมีบุตรมาก ดังเช่นพระมหากษัตริย์ไทยที่มักจะมีโอรสและธิดาเป็นจำนวนมาก และประชาชนจะไม่เคยเห็นพระมหากษัตริย์ไทยเสด็จไปไหนมาไหนโดยไม่มีเด็ก ๆ ตามเสด็จไปไหนมาไหนเลย (Sir John Bowring, 1969 : 105)

ค่านิยมที่เรามองจากการกำหนดโทษ ตามโทษทัณฑ์ซึ่งกรรมกรรม ในบทพระอัยการกระบดศึกนี้ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของค่านิยมของคนไทยสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับค่านิยมของคนไทยในปัจจุบันนี้ นั่นก็แสดงว่าแม้สถานการณ์ต่าง ๆ ทางสังคมจะเปลี่ยนแปลงไป แต่ค่านิยมที่ฝังแน่นในจิตใจของคนไทยไม่ได้เปลี่ยนแปลงตามไปเลย

วิเคราะห์แนวคิดทางจริยธรรมด้านการเมืองการปกครองที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง

(ก) สภาพสังคมต้นรัตนโกสินทร์

กฎหมายที่ดีต้องมีความสอดคล้องกับความรู้สึกร่วมของสังคมส่วนรวมและสภาพสังคมในเวลานั้นด้วย ดังนั้นเราก็อาจจะมองสภาพสังคมได้จากกฎหมายที่บัญญัติขึ้นใช้ควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมได้เช่นกัน ซึ่งอาจแบ่งสภาพสังคมต้นรัตนโกสินทร์ออกกว้าง ๆ ดังนี้ คือ

ชนชั้นในสังคมสมัยรัตนโกสินทร์มีพระมหากษัตริย์เป็นจุดศูนย์กลางของสังคมมีพระราชอำนาจที่จะกระทำการใด ๆ ได้ตามพระราชประสงค์ ถึงกระนั้นก็ทรงอยู่ในทศพิธราชธรรม พระองค์เองก็ยังทรงออกกฎหมายยับยั้งการใช้พระราชอำนาจของพระองค์เอง แต่เนื่องจากในสมัยรัชกาลที่ 1 ทรงติดภาระหน้าที่ในการทำศึกสงคราม จึงมิได้ตรากฎหมายขึ้นใหม่ทั้งหมด นอกจากได้รวบรวมเอากฎหมายครั้งกรุงเก่ามาจัดลำดับเป็นหมวดหมู่มาถึงรัชกาลที่ 3 จึงได้ตรากฎหมายโจรห้าเส้นขึ้น การปฏิบัติต่อพระมหากษัตริย์นั้นเข้มงวดมาก เมื่อเสด็จไปที่ใดประชาชนต้องปิดประตูหน้าต่างห้ามออกมาดู ห้ามนิทาเจรจาหย่าช้ำต่อพระมหากษัตริย์ ดังปรากฏในพระไอยการอาญาหลวงมาตราที่ 7 กล่าวว่า

“มาตราหนึ่ง ผู้ใดทงรองอาจับยาบกลัว เกรงาหย่าช้ำต่อพระเจ้าอยู่หัว ประมาทหมิ่นพระราชบัญญัติ แลพระบันฑุลพระโองการ ท่านว่าผู้นั้นเลมิดพระราชอาญาพระเจ้าอยู่หัว ท่านให้ลงโทษ 8 สถาน คือให้ฟันคอริบเรื่อน ให้ตัดปาก ตัดหู ตัดมือ ตัดตีนเสีย ให้ทวนด้วยลวดหนั่ง 20-50 ที ให้จำไว้เดือนหนึ่ง แล้วเอาตัวลงหล้าช้าง ให้ไหม้จตุระคุณแล้วเอาตัวลงเป็นไพร่ ให้ไหม้ทวิคุณให้ไหม้ลาหนึ่ง ให้ภาคทัณฑ์ไว้” (องค์การคำครุสภา, 2505 : 11)

ชนชั้นในสังคมถัดจากเจ้าลงมาก็คือ พวกข้าราชการชั้นขุนนาง ขุนหมื่นพวกกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นข้าราชการมียศศักดิ์ดีกว่าในสมัยปัจจุบัน แต่ถ้าปฏิบัติหน้าที่บกพร่องก็จะถูกเขียนและถูกถอดยศ บรรดาขุนนางและข้าราชการจะได้รับศักดินากันทุกคนตามยศ ผู้ที่มีศักดินาตั้งแต่ 400 ขึ้นไปจะพ้นจากการถูกเกณฑ์แรงงาน รวมทั้งทุกคนในครอบครัว แต่ถ้าหากไปกระทำผิดขึ้นก็ต้องเสียค่าปรับตามศักดินาของตน พวกขุนนางต้องเข้าพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา ซึ่งกระทำปีละ 2 ครั้ง (เดือน 5 และเดือน 10) ความสำคัญของพิธีนี้ก็คือ ให้ข้าราชการซื่อตรงจงรักภักดีต่อกษัตริย์ ถ้าหากข้าราชการคนใดไม่มาในพิธีถือว่าเป็นขบถ และต้องถูกลงโทษ

ระดับชนชั้นในสังคมอันดับต่อมา คือ พวกไพร่ คือพวกคนธรรมดาทั่ว ๆ ไป มีสิทธิจับจองที่ดินที่ว่างเปล่าเลี้ยงชีวิตได้ตามกฎหมาย แต่ไม่มีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องรักษาสิทธิทางศาล ถ้าไม่สังกัดมูลนายในสมัยรัตนโกสินทร์ไพร่จำเป็นต้องสังกัดมูลนายเพื่อประโยชน์หลายประการ เช่น มูลนายสามารถช่วยเหลือไพร่ของตนให้พ้นจากความผิดเล็กน้อยได้ หรือช่วยให้หลีกเลี่ยงการถูกลงโทษทุกขุทรมานภายในคุกได้ โดยขอรับตัวไปช่วยงานทางบ้าน แต่ต้องเสียทรัพย์สินประกันตัวกับเจ้าพนักงาน (Akin Rabibhadana, 1975 : 111)

ในกฎหมายลักษณะรับฟ้อง มาตราที่ 10 กล่าวว่า

“ราษฎรฟ้องร้องด้วยคดีประการใดแลมิได้ตั้งสังกัดมูลนาย อย่าพึงรับไว้บังคับบัญชาเป็นอันขาดทีเดียว ให้ส่งตัวผู้หาสังกัดมูลนายมิได้นั้นแก่สัสดี เอาเป็นคนหลวง” (องค์การคำครุสภา, 2505 : 32)

อย่างไรก็ตาม พวกไพร่ก็มีอิสระในการดำรงชีวิตของตนเอง ใครข่มเหงไม่ได้ โดยเฉพาะไพร่หลวงมีตราในกฎหมายว่า ถ้าไพร่หลวงได้รับความลำบากให้กราบทูลพระมหากษัตริย์ เพราะพวกนี้เป็นกำลังของบ้านเมืองทั้งสิ้น

แม้คนชั้นไพร่จะเป็นชนชั้นต่ำก็ยิ่งดีกว่าพวกทาส ซึ่งเป็นพลเมืองชั้นต่ำที่สุด ไม่มีอิสระไปไหน ๆ หรือประกอบอาชีพใด ๆ ต้องอยู่ได้อ่านาเจ้านาย เจ้านายเห็นดีได้เอาโชครวนล่ามขาให้ออกรบหรือทำงานแทนเจ้านายได้ เจ้านายอาจจะขกหรือขายให้แก่ผู้ใดก็ได้ตามใจชอบ ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีกฎหมายจำกัดอำนาจของเจ้านายไว้ว่า

“มาตราหนึ่ง ผู้ใดถึงเคียดแค้นข้า คนตนใช้ ท่านให้ตีรายให้หลาบปราบแต่รายให้กลัว ท่านมิให้ล้มตายเลย ถ้ามันคนร้ายสั่งสอนมิได้ก็ให้ขายมันเสีย ถ้าตีมันตายให้ไหม โดยตักมือไม้เหล่านั่นแล” (องค์การคำครุสภา, 2505 : 291)

(ข) ความเชื่อ

คนไทยในสมัยนั้นมีความเชื่อถือทั้งทางด้านไสยศาสตร์ เวทมนต์ และเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา รวมทั้งมีศาสนาพราหมณ์เข้ามาปะปนอยู่ด้วย มีพราหมณ์จากอินเดียเข้ามารับราชการในราชสำนักเป็นที่ปรึกษาในการทำพิธีต่าง ๆ ทางศาสนาทั้งพิธีหลวงและพิธีราษฎร์ ความเชื่อในการไสยศาสตร์มีหลายอย่าง เช่น การล่องหนหายตัว การอยู่ยงคงกระพัน ภูตผีปีศาจ และนิยมเวทมนตร์คาถาต่าง ๆ เช่น เสน่ห์ยาแฝด เชื่อถือในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เช่น ปรากฏในลักษณะพิสูจน์ด้วยการดำน้ำ ลุยไฟ หากผู้ใดบริสุทธิ์จะได้รับความคุ้มครองจากอำนาจเหนือธรรมชาติให้ปลอดภัย หากไม่บริสุทธิ์สิ่งศักดิ์สิทธิ์ก็จะไม่ช่วย แต่ที่ผู้ที่ใช้เวทมนตร์คาถาในการพิสูจน์ก็ต้องมีความผิดถูกลงโทษตามกฎหมาย และลงโทษไปถึงครูผู้สอนวิชาคาถาอาคมนั้นด้วย แม้ว่าผู้คนในสมัยนั้นจะมีความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ แต่ในขณะเดียวกันก็เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาไปด้วย มีกฎหมายลงโทษอย่างหนัก สำหรับผู้ทำลายอุโบสถ ลักษณะของวัด เช่น พระพุทธรูปทำร้ายพระภิกษุสามเณร ดังปรากฏในกฎหมายลักษณะโจร คนในสมัยก่อนเชื่อเรื่องนรกและสวรรค์อย่างจริงจัง ผู้ที่ทำดีจะได้ขึ้นสวรรค์ ผู้ที่ทำชั่วจะต้องตกนรก มีแต่พระพุทธเจ้าเท่านั้นที่ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิด เทพเจ้ามีทั้งมีรูปและไม่มีรูปมีหน้าที่คุ้มครองผู้ประพฤติดีลงโทษผู้ประพฤติชั่ว ความเชื่อเหล่านี้มีอิทธิพลในการดำเนินชีวิตของคนในสมัยนั้นมาก เช่น ในสังคมไม่ยอมรับการแต่งงานในสายเลือดเดียวกันมีความเชื่อว่า ถ้าแต่งงานในกลุ่มสืบเชื้อสายทางตรงด้วยกันก็จะเกิดอัปมงคล ผ่นไม้ตก ต้องเชิญพระมาปัดรังควาญ ไม่นิยมหนีตามกันไป

จะเห็นได้ว่า สภาพสังคมในสมัยรัตนโกสินทร์ที่กล่าวมานี้ นับได้ว่าเป็นอารยธรรมขั้นพื้นฐานของไทยมาจนถึงปัจจุบันนี้ ตั้งแต่ระบบการปกครอง ชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี แม้จะมีการปรับปรุงกันบ้างตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป แต่โครงสร้างของสังคมก็

ยังยึดถือตามแบบเดิม ซึ่งเป็นเรื่องที่ควรแก่การศึกษาอยู่มากน้อย

4.2 แนวคิดทางจริยธรรมด้านสังคม วัฒนธรรม และศาสนาที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง

4.2.1 แนวคิดทางจริยธรรมด้านสังคม และวัฒนธรรม ที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง

เนื้อหาของกฎหมายตราสามดวงที่หยิบยกขึ้นมาศึกษาจะเป็นแนวคิดทางจริยธรรม บทบัญญัติบางลักษณะที่เป็นมาของกฎหมายไทยยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะบทบัญญัติความผิดที่เกี่ยวกับทรัพย์ และความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายตราสามดวง ดังจะกล่าวต่อไปนี้

(ก) แนวคิดทางจริยธรรมในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ในกฎหมายลักษณะโจร

สำหรับแนวคิดทางจริยธรรมในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ในกฎหมายลักษณะโจรในส่วนนี้ผู้วิจัยจะได้แยกวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็น คือ ก) วิธีการบัญญัติความผิด ข) เนื้อหาสาระของบทบัญญัติซึ่งกำหนดความผิด ดังนี้

วิธีการบัญญัติความผิด

1. ความผิดฐานลักทรัพย์

บทบัญญัติในกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 288 ความว่า “ผู้ใดบังอาจเอาทรัพย์ของผู้อื่นไปโดยการทุจริต ทรัพย์นั้นจะเป็นของๆ ผู้นั้นผู้ใดทั้งนั้นก็ตาม หรือผู้หนึ่งผู้ใดเป็นเจ้าของทรัพย์นั้นแม้แต่ส่วนหนึ่งก็ตาม ถ้าแลมันบังอาจเอาไปโดยเจ้าของเขามีได้อนุญาตใช้ ท่านว่ามันคือโจรลักทรัพย์...”

ความผิดนี้มีองค์ประกอบดังนี้

- มีการเอาไป มีความเห็น 2 ประการคือ ความเห็นของศาลฎีกา เห็นว่า เพียงแค่เอาทรัพย์ไปในลักษณะที่จะพาเอาไปได้ก็เป็นการ “เอาไป” และความเห็นในทางตำราเห็นว่า จะต้องเป็นการเอา การครอบครองไป โดยผู้เอาไปจะเข้าครอบครองหรือมีอำนาจแท้จริงแทนที่ (หยุด แสงอุทัย, 2495 : 423)

- ทรัพย์เป็นของผู้อื่นหรือผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย หมายความว่าทรัพย์นั้นต้องมีผู้อื่นถือกรรมสิทธิ์อยู่หรืออย่างน้อยต้องมีผู้อื่นถือกรรมสิทธิ์ร่วมกับผู้เอาไป ส่วนคำว่า “ทรัพย์” ถ้าเป็นการลักทรัพย์จะลักได้ก็แต่ทรัพย์ที่สามารถเคลื่อนที่ได้เท่านั้นด้วยเหตุว่าสามารถที่จะเอาไปได้ (พระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์, ร.ศ. 128 : หน้า 2 : 230)

- เจ้าของไม่ได้อนุญาต หมายความว่าถึงการที่เจ้าของทรัพย์หรือผู้ครอบครองทรัพย์ไม่ได้อนุญาตให้นำเอาทรัพย์ไป ซึ่งการอนุญาต ดร. หยุด แสงอุทัย หมายความว่าถึงการอนุญาตโดยตรงและการอนุญาตโดยปริยาย ดังนั้นการที่เจ้าของไม่อนุญาตจึงรวมทั้งการไม่อนุญาตโดยตรงและโดย

ปริยาย (หยุด แสงอุทัย, 2516 : 426)

- มีเจตนาทุจริต หมายความว่าผู้กระทำให้มีความจงใจเอาทรัพย์สินผู้อื่นไปเพื่อแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่น อันเป็นประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย และเจตนาทุจริตจะต้องมีอยู่ขณะเอาทรัพย์สินไป เพราะถ้าในขณะเอาทรัพย์สินไปผู้กระทำให้ไม่มีเจตนาทุจริตแล้วเกิดมีเจตนาทุจริตขึ้นในภายหลัง ผู้กระทำให้ไม่ผิดฐานลักทรัพย์เพราะไม่เข้าองค์ประกอบความผิด ดังคำพิพากษาฎีกาที่ 160/2460 ซึ่งมีใจความว่า ถ้ากิริยาที่เอาไปเป็นการที่กฎหมาย มาตรา 6 ข้อ 3 ว่าทุจริตแล้วมิโทษฐานลักทรัพย์ (หยุด แสงอุทัย, 2516 : 429)

2. ความผิดฐานวิ่งราวทรัพย์

ความผิดฐานนี้บัญญัติอยู่ในกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 297 ความเป็นว่า “ผู้ใดลักทรัพย์ โดยใช้กิริยาฉกฉวยเอาทรัพย์สินพาหนีไปต่อหน้า ท่านว่ามีความผิดฐานเป็นโจรวิ่งราวทรัพย์...”

ความผิดนี้มีองค์ประกอบดังนี้

- เป็นการลักทรัพย์ (ดูองค์ประกอบความผิดฐานลักทรัพย์)
- ใช้กิริยาฉกฉวยเอาทรัพย์สินหนีไปต่อหน้า องค์ประกอบข้อนี้มีความเห็นอยู่ในเรื่องการแปลความหมายอยู่ 2 ประการ คือ ประการแรกเป็นความเห็นของศาลฎีกาเห็นว่าต้องประกอบด้วยกรรมสองกรรม คือ ฉกฉวยกรรมหนึ่ง และพาหนีไปต่อหน้าอีกกรรมหนึ่ง ถ้าขาดกรรมใดกรรมหนึ่งก็ไม่เป็นวิ่งราว ส่วนประการที่สอง เป็นความเห็นทางตำรา เห็นว่าเป็นการหยิบหรือฉกกระชากมาเอาทรัพย์สินไปโดยใช้กำลังเร็ว พอทรัพย์หลุดไปก็เป็นความผิดสำเร็จและการที่จะเรียกว่า “ฉกฉวย” ได้นั้น แสดงว่าทรัพย์จะต้องอยู่ที่ตัวผู้ครอบครองทรัพย์ หรือใกล้ชิดกับตัวผู้ครอบครอง (หยุด แสงอุทัย, 2516 : 444)

3. ความผิดฐานชิงทรัพย์

ความผิดนี้บัญญัติอยู่ในกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 298 ความเป็นว่า “ผู้ใดลักทรัพย์ ด้วยใช้กำลังทำร้ายผู้อื่น หรือขู่เข็ญว่าจะทำร้ายเขา เพื่อเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งนี้คือ

- (1) เพื่อประโยชน์ที่จะเตรียมการหรือให้เป็นความสะดวกในการที่มันจะลักทรัพย์ ก็ดี
- (2) เพื่อที่จะเอาทรัพย์ หรือให้ผู้ใดส่งทรัพย์ให้แก่มันก็ดี
- (3) เพื่อที่จะเอาประโยชน์อันเกิดแต่การที่มันลักทรัพย์นั้นก็ดี
- (4) เพื่อจะปกปิดการกระทำความผิดของมันก็ดี
- (5) เพื่อจะหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญา สำหรับความผิดนั้นก็ดี ท่านว่ามีความผิดฐานเป็นโจรชิงทรัพย์...”

องค์ประกอบความผิดฐานนี้ คือ

- มีการลักทรัพย์ (องค์ประกอบความผิดฐานลักทรัพย์)
- โดยใช้กำลังทำร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะทำร้าย คำว่า “ใช้กำลังทำร้าย” ดร. หยุต แสงอุทัย ได้ให้ความหมายว่า เป็นการใช้กำลังทางร่างกายกระทำต่อตัวบุคคลอื่น ไม่ว่าจะใช้อาวุธหรือเครื่องมืออย่างใดๆ หรือไม่เช่น ชก ต่อย ตี ชิง แทะ จับกุม ขัง ตลอดจนการสกดจิต และการใช้ยาทำให้มีเมาส่วนคำว่า “ขู่เข็ญว่าจะทำร้าย” หมายความว่ายังไม่ได้ลงมือทำร้ายเพียงแต่ข่มขู่ให้เกิดความกลัวเท่านั้น (หยุต แสงอุทัย, 2526 : 234)
- การทำร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะทำร้ายต้องกระทำโดยเจตนาพิเศษอย่างใดอย่างหนึ่งใน 5 ประการ คือ เพื่อประโยชน์ในการเตรียมหรือให้เป็นความสะดวกในการที่จะลักทรัพย์ เพื่อจะเอาทรัพย์หรือให้ผู้ใดส่งทรัพย์ให้กับตน เพื่อเอาผลประโยชน์ที่ได้มาจากการลักทรัพย์ เพื่อให้ปกปิดการกระทำความผิด (ฐานลักทรัพย์) หรือประการสุดท้ายเพื่อหลีกเลี่ยงให้ตนพ้นอาญาสำหรับความผิดนั้น

4. ความผิดฐานปล้นทรัพย์

ความผิดฐานนี้บัญญัติอยู่ในกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 301 ความว่า “ถ้าคนตั้งแต่สามคนด้วยกันขึ้นไปแลมีมีศาสตราวุธแม้แต่คนเดียวก็ตีกระทำการชิงทรัพย์ท่านว่ามีความผิดฐานเป็นโจรปล้นทรัพย์...”

ความผิดนี้มีองค์ประกอบดังนี้ คือ

- มีบุคคลตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปซึ่งทั้ง 3 คน มีความตั้งใจที่จะไปชิงทรัพย์ด้วยกันทุกคน และต้องอยู่ในฐานะที่กระทำการชิงทรัพย์ได้
- กระทำการชิงทรัพย์ (องค์ประกอบฐานชิงทรัพย์)
- ผู้กระทำแม้แต่คนเดียวมีศาสตราวุธ และเจตนาของผู้กระทำจะต้องคลุมถึงการมีศาสตราวุธด้วย ซึ่งถ้าบุคคล 3 คน เข้ากระทำการชิงทรัพย์โดยไม่รู้ว่ามีคนใดคนหนึ่งมีศาสตราวุธติดตัวมาด้วย บุคคลนั้นก็ไม่ผิดฐานปล้นทรัพย์ (พระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์, ร.ศ. 128 : หน้า 2 : 250)

5. ความผิดฐานฉ้อโกง

ความผิดฐานนี้บัญญัติอยู่ในกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 304 ความว่า “ผู้ใดใช้อุบายหลอกลวงด้วยประการใดใด อันต้องประกอบด้วยเอาความเท็จมากล่าวหรือแก้ตัวปกปิดเหตุการณ์อย่างใดใด” ที่มันควรต้องบอกให้เจ้านั้นโดยมันมีเจตนาทุจริตคิดหลอกลวงให้ผู้หนึ่งผู้ใดส่งทรัพย์อย่างหนึ่งอย่างใดให้แก่ตัวมันเองหรือแก่ผู้อื่นก็ดีหรือให้เขาทำหนังสือสำคัญ หรือให้เขาถอนหรือ

ทำร้ายหนังสือสำคัญอย่างใดๆ ก็ดี ท่านว่ามันผู้หลอกลวงเช่นว่ามานี้ กระทำการน้อโกงมีความผิด..”

ความผิดนี้มีองค์ประกอบดังนี้ คือ

- ใช้อุบายหลอกลวง 2 วิธี คือ

1. เอาความเท็จมากล่าว หมายถึงการหลอกลวงเขาว่าให้มีเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งเกิดขึ้นหรือกำลังเป็นอยู่ และ ดร.หยุด แสงอุทัย เห็นว่า คำ “มากล่าว” น่าจะรวมถึงการกล่าวโดยใช้กิริยาท่าทางด้วย (หยุด แสงอุทัย, 2516 : 458)

2. ปกปิดความจริงที่ควรบอกให้แจ้ง หมายความว่า ใช้อุบายหลอกลวงเขาโดยผู้กระทำการปกปิดความจริงที่ควรบอกให้แจ้งทำให้เขาเข้าใจผิด

- ทำให้เขาหลงเชื่อจนเขาส่งทรัพย์ หรือทำหรือถอนหรือทำลายหนังสือสำคัญ ดร. หยุด แสงอุทัย ได้แสดงความหมายในเรื่องนี้ว่าต้องมี ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อุบายหลอกลวงกับการส่งทรัพย์หรือทำ หรือถอนหรือทำลายหนังสือสำคัญตามทฤษฎีเงื่อนไข (หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล) ต้องพิจารณาว่าถ้าไม่มีการใช้อุบายหลอกลวงจะมีการส่งทรัพย์ หรือทำ หรือถอน หรือทำลายหนังสือสำคัญหรือไม่ และถ้าผู้ถูกหลอกได้ส่งทรัพย์... ฯลฯ... เพราะเหตุอื่นที่ไม่ใช่หลงเชื่อตามอุบายด้วยแล้ว ก็ไม่ผิดฐานน้อโกง แต่จะผิดฐานพยายามน้อโกง (พระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์, ร.ศ. 128 : หน้า 2 : 264)

- โดยเจตนาทุจริต หมายความว่าต้องมีเจตนาธรรมดาประกอบด้วยมูลเหตุชักจูงใจพิเศษ

เนื้อหาของบทบัญญัติซึ่งกำหนดความผิด

จากการศึกษาเปรียบเทียบบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ที่ปรากฏในกฎหมายต้นกรุงรัตนโกสินทร์กับที่ปรากฏในกฎหมายลักษณะอาญาได้พบว่าการรับเอากฎหมายตะวันตกและกฎหมายเก่าของไทยเข้ามาในลักษณะกฎหมายอาญาได้ปรากฏอยู่ใน 3 ลักษณะ คือ

1) ความผิดที่มีหลักการพื้นฐานหรือสาระสำคัญเช่นเดียวกันกับทั้งในกฎหมายเก่าของไทยและกฎหมายตะวันตก

2) ความผิดที่ตกทอดมาจากกฎหมายเก่าของไทย

1) ความผิดที่มีหลักการพื้นฐานหรือสาระสำคัญ เช่นเดียวกันกับทั้งในกฎหมายเก่าของไทยและกฎหมายตะวันตก ความผิดที่อยู่ในกลุ่มนี้จะเป็นความผิดอาญาพื้นฐานที่มีอยู่ในแทบทุกประเทศ สาระสำคัญของบทบัญญัติที่กำหนดความผิดเช่นนี้จะไม่มีความแตกต่างกันมากนักดังเช่นความผิดฐานลักขโมยทรัพย์ตามกฎหมายลักษณะโจร มีว่า “การนำเอาซึ่งทรัพย์สรรพเหตุทั้งปวงของผู้อื่นไปด้วยเจตนา” ความผิดฐานลักทรัพย์ตามกฎหมายอินเดียมีว่า “ผู้ใดเอาทรัพย์อันเคลื่อนที่

ได้ของผู้อื่นไปโดยปราศจากความยินยอมด้วยเจตนาทุจริต เรียกได้ว่าผู้นี้กระทำความผิดฐานลักทรัพย์” ความผิดที่มีลักษณะเช่นนี้แม้ในการร่างกฎหมายลักษณะอาญาจะปรากฏหลักฐานว่าได้ใช้กฎหมายต่างประเทศเป็นต้นแบบแต่ไม่อาจกล่าวได้โดยถนัดนักว่าเป็นความผิดที่บัญญัติขึ้นโดยรับมาจากกฎหมายต่างประเทศโดยแท้ และจากการศึกษาบทบัญญัติความผิดในกฎหมายลักษณะโจรและกฎหมายลักษณะอาญาได้พบว่า มีความผิดที่บัญญัติในกฎหมายลักษณะอาญา โดยมีหลักฐานระบุว่ามีความผิดที่ได้ใช้กฎหมายต่างประเทศเป็นต้นแบบ แต่หลักการพื้นฐานหรือสาระสำคัญของความผิดไม่ต่างจากที่บัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะโจรมากนัก ความผิดที่พบว่ามีลักษณะเช่นนี้ได้แก่ ความผิดฐานลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ครอบครอง รับของโจร ทำให้เสียทรัพย์ และบุกรุกความผิดที่มีลักษณะเหล่านี้แม้จะมีหลักฐานว่าได้ใช้กฎหมายต่างประเทศเป็นต้นแบบ แต่ไม่อาจกล่าวอธิบายได้โดยถนัดว่าเป็นกฎหมายที่รับเข้ามาจากตะวันตกอย่างแท้จริง เนื่องจากหลักการหรือแนวความคิดพื้นฐานในลักษณะของความผิดนั้นๆ มีส่วนที่เหมือนกับกฎหมายเก่าของไทย ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปใกล้เคียงกฎหมายตะวันตกมากยิ่งขึ้น

2) ความผิดที่ตกทอดมาจากกฎหมายเก่าของไทย ในส่วนนี้เป็นความผิดที่ไม่ปรากฏหลักฐานยืนยันว่ามีการใช้กฎหมายต่างประเทศเป็นต้นแบบในการร่างกฎหมายลักษณะอาญา แต่เมื่อพิจารณาจากหลักฐานแล้ว น่าเชื่อว่าเป็นความผิดที่ตกทอดมาจากกฎหมายเก่าของไทย

ความผิดที่มีลักษณะเช่นนี้ ได้แก่ ความผิดฐานวิ่งราวทรัพย์ ซึ่งจากการศึกษากฎหมายต่างประเทศบางประเทศที่เป็นต้นแบบในการร่างกฎหมายลักษณะอาญา เช่น อินเดีย อิตาลี อังกฤษ เป็นต้น ไม่พบว่ามีบทบัญญัติความผิดประเภทนี้โดยเฉพาะ และในการจัดพิมพ์กฎหมายลักษณะอาญาเป็นภาษาฝรั่งเศส นายยอร์ช ปาดูซ์ ได้ให้คำอธิบายถึงความผิดประเภทนี้ว่า “รูปแบบของการลักทรัพย์เช่นนี้ ปรากฏขึ้นเป็นอย่างมากในกรุงเทพมหานครจึงมีความจำเป็นต้องได้รับโทษอย่างชนิดพิเศษและหนักเพียงพอ”* อันเป็นการให้เหตุผลความจำเป็นที่จะต้องบัญญัติความผิดฐานนี้ขึ้น โดยเฉพาะแตกต่างหากจากความผิดฐานลักทรัพย์อันต่างจากกฎหมายของต่างประเทศโดยทั่วไป และนอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงตัวบทบัญญัติความผิดฐานวิ่งราวทรัพย์ที่บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดลักทรัพย์โดยใช้กริยาฉกฉวยเอาทรัพย์พาหนีไปต่อหน้า ท่านว่ามีความผิดฐานเป็นโจรวิ่งราวทรัพย์...” จะพบว่ามีความหมายของ “โจรฉกฉวย” ที่ว่า “โจรฉกฉวยนั้นๆ คือว่าหาเครื่องศาสตราวุธได้ ไปคอยอยู่ที่ถนนหนทางเปลี่ยวช่วงชิงเอาทรัพย์สิ่งของเครื่องอัฐมณีนี้อะไร” ในกฎหมายลักษณะโจรอยู่มาก

ดังนั้น เมื่อประมวลหลักฐานทั้งหมดแล้วจึงน่าจะเชื่อว่าเป็นความผิดฐานวิ่งราวทรัพย์เป็นความผิด

* Certe form de vol est si frequente a Bangkok, qu' il a fallu la punir de peines speciales et assez levees ดูได้ใน Georges, Padoux, Code Penal du Royaume de Siam 1908 : Version Francaise avec une introduction et. pes notes. (Paris: Imprimerie Nationale Mdcxcix, 1908).

หนึ่งในกฎหมายลักษณะอาญาที่ตกทอดมาจากกฎหมายเก่าของไทย

และนอกจากความผิดฐานวิ่งราวทรัพย์แล้ว ยังพบว่ามีคดีเล็กๆ อีก 2 คดี ความผิดซึ่งไม่ปรากฏว่ามีการอ้างอิงเอากฎหมายตะวันตกมาเป็นต้นแบบในการร่าง และเมื่อพิจารณาบทบัญญัติความผิดเทียบกับกฎหมายลักษณะโจรแล้วมีความใกล้เคียงจนน่าเชื่อว่าเป็นความผิดที่ตกทอดมาจากกฎหมายเก่าของไทย ความผิดที่ว่านี้คือ ความผิดตามมาตรา 292 “ผู้ใดบังอาจลักเก็บผลไม้ หรือพรรณไม้ที่มีประโยชน์อย่างใดใดที่เขาปลูกไว้ในเรือสวนไร่นา ท่านว่ามีความผิด...”* และมาตรา 296 “ถ้าผู้ใดลักขังแม้แต่เชือกเดียวก็ดี หรือลักปลูสัตว์ หรือสัตว์พาหนะ ตั้งแต่สามตัวขึ้นไปก็ดี ท่านว่ามีความผิด...”**

(ข) แนวคิดทางจริยธรรมในความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย

กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ถือว่าเป็นประมวลกฎหมายอาญาระดับแรกของไทยที่มีการนำเอาแนวความคิดของประเทศในทางตะวันตกเข้ามาปรับใช้มีการจัดแบ่งประเภทของความผิดออกเป็นหมวดหมู่ และลักษณะของความผิด สามารถปรับใช้ได้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นใหม่ในหลายๆ กรณี โดยไม่ต้องมีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาใหม่อีก แต่จะอาศัยการปรับข้อเท็จจริงเข้ากับข้อกฎหมายโดยศาล

เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายตราสามดวงซึ่งมีผลบังคับใช้ก่อนหน้านั้น จะพบถึงความแตกต่างของกฎหมายทั้ง 2 ฉบับ ไม่ว่าจะเป็นแนวความคิดในการบัญญัติกฎหมาย การจัดประเภทของความผิด และการกำหนดลักษณะของความผิด โดยเฉพาะแนวความคิดในการบัญญัติกฎหมายนั้น กฎหมายตราสามดวงจะอ้างอิงที่มาของบทบัญญัติความผิดจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเชื่อในสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ แต่กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 จะอ้างที่มาของกฎหมายจากอำนาจในการปกครองประเทศ ซึ่งมูลเหตุในการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 นั้นมีหลายสาเหตุด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ซึ่งเป็นปัญหาหนึ่งที่ส่งผลให้ต้องมีการร่างกฎหมายเพื่อจะได้ใช้เป็นข้ออ้างในการยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขต

* เทียบกับกฎหมายลักษณะโจร อาทิเช่น มาตรา 117 “ถ้าลักแต่ผัก พักถั่วเนื่อปลาหมูเปดไก่อของกินค่าเปนแต่เบี้ย 100, 1000 ให้ตี 15, 25 ที แล้วให้ประจานรอบตลาด ให้ใช้ขอทานคืน” มาตรา 118 “ถ้าลักเส้นผักพักถั่วเนื่อปลาหมูเนื่อปลาถือมีดพร้าเครื่องศาสตราวุธ ไปด้อมมองลักของท่านกลางคืนและเจ้าของจับได้ ฐูหนด้วยประการใดก็ดี พิจารณาเปนสังท่านว่าถือโจร...”

** เทียบกับกฎหมายลักษณะโจร อาทิเช่น มาตรา 104 “ถ้าโจรลักขังม้าวัวควายแลทรัพย์สิ่งของมาแต่อื่น...” มาตรา 108 “โจรปล้นสดมย่องเบา ดิจิงชกล้วงลอบลักขังม้าคนวัวควายเรือเกียนทรัพย์สิ่งใด ๆ ...”

นอกจากนี้ปัญหาของกฎหมายตราสามดวงเองที่ต่างประเทศใช้เป็นข้ออ้างว่า มีความล้าสมัยยังไม่เป็นสากล ไม่มีการแบ่งเป็นความแพ่ง ความอาญา การกำหนดโทษ ยังไม่มีความเหมาะสมกับสภาพของความคิด บทบัญญัติของความคิดไม่สามารถปรับใช้กับลักษณะของการกระทำผิดที่เกิดขึ้นใหม่ได้ มีลักษณะเป็นการเฉพาะและไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายได้ทั่วประเทศ จากปัญหาต่างๆ เหล่านี้ ทำให้ต่างประเทศใช้เป็นข้ออ้างในการไม่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายไทยหรือสิทธิสภาพนอกอาณาเขต จนในเวลาต่อมาประเทศไทยก็สามารถยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขตนี้ได้ โดยผลของการปรับปรุงระบบกฎหมาย

ในการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 นั้น แม้ว่าจะมีกรรมการเป็นชาวต่างประเทศมาช่วยในการร่างกฎหมายและได้นำประมวลกฎหมายอาญาของต่างประเทศมาเป็นแบบ อย่างในการร่างก็ตาม ผู้ร่างก็มิได้มีแนวความคิดที่จะรับเอาวัฒนธรรมทางกฎหมายของต่างประเทศมาทั้งหมด และละทิ้งกฎหมายไทยที่มีอยู่แต่เดิมไปโดยสิ้นเชิงแต่อย่างใด ผู้ร่างมีความปรารถนาที่จะให้มีการผสมผสานแนวความคิดให้เหมาะสมกับกฎหมายของไทย และสภาพของสังคมไทยดังพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการเปิดรัฐมนตรีสภาว่า “...ราชกิจที่คิดจะทำกฎหมายนั้น...ตรีกตรองดูเหตุการณ์ทั้งหลายที่มีเฉพาะสำหรับกับบ้านเมืองเราอยู่ที่นี่ เป็นสำคัญ เป็นนิติการที่เราคิดจัดการ แก่ไขธรรมเนียมให้ดีขึ้นนั้นต้องให้เป็นการมั่นคง และประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ เราไม่ควรที่จะเปลี่ยนแปลงถ้าจะจัดการแก้ไขธรรมเนียมที่มีอยู่ทุกวันนี้ ให้ใหม่ไปหมดเสียทีเดียว และไม่ควรที่จะหันตาเอาอย่างทำตามธรรมเนียมที่มีในที่อื่น หากว่าต้องค่อยๆ ทำให้ดีขึ้นโดยลำดับ ในการที่เป็นสิ่งที่จะต้องการจะจัดให้ดีขึ้นแล้ว และเลิกถอนต่อสิ่งที่เป็นแน่แท้ว่าไม่ดีถ้าเป็นของใช้ไม่ได้แล้วเท่านั้น ทุกเมืองอื่นๆ แลในเมืองนี้เป็นสำคัญทั้งสิ้น ย่อมมีธรรมเนียมหลายอย่างเป็นที่ต้องนับถือกันไม่ใช่เพราะว่าเป็นธรรมเนียมเก่าแก่มาแต่โบราณเสมอเหมือนกับอายุของประเทศนี้อย่างเดียว หากพบว่าเป็นธรรมเนียมที่สนิทแน่นแฟ้นแก่น้ำใจ แลความเชื่อมั่นของอาณาประชาราษฎร แลเพราะว่าจะเลิกถอนธรรมเนียมเช่นนี้เสีย ก็จะไม่เป็นแต่เพียงที่เป็นไทยเกิดขึ้นแก่บ้านเมือง ที่ตั้งอยู่ได้อย่างเดียว หากจะกระทำให้อาณาประชาราษฎร์ไม่เป็นผาสุกด้วย...” (พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่ พ.ศ. 2417 – 2453, 2458)

จากพระราชดำรัสที่ยกมากล่าวนี้ ได้ส่งผลให้มีการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 เป็นไปในลักษณะสอดคล้องกับสภาพของสังคม และกฎหมายไทยในเวลานั้น ซึ่งต่อมานายอรรถ ปาคุซ์ ซึ่งเป็นประธานกรรมการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ครั่งสุดท้ายก็ได้มีแนวความคิดที่จะร่างกฎหมายให้สอดคล้องกับพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยนายอรรถ ปาคุซ์ ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ไว้ ดังนี้

1. เพื่อหาหลักเกณฑ์สำคัญในกฎหมายของไทยตามที่เคยถือปฏิบัติกันมาและหาทางยกเลิกสิ่งที่เห็นจากประสบการณ์แล้วว่าไม่เหมาะสม

2. เพื่อนำเอาแนวความคิดอย่างตะวันตกที่เข้ากันได้กับสภาพสังคมของประเทศไทย ซึ่งอยู่ในระหว่างการเปลี่ยนแปลงพัฒนาอย่างเต็มที่ บัญญัติขึ้นเป็นกฎหมายในลักษณะสมัยใหม่ ง่ายและชัดเจนตามแบบอย่างการนิติบัญญัติในยุโรปและอเมริกา (ยอร์ช ปาดูซ์, 2522 : 16-17) นอกจากนี้จากการที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าให้มีการตั้งกรรมการชุดแรก เพื่อตรวจชำระกฎหมายที่มีอยู่เดิมก่อนที่จะมีการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 นั้น แสดงให้เห็นว่าในการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 นี้มิได้มีแนวความคิดที่จะรับเอาวัฒนธรรมทางกฎหมายของทางตะวันตกเข้ามาทั้งหมด กลับแต่มีแนวความคิดที่จะนำเอาหลักหรือวัฒนธรรมทางกฎหมายที่มีอยู่เดิมมาประยุกต์ให้เข้ากับหลักกฎหมายและวัฒนธรรมที่รับเข้ามาใหม่

ดังนั้นจากเหตุผลต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงสรุปได้ว่าการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 นั้น ได้มีความพยายามที่จะรับเอาแนวความคิดและวัฒนธรรมในทางกฎหมายของประเทศไทยในทางตะวันตกเข้ามาใช้ในระบบกฎหมายไทยโดยที่ให้มีการผสมผสานแนวความคิดที่รับเข้ามาใหม่ให้เข้ากับแนวความคิดที่มีอยู่เดิม มิใช่เพียงแต่รับเอาแนวความคิดและวัฒนธรรมทางกฎหมายของชาติตะวันตกเข้ามาเพียงอย่างเดียว

การจัดประเภทของความผิดตามพระไอยการและกฎหมายต่างๆ ที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงกับกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ในส่วนของความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายนั้น แม้จะมีการจัดประเภทของความผิดตามลักษณะของการกระทำก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาถึงการจัดประเภทของความผิดในกฎหมายทั้ง สองฉบับแล้ว จะพบว่ามีความแตกต่างกัน โดยประเภทของความผิดเกี่ยวกับชื่อเสียง และความผิดที่เกี่ยวกับการรุกรานไปวิวาทตีต่อกันตามพระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกันนั้น ไม่ได้ตกทอดมาสู่กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ในส่วนของความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายเลย คงเหลือเฉพาะประเภทของความผิดที่กระทำต่อชีวิต ร่างกาย และความผิดฐานริดลูกเท่านั้นที่ยังคงตกทอดมาให้เห็นในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ซึ่งพระไอยการและกฎหมายต่างๆ ที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง ได้จัดประเภทของความผิดออกเป็น 3 ประเภทด้วยกัน ดังต่อไปนี้ คือ

1. ความผิดต่อชีวิต
2. ความผิดต่อร่างกาย
3. ความผิดที่กระทำต่อหญิงมีครรภ์และลูกในครรภ์

และกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ได้จัดประเภทของความผิดออกเป็น 4 ประเภทด้วยกัน

คือ

1. ความผิดต่อชีวิต
2. ความผิดต่อร่างกาย

3. ความผิดฐานรีดลูก

4. ความผิดฐานละทิ้งเด็กและทิ้งคนเจ็บคนชรา

จากการศึกษาถึงการจัดประเภทของความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 นี้พบว่ามีความคล้ายคลึงกับประมวลกฎหมายอาญาของอินเดีย ซึ่งนายยอร์ช ปาคูซ์ ระบุว่าได้ใช้เป็นแบบอย่างในการแบ่งภาค 2 ของกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 (ยอร์ช ปาคูซ์ , 2528 : หน้า 35)

ประเภทของความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ที่มีเค้าหลักฐานของการนำเอาการจัดประเภทของความผิดมาจากกฎหมายตราสามดวง มีดังนี้

ประเภทของความผิดต่อชีวิตมีดังนี้

1. ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา
2. ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา ที่เรียกว่าเหตุฉกรรจ์

ประเภทของความผิดต่อร่างกายมีดังนี้

1. ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย
2. ความผิดฐานทำร้ายร่างกายให้ได้รับอันตรายสาหัส

ประเภทของความผิดที่กระทำต่อหญิงมีครรภ์และลูกในครรภ์มีดังนี้

1. ความผิดฐานทำให้หญิงแท้งลูก โดยจะแยกอธิบายดังนี้

ประเภทของความผิดต่อชีวิต ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มีดังนี้

1. ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนาตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 249 บัญญัติว่าผู้ใดกระทำโดยเจตนาให้ผู้อื่นผู้ใดถึงแก่ความตาย...

เทียบได้กับความผิดฐานฆ่าคนตายตามพระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกัน มาตรา 4,7 11,15, 16,17,20,21,29 พระไอยการลักษณะอาญาหลวง มาตรา 10 พระไอยการลักษณะโจร มาตรา 3 54 57 63 68 69 127 132 กฎมณเฑียรบาล บทที่ 139

2. ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนาที่เรียกว่าเหตุฉกรรจ์ ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 บัญญัติว่า ผู้ใดฆ่าคนโดยเจตนา ต้องตามลักษณะอย่างใดที่กล่าวต่อไปในมาตรานี้ คือ

- 1) ฆ่าบิดามารดา หรือฆ่าญาติที่สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปก็ดี

2) ฆ่าเจ้าพนักงานผู้ประจำหน้าที่ หรือฆ่าเพราะเหตุที่กระทำตามหน้าที่

3) ฆ่าคนโดยพยายามด้วยความพยายามมาดหมายก็ดี

เทียบได้กับความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา ที่เรียกว่าเหตุฉกรรจ์ ตามพระไอยการลักษณะวิวาทคดีต่างกัน มาตรา 32

3. ความผิดฐานวิวาทต่อสู้กัน กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ในมาตรา 253 บัญญัติว่าถ้ามีผู้บาดเจ็บถึงแก่ความตายในวิวาทต่อสู้กันระหว่างคนตั้งแต่สามคนขึ้นไป ท่านว่านอกจากคนที่ปรากฏว่าได้ต่อสู้เพราะจำเป็นต้องป้องกันอันตรายแก่ตัวมันเองแล้ว บรรดาคนที่วิวาทกันในที่นั้นมีความผิด...เทียบได้กับความผิดฐานวิวาทต่อสู้กันตามพระไอยการลักษณะวิวาทคดีต่างกัน มาตรา 2

ประเภทของความผิดต่อร่างกายตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มีดังนี้

1. ความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามมาตรา 254 บัญญัติว่า ผู้ใดมิได้มีเจตนาจะฆ่าให้ตาย แต่มันทำแก่เขาถึงบาดเจ็บ ทุพพลภาพก็ดี หรือทำให้เขาถึงวิกลจริตก็ดี ท่านว่ามันมีความผิดฐานประทุษร้ายแก่ร่างกาย...

เทียบได้กับความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามพระไอยการลักษณะวิวาทคดีต่างกัน มาตรา 7,10, 11, 22,27,28 กฎมณเฑียรบาล บทที่ 139 พระไอยการลักษณะอาญาหลวงมาตรา 10 พระไอยการลักษณะฟัวเมียมาตรา 54 พระไอยการลักษณะกู่หนี้มาตรา 3 , 4 พระไอยการลักษณะเบดเสรงมาตรา 143 144 150 พระไอยการลักษณะโจร มาตรา 56 ,88, 96 ,97 พระไอยการลักษณะอาญาราชมาตรา 9

2. ความผิดฐานทำร้ายร่างกายให้ได้รับอันตรายสาหัส ตามมาตรา 256 บัญญัติว่าผู้ใดกระทำประทุษร้ายแก่ร่างกาย จนมีผลถึงสาหัสแก่ผู้ถูกกระทำร้าย ถือว่า

- 1) ถึงเสียแขนขา ใช้ไม่ได้ก็ดี
- 2) ถึงตาบอดทั้งสองข้าง หรือแต่ข้างเดียวก็ดี
- 3) ถึงหูหนวกทั้งสองข้าง หรือแต่ข้างเดียวก็ดี
- 4)

เทียบได้กับความผิดฐานทำร้ายร่างกายให้ได้รับอันตรายสาหัสตามพระไอยการลักษณะวิวาทคดีต่างกัน มาตรา 30 พระไอยการลักษณะฟัวเมียมาตรา 26 พระไอยการลักษณะโจร มาตรา 69 ,97

3. ความผิดฐานกระทำให้อื่นได้รับอันตรายสาหัสซึ่งผู้กระทำความต้องรับโทษหนักขึ้น มาตรา 257 บัญญัติว่า ผู้ใดประทุษร้ายแก่ร่างกายอย่างสาหัสแก่บุคคลบางจำพวก คือ บิดา มารดาของมันเอง เป็นต้น หรือกระทำโดยลักษณะทารุณร้ายกาจ ดังจำแนกไว้ในมาตรา 250 นั้น ข้อใดข้อหนึ่งใช้...

เทียบได้กับประเภทของความผิดฐานกระทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสซึ่งผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นตามพระไอยการลักษณะวิวาทคดีต่างกัน มาตรา 32 พระไอยการลักษณะผิดเมียมาตรา 57

ประเภทของความผิดที่กระทำต่อหญิงมีครรภ์และลูกในครรภ์ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มีดังนี้

1. ความผิดฐานทำให้หญิงแท้งลูกในมาตรา 263 บัญญัติว่า ผู้ใดรู้ยั่วหาหญิงมีครรภ์และหญิงมิได้อนุญาตให้มันรีดลูก ถ้าแลมันกระทำร้ายด้วยกำลังหรือด้วยประการหนึ่งประการใดให้หญิงนั้นแท้งลูกใช้...

เทียบได้กับความผิดฐานทำให้แท้งลูกตามพระไอยการลักษณะวิวาทคดีต่างกัน มาตรา 18 พระไอยการลักษณะเบียดเสียด มาตรา 145 , 150

นอกจากนี้ยังมีประเภทของความผิด ตามพระไอยการลักษณะวิวาทคดีต่างกัน ที่ถูกนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ใหม่ ในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 คือ ประเภทของความที่มีลักษณะเป็นการด่าประเภทของความผิดที่มีลักษณะเป็นการรุก โดยการวิวาทที่เป็นการด่านั้นถูกนำไปจัดอยู่ในหมวดของความผิดที่ว่าด้วยชื่อเสียง การวิวาทที่เป็นการรุก ถูกนำไปจัดอยู่ในหมวดของความผิดเกี่ยวกับทรัพย์

นอกจากนี้ฐานความผิดบางอย่างตามพระไอยการและกฎหมายต่างๆ ในกฎหมายตราสามดวงถูกนำไปจัดเป็นบททั่วไปในภาค 1 ของกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 คือ

1. การกระทำโดยพลาด ตามพระไอยการลักษณะเบียดเสียดมาตรา 133
2. การกระทำโดยโดยป้องกันตามพระไอยการลักษณะโจรมาตรา 64
3. การพยายามกระทำความผิดตามพระไอยการลักษณะผิดเมีย มาตรา 69, 90
4. การจ้างวาน ตามพระไอยการลักษณะผิดเมีย มาตรา 34 พระไอยการลักษณะเบียดเสียด มาตรา 167 พระไอยการลักษณะโจรมาตรา 58
5. การกระทำผิดของเด็ก ตามพระไอยการลักษณะวิวาทคดีต่างกันมาตรา 11
6. เหตุยกเว้นความผิดตามพระไอยการลักษณะเบียดเสียด มาตรา 117, 118, 134
7. การกระทำความผิดเดียวผิดกฎหมายหลายบท ตามพระไอยการลักษณะวิวาทคดีต่างกัน มาตรา 1
8. การงดเว้นกระทำการ ตามพระไอยการลักษณะวิวาทคดีต่างกันมาตรา 6
9. เหตุยกเว้นโทษตามพระไอยการลักษณะวิวาทคดีต่างกันมาตรา 15

ความผิดบางฐานตามพระไอยการลักษณะวิวาทคดีต่างกัน ได้บัญญัติไว้ในหลายมาตราด้วยกัน แต่เมื่อประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 แล้ว ความผิดเหล่านั้นถูกจัดอยู่ในมาตราเดียว

กัน ทำให้ฐานความผิดเดิมที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายตราสามดวงได้เคลื่อนกลืนหายไป คือความผิดตามพระไอยการลักษณะวิวาทคดีค่ากันมาตรา 4, 7, 11, 15, 17, 20, 21, 29 พระไอยการลักษณะอาญาหลวง มาตรา 10 พระไอยการลักษณะโจร มาตรา 3, 54, 57, 63, 68, 69, 127, 132 กฎมณเฑียรบาล บทที่ 139 ซึ่งเป็นความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา และความผิดตามพระไอยการลักษณะวิวาทคดีค่ากันมาตรา 3, 7, 11, 22, 27, 28 กฎมณเฑียรบาล บทที่ 139 พระไอยการลักษณะอาญาหลวง มาตรา 10 พระไอยการลักษณะพัวเมียมาตรา 54 พระไอยการลักษณะกัณฑ์ มาตรา 3, 4 พระไอยการลักษณะเบคเสร็จ มาตรา 143, 144, 150 พระไอยการลักษณะโจรมาตรา 56, 88, 96, 97 ซึ่งเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกาย

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายตามที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงบางฐานความผิดได้เคลื่อนกลืนหายไป โดยไปปรากฏอยู่ในฐานความผิดในหมวดอื่น และความผิดบางฐานได้ถูกนำไปบัญญัติไว้เป็นบททั่วไปของกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการนำเอาวิธีการจัดประเภทของความคิดจากต่างประเทศมาบัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่

นอกจากนี้ความผิดบางฐาน ความผิดซึ่งมีการบัญญัติเอาไว้ในหลายมาตรา ได้เคลื่อนกลืนกันไปรวมอยู่ในมาตราเดียวกัน ในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนาตามมาตรา 249 ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นตามมาตรา 251 ความผิดฐานทำให้หญิงแท้งลูก ตามมาตรา 263 ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่ได้รับเอาวิธีการบัญญัติกฎหมายแบบกรณีทั่วไปเข้ามาในบทบัญญัติเหล่านี้

ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะทำการศึกษาวิเคราะห์ โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ประเด็นคือ

1. วิธีการบัญญัติความผิด
2. เนื้อหาสาระของบทบัญญัติซึ่งกำหนดความผิด

1. วิธีการบัญญัติความผิด

การบัญญัติความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มีวิธีการที่แตกต่างกัน กับการบัญญัติความผิดตามกฎหมายตราสามดวงอย่างเห็นได้ชัด โดยกฎหมายตราสามดวงจะบัญญัติความผิดที่มีลักษณะเป็นการเฉพาะกรณี (conclude individual) ไม่ครอบคลุมถึงการกระทำผิดในลักษณะเดียวกันที่เกิดขึ้นใหม่ ทำให้ต้องมีการบัญญัติกฎหมายในลักษณะเดียวกันขึ้นมาอีกทำให้มีบทบัญญัติของกฎหมายเพิ่มมากขึ้น เช่น พระไอยการลักษณะวิวาทคดีค่ากัน ในมาตรา 23 และมาตรา 24 เป็นการทำร้ายร่างกายกันโดยทั่วไป ซึ่งมีโทษเท่ากันคือ ให้ไหม้เสมอศักดิ์มือ เป็นการบัญญัติกฎหมายเหมือนกัน แต่ใช้ข้อเท็จจริงที่เป็นรายละเอียดต่างกัน เช่น มาตรา 23 บัญญัติว่าวิวาทชกตีทุบ ถอง ตบ บิด ข่วน ด้วยมือก็ดี เอาถุง ผ้า ฟาดตีท่าน กัด และผลักไสท่าน ให้ทบป้อง ไม้หนาม อัด

สินลาแสงก็ดี... จะเห็นได้ว่าลำพังเพียงมาตรา 23 มาตราเดียวไม่สามารถใช้ปรับกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นใหม่ในมาตรา 24 ได้ จึงต้องบัญญัติมาตรา 24 ขึ้น ในทำนองเดียวกัน โดยมาตรา 24 บัญญัติว่า วิวาทกันจับเอาดินเปียกเข้าเปียก ขึ้น เนื้อ ปลาสด ทราญเปียก ทิ้งชั้ดท่านก็ดี...

นอกจากนี้ ลักษณะของการบัญญัติกฎหมายจะบัญญัติเป็นเฉพาะกรณี ซึ่งปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เป็นเรื่อง ๆ ไป คือ เช่นพระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกัน มาตรา 27 บัญญัติว่า วิวาทต่อกัน จับเอาสันมิด สันพร้าว สันหอก สันดาบ ก้อนดิน ก้อนอิฐ กระเบื้อง เมดกรวด หิน สินลาแสง นองงา เขี้ยว กระดุกหอยเอนก็ดี เข้าก้อนแห้ง ขนมหแห้ง เข้าด้งแห้ง น้ำตานปึก น้ำอ้อย และสรรพพอง แลด้นเข้าด้นหญ้าหายากเยื่อ...

การบัญญัติกฎหมายในลักษณะเช่นนี้เป็นการบัญญัติกฎหมายที่มีรายละเอียดมากเป็นการบัญญัติถึงข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไปเฉพาะกรณี (conclude individual) ข้อเสียของการบัญญัติกฎหมายในลักษณะเช่นนี้ ทำให้ต้องมีการบัญญัติกฎหมายในลักษณะเดียวกันเป็นจำนวนมาก ทำให้ยากต่อการใช้ เพราะข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมีเป็นจำนวนมาก เปรียบเสมือนการปรับข้อเท็จจริงเข้ากับข้อกฎหมาย ซึ่งข้อเท็จจริงจะเกิดขึ้นไม่เหมือนกัน และไม่อาจจะใช้บังคับกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นใหม่ได้ ทำให้ต้องบัญญัติกฎหมายเพิ่มขึ้นอีก

แต่การบัญญัติกฎหมายในลักษณะเช่นนี้ ถ้ามองในแง่ดีแล้ว จะพบว่าตัวบทกฎหมายมีความชัดเจนตรงไปตรงมา แม้จะมีปริมาณที่มากก็ตาม เกิดการบิดพริ้วในข้อเท็จจริงได้น้อย ผู้ใช้กฎหมายแทบจะไม่ต้องตีความเลย เพราะสามารถใช้บังคับได้เลย ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับหลักในทางกฎหมายอาญาว่า กฎหมายอาญาต้องตีความโดยเคร่งครัด

แต่เมื่อนำกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาพิจารณาดูแล้ว จะพบว่าลักษณะการบัญญัติกฎหมายมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด บทบัญญัติของกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 จะบัญญัติไว้อย่างกว้าง ๆ เป็นกรณีทั่วไป (abstract general) มีลักษณะที่เป็นองค์ประกอบของความผิด (Tatbestand) มากกว่าที่จะเป็นองค์ประกอบในข้อเท็จจริง (Tatsache) ซึ่งสามารถปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในลักษณะเดียวกันได้ โดยไม่ต้องบัญญัติกฎหมายลักษณะเดียวกันขึ้นมาอีก การบัญญัติกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 เช่นนี้ ผู้ใช้กฎหมายน่าจะมีความรอบรู้มากกว่าการบัญญัติกฎหมายในวิธีการแรก เพราะผู้ใช้กฎหมายมีหน้าที่จะต้องปรับข้อเท็จจริงที่เป็นรายละเอียดให้เข้ากับข้อกฎหมายที่เป็นบททั่วไป การบัญญัติกฎหมายเช่นนี้ส่งผลให้ต้องมีการเลือกใช้ภาษาที่เหมาะสมเพื่อจะได้ให้ผู้ที่มีประสบการณ์ต่างกันได้ใช้กฎหมายไปในแนวทางเดียวกัน การบัญญัติกฎหมายในลักษณะเช่นนี้ ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 เช่น มาตรา 249 บัญญัติว่า ผู้ใดกระทำโดยเจตนาให้ผู้หนึ่งผู้ใดถึงแก่ความตาย ท่านว่ามันฆ่าคนโดยเจตนา... หรือมาตรา 252 บัญญัติว่า ผู้ใดทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย โดยฐานประมาท

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ในส่วนของวิธีการบัญญัติความผิดนี้ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127

ได้รับเอาแนวความคิดมาจากทางตะวันตกอย่างสมบูรณ์ โดยไม่ได้มีการผสมผสานให้เข้ากับวิธีการบัญญัติความผิดของกฎหมายไทย เดิมที่มีอยู่แล้วแต่ประการใด

2. เนื้อหาสาระของบทบัญญัติซึ่งกำหนดความผิด

เมื่อเปรียบเทียบบทบัญญัติของความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายตามกฎหมายตราสามดวง กับกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 แล้วจะพบว่ามีความแตกต่างกันซึ่งความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายตามที่ปรากฏในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ได้มีการรับเอาหลักการที่เป็นทั้งกฎหมายเดิมของไทย และหลักการที่รับเข้ามาใหม่จากต่างประเทศ ซึ่งได้ปรากฏอยู่ในความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 เป็น 3 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. ความผิดที่มีหลักการพื้นฐานหรือสาระสำคัญเช่นเดียวกันกับกฎหมายเก่าของไทยและกฎหมายของต่างประเทศ

2. ความผิดที่รับมาจากกฎหมายเก่าของไทย

3. ความผิดที่บัญญัติขึ้นใหม่โดยรับมาจากกฎหมายของต่างประเทศ

1. ความผิดที่มีหลักการพื้นฐานหรือสาระสำคัญเช่นเดียวกันกับกฎหมายเก่าของไทยและกฎหมายของต่างประเทศ ลักษณะของความผิดที่มีหลักการพื้นฐานหรือสาระสำคัญเช่นเดียวกันกับกฎหมายเก่าของไทยและกฎหมายของต่างประเทศนี้จะมีลักษณะที่เป็นความผิดพื้นฐานที่ทุกประเทศทุกสังคมจะต้องมี ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยของสังคม ลักษณะของความผิดเช่นนี้ จะมีหลักการพื้นฐานของการกระทำที่คล้ายคลึงกัน และผลของการกระทำก็เหมือนกัน แต่อาจจะมีความแตกต่างของการกระทำที่ต่างกัน ความผิดที่วุ่นนี้ได้แก่

- 1) ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา

ความผิดฐานนี้ ได้บัญญัติเอาไว้ในพระไอยการลักษณะวิวาทคดีค่ากันมาตรา 4, 7, 11, 15, 16, 17, 20, 21, 29 พระไอยการลักษณะอาญาหลวงมาตรา 10 พระไอยการลักษณะโจรมาตรา 3, 54, 57 63, 68, 69, 127, 132 กฎมณเฑียรบาล บทที่ 139 เช่น ตามพระไอยการลักษณะวิวาทคดีค่ากัน ได้บัญญัติเอาไว้ในหลายมาตราด้วยกัน เช่น มาตรา 4 บัญญัติว่า ทวยราษฎร์ทั้งหลายวิวาทคดีค่ากัน ฝ่ายข้างหนึ่งวิ่งเล่นหนีขึ้นบนเรือนท่าน ฝ่ายข้างหนึ่งบังอาจขึ้นไปตีบนเรือนท่านและผู้ต้องคินันตายใช้...

มาตรา 17 บัญญัติว่า ฝ่ายวิวาทกัน ชายผู้ ทุบตี ฟันแทง หนีผู้เมียดตาย... จากที่ยกมาทั้ง 2 มาตราจะเห็นได้ว่า แม้กฎหมายจะบัญญัติความผิดฐานนี้เอาไว้หลายมาตราด้วยกัน แต่วัตถุประสงค์ร่วมกันของบทบัญญัติเหล่านั้นคือ เอาผิดกับผู้ฆ่าผู้อื่นตายโดยเจตนา ลักษณะของความผิดชนิดนี้บัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 249 ว่า ผู้ใดกระทำโดยเจตนาให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ท่านว่าฆ่าคนโดยเจตนา.. ซึ่งจะเป็นการรวมเอาการกระทำหลายๆ อย่าง

ที่เป็นการฆ่าคนเอาไว้ในมาตราเดียวกัน

2) ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย

กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 254 บัญญัติว่า ผู้ใดมิได้มีเจตนาจะฆ่าให้ตาย แต่มีทำแก่เขาถึงบาดเจ็บ ทุพพลภาพ กีดกัน หรือทำให้เขาถึงวิกลจริตก็ดี ท่านว่ามีความผิดฐานประทุษร้ายแก่ร่างกาย...ความผิดชนิดนี้บัญญัติเอาไว้ในพระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกัน มาตรา 7, 11, 22, 27, 28 กฎมณเฑียรบาล บทที่ 139 พระไอยการลักษณะอาญาหลวง มาตรา 10 พระไอยการลักษณะฟัวเมียมาตรา 54 พระไอยการลักษณะกู่หนี่ มาตรา 3, 4 พระไอยการลักษณะเบดเสรง มาตรา 143, 144, 150 พระไอยการลักษณะโจร มาตรา 56, 88, 96, 97

3) ความผิดที่กระทำต่อหญิงมีครรภ์และลูกในครรภ์

ความผิดชนิดนี้บัญญัติเอาไว้ในพระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกันมาตรา 18 พระไอยการลักษณะเบดเสรงมาตรา 145, 150 จะเห็นได้ว่าลักษณะของความผิดใน 2 มาตราที่ยกมากล่าวเป็นตัวอย่างนี้ แม้ว่าจะได้นำกฎหมายของต่างประเทศมาเป็นแบบอย่างในการร่างก็ตามก็ไม่อาจที่จะกล่าวได้ว่าเป็นความผิดที่เกิดขึ้นใหม่ในกฎหมายไทย ทั้งนี้สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ในลักษณะของความผิดชนิดนี้นั้นน่าจะเป็นวิธีการในการบัญญัติความผิดมากกว่าลักษณะของความผิด

นอกจากนี้ จากการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายอาญาของต่างประเทศ พบว่า ความผิดที่มีหลักการพื้นฐานหรือสาระสำคัญเหมือนกันกับทั้งความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง และกฎหมายของต่างประเทศในความผิดฐานอื่นๆ เช่น ความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นให้ได้รับอันตรายสาหัส ความผิดฐานทำให้แพ่งลูก

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ลักษณะของความผิดบางความผิดมีหลักการพื้นฐานสำคัญคล้ายคลึงกันกับความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายตามที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงและกฎหมายของต่างประเทศ โดยอาจกล่าวได้ว่าหลักกฎหมายเก่าของไทยนั้น บางอย่างมีลักษณะที่เป็นสากล และพัฒนามานานแล้ว พอๆ กับหลักกฎหมายของต่างประเทศ

จะเห็นได้ว่า ลักษณะของความผิดในบางลักษณะที่นำมากล่าวเป็นตัวอย่างนี้ แม้ว่าจะได้นำกฎหมายของต่างประเทศมาเป็นแบบอย่างในการร่างก็ตาม ก็ไม่อาจที่จะกล่าวได้ว่า เป็นความผิดที่เกิดขึ้นใหม่ในกฎหมายไทย ทั้งนี้ สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ในลักษณะความผิดชนิดนี้นั้นน่าจะเป็นวิธีการในการบัญญัติความผิดมากกว่าลักษณะของความผิด

2) ความผิดที่รับมาจากกฎหมายเก่าของไทย

ความผิดในลักษณะนี้ไม่ปรากฏหลักฐานว่าได้นำกฎหมายของต่างประเทศมาเป็นแบบในการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 แต่เมื่อพิจารณาจากหลักฐาน ที่ปรากฏแล้วทำให้เชื่อได้ว่าเป็นความผิดที่รับมาจากกฎหมายเก่าของไทย คือ ความผิดฐานฆ่าคนตายในเหตุฉกรรจ์ ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 250 ในอนุมาตรา 1 ความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยเจตนา

ให้ได้รับอันตรายสาหัสในมาตรา 256 อนุมาตรา 1, 2, 3, 4, 6 และความผิดฐานทำร้ายร่างกายถึงสาหัสประกอบด้วยความฉกรรจ์ ตามมาตรา 257

3) ความผิดที่บัญญัติขึ้นใหม่โดยรับมาจากกฎหมายของต่างประเทศ

ลักษณะของความผิดชนิดนี้จะไม่ปรากฏว่าได้รับมาจากพระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกัน และเมื่อพิจารณาจากหลักฐานในการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 แล้วพบว่า ได้นำเอากฎหมายอาญาของต่างประเทศมาเป็นแบบอย่างในการร่าง ความผิดชนิดนี้ได้แก่ความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ดังต่อไปนี้

- (1) ความผิดฐานทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายโดยประมาท ในมาตรา 252
- (2) ความผิดฐานทำร้ายร่างกายบุคคลประกอบด้วยความฉกรรจ์ ในมาตรา 250 ในอนุมาตรา 2, 3, 4, 5, 6
- (3) ความผิดฐานละทิ้งเด็กและละทิ้งคนเจ็บคนชรา 265 – 267
- (4) ความผิดฐานริดลูก

ผลของการรับเอาหลักกฎหมายของต่างประเทศ และความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงเข้ามาในบทบัญญัติของความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127

จากการที่ในการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ได้มีแนวความคิดที่จะให้มีการผสมผสานแนวความคิดในทางกฎหมายของไทยที่มีอยู่เดิมเข้ากับหลักกฎหมายที่รับเข้ามาจากต่างประเทศนั้น ได้ส่งผลทำให้บทบัญญัติของกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ที่ปรากฏออกมานั้น จึงมีทั้งในส่วนที่เป็นกฎหมายที่มีการผสมผสานกับกฎหมายต่างประเทศ และส่วนที่รับของต่างประเทศเข้ามาทั้งหมด และส่วนที่รับมาจากกฎหมายของไทยเดิมที่มีอยู่แล้ว

จากการศึกษาถึงผลที่เกิดขึ้นจาก การรับเอาหลักกฎหมายของต่างประเทศและความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายในกฎหมายตราสามดวงเข้ามาในบทบัญญัติของความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 นั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กรณี คือ

1. ผลในทางการเมือง การปกครอง
2. ผลในทางนิติศาสตร์

1. ผลในทางการเมืองการปกครอง มีดังนี้

1. ทำให้ประเทศต่างๆ ที่ทำสนธิสัญญากับประเทศไทยในเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ยกเลิกสนธิสัญญาดังกล่าว ทั้งนี้เป็นเพราะว่าต่างประเทศ ยอมรับในระบบกฎหมายรวมทั้งวิธีการลง

โทษที่นำมาใช้ในกฎหมายด้วย ซึ่งก่อนที่จะมีการบัญญัติกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ต่างประเทศมองว่า กฎหมายไทยมีความล้าหลัง ป่าเถื่อน ไม่ทันสมัย

2. ทำให้ลดปัญหาในการปฏิบัติราชการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยทั้งนี้เพราะว่าก่อนที่จะมีการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 นั้น เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยไม่สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดที่อยู่ในบังคับของต่างประเทศโดยพลการได้ ซึ่งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากกงสุลของประเทศนั้นๆ ก่อน ทำให้เวลาที่จะส่งฟ้องศาลในคดีต่างๆ นั้น ต้องปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน กฎหมายของประเทศนั้นๆ ก่อน ซึ่งแตกต่างกัน และเมื่อเกิดปัญหาที่จะต้องตัดสินคดีด้วยกฎหมายร่วมกันแล้วทำให้เกิดความขัดแย้ง ชาวต่างประเทศไม่ยอมรับกฎหมายไทย เนื่องจากแนวความคิดในทางกฎหมายต่างกัน ซึ่งต่อมาเมื่อกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ประกาศใช้แล้ว ทำให้ปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมานี้ ลดลงและหายไปในที่สุด

3. ทำให้ต่างประเทศยอมรับในระบบกฎหมายไทยที่มีความเป็นสากล และผลจากการประกาศใช้ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 นี้เป็นการที่ประเทศไทยปรับตัวเข้าสู่รัฐสมัยใหม่ (modern state) เป็นที่ยอมรับของนานาประเทศเป็นการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมโลก

4. เป็นการสนองตอบต่อการที่ประเทศกำลังมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมทำให้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายได้ลดลง เพราะมีกฎหมายที่มีความเหมาะสม ในการบังคับใช้กับความผิดที่เกิดขึ้นใหม่

5. ทำให้ขจัดปัญหาความขัดแย้งกันของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในแต่ละท้องถิ่นของประเทศไทย

2. ผลในทางนิติศาสตร์

1. เกิดปรากฏการณ์ใหม่ในทางกฎหมายไทย กล่าวคือ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ที่บัญญัติขึ้นใหม่มีลักษณะเป็นสากลใช้บังคับได้กับข้อเท็จจริงใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นได้มีลักษณะที่เป็นบททั่วไป (abstract general) มากกว่าที่จะเป็นบทเฉพาะ (conclude individual) โดยไม่ต้องมีการบัญญัติกฎหมายลักษณะเดียวกันขึ้นมาอีก โดยเฉพาะมีการจัดความผิดเป็นหมวดหมู่มีการพิจารณาความผิดจากองค์ประกอบของความผิด (Tatbestan) การกระทำนั้นผิดกฎหมายหรือไม่ (rechtsvidrigkeit) และผู้กระทำความผิดมีความชั่วหรือไม่ (schuld) มากกว่าที่จะพิจารณาจากตัวบุคคลที่กระทำความผิดโดยมีการแบ่งกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 เป็น 2 ภาคด้วยกันคือ ภาคทั่วไป และภาคความผิดซึ่งแบ่งตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศญี่ปุ่นและประเทศเบลเยียม โดยความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย ถูกจัดอยู่ในภาคของความผิดซึ่งอยู่ในส่วนที่ 7 มี 4 หมวดด้วยกัน

2. สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายตราสามดวงได้ เนื่องจากกฎหมายตราสามดวงไม่มีการแบ่งเป็นความแพ่งและอาญา และการกำหนดโทษก็ยังไม่เป็นสากล และถ้อยคำที่ใช้ในกฎหมายก็ยังไม่มีการแบ่งเป็นความแพ่งหรืออาญา ลักษณะของบทบัญญัติจะไม่มีความครอบคลุมถึงลักษณะของการกระทำผิดใหม่ๆ ทำให้ต้องมีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาใหม่อีก ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก ไม่สะดวกในการค้นหา

3. ทำให้ได้กฎหมายที่มีความเหมาะสมกับรัฐสมัยใหม่ เป็นกฎหมายที่ต้องอาศัยความรู้รอบรู้ในการบังคับใช้กฎหมายเพราะลักษณะของกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 จะบัญญัติไว้เป็นการทั่วไป (abstract general) ผู้ใช้กฎหมายมีหน้าที่จะต้องปรับข้อเท็จจริงให้เข้ากับข้อกฎหมาย ทำให้ได้บทบัญญัติของกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ที่มีความแตกต่างไปจากความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีแนวความคิดในการบัญญัติกฎหมาย การจัดประเภทของความผิดและลักษณะของความผิดในรูปแบบใหม่ เช่น พระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกันจะบัญญัติถึงการกระทำความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนาเอาไว้หลายมาตราด้วยกัน แต่ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 จะบัญญัติเอาไว้ ในเพียง 2 มาตราเท่านั้น โดยแบ่งเป็นเหตุรับผิดทั่วไปและเหตุฉกรรจ์ นอกจากนี้ผลจากการจัดประเภทของความผิดใหม่นี้ทำให้การค่าซึ่งเป็นการวิวาทกันอย่างหนึ่ง ตามพระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกัน ได้ถูกจัดประเภทใหม่โดยแยกออกจากความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายไปอยู่กับความผิดในส่วนอื่นๆ

นอกจากนี้ลักษณะของความผิดที่เป็นการวิวาทที่จะเอาเป็นรูก ก็ได้หายไปจากพระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกัน โดยจะไม่ปรากฏอยู่ในส่วนของความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 แต่น่าจะถูกนำมาจัดอยู่ในความผิดฐานบุกรุกในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 แทน (ดูกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127)

4. ในการบัญญัติความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 นั้น ได้รับแนวความคิดมาจากต่างประเทศในเรื่องของความรับผิดชอบในเชิงอัตวิสัย (subjective theory) โดยจะพิจารณาความรับผิดชอบจากจิตใจของผู้กระทำว่ามีจิตใจที่ชั่วร้ายหรือไม่โดยนำมาบัญญัติไว้ในบททั่วไป แต่ตามกฎหมายตราสามดวงนั้นแม้ว่าในบางฐานความผิดจะได้พิจารณาถึงความรับผิดชอบในเชิงอัตวิสัย (subjective theory) ด้วยก็ตามแต่ก็ไม่ได้บัญญัติไว้เป็นบททั่วไป แต่จะปรากฏเป็นบทเฉพาะในบางฐานความผิดเท่านั้น

4.2.2 แนวคิดทางจริยธรรมด้านศาสนาที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง จากการที่ได้ศึกษาด้านศาสนาที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง จะพบว่า

(ก) เนื้อหาสาระของพระธรรมศาสตร์ในกฎหมายตราสามดวง ได้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่เป็นสากลของคนในสังคม ในเรื่องของจักรวาลเกี่ยวกับสวรรค์และโลกมนุษย์ มีผลมาถึงเรื่องของกษัตริย์และข้าราชการจะต้องมีทศพิธราชธรรมต่อผู้ที่ถูกปกครอง ซึ่งต้องรักษาไว้ซึ่งความยุติธรรมเพื่อให้ประชาชนอยู่กันอย่างร่มเย็นเป็นสุข ฉะนั้นในการรับรู้ของประชาชนและบุคคลทั่วไปที่นับถือพระพุทธศาสนานั้น พระมหากษัตริย์ก็ไม่ได้เป็นเทพเจ้าอวดมาราเกิดแต่อย่างใด หากแต่เป็นพระธรรมราชาที่ต้องประพฤติธรรมและความยุติธรรมนั่นเอง

นอกจากการแสดงให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์และผู้ที่เป็นอำมาตย์ คือ บุคคลที่มีภูมิหลังทางบุญบารมีลงมาเกิดเพื่อผดุงความยุติธรรมแล้ว พระธรรมศาสตร์ยังกล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นผู้พิพากษาและตุลาการ โดยเฉพาะอีกด้วย ซึ่งจะอยู่ในคัมภีร์อินทภาษ ซึ่งในคัมภีร์นี้พระอินทร์เป็นผู้โน้มน้าวให้เทพบุตรลงมาเกิดเป็นผู้พิพากษาแล้วกำหนดกฎเกณฑ์และหลักปฏิบัติในการตัดสินคดีความที่เป็นความยุติธรรมให้เป็นสากล

(ข) การให้สิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา

จากที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงจะเห็นได้ว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่ให้เสรีภาพทางศาสนามากที่สุดในโลกประเทศหนึ่ง เพราะคนไทยเชื่อว่าศาสนาทุกศาสนาสอนให้คนทำดีด้วยกันทั้งนั้น จึงมิได้มีอคติต่อศาสนาใดเลยตรงกันข้ามกลับอนุญาตให้ประเทศต่างๆ เข้าสร้างโบสถ์ วิหาร และเผยแพร่ศาสนาของตนได้โดยเสรี โดยที่คนไทยเจ้าของประเทศยึดถือเป็นมติประจำใจว่าจะไม่เบียดเบียนศาสนาอื่นใดแม้ที่ตนไม่นับถือ ที่สำคัญที่สุดคือ พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก โดยเฉพาะสมเด็จพระนารายณ์มหาราชนั้น ทรงเกื้อหนุนศาสนาคริสต์เป็นอย่างมาก โดยถวายที่ให้บาทหลวงสร้างวัดและที่อยู่ รวมทั้งพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ผู้ที่ต้องการนับถือศาสนาคริสต์นับถือได้โดยไม่มีข้อขัดข้อง ซึ่งไม่ใช่เป็นเพราะว่าพระองค์ทรงเปลี่ยนไปนับถือลัทธิศาสนาคริสต์แต่เป็นเพราะทรงมีน้ำพระทัยกว้างและทรงยอมรับหลักการที่อนุญาตให้ราษฎรของพระองค์มีความคิดเห็นหรือยึดถือในหลักการอันใดที่แตกต่างจากพระองค์ได้

อย่างไรก็ดี แม้ว่าประเทศไทยจะให้เสรีภาพทางศาสนาอย่างมากที่สุดก็ตาม แต่ปรากฏว่าชาวตะวันตกที่เข้ามาเผยแพร่ศาสนาไม่สามารถเปลี่ยนศาสนาของคนไทยส่วนใหญ่ที่นับถือศาสนาพุทธไปเป็นศาสนาคริสต์ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยตอนกลางกรุงศรีอยุธยา ชาวตะวันตกเหล่านี้เข้ามาเผยแพร่คริสต์ศาสนาในประเทศไทยมากที่สุด แต่ก็ทำงานของตนไม่ได้ผลมากเท่าที่ควรจะเป็น ดร.โฮเวิร์ด แคมป์เบล ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ในหนังสือประวัติศาสตร์โปรเตสแตนต์ในประเทศไทยว่า ในระยะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2391 คือเมื่อมิชชันนารีโปรเตสแตนต์ชาวอเมริกันรุ่นแรกมาถึงเมืองไทย จนถึงปี พ.ศ. 2403 ในระยะรัชกาลที่ 4 นั้น มิชชันนารีอเมริกันเองยอมรับว่า ความพยายามในการจะเปลี่ยนศาสนาของคนไทยได้ผลน้อยมากที่เป็นเช่นนี้เพราะฝ่ายประเทศไทยในปี 1828 นั้น มี

วัฒนธรรมตามแบบโบราณ การดำเนินชีวิตของคนไทยตามคำกล่าวของ ดร.วอลเตอร์เอฟ เวลลาว่าไม่เปลี่ยนในช่วงเวลา 400 ปี คำสั่งสอนของพุทธศาสนา จรรยาความเชื่อของบรรพบุรุษ จุดม่งหมายในศาสนาส่วนแตกต่างไปจากคำสอนของศาสนาคริสต์อย่างใหญ่หลวง ซึ่งในระยะเวลาหนึ่งดูเหมือนแตกต่างกันราวขาบกับคำ ไม่สามารถจะเข้าใจจิตใจกันได้เลย และประเพณี ขนบธรรมเนียม ความสัมพันธ์ในครอบครัว และนโยบายปฏิรูปสังคม ล้วนแต่ขัดขวางความโดดเด่นและอิสระแห่งความคิดเห็นของตนเอง จึงมีจำนวนน้อยที่จะน้อมจิตใจมาศึกษาพระธรรมคำสอนของพระคริสต์อย่างจริงจัง และยังมีจำนวนน้อยลงไปอีกที่มีความประสงค์จะรับเชื่อถือ เพราะเกรงจะขัดกับประเพณีดั้งเดิมและสังคมของเขากอีกด้วย

4.3 แนวคิดทางจริยธรรมด้านเศรษฐกิจที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง

ลักษณะทั่วไปของทาสในกฎหมายตราสามดวง มีดังต่อไปนี้

ก. ประเภทของทาส

กฎหมายตราสามดวงจำแนกประเภทของทาสออกเป็น 7 ประเภท ดังนี้

ประเภทของทาส	ชื่อของทาสในกฎหมายตราสามดวง
ก. ทาสในเรือนเบี้ย	ปุตตทาส
ข. ทาสสินไถ่ ผู้เป็นทาส เพราะการซื้อขาย	ธเนน วิกีนีย
ค. ทาสเชลย	ธชหต
ง. ทาสที่ถูกให้เป็นรางวัล ทางมีผู้ให้	ทินนง
จ. ทาสที่เป็นมรดกตกทอด มาแต่บรรพบุรุษ ทาสที่ได้มาแต่ฝ่ายมารดา บิดา	มาตาบิดา ทาส
ฉ. ผู้เป็นทาส เพราะทำความผิด ทาสผู้ที่เขาช่วยมาแต่ การต้องทัณฑ์โทษ	อฏฐทาส
ช. ผู้ยอมเป็นทาส เพื่อแลก กับอาหาร ทาสที่เขาเลี้ยง ไว้ในยามข้าวยากหมาก แพง	ภตตก

ความหมายของทาสในกฎหมายตราสามดวง

ก) ทาสในเรือนเบี้ย

กฎหมายตราสามดวงมีคำว่า ***บุตรทาส** แปลว่าทาสผู้เป็นบุตร หรือบุตรที่เกิดจากทาส รวมความว่า ทาสประเภทนี้คือทาสที่เกิดในขณะที่บิดามารดาเป็นทาสอยู่

ข) ทาสสินไถ่ ผู้เป็นทาสเพราะการซื้อขาย

กฎหมายตราสามดวง มีคำว่า **ชเหน วิกเณย** แปลว่า ทาสอันบุคคลพึงซื้อด้วยทรัพย์ เพราะการซื้อขาย

ค) ทาสเชลย

กฎหมายตราสามดวงมีคำว่า **ชชหต** เป็นคำที่มีความหมายเหมือนกับคำว่า **ชชหาหุต** ในคัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ หมายถึง ทาสที่นายทาสได้มาจากเชลยในสงคราม

ง) ทาสที่ถูกให้เป็นรางวัล ทาสมีผู้ให้

กฎหมายตราสามดวงมีคำว่า **ทินนค** มีความหมายว่า ทาสอันบุคคลให้มา

จ) ทาสที่เป็นมรดกตกทอดมาแต่บรรพบุรุษ ที่ได้มาแต่ฝ่ายมารดา บิดา

กฎหมายตราสามดวงมีคำว่า **มาตาปิตา ทาส** มีความหมายว่า ทาสอันเป็นมรดกจากมารดา และบิดา

ฉ) ผู้เป็นทาสเพราะทำความผิด ทาสผู้ที่เขาช่วยมาแต่การต้องทัณฑ์โทษ

กฎหมายตราสามดวงมีคำว่า **อฏฐทาส** แปลว่า ผู้เป็นทาสเพราะมีคดีหรือมีความผิด

ช) ผู้ยอมเป็นทาสเพื่อแลกกับอาหาร ทาสที่เขาเลี้ยงไว้ในยามข้าวยากหมากแพง

กฎหมายตราสามดวงมีคำว่า **ภตตค** แปลว่า ทาสประเภทนี้ยอมตนเป็นทาสเพื่อได้อาหารมาดำรงชีวิต

ข. สถานภาพของทาส

การยอมรับการมีทาสในสังคม

เรื่องของการมีทาสได้ปรากฏอยู่ทั่วไปในกฎหมายตราสามดวง แสดงว่าสังคมในสมัยพุทธกาลสมัยที่แต่งกฎหมายลักษณะต่างๆ ซึ่งกล่าวถึงทาสในกฎหมายตราสามดวง (ประมาณ พ.ศ. 1895 – 2302) ล้วนยอมรับการมีทาสในสังคม

ทาสมีสภาพเป็นทรัพย์สินสมบัติของนายทาส

ในกฎหมายตราสามดวง ได้กล่าวว่า ทาสมีสภาพเป็นทรัพย์สินสมบัติอย่างหนึ่งของนายทาส (ทองสุข จารุมณีชน, 2527 : 74) โดยมักจะกล่าวรวมไว้กับทรัพย์สินอย่างอื่น เช่น แพะ แกะ ช้าง ม้า

* กฎหมายตราสามดวงใช้ชื่อทาสเป็นคำภาษาไทย แต่มีคำภาษาบาลีกำกับอยู่ ดังนั้นเวลาเปรียบเทียบในที่นี้ จึงใช้คำว่า “มีคำว่า” เข้ามาประกอบ

วัว ควาย ไร่ นา เป็นต้น ซึ่งนายทาสสามารถยกให้แก่บุคคลอื่นในลักษณะใดก็ได้ เช่น ขายให้เป็นมรดก หรือให้เป็นค่าดอกเบี้ย บุคคลที่ขโมยทาสของคนอื่นไป ถ้าถูกจับได้ก็จะได้รับโทษเหมือนกับขโมยทรัพย์สินอย่างอื่น

ความสัมพันธ์ระหว่างนายทาสกับทาส

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนายทาสกับทาส ในกฎหมายตราสามดวงได้กล่าวว่า ทาสเป็นคนที่ต้องคอยรับใช้นายทาส (ทองสุข จารุเมธิชน, 2527 : 75) ซึ่งเป็นข้อบังคับที่ทางบ้านเมืองตราออกมาควบคุมระบบการมีทาส จึงมุ่งพูดถึงผลประโยชน์ของนายทาส และการปฏิบัติต่อกันตามทบบัญญัติของกฎหมายมากกว่าการเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางจิตใจ จึงไม่สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ทาสในสังคมยุคต้นรัตนโกสินทร์จะมีความสัมพันธ์กับนายทาสในระดับที่ใกล้ชิด และได้รับความไว้วางใจ

สิทธิในทรัพย์สินของทาส

เรื่องเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินของทาส ในกฎหมายตราสามดวงกล่าวว่า ทาสไม่มีสิทธิในทรัพย์สิน นายทาสจะเป็นเจ้าของทรัพย์สินทุกชนิดที่เป็นผลจากทาส แม้ลูกของทาสก็ต้องตกเป็นของนายทาสด้วย อย่างไรก็ตามกฎหมายตราสามดวงได้ระบุไว้เป็นพิเศษมากกว่าคัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ว่า ทรัพย์สินของทาสที่มีมาก่อนการเป็นทาส ยังคงเป็นกรรมสิทธิของทาส

สิทธิสภาพของทาสในศาล

กฎหมายตราสามดวงระบุว่า ห้ามมิให้ทาสเป็นพยานให้นายทาสในศาลเมื่อนายมีความผิด และถูกดำเนินคดี หมายถึง การตัดสิทธิของทาสในกระบวนการยุติธรรม เพราะทาสไม่มีอิสรภาพในตัวเอง การตัดสินใจใดๆ ก็คงไม่อาจทำได้โดยสะดวก

ค. การคุ้มครองที่ทาสได้รับ

ในกฎหมายตราสามดวงได้ระบุแนวปฏิบัติซึ่งถือว่าเป็นหลักจริยธรรมที่สำคัญในกฎหมายตราสามดวง เพราะเป็นการให้การคุ้มครองทาสให้ได้รับความปลอดภัยในชีวิตไว้หลายลักษณะ ดังนี้

การให้การรักษาพยาบาลในเวลาเจ็บป่วย

ในกฎหมายตราสามดวง กล่าวว่า นายทาสต้องให้การรักษาพยาบาลทาสของตนในเวลาเจ็บป่วย (ทองสุข จารุเมธิชน, 2527 : หน้า 65) ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากฎหมายตราสามดวง ได้ให้ความสำคัญของสวัสดิภาพในชีวิตของประชาชน รวมทั้งทาสด้วย เพราะมีเช่นนั้นแล้ว ทาสอาจจะถูกปล่อยปละละเลยในเวลาเจ็บป่วย และได้รับความทรมาณอย่างแสนสาหัสได้

การให้อาหารและรางวัล

กฎหมายตราสามดวงกล่าวว่า นายต้องให้อาหารแก่ทาสให้เพียงพอแก่การดำรงชีวิตประจำวัน และจะทอดทิ้งทาสในเวลาอดอยากไม่ได้ (ทองสุข จารุเมธีชน, 2527 : 65)

อาหารเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ทาสไม่มีทรัพย์สินใดเป็นของตนเอง ดังนั้น การให้การเลี้ยงดูจึงควรเป็นหน้าที่ของนายทาส การที่มีคำสอนและกฎหมายกำหนดไว้ในลักษณะนี้ จึงให้เห็นความเมตตาของพระพุทธเจ้าและผู้ออกกฎหมายดังกล่าว ทั้งนี้สังเกตได้ว่า คัมภีร์พระไตรปิฎกได้กล่าวไว้ในลักษณะที่ให้นายเห็นอกเห็นใจทาสพอสมควร เพราะตามอุดมคติของพระพุทธศาสนาถือว่า ชาตिकाณิคมิใช่สาเหตุสำคัญที่จะกำหนดให้คนแตกต่างกัน ดังนั้น สถานภาพในความเป็นมนุษย์จึงควรเท่าเทียมกัน ส่วนการปฏิบัติภารกิจตามหน้าที่ของแต่ละคนนั้น เป็นเพียงการรับผิดชอบต่อสังคมตามที่ตัวเองมีบทบาท

การลงโทษทาสผู้ทำความผิด

กฎหมายตราสามดวง ได้กำหนดแนวทางการลงโทษทาสให้นายทาสปฏิบัติว่า นายทาสจะลงโทษทาสได้ด้วยการตีที่ส่วนหลังด้วยเชือกหรือแขนงไม้ไผ่เท่านั้น จะลงโทษด้วยการตีที่อื่นด้วยเครื่องมืออย่างอื่นไม่ได้ นายทาสคนใดฝ่าฝืนจะมีโทษตามสมควรแก่เหตุ (ทองสุข จารุเมธีชน, 2527 : 46) และได้ระบุเฉพาะทาสชายฝากว่า ถ้านายทาสลงโทษทาสประเภทนี้ให้ถึงแก่ความตาย จะต้องถูกประหารชีวิตให้ตายตามทาสนั้น ซึ่งแสดงว่าผู้ตรากฎหมายไม่ประสงค์จะให้มีการทารุณทาส แต่ต้องการให้นายทาสมีความกรุณาตามสมควร ซึ่งอาจสันนิษฐานได้ว่า สังคมชาวพุทธในสมัยนั้นส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา เพราะพระพุทธศาสนานั้นสอนให้มนุษย์มีความเมตตาต่อกันอยู่แล้ว

การคุ้มครองแรงงาน

กฎหมายตราสามดวงก็ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ และได้ระบุไว้ด้วยว่า นายให้ทาสไปทำงานสิ่งใด ถ้าเกิดความผิดพลาด จะต้องร่วมรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้นด้วย มิใช่ปล่อยให้ทาสต้องรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว นอกจากทาสจะไปปฏิบัติโดยนายไม่รับทราบ (ทองสุข จารุเมธีชน, 2527 : 65)

การคุ้มครองทางเพศ

ในกฎหมายตราสามดวง ระบุว่า นายทาสจะลวนลามทาสหญิงทางเพศโดยที่ทาสหญิงนั้นไม่ยินยอมไม่ได้ นายทาสคนใดได้ทาสหญิงเป็นภรรยาต้องปล่อยให้เธอเป็นไท ถ้ามีบุตรด้วยกันต้องให้บุตรนั้นเป็นไท และนายทาสต้องให้การเลี้ยงดูทั้งมารดาและบุตรนั้น (ทองสุข จารุเมธีชน, 2527 : 46,63)

สิทธิในการไถ่ถอนตนเองของทาส

กฎหมายตราสามดวง ระบุว่า เมื่อทาสพร้อมที่จะไถ่ตัวเอง และได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ตกลงกับนายทาสเรียบร้อยแล้ว นายทาสจะหน่วงเหนี่ยวการไถ่ถอนไม่ได้ (ทองสุข จารุเมธีชน, 2527 : 67) ในกรณีนี้ชี้ให้เห็นหลักจริยธรรมของสังคมในสมัยพุทธกาลและสมัยที่ออกกฎหมายดังกล่าว ยอมรับความจำเป็นของแต่ละบุคคลที่ต้องตกเป็นทาสของคนอื่น แต่เมื่อใดทาสนั้นมีความพร้อมที่จะไถ่ถอนตัวเองก็ให้ทำได้

ง. การหลุดพ้นจากความเป็นทาส

ในกฎหมายตราสามดวง ได้กล่าวถึงวิธีที่ทาสจะได้รับความเป็นไทไว้หลายวิธี ดังต่อไปนี้

ความพอใจของนายทาส

ในกฎหมายตราสามดวง ได้ระบุว่าความพอใจของนายทาสเป็นเรื่องสำคัญต่อการได้รับความเป็นไทของทาส ในกรณีนี้คงเป็นเพราะนายเป็นผู้มีสิทธิเหนือตัวทาส ดังนั้น แม้จะมีเหตุผลอื่นที่ทาสจะได้รับความเป็นไท ถ้านายทาสไม่พร้อมจะปลดปล่อยก็คงเป็นเรื่องที่ทำได้ไม่ง่าย

การไถ่ค่าตัวของทาส

ในกฎหมายตราสามดวง ระบุว่า การไถ่ค่าตัวเป็นวิธีหนึ่งที่ทาสโดยเฉพาะทาสสินไถ่จะได้รับความเป็นไท

การบวชในพระพุทธศาสนา

ในกฎหมายตราสามดวง ได้กล่าวไว้ว่า คนที่ได้บวชในพระพุทธศาสนาจะได้รับความเป็นไท แม้จะลาสิกขาบทไปแล้วก็ยังคงเป็นไทตลอดไป ทั้งนี้คงเป็นเพราะผู้ที่บวชแล้วจะไม่คงสภาพความเป็นนายหรือทาสอีกต่อไป เพราะเป็นผู้ที่ควรเคารพ เป็นสมณสาภยบุตรในพระพุทธศาสนา เป็นเรื่องที่พระศาสนาและบ้านเมืองให้ความสำคัญ

การตกเป็นภรรยาของนายทาส

ในกฎหมายตราสามดวง ได้ระบุว่า ทาสที่ตกเป็นภรรยาของนายทาสจะได้รับความเป็นไท (ทองสุข จารุเมธีชน, 2527 : 46,63)

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะเป็นการสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดเกี่ยวกับหลักแนวคิดทางจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายตราสามดวงทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการเมือง การปกครอง ด้านสังคม วัฒนธรรม ศาสนา และด้านเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้ทราบโครงสร้างของสังคมไทย อันเป็นภูมิปัญญาของไทย จะเป็นประโยชน์และเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาสังคมไทยให้เกิดคุณภาพและมีความมั่นคงต่อไป

5.1 แนวคิดด้านที่ 1 ด้านการเมืองการปกครองไทยที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับกฎหมายตราสามดวงด้านการเมืองการปกครองโดยศึกษาในแนวคิดทางจริยธรรมที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง ศึกษาเฉพาะบทลงโทษว่าด้วยโทษทเวดิงษกรรมกรณ์ ในด้านการควบคุมทางสังคมสมัยต้นรัตนโกสินทร์พอจะสรุปได้ว่า

กฎหมายเป็นระเบียบข้อบังคับหรือกฎเกณฑ์ที่ใช้เป็นบรรทัดฐานในการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกภายในสังคมที่ซับซ้อน (Complex society) การที่คนเราปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนนั้น ด้วยเหตุผลที่สำคัญประการหนึ่งคือ ความจำเป็นในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ต้องมีความสัมพันธ์กัน พึ่งพาอาศัยกันและมีความรับผิดชอบชั่วดีของผู้ประพฤตินั้นเอง ผู้ใดปฏิบัติตนสอดคล้องกับบทสถานผู้นั้นย่อมได้รับผลตอบแทนเป็นที่น่าพึงพอใจ ผู้ใดฝ่าฝืนผู้นั้นก็จะถูกกลุ่มหรือสังคมลงโทษ

สังคมของคนสมัยก่อนส่วนใหญ่ใช้ขนบธรรมเนียมประเพณีแทนกฎหมายเพื่อควบคุมชุมชน แต่เมื่อสังคมเจริญขึ้นมีความซับซ้อนมากขึ้น ความเป็นอยู่ของประชาชนแตกต่างกันมาก วิธีประชาและจารีตประเพณีไม่มีความศักดิ์สิทธิ์พอในการใช้บังคับ สถาบันทางกฎหมายจึงเกิดขึ้นในสังคม กฎหมายที่บัญญัติขึ้นใช้ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ดัดทอดมาจากสมัยกรุงศรีอยุธยา ดันเค้ามาจากพระธรรมศาสตร์ของพระมนัสหรือพระมนู (Code of Manu) พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงเห็นว่า บทบัญญัติในกฎหมายกรุงเก่าพื้นเพอน จึงโปรดให้รวบรวมขึ้นมาใหม่ ซึ่งเป็นธรรมเนียมที่พระมหากษัตริย์จะเป็นผู้บัญญัติกฎหมายขึ้นเพื่อเป็นบรรทัดฐานในสังคมเพื่อดับทุกข์อันวุ่นวายแก่ประชาชนหรือเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน เมื่อพิจารณาแล้วกฎหมายที่พระมหากษัตริย์ผู้ทรงสมบูรณาญาสิทธิราชประกาศใช้ด้วยพระองค์เองก็เพื่อยับยั้งการใช้พระราชอำนาจ

ของพระองค์เอง เป็นการยอมรับว่าพระมหากษัตริย์ก็อาจจะทำผิดได้ แต่กฎหมายในสมัยนั้นยังเป็นไปในลักษณะตอบแทน ตาต่อตา ฟันต่อฟัน ชีวิตต่อชีวิต หรือที่เรียกว่า “Lex talionis”

ความมุ่งหมายของการลงโทษเป็นไปในด้านการแก้แค้นทดแทน และเพื่อเป็นการข่มขู่ทำให้หวาดกลัวไม่กล้ากระทำความผิด และไม่ให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่างสังเกตจากตัวบทกฎหมายที่กำหนดโทษไว้รุนแรงมาก รวมทั้งวิธีการลงทัณฑ์ที่ทารุณ น่ากลัว ดังปรากฏในโทษทวะดิงษกรรมกรณ์ ลักษณะพระไอยการกระบดศึกของกฎหมายตราสามดวง อย่างไรก็ตามเราแทบจะแยกไม่ออกว่าโทษใดที่บัญญัติขึ้นเพื่อเป็นการข่มขู่ โทษใดที่บัญญัติขึ้น ในลักษณะทดแทน โทษที่กระทำปฏิบัติจริง ๆ สำหรับโทษทวะดิงษกรรมกรณ์นั้น ไม่ได้รุนแรง เท่าที่กำหนดไว้เลย การลงโทษทดแทนมักจะเป็นโทษกรรมกรณ์ ๑๑ เช่น การใส่เครื่องจำ ๕ ประการ ตัดศีรษะด้วยดาบ ส่วนโทษประหารชีวิตด้วยกรรมกรณ์ ๒๑ ว่าด้วยการประหารชีวิตในลักษณะต่างๆ นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการข่มขู่ แทบจะไม่ได้ปฏิบัติกันจริง ๆ เลย การลงโทษตามโทษทวะดิงษกรรมกรณ์จึงมีรูปแบบของอุดมคติ (Ideal pattern) มากกว่าที่จะนำมาปฏิบัติกันจริง ๆ นอกจากนี้กฎหมายไทยยังมีระบบการผ่อนผันโทษ มีกฎหมายอาญาหลวง กำหนดบำเหน็จแก่ผู้ทำความดีความชอบในแผ่นดิน เช่น ผู้ไปราชการสงคราม มีชัยชนะ ผู้ที่สมัครอาสาไปรบหรือรักษาพระนครไว้ได้ ผู้ที่ทำราชการเก็บภาษีมิให้ราษฎรเดือดร้อน ไม่ว่าผู้ทำความชอบจะเป็นเจ้า ไพร่ ทาส ก็ตามหากต้องโทษด้วยประการใด ๆ เช่น โทษถึงตาย ท่านให้ลดโทษแก่ผู้นั้นลงเพียงทวนเข็มนาฬิกา เพื่อสนองบุญคุณที่เขาได้ทำไว้แก่แผ่นดิน เป็นการอภัยโทษ

การลงโทษถือว่าการขัดเกลานิสัยสันดานของผู้กระทำความผิดให้กลับเป็นคนดี ดังนั้นถ้าเราจะมองเพียงความโหดร้ายที่มีอยู่ในกฎหมายแต่อย่างเดียวแล้ว ย่อมไม่เป็นการยุติธรรม เพราะในเวลาเดียวกันกฎหมายก็ได้ให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดได้รู้สึกลำบากตัว ในความผิดที่ตนกระทำไป

กฎหมายไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมเท่านั้นแต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงสภาพของสังคม แนวคิดทางจริยธรรมและค่านิยมของสังคมที่แฝงอยู่ในตัวบทกฎหมายอีกด้วย จากการศึกษาจากกฎหมายตราสามดวง ทำให้เราทราบถึงค่านิยมตลอดจนแนวคิดทางจริยธรรมของคนในสมัยนั้นหลายแง่หลายประการ เช่น ค่านิยมยึดมั่นในองค์พระมหากษัตริย์ ยึดมั่นในสถาบันศาสนา ยกย่องความกตัญญู รังเกียจการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคม ที่มีการจัดแบ่งชนชั้นในสังคมและอิทธิพลความเชื่อต่าง ๆ เข้ามามีส่วนในการดำเนินชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตามเราจะเห็นว่าระบบสังคมในสมัยรัตนโกสินทร์เป็นรากฐานของวัฒนธรรมและระบบสังคมในสมัยปัจจุบันนี้

การควบคุมทางสังคม (Social Control) เพื่อสิ่งที่มุ่งหมายในการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม ส่วนบทตอบแทนทางสังคม (Social Sanction) เน้นที่การปฏิบัติต่อประชาชน ให้สังคมอยู่ในความเป็นระเบียบเรียบร้อย สำหรับกฎหมายตราสามดวง ในด้านการควบคุมทางสังคม

สมัยรัตนโกสินทร์ จะดำเนินไปได้ผลมากน้อยเพียงไร ผู้วิจัยไม่อาจจะสรุปออกมาให้เห็นได้ เนื่องจากไม่อาจจะหาหลักฐานในการสนับสนุนได้เพียงพอ ในระยะเวลาในการศึกษาที่จำกัดนี้ นอกจากข้อสันนิษฐานจากบทลงโทษที่กำหนดไว้อย่างร้ายแรงนี้ อาจจะมีผลในการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมในเวลานั้นได้พอสมควร อย่างไรก็ตามวิธีการที่ใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดย่อมขึ้นอยู่กับอิทธิพลทางสังคมซึ่งเปลี่ยนแปลงและแตกต่างกันอยู่ตลอดเวลา ความเปลี่ยนแปลงและความแตกต่างของอิทธิพลดังกล่าว ต้องโอนอ่อนตามคุณค่าทางจริยธรรม ค่านิยม และสภาพของสังคมในเวลานั้น เพื่อให้ได้ผลในการควบคุม ถึงกระนั้นก็ปรากฏว่าเป็นการยากยิ่งที่จะหาวิธีการที่เหมาะสมมาใช้ปฏิบัติแก้ไขผู้กระทำความผิดให้บรรลุตตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จึงก่อให้เกิดแนวความคิดขึ้นว่า การปฏิบัติ (Treatment) ต่อผู้กระทำความผิดกฎหมาย ว่าควรเลือกวิธีการที่เห็นว่ามีประสิทธิภาพดีที่สุด โดยพิจารณาเป็นราย ๆ ไป โดยคำนึงถึงขนบธรรมเนียมประเพณีความรู้สึกรักของประชาชนส่วนรวม แม้การลงโทษตามประเพณีดั้งเดิมจะล้าสมัย แต่อาจจะยังคงมีอิทธิพลอยู่ตราบเท่าทุกวันนี้

5.2 แนวคิดด้านด้านที่ 2 ด้านสังคม วัฒนธรรม และศาสนาของไทยในกฎหมายตราสามดวง

ก. ด้านสังคม และวัฒนธรรมของไทยในกฎหมายตราสามดวง

1) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินในกฎหมายลักษณะโจร

บทบัญญัติความผิดอาญาเกี่ยวกับทรัพย์สินได้ปรากฏหลักฐานว่ามีอยู่ในสังคมไทย มาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา และกฎหมายที่ใช้อยู่ในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้ตกทอดต่อมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ โดยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตรวจชำระคัดลอกรวมไว้ในกฎหมายที่เรียกว่า “กฎหมายตราสามดวง”

กฎหมายต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้ในกฎหมายตราสามดวงนั้น เป็นกฎหมายที่ได้รับอิทธิพลแนวความคิดมาจาก “คัมภีร์ธรรมศาสตร์ของฮินดู” โดยรับผ่านมาจากมอญ และในส่วนของบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินไม่มีความใกล้เคียงกันกับคัมภีร์ธรรมศาสตร์ของฮินดูเลยแต่กลับมีความใกล้เคียงกับกฎหมายของมอญ ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่ไทยรับเอาคัมภีร์ธรรมศาสตร์ มาจากมอญไม่ได้รับมาจากฮินดูโดยตรง

ในกฎหมายตราสามดวง บทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินได้กระจัดกระจายอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ ที่สำคัญคือกฎหมายลักษณะโจร กฎหมายลักษณะโจรได้ใช้อยู่ในสังคมไทยในยุคกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เรื่อยมาจนกระทั่งถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในสังคมไทยทั้งทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้ได้ส่งผลให้เกิด

ความเปลี่ยนแปลงในระบบกฎหมายตามมา มีการบัญญัติกฎหมายใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก รวมทั้งประกาศลักษณะข้อ ร.ศ. 119 ซึ่งเป็นบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่สำคัญอีกฉบับหนึ่ง

กฎหมายที่บัญญัติขึ้นในรัชกาลที่ 5 นี้ เริ่มมีความแตกต่างจากกฎหมายเก่าที่ตกทอดมาจาก สมัยกรุงศรีอยุธยา ดังตัวอย่างที่เห็นได้จากประกาศลักษณะข้อ ร.ศ. 119 ที่เหตุผลที่การบัญญัติกฎหมายฉบับนี้มีได้อ้างอิงความเชื่อทางศาสนาแต่อย่างใด และได้ทำขึ้นโดยอาศัยแบบอย่างจาก กฎหมายอังกฤษไม่ใช่กฎหมายเก่าของไทย ความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของระบบกฎหมายไทยได้ เกิดขึ้นเมื่อมีการปฏิรูประบบกฎหมาย โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการชำระสะสางกฎหมายทั้งหมด และได้จัดทำขึ้นใหม่ในรูปประมวลกฎหมายตามแบบอย่างของประเทศตะวันตก กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 เป็นประมวลกฎหมายฉบับแรกที่จัดทำแล้วเสร็จและประกาศใช้บังคับ

กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ได้บัญญัติขึ้นเนื่องจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการได้แก่ ความบกพร่องของกฎหมายตราสามดวง และความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวของมหาอำนาจอันตวันตวันที่มีอยู่ในประเทศไทย อย่างไรก็ดีตามในการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ได้ปรากฏว่า มีแนวความคิดที่จะรับเอากฎหมายตะวันตกเข้ามาใช้ในระบบกฎหมายไทยโดย พยายามผสมผสานให้เข้ากับหลักกฎหมายไทยตลอดจนสภาพสังคมไทย มิได้ตั้งใจที่จะลอกเลียน หรือรับเอาแต่เฉพาะกฎหมายตะวันตกเข้ามาใช้โดยสิ้นเชิง

ในการประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ได้มีการยกเลิกกฎหมายหลายฉบับรวมทั้งกฎหมายลักษณะโจรอันเป็นกฎหมายเก่าของไทยที่ตกทอดมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาและ ประกาศลักษณะข้อซึ่งเป็นกฎหมายที่ได้บัญญัติขึ้นใหม่ในช่วงเวลาอันหน้ากฎหมายลักษณะอาญา ไม่นานนัก

สำหรับแนวคิดทางจริยธรรมที่ได้จากการศึกษาในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินในกฎหมาย ลักษณะโจร คือ เพื่อสั่งสอนประชาชนให้เป็นคนดี และลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อไม่ให้คนอื่นนำมาเป็น พฤติกรรมแบบอย่างในสังคม อีกทั้งยังเป็นการสร้างความสงบสุขให้กับบ้านเมืองในสังคม

2) ความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย

ความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายตามที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายหรือปรากฏจากหลักฐาน ต่างๆ ของไทยนั้นมีหลักฐานที่น่าเชื่อถือได้ว่ามีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา โดยกฎหมายที่ตกทอดมาจากสมัยกรุงศรีอยุธยานั้นมีเพียง 1 ใน 10 ส่วน เท่านั้น ซึ่งต่อมาในสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการตรวจชำระกฎหมายที่กล่าวมานี้ โดยให้คัดลอกเป็น 3 ฉบับ แต่ละฉบับประทับตราครุฑสีห์ ราชสีห์ และตราบัวแก้ว ซึ่งต่อมาเรียกชื่อกฎหมายนี้ว่า กฎหมายตราสามดวง (The code of three

great seals)

กฎหมายตราสามดวงเกิดขึ้นจากการตรวจชำระรวบรวมบรรดาบทบัญญัติต่างๆ ของกฎหมายที่มีอยู่ในสมัยนั้นเข้าไว้ในเล่มเดียวกัน โดยจะเรียกชื่อกฎหมายแตกต่างกันออกไป เช่น พระไอยการ พระราชกำหนด ทำให้เห็นได้ว่ากฎหมายตราสามดวง มีลักษณะเป็นการประมวลกฎหมายต่างๆ เข้าด้วยกัน ในลักษณะของการรวบรวมโดยไม่ได้นำวิธีการจัดทำกฎหมายแบบประมวลกฎหมายที่ปรากฏอยู่ในสมัยใหม่มาใช้ในการจัดทำกฎหมายต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายตราสามดวงนั้น แม้จะมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไปกฎหมายเหล่านี้ต่างก็ได้รับอิทธิพลทางแนวคิดมาจากคัมภีร์ พระธรรมศาสตร์ของฮินดู โดยผ่านทางคัมภีร์ พระธรรมสถัถัม ของมอญอีกทอดหนึ่ง ทำให้บทบัญญัติของความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย ในกฎหมายตราสามดวง มีความใกล้เคียงกับคัมภีร์พระธรรมสถัถัมของมอญมากกว่าคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของฮินดู

จากการที่กฎหมายตราสามดวงได้จัดทำขึ้น โดยการรวบรวมกฎหมายต่างๆ เข้าด้วยกันนั้น ทำให้บทบัญญัติของความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายได้กระจัดกระจาย ปรากฏในกฎหมายหลายฉบับด้วยกัน เช่น พระไอยการลักษณะวิวาทคดีต่างๆ พระไอยการลักษณะเบ็ดเสร็จ พระไอยการลักษณะอาญาอาญา พระไอยการลักษณะอาญาหลวง และกฎหมายอื่นๆ โดยที่พระไอยการและกฎหมายเหล่านั้น เป็นกฎหมายที่ได้ใช้มาจนถึงสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งต่อมาได้มีการปฏิรูปกฎหมาย ทำให้กฎหมายเหล่านั้นและกฎหมายต่างๆ บางฉบับ ได้ถูกยกเลิกไปโดยผลของกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127

กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ได้บัญญัติขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ด้วยเหตุผลที่สำคัญหลายประการด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นเหตุผลในทางการเมืองการปกครอง เหตุผลในทางเศรษฐกิจ หรือเหตุผลจากกฎหมายตราสามดวง เหตุผลต่างๆ เหล่านั้น เช่น ปัญหาสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ปัญหาที่เกิดจากความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและปัญหาการบังคับใช้กฎหมายตราสามดวง กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้น ซึ่งมีความแตกต่างกับกฎหมายเก่าของไทยที่ใช้บังคับมาก่อนหน้านั้น โดยในการบัญญัติกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 นี้ ได้มีการนำเอาแนวความคิดในการบัญญัติกฎหมายการจัดประเภทของความผิด และการกำหนดลักษณะของความผิดมาจากหลักการของกฎหมายต่างประเทศมาเป็นแบบอย่าง ในการร่างครั้งนี้

เมื่อเปรียบเทียบถึงความแตกต่างของกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 กับกฎหมายของเก่าของไทยที่ประกาศใช้มาก่อนหน้านั้น จะพบว่ามีความแตกต่างกันในหลายประการด้วยกัน เช่น ในการบัญญัติกฎหมายเก่าของไทยนั้นจะอ้างอิงอำนาจหรือความเชื่อจากศาสนาเป็นหลัก แต่ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 จะอ้างอิงอำนาจรัฐเป็นสำคัญ นอกจากนี้วิธีการในการบัญญัติกฎหมายก็มีความแตกต่างกัน โดยเปลี่ยนวิธีการบัญญัติกฎหมายจาก กรณีเฉพาะ (conclude individual) ไป

เป็นกรณีทั่วไป (abstract general) ทำให้เห็นได้ว่ากฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มีลักษณะที่ถือได้ว่าเป็นประมวลกฎหมายอาญาระบบแรกของประเทศไทย

แม้ว่าในการบัญญัติกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 จะได้นำเอาแนวความคิดในการบัญญัติกฎหมาย การจัดประเภทของความผิดและการกำหนดลักษณะของความผิดมาจากหลักการของต่างประเทศก็ตาม แต่ในการร่างครั้งนี้ก็มีได้มีนโยบายที่จะรับหลักการเหล่านั้นมาเสียทั้งหมด กลับแต่จะให้มีการผสมผสานหลักการเหล่านั้นเข้ากันกับหลักการตามกฎหมายเก่าของไทยที่มีอยู่แล้วเข้าด้วยกัน จากการศึกษาเปรียบเทียบความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายตามที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง กับกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 พบว่ามีความแตกต่างและคล้ายคลึงกัน ดังนี้

1. แนวความคิดในการบัญญัติกฎหมาย กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 จะอ้างถึงแนวความคิดในการบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศเป็นหลักโดยใช้กฎหมายของต่างประเทศมาเป็นแบบอย่างในการร่าง เช่น ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศญี่ปุ่น ประเทศ เบลเยียม ประเทศอินเดีย ประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น

ส่วนกฎหมายตราสามดวง จะมีแนวความคิดมาจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของฮินดู โดยรับมาผ่านทางคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของมอญอีกทอดหนึ่ง

2. การจัดประเภทของความผิด กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มีการจัดประเภทของความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายออกอย่างเป็นหมวดหมู่โดยจัดแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

- 1) ความผิดฐานประทุษร้ายแก่ชีวิต
- 2) ความผิดฐานประทุษร้ายแก่ร่างกาย
- 3) ความผิดฐานรีดลูก
- 4) ความผิดฐานละทิ้งเด็กและละทิ้งคนเจ็บคนชรา

การจัดประเภทความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายเช่นนี้ จะมีลักษณะที่แตกต่างกับการจัดประเภทของความผิดในกฎหมายตราสามดวง โดยความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายในกฎหมายตราสามดวงจะไม่มีการจัดประเภทของความผิดออกอย่างเป็นหมวดหมู่ โดยจะปรากฏความผิดชนิดนี้กระจัดกระจายกันในพระไอยการและกฎหมายต่างๆ กัน เช่น ความผิดฐานประทุษร้ายแก่ชีวิตจะปรากฏอยู่ในพระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกัน มาตรา 4, 7, 11, 15, 16, 17, 20, 21, 29 พระไอยการลักษณะอาญาหลวง มาตรา 10 พระไอยการลักษณะโจร มาตรา 3, 54, 57, 63, 68, 69, 127, 138 กฎมณเฑียรบาล บทที่ 139 ความผิดฐานประทุษร้ายแก่ร่างกายจะปรากฏอยู่ในพระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกัน มาตรา 3, 7, 10, 22, 27, 28 กฎมณเฑียรบาล บทที่ 139 และความผิดฐานรีดลูกปรากฏอยู่ในพระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกัน มาตรา 18 พระไอยการลักษณะเบดเสร็จ มาตรา 145, 150

3. การกำหนดลักษณะของความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย โดยแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ

- 1) วิธีการบัญญัติความผิด

2) การกำหนดลักษณะของความผิด

1) วิธีการบัญญัติความผิด

กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มีวิธีการบัญญัติความผิดที่แตกต่างไปจากกฎหมายตราสามดวง กล่าวคือ ความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายตามกฎหมายตราสามดวงจะบัญญัติกฎหมายในลักษณะเฉพาะ (conclude individual) มีลักษณะที่เป็นรายละเอียดในข้อเท็จจริง โดยที่วิธีบัญญัติกฎหมายในลักษณะนี้จะใช้ปรับกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องราวๆ ไป ดังนั้นเมื่อมีความผิดใหม่เกิดขึ้น จะไม่สามารถนำกฎหมายที่มีอยู่แล้วมาบังคับใช้ได้ ทำให้ต้องมีการบัญญัติกฎหมายเพิ่มขึ้นใหม่ เมื่อนานเข้าจะทำให้กฎหมายมีปริมาณมากขึ้น ทำให้เป็นปัญหาในการค้นคว้าหากฎหมายที่จะนำมาใช้ เช่น พระไอยการลักษณะวิวาทตีต่อกัน มาตรา 27 บัญญัติว่าวิวาทตีต่อกัน จับเอาสันมือ สันพริ้ว สันหอก สันดาบ ก้อนอิฐ ก้อนดิน กระเบื้อง เมศกรวด หินสินลาแสง นองาเขียว กระดุกหอยเอนกั ดิ... ซึ่งการบัญญัติกฎหมายลักษณะเช่นนี้อาจจะเป็นการแก้ปัญหามานานในเรื่องของการตีความได้ โดยบทบัญญัติของกฎหมายมีความแจ่มชัดในข้อเท็จจริง แต่เมื่อพิจารณาถึงวิธีการบัญญัติกฎหมายในกฎหมายในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 แล้ว จะพบว่ามีวิธีการบัญญัติกฎหมายในลักษณะทั่วไป (abstract general) ไม่เฉพาะเจาะจงกับข้อเท็จจริงใดข้อเท็จจริงหนึ่งเท่านั้น สามารถใช้ปรับกับข้อเท็จจริงที่เป็นรายละเอียดที่เกิดขึ้นใหม่ได้ ทำให้ไม่ต้องบัญญัติกฎหมายในลักษณะที่มีข้อเท็จจริงในลักษณะเดียวกันอีก บทบัญญัติของกฎหมายจะมีปริมาณน้อย เช่น มาตรา 249 บัญญัติว่า ผู้ใดกระทำโดยเจตนาให้ผู้หนึ่งผู้ใดถึงแก่ความตาย ท่านว่ามันฆ่าคนโดยเจตนา...

วิธีการในการบัญญัติกฎหมายลักษณะเช่นนี้ จะไม่มีรายละเอียดในข้อเท็จจริง โดยจะเป็นหน้าที่ของผู้ใช้กฎหมายที่จะต้องปรับข้อเท็จจริงเข้ากับข้อกฎหมาย ซึ่งในการใช้กฎหมายนั้นผู้ใช้จะต้องมีความเข้าใจในแนวความคิดที่เป็นพื้นฐานของบทบัญญัตินั้นๆ ด้วย เพื่อจะทำให้ผู้ที่มิประสงค์ต่างกันได้ใช้กฎหมายไปในแนวทางเดียวกัน การบัญญัติกฎหมายเช่นนี้ จะไม่มีความชัดเจนในข้อเท็จจริง

2) การกำหนดลักษณะของความผิด หรือเนื้อหาของบทบัญญัติความผิด ที่มีหลักการพื้นฐานหรือสาระสำคัญทั้งในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 และความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายตามกฎหมายตราสามดวง ที่คล้ายคลึงกันมีดังต่อไปนี้

(1) ความผิดที่นำกฎหมายของต่างประเทศมาเป็นแบบอย่างในการร่างแต่ปรากฏว่ามีหลักการพื้นฐานหรือสาระสำคัญของการกระทำความผิดไม่ต่างกันกับความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย ตามที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง จะต่างกันเฉพาะในส่วนที่เป็นวิธีการในการบัญญัติความผิดและรายละเอียดของการกระทำความผิดเท่านั้น ความผิดชนิดนี้ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ได้แก่ ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนาที่เป็นเหตุ

จักรกรจ์ ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ความผิดฐานทำร้ายร่างกายสาหัส ความผิดฐานริดลูก

(2) ความผิดที่น่ากฎหมายของต่างประเทศมาเป็นต้นแบบในการร่าง แต่ปรากฏว่าเป็นบทบัญญัติที่ตกทอดมาจากพระไอยการลักษณะวิอาทตีค่ากัน ซึ่งเนื้อหาสาระของบทบัญญัติที่กำหนดความผิดแตกต่างไปจากที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง ความผิดชนิดนี้ได้แก่ความผิดฐานวิอาทต่อสู้อย่างกันตามพระไอยการลักษณะวิอาทตีค่ากัน มาตรา 2 กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 253

(3) บทบัญญัติของความผิดที่เกิดขึ้นใหม่ ในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 โดยนำกฎหมายของต่างประเทศมาเป็นแบบอย่างในการร่าง ความผิดชนิดนี้ ได้แก่ ความผิดฐานทำให้ผู้อื่นตายโดยประมาท ความผิดฐานละทิ้งเด็กและละทิ้งคนเจ็บคนชรา

จากการวิเคราะห์ถึงผลที่เกิดขึ้นจากการรับเอาหลักกฎหมายของต่างประเทศ และความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย ตามที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง เข้ามาในบทบัญญัติของความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกายในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มีดังนี้

- ผลในทางการเมือง การปกครอง และเศรษฐกิจ
- ผลในทางนิติศาสตร์

ผลในทางการเมืองการปกครองและเศรษฐกิจมีดังนี้

1. ทำให้ต่างชาติยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขต
2. ทำให้ได้กฎหมายที่เป็นแบบอย่างในการบังคับใช้ทั่วราชอาณาจักร
3. ทำให้มีกฎหมายที่ใช้แทนกับสภาพของสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป

ผลในทางนิติศาสตร์

1. ทำให้ได้บทบัญญัติของกฎหมายที่มีลักษณะเป็นสากล มีความครอบคลุมถึงข้อเท็จจริงในหลายๆ กรณี ง่ายต่อการค้นหาเพื่อนำมาใช้

2. เป็นการปรับปรุงและแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายตราสามดวงให้ทันสมัยยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ดี มีข้อพึงสังเกตด้วยว่า การรับแนวความคิดทางกฎหมายของชาติตะวันตกเข้ามาเป็นแนวทางในการจัดทำกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 นั้น ใช่ว่าจะไม่ได้มีการหยิบยกเนื้อหาที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงมาประกอบการพิจารณาจัดทำกฎหมายใหม่ด้วยเลย เพราะจากการศึกษาตัวบทของกฎหมายเก่าและกฎหมายใหม่ประกอบกัน จะเห็นได้ว่า ความผิดต่อชีวิตและร่างกายบางฐานปรากฏอยู่ในทั้งกฎหมายเก่าและกฎหมายใหม่ รวมทั้งได้มีการแนวคิดของกฎหมายเก่าที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายตราสามดวง มาจัดรูปหรือวางตำแหน่งเสียใหม่ให้ถูกต้องตามหลักวิธีการ

จัดทำประมวลกฎหมายอย่างตะวันตกด้วย นับว่าเป็นการประสมประสานกฎหมายเก่าของไทยเราเข้ากับวิธีการปฏิรูปกฎหมายได้อย่างกลมกลืน และสอดคล้องกับสภาพการของสังคมไทย

สำหรับแนวคิดทางจริยธรรมที่ได้จากการศึกษาความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย คือ กฎหมายตราสามดวงเกี่ยวกับความผิดอาญาในชีวิตร่างกายเป็นกลไกสำคัญที่มีอิทธิพลครอบคลุมชีวิตประจำวันต่อผู้คนในสมัยนั้น ทั้งนี้เพื่อควบคุมพฤติกรรมของผู้คนในสังคมให้เกิดสันติสุข ไม่ทำร้ายกันให้ได้รับความบาดเจ็บ และเดือดร้อนอยู่กันอย่างสันติสุข

ข. ด้านศาสนาของไทยในกฎหมายตราสามดวง

แนวคิดทางจริยธรรมที่ได้จากการศึกษาด้านศาสนาของไทยในกฎหมายตราสามดวงคือ

(1) ด้านความเมตตา จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์ ขุนนาง และสามัญชนด้านกษัตริย์จะเห็นได้ว่า ระบบกษัตริย์ในการปกครองบริหารบ้านเมืองจะเป็นไปด้วยความเมตตาเหมือนพ่อปกครองลูก ด้านขุนนางจะเห็นได้ว่าขุนนางจะมีความเคารพต่อกษัตริย์เป็นอย่างมากและการตอบแทนความดีของกษัตริย์ที่มีต่อขุนนางนั้นจะเห็นได้ว่าใครที่กระทำดี มีความดีความชอบสร้างประโยชน์ให้ประเทศชาติก็จะได้รับการปูนบำเหน็จรางวัลเป็นที่ดิน และทรัพย์สินเงินทอง และด้านสามัญชน จะเห็นได้ว่าคนไทยสมัยก่อนนั้นมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันอาทิ เช่น จะเห็นได้ว่าคนไทยสมัยก่อนจะมีน้ำตั่งไว้หน้าบ้านเพื่อไว้สำหรับให้คนผ่านไปผ่านมารับประทาน ซึ่งเหล่านี้จะหาได้ยากยิ่งในสังคมไทยปัจจุบัน

(2) การให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา จะเห็นได้ว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่ให้เสรีภาพทางศาสนามากที่สุดในโลกประเทศหนึ่ง เพราะคนไทยเชื่อว่าศาสนาทุกศาสนาสอนให้ทุกคนทำดีด้วยกันทั้งนั้น จึงมิได้มีอคติต่อศาสนาใดเลย ตรงกันข้ามกลับอนุญาตให้ประเทศต่างๆ เข้ามาสร้างโบสถ์วิหาร และเผยแพร่ศาสนาของตนได้โดยเสรีโดยที่คนไทยเจ้าของประเทศยึดถือเป็นมติประจำใจว่าจะไม่เบียดเบียนศาสนาอื่นใดแม้ที่ตนไม่นับถือ ที่สำคัญที่สุดคือ พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก โดยเฉพาะสมเด็จพระนารายณ์มหาราชนั้น ทรงเกื้อหนุนศาสนาคริสต์เป็นอย่างมากโดยถวายที่ให้บาทหลวงสร้างวัดและที่อยู่ รวมทั้งพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ผู้ที่ต้องการนับถือศาสนาคริสต์นับถือได้โดยไม่มีข้อห้าม ซึ่งไม่ใช่เป็นเพราะว่าพระองค์ทรงเปลี่ยนไปนับถือเลื่อมใสศาสนาคริสต์ แต่เป็นเพราะทรงมีน้ำพระทัยกว้างและทรงยอมรับหลักการที่อนุญาตให้ราษฎรของพระองค์มีความคิดเห็นหรือยึดถือในหลักการอันใดที่แตกต่างจากพระองค์ได้

5.3 แนวคิดด้านที่ 3 ด้านเศรษฐกิจของไทยในกฎหมายตราสามดวง

จากการศึกษาผลงานของนักปราชญ์ชาวไทยหลายท่าน ที่ได้วิเคราะห์เกี่ยวกับเรื่องทาสในประเทศไทย ประกอบกับการศึกษาเรื่องทาสในกฎหมายตราสามดวง ผู้วิจัยมีแนวคิดพื้นฐานว่า เรื่องทาสในกฎหมายตราสามดวงของไทย ซึ่งรวบรวมจากกฎหมายลักษณะต่างๆ ที่ตราขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา น่าจะเกี่ยวข้องกับเรื่องทาสในคัมภีร์พระไตรปิฎกเถรวาทของพระพุทธศาสนาและเรื่องทาสในคัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ของพราหมณ์ จึงได้ศึกษาเรื่องทาสทั้งในคัมภีร์พระไตรปิฎกเถรวาท คัมภีร์มานวธรรมศาสตร์และกฎหมายตราสามดวงใน 4 ประเด็นหลัก คือ ประเภทของทาส สถานภาพของทาส การคุ้มครองที่ทาสได้รับ และการหลุดพ้นจากความเป็นทาส เพื่อให้ทราบว่าการศึกษาเรื่องทาสในเอกสารทั้งสามจะมีลักษณะที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้มีระยะเวลาศึกษาที่จำกัดอีกทั้งหัวข้อในการวิจัยจะเป็นการศึกษาเรื่องทาสที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง จึงได้กล่าวในแง่เดียวคือในแง่ของกฎหมายตราสามดวงในบทที่ 4 ที่ได้กล่าวมาแล้ว ส่วนความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันในเรื่องทาสในคัมภีร์พระไตรปิฎกเถรวาทของพระพุทธศาสนา และเรื่องทาสในคัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ของพราหมณ์จะกล่าวโดยสรุปรวมในบทที่ 5 พร้อมกัน เพื่อให้เข้าใจถึงที่มาและที่ไปว่ามีความเกี่ยวข้องอย่างไรต่อด้านเศรษฐกิจที่กล่าวในเรื่องทาสที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้จักเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาประวัติศาสตร์และวรรณคดีทั้งของไทยและอินเดีย ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมอินเดียเพิ่มขึ้น

จากการศึกษาพบว่า คำว่า ทาส ในคัมภีร์ฤคเวทและหลักฐานสมัยต่อมา มีความหมายโดยสรุป 3 อย่าง คือ

1. ในพระเวทยุคแรก ๆ คำว่า ทาส หมายถึงมนุษย์พวกหนึ่งในกลุ่มของ วฤตระ สัมพระ จูรมิ ฤนิ ปนิ และทัสยุ เป็นต้น ซึ่งเป็นศัตรูของฝ่ายเทวะ หรือฝ่ายพระอินทร์
2. ในพระเวทยุคต่อมา คำว่า ทาส หมายถึงคนพื้นเมืองในประเทศอินเดีย ซึ่งมีผิวดำ จมูกแบน และเป็นศัตรูของชาวอารยันที่อพยพเข้ามาภายหลัง ชาวอารยันพยายามเอาชนะคนพื้นเมืองเหล่านี้อยู่ตลอดเวลา แต่ก็ไม่สามารถกระทำได้อย่างง่ายและได้พยายามแยกตนออกเป็นคนละฝ่ายด้วยความรังเกียจผิวพรรณ และมีความเชื่อถือที่แตกต่างกัน การแยกตนจากคนพื้นเมืองของชาวอารยันได้ปรากฏชัดเจนขึ้นเมื่อมีการกำหนดวรรณะขึ้นเป็น 4 วรรณะ คือ วรรณะพราหมณ์ วรรณะกษัตริย์ วรรณะแพศย์ และวรรณะศูทร โดยที่คนพื้นเมือง คือพวกทาส หรือทัสยุ ถูกกำหนดให้เป็นวรรณะศูทร ซึ่งเป็นวรรณะที่ต่ำสุดในสังคม

3. ในพระเวทยุคหลัง ๆ จนถึงสมัยมหากาพย์ คำว่า ทาส หมายถึงคนรับใช้คนอื่นโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน เมื่อชาวอารยันรบชนะคนพื้นเมือง และได้จับมาเป็นคนรับใช้พวกตน คำว่า ทาส ซึ่ง

เป็นชื่อเรียกคนพื้นเมืองนั้นจึงได้กลายมาเป็นชื่อเรียกคนรับใช้ในสมัยต่อมา ซึ่งมีประวัติความเป็นมาของคำ คล้ายกับคำว่า สเลฟ (slave) ในภาษาอังกฤษที่มาจากชื่อเผ่าหรือเชื้อชาติ สลาฟ (Slav) ในยุโรปตะวันออก ซึ่งแพร่กรบในสงคราม และถูกจับมาเป็นคนรับใช้

ทาสมีสภาพที่แตกต่างจากกรรมกรและคนรับใช้ทั่วไปในประเด็นที่ว่า ทาสเป็นผู้ที่ทำงานให้นายทาสโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนแรงงาน และไม่มีอิสรภาพในตัวเอง ส่วนกรรมกรและคนรับใช้ทั่วไปนั้น หมายถึงพวกที่ทำงานโดยได้รับค่าตอบแทนแรงงาน จะถูกควบคุมอิสรภาพบ้างก็เพียงบางเวลาและบางลักษณะ

ผลจากการศึกษาเปรียบเทียบเรื่องทาสในเอกสารทั้งสาม ทำให้ทราบความสัมพันธ์ทางความคิดและอิทธิพลที่กฎหมายตราสามดวงได้รับจากคัมภีร์พระไตรปิฎก และคัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ คือ

ประเภทของทาสในเอกสารทั้งสาม แตกต่างกันด้านจำนวน คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกมีทาส 4 ประเภท คัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ และกฎหมายตราสามดวงมีทาส 7 ประเภท ส่วนความหมายของทาสแต่ละประเภทในเอกสารทั้งสามเหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ จะแตกต่างกันเฉพาะคำภาษาบาลีหรือสันสกฤตที่ใช้เป็นชื่อทาสประเภทนั้น เช่น ทาสในเรือนเบี้ย คัมภีร์พระไตรปิฎกใช้คำว่า อนโตชาติ (ทาส) คัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ใช้คำว่า กฤหข และกฎหมายตราสามดวงมีคำว่า ปตตทาส กัมกับอยู่หลังชื่อภาษาไทย เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบระหว่างประเภทของทาสในคัมภีร์มานวธรรมศาสตร์และกฎหมายตราสามดวง เห็นว่ามีจำนวนเท่ากัน คำภาษาบาลีและสันสกฤตที่ใช้ก็มีความหมายตรงกันหมด จึงอาจกล่าวได้ว่าประเด็นนี้กฎหมายตราสามดวงได้รับอิทธิพลจากคัมภีร์มานวธรรมศาสตร์

เอกสารทั้งสามกล่าวตรงกันว่า ทาสมีสภาพเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งของนายทาส ซึ่งนายอาจให้แก่คนอื่นในลักษณะใดก็ได้ และนายอาจเมียนตีทาสได้เมื่อทำความผิด ทาสจะเป็นพยานในศาลไม่ได้ คัมภีร์พระไตรปิฎกกล่าวถึงทาสในลักษณะที่มีความใกล้ชิดกับนายเป็นพิเศษ เช่น ทาสสามารถให้ข้อเสนอหรือแนวคิดให้นายปฏิบัติตามได้

ในด้านการคุ้มครองที่ทาสควรได้รับ เอกสารทั้งสามกล่าวตรงกันว่า นายต้องให้อาหารแก่ทาสให้เพียงพอแก่การดำรงชีวิต ให้การรักษาพยาบาลในยามเจ็บป่วย และต้องไม่ทอดทิ้งทาสในคราวที่เกิดภาวะอดอยาก คัมภีร์มานวธรรมศาสตร์และกฎหมายตราสามดวงกล่าวตรงกันในเรื่องการลงโทษทาสว่า เมื่อทาสทำความผิด นายจะลงโทษได้เพียงให้เจ็ดหาลาบ ห้ามลงโทษจนถึงแก่ความตาย ส่วนคัมภีร์พระไตรปิฎกและกฎหมายตราสามดวงกล่าวตรงกันในเรื่องการคุ้มครองผู้ใช้แรงงานว่า นายต้องให้ทาสทำงานแต่พอสมควรแก่กำลังและเวลา ถ้านายมอบหมายให้ทาสทำงานสิ่งใด เมื่อเกิดความผิดพลาดต้องร่วมรับผิดชอบ

เอกสารทั้งสามกล่าวตรงกันว่า การหลุดพ้นจากความเป็นทาส ขึ้นอยู่กับความเมตตาของ

นายทาสเป็นสำคัญ และมีวิธีการที่จะหลุดพ้นจากความเป็นทาสหลายวิธี คือ การไถ่ถอนตัวเอง ทาสชนะในกรณีพิพาทระหว่างตนกับนายทาส ทาสหญิงตกเป็นภรรยาของนายทาส และการพ้นจากความเป็นทาสตามเงื่อนไขที่ตกลงกันได้ การได้รับความเป็นไทยของทาสอีกวิธีหนึ่งที่กล่าวไว้ตรงกันในคัมภีร์พระไตรปิฎกและกฎหมายตราสามดวง คือ ทาสที่บวชในพระพุทธศาสนาแล้วจะได้รับความเป็นไทย แม้ลาสิกขาบวชไปแล้วก็ยังคงเป็นไทยตลอดไป

จากการศึกษาเปรียบเทียบดังกล่าว จึงน่าจะสรุปได้ว่า กฎหมายลักษณะทาสและกฎหมายลักษณะอื่น ๆ ที่กล่าวถึงทาสในกฎหมายตราสามดวงของไทย ได้รับอิทธิพลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกพอสมควร โดยเฉพาะข้อกำหนดที่ว่าด้วยการคุ้มครองของทาส และความเมตตาการุณาที่นายทาสควรมีต่อทาส และยังได้รับอิทธิพลจากคัมภีร์มานวธรรมศาสตร์อีกไม่น้อย ทั้งนี้คงเป็นเพราะสังคมไทยในสมัยที่ตรากฎหมายดังกล่าวได้ยึดถือคำสอนของพระพุทธศาสนา และธรรมเนียมต่างๆ ของพราหมณ์เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอยู่แล้ว

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาแนวคิดทางจริยธรรมด้านเศรษฐกิจเรื่องทาสที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงทั้งในคัมภีร์พระไตรปิฎกเถรวาท คัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ และกฎหมายตราสามดวงซึ่งเป็นเรื่องราวของทาสในประเทศไทยและอินเดียเท่านั้น ควรมีผู้ศึกษาเปรียบเทียบระบบทาสในเอเชียและยุโรปให้ละเอียดอีกส่วนหนึ่ง จะทำให้เข้าใจธรรมเนียมการมีทาสได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
2. ในการศึกษาในเรื่องของแนวคิดทางจริยธรรมด้านการปกครองที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ถึงบทลงโทษว่าด้วยโทษทวะดิงฆกรรมกรรมแต่เพียงด้านเดียว โดยไม่ได้วิเคราะห์ถึงด้านอื่นๆ เลย ดังนั้นควรมีผู้ศึกษาด้านอื่นๆ ด้วย จะทำให้เข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
3. จากการศึกษาแนวคิดเชิงจริยธรรมที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงจะเป็นการศึกษาเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่เน้นถึงเอกสารหลักฐานที่เป็นความคิดเห็นของคนไทยโดยส่วนใหญ่ ดังนั้นควรมีผู้ศึกษาด้านแนวคิดเชิงจริยธรรมในทรรศนะของชาวตะวันตกที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงด้วย เพื่อจะทำให้เข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กฎหมายตราสามดวง. (2506). 5 เล่ม. พระนคร : องค์การค้าของคุรุสภา.
- กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127. ราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษ. 25 (1 มิถุนายน ร.ศ.127).
- การศาสนา, กรม. (2521). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง 45 เล่ม. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- กนิษฐา ชิตช่วง. (2532). มูลเหตุของการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กิริณัย โชติกันตะ. (2520). โทษทวงดั่งขกรรมกรรมจากกฎหมายตราสามดวงกับการควบคุมทาง สังคมในสมัยต้นรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กำธร กำประเสริฐ. คำบรรยายวิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราม คำแหง.
- ขจร สุขพานิช. (2519). ฐานันดรไพร่. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรี นครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- คณิต ณ นคร. (2528). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เนติธรรม.
- เจนจรัญ ชูชื่น. (2542). ความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย : ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะของฐาน ความผิดตั้งแต่กฎหมายตราสามดวงจนถึงกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127. วิทยานิพนธ์ ปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- น้ำ ทองคำวรรณ. จารึกกฎหมายลักษณะโจรสมัยสุโขทัย. วารสารศิลปากร 8. (2498) : 93.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ฉลาดชาย รมิตานนท์ และวิระดา สมสวัสดิ์. (2526). พม่า : อดีตและปัจจุบัน. เชียงใหม่ : โครงการตำรามหาวิทยาลัย ห้องจำหน่ายหนังสือ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัย เชียงใหม่.
- ร.แสงกานต์ อ้างถึงในชาญวิทย์ เกษตรศิริ และวิทย์พงษ์พนิตานนท์, บรรณาธิการ. (2526). ประวัติ ศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และ มนุษยศาสตร์.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2511). ลักษณะการปกครองประเทศ สยามแต่โบราณ. พระนคร : โรงพิมพ์เลียงเชียงจงเจริญ.

- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยา. (เมษายน พ.ศ.2503). **ตำนานกฎหมายเมืองไทยและประมวลคำอธิบายทางนิติศาสตร์.**
- ทองสุข จารุเมธีชน. (2527). **การศึกษาเปรียบเทียบเรื่องทาสในคัมภีร์พระไตรปิฎกเถรวาท คัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ และกฎหมายตราสามดวง.** วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รงทอง จันทรางศุ. (2529). **กฎหมายไทยในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น. คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- รงทอง จันทรางศุ. (2535). **การปฏิรูปภาษากฎหมายไทยในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์.
- นิติศาสตร์ไพศาล, พระยา. (2497). **ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย.** พระนคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประดิษฐ์มนูธรรม, หลวง. (2473). **ประชุมกฎหมายภาค 1-2.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติสาสน์.
- ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1 จ.ศ.1166.** (2529). รวบรวมและจัดพิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์.
- ประเสริฐ ฐ นกร, ดร. (2451). **มั่งรายศาสตร์. พิมพ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ หลวงโศทรกิตยานุพัทธ์ (อาสา โศทรกิตย์).**
- พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2525). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่ พ.ศ.2417 – พ.ศ.2453.** (2458). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ไสภณพิพรรฒธนาการ.
- พิชาน ดโนทัย. (2517). **กฎหมายสมัยอยุธยา.** กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา.
- พิทยาลภ พิตยาลภพฤติยากร, พระวรวงศ์เธอกรมหมื่น. (2525). **พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงชำระสะสางกฎหมาย. 200 ปี รัตนโกสินทร์ 25 ปี นิติศาสตร์จุฬา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- พัชรินทร์ ในพรมราช. (2536). **ความผิดอาญาเกี่ยวกับทรัพย์ : ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะของฐานความผิดตั้งแต่สมัยกฎหมายตราสามดวงจนถึงกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127.** วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาควิชาประวัติศาสตร์. (2528). **ประวัติศาสตร์ไทยตั้งแต่สมัยแรกจนถึงอยุธยา. (พิมพ์ครั้งที่ 3).** กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2533). เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง
ของสังคม หน่วยที่ 1-7. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร : บางกอกบล๊อค.

ยอร์ช ปาคูร์. **Report on the proposed penal code**. เอกสารกองจดหมายเหตุแห่งชาติที่ นร.5 ย /7.
ราชบุรีดิเรกฤทธิ์, พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวง. (2488). เล็กเซอร์กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.

ราชบุรีดิเรกฤทธิ์, พระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่น. (ร.ศ.126). กฎหมายเล่ม 1 สำหรับผู้พิพากษาและ
ทนายความ.(พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กองหลุไทย.

ราชบุรีดิเรกฤทธิ์, พระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่น. (ร.ศ. 128). โค้ดอาญา. (เล่ม 1). ฉบับหลวงกับฉบับ
เทียบ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กองหลุไทย.

ลัดพลีธรรมประคัลภ์, พระยา. (2475). คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา

วรศักดิ์พิบูลย์, พระ. (2504). ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิชา มหาคุณ. (2534). การใช้เหตุผลในทางกฎหมาย. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
นิติบรรณการ.

วิชา มหาคุณ. (2523). ประวัติศาสตร์กฎหมายและภาษากฎหมายไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). คณะ
นิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิระดา สมสวัสดิ์. (2526). มองกฎหมาย. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศิลปากร, กรม. (2532). บันทึกกรายวันของเซอร์จอห์นเบาริง. แปลโดยนันทนา ดันติเวส. (พิมพ์ครั้ง
แรก). กรุงเทพมหานคร : กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.

ศิลปากร, กรม. (2529). พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา. เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 8).
กรุงเทพมหานคร : กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.

สวามิดยานันทสรสวัสดิ์. (2529). คัมภีร์สัตยธรรมประกาศ. แปลโดยสมาคมอารยสมาคมแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

สุทธิวาตนฤพุดิ, หลวง. (2516). คำบรรยายประวัติศาสตร์กฎหมายชั้นปริญญาโท พ.ศ.2512 –
2513. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระ
จันทร์.

เสถียร ลายลักษณ์. (2478). ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 17. 69 เล่ม. พระนคร : โรงพิมพ์เคลิมล์.

เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2510). กฎหมายสมัยอยุธยา. ปาฐกถา ณ หอสมุดแห่งชาติ คณะกรรมการจัด
งานอนุสรณ์อยุธยา.

หม่อม ทิน อ่อง. (2519). ประวัติศาสตร์พม่า. แปลโดย เพ็ชร สุมิตร. กรุงเทพมหานคร : โครงการ
ตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

- หยุก แสงอุทัย. (2495). คำถามคำตอบกฎหมายลักษณะอาญา. (พิมพ์ครั้งแรก). พระนคร : รุ่งนคร.
- หยุก แสงอุทัย. (2516). คำบรรยายความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป.(พิมพ์ครั้งที่ 5).
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุกฤษ มงคลนาวิน. (2514). ประวัติศาสตร์กฎหมายระหว่างประเทศ (สากล). (พิมพ์ครั้งที่ 1).
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

ภาษาอังกฤษ

- Andrew Huxley. (1996). **THAI LAW : BUDDHIS LAW**. Bangkok Thailand : White orchid press.
- Bandhu, Vishua, ed. (1963). **A Grammatical Words – Index to Rgveda**. Hoshirpur : Vishveshvaranand Vedic Institute.
- Basham, A.L. (1967). **The Wonder that was India**. (4th). London : Sidgewick & Jackson.
- Davis, T.W. Rhys. (1921). **Pali-English Dictionary**. London : The Pali Text Society.
- Georges, Padoux. (1908). **Code Penal du Rayaume de siam 1908 : Version Francaise avec une introduction et ples notes**. Paris : Imprimerie Nationale Mdcccccix.
- Manu = Smrti**. (1924). Translated by Gangs = Natha Jha. Vol TV part I. Delhi : University of Calcutta.
- Seymour F.Harris. (1943). **The Criminal Law**. 17 th ed. London : Sweet & Maxwell.
- The Law of Manu**. (1970). Translated by G. Buhler. Delhi : Motital Banarsidass.
- The law of Manoo**. (1896). Translated by D. Rechardson. Rangoon : Hanthwaddy Press.
- Turrel, Edmond. (1890). **Code Penal Italien**. Paris : A Durandet Pedone-Lauriel.
- Winternita, M. (1967). **A General Index of the Sacred Books of the East**. Delhi : Motital Banarsidass.

ภาคผนวก ก

บัญชีแสดงอายุหนังสืออ้างอิง*

หนังสืออ้างอิงทางด้านวรรณคดีสันสกฤตที่นำมาอ้างอิงในวิทยานิพนธ์มีรายชื่อและเวลาที่นักปราชญ์ได้สันนิษฐานไว้ดังนี้

หนังสืออ้างอิง	ระยะเวลาที่สันนิษฐานว่าแต่งขึ้น
คัมภีร์พระเวท	ก่อน ค.ศ. 4,000 – 1,000 ปี (ก่อน พ.ศ. 2457 – 457 ปี)
คัมภีร์พราหมณะ และคัมภีร์อุปนิษัท	ก่อน ค.ศ. 1,500 – 500 ปี (ก่อน พ.ศ. 957 – พ.ศ. 43)
คัมภีร์มหาภารตะ	ก่อน ค.ศ. 500 ปี (พ.ศ. 43)
คัมภีร์มนุสมฤติ	ก่อน ค.ศ. 200 – ค.ศ. 200 (พ.ศ. 343 – 743)
คัมภีร์ชาชฎวาลกยสมฤติ	ค.ศ. 100 – 300 (พ.ศ. 443 – 843)
คัมภีร์นารทสมฤติ	ค.ศ. 100 – 500 (พ.ศ. 443 – 1,043)
คัมภีร์พฤห์สสมฤติ	ค.ศ. 300 – 500 (พ.ศ. 843 – 1,043)
คัมภีร์สมฤติอื่น ๆ	ค.ศ. 600 – 500 (พ.ศ. 1,143 – 1,443)

*สรุปความจาก สุวิมล ประกอบไวยกิจ, “สติในวรรณคดีสันสกฤต” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้าส่วนนำ.

ภาคผนวก ข

ระยะเวลาที่ออกกฎหมายลักษณะต่างๆ ในสมัยกรุงศรีอยุธยา*

กฎหมาย	ออกในรัชสมัย	ระยะเวลาที่สันนิษฐานว่า ออกกฎหมาย
ลักษณะพยาน	สมเด็จพระรามาธิบดีอยู่ทอง	พ.ศ. 1895
อาญาหลวง	"	พ.ศ. 1895
ลักษณะรับฟ้อง	"	พ.ศ. 1899
ลักษณะลักพา	"	พ.ศ. 1901
อาญาราชฎูร์	"	พ.ศ. 1901
ลักษณะโจร	"	พ.ศ. 1903
เบ็ดเสร็จ	"	พ.ศ. 1903
ลักษณะฝ่าฝืน	"	พ.ศ. 1904
ฝ่ายทหาร พลเรือน และ ข้าราชการหัวเมือง	สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ	พ.ศ. 1998
พระอัยการกบฏศึก	"	พ.ศ. 2000
กฎหมายเทียรบาล	"	พ.ศ. 2001
ลักษณะอาญาศึก	สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2	พ.ศ. 2037
ลักษณะพิสูจน์	สมเด็จพระไชยราชาธิราช	พ.ศ. 2078
พระราชกฤษฎีกาบำเพ็ญ ศึก	สมเด็จพระนเรศวร	พ.ศ. 2136
พระอัยการพรหมศักดิ์	"	พ.ศ. ไม่ปรากฏ
พระธรรมนูญศาล	พระเจ้าทรงธรรม	พ.ศ. 2167
กฎหมาย	ออกในรัชสมัย	ระยะเวลาที่สันนิษฐานว่า ออกกฎหมาย

*สรุปความจาก พิชาน ดอนทัย, กฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยา, หน้า 5 – 9.

ลักษณะอุทธรณ์	สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง	พ.ศ. 2178
พระธรรมบุญ	"	พ.ศ. 2178
ลักษณะทาส	"	พ.ศ. 2180
พระราชกำหนดว่าด้วย		
ธรรมเนียมศาล	"	พ.ศ. ไม่ปรากฏ
ลักษณะมรดก	"	พ.ศ. 2190
ลักษณะภู่นี้	"	พ.ศ. 2191
พระอัยการบานแผนก	สมเด็จพระเพทราชา	พ.ศ. 2233
ลักษณะมูลคดีวิวาท	"	พ.ศ. 2233
ลักษณะตระลาการเพิ่มเติม	"	พ.ศ. ไม่ปรากฏ
ลักษณะทาสเพิ่มเติม	สมเด็จพระเจ้าบรมโกญจัญ	พ.ศ. 2298
พระราชกำหนดต่าง ๆ	"	พ.ศ. 2300 – 2301
พระราชกำหนดเก่า	สมเด็จพระสุริยาศน์อมรินทร์	พ.ศ. 2302

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายธีรรา ชวักควิทยา
วัน เดือน ปีเกิด	30 สิงหาคม พ.ศ. 2520
สถานที่เกิด	จังหวัดน่าน ประเทศไทย
ประวัติการศึกษา	มหาวิทยาลัยศรีปทุม, พ.ศ. 2538 – 2541 : บริหารธุรกิจบัณฑิต (ธุรกิจระหว่างประเทศ) มหาวิทยาลัยมหิดล, พ.ศ. 2542 – 2548 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (จริยศาสตร์ศึกษา)
ทุนการศึกษา	ทุนอาจารย์ผู้ช่วยสอน, พ.ศ. 2543 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
ที่อยู่	46/4 หมู่ 14 ถ. สุขสวัสดิ์ ต. บางพึ่ง อ. พระประแดง จ. สมุทรปราการ 10130

Executive Summary

From the research on the study and analysis of ethical concept that appears in Trasamduang law, it was found that such law is the law that had been cleared by King Rama I of the Rattanakosin era. It is the very significant law and can be used as an evidenced to further search for the Ayuthaya era. According to the Thai history, it had been mentioned the clear work and the preparation of Trasamduang law of King Rama I of the Rattanakosin era. It was written in three volumes and being stored in the Royal room, in the Royal dorm, and in the Royal court. There are 41 books in each volume and each had been sealed of three circles that are fabulous lion, a fabulous animal having a lion's body and an elephant's trunk, and glass lotus for all 123 books. Nowadays, there are only 37 left in the Ministry of Justice and 42 books left in the National Library. Other than those books disappear. All these are called the Royal Trasamduang law and there are secondary volumes without three circles sealed. The investigation is also different; The Royal ones are investigate by three persons and the secondary ones are investigated by two persons and written after the latter one for two years.

The origin of Trasamduang law has been mentioned already that in the early period of Rattanakosin, Thai used Trasamduang law as the norms in social controlling. The reason why there was Trasamduang law is that due to King Rama I in B.E. 2347 after Bangkok had been built for 19 years, there was the divorce case by Praya Srithammarat (the Minister of the Ministry of Finance in such period); he had brought the complaint of Mr. Boonsri who was the royal blacksmith who accused Prakasem, Mr. Racha-ut who was the royal civil servant presented to King Rama I on Amdang Noi; Boonsri's wife claimed to divorce with the gist that Amdang Pom adulterated with Mr. At and then claimed for divorce with Mr. Boonsri and Mr. Boonsri did not agree to divorce; however, Prakasem did not consider the complaint of Mr. Boonsri and yet looked down on Amdang Noi. The jury of the Royal court consulted that "female can divorce with male" so allowed Amdang Pom and Mr. Boonsri to divorce and end there relationship as a couple according to the law. And the King agreed to be so. To ensure the action was in accordance with his order, the King brought the law content into court to see

usage, it had to be revised. The King then allowed four royal scribes, three juries and four scholars to clear the investigation law and Thammasat scripture that was the main law from the case of Amdang Pom. Mr. Boonsri was significant as well because he was the cause to have new law that was beneficial in the following period.

For this research, the researcher has researched in quality side being based on historical document using the way of writing by analytical and ethical description; the result is that ethical concept obtained from the studying of Trasmduang law are three sides as follows:

1. Political side: the result obtained from the ethical concept, value and attitude that lies in the rules stipulated in *Tot Tava Dueng Sa Kammakorn* and the ethical concept of social members in the Rattanakosin Era that appears in Trasmduang law has remarkable ethical concept that are adherence to the King, adherence to the religious institute, revere the gratitude, and abominate the murder.
2. Social, cultural, and religious side: the result obtained from the study of ethical concept on social and cultural side especially the provision on wrong doing concerning the property and criminal wrong deed concerning life appearing in Trasmduang law. On social side, it concerns with the provision of wrong doing concerning property. Ethical concept obtained from studying the wrong doing concerning property in the law on thief is to teach moral to the public and to punish the wrongdoers not to bring others as example in the society and to bring peace to the society. On cultural side, in the criminal wrong deed concerning life and body, concept obtained in it concerning life and body is the main mechanics to bring peace and not hurt others.

The results obtained from the ethical concept in religion is on clemency, it can be seen that Thai people in the past are generous to one another; for instance, Thai people in the past would have water jar or jug in front of the house so that the passers-by could drink and the freedom to believe in any religion.

3. Economic side: from the result obtained from the ethical concept on economic side about slavery in the law on slavery and other laws, it can be seen that the law on slavery and others mentioned the slavery in Trasmduang law of Thailand had been stemmed from the Tripitaka sufficiently, especially the rules on the economic protecting the slave and compassion that the master should serve his slavery. Because of according to the law in Thai society. Thai people hold the Buddhist of doctrine and Tradition of brahman for the way reading to the folk way.

